

8801

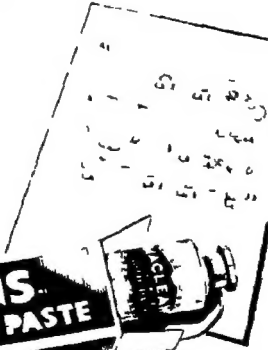

నేడు మీరు **మెక్లీన్స్** వల్ల

తాముకున్నారా?

మెక్లీన్స్ టూత్ పేస్ట్ ను ఉపయోగించిన తర్వాత మీరు మీ పళ్లను మృదులుగా మరియు మృదులుగా ఉంచుకోవచ్చు. మీ పళ్లను మృదులుగా ఉంచుకోవచ్చు. మీ పళ్లను మృదులుగా ఉంచుకోవచ్చు.

నీది మెక్లీన్స్ ను కావండి.

MYT 2 TEL

మెక్లీన్స్ టూత్ పేస్ట్ ను ఉపయోగించిన తర్వాత మీరు మీ పళ్లను మృదులుగా మరియు మృదులుగా ఉంచుకోవచ్చు. మీ పళ్లను మృదులుగా ఉంచుకోవచ్చు. మీ పళ్లను మృదులుగా ఉంచుకోవచ్చు.

భారతి

[నవీర మాసపత్రిక]

సంపాదకుడు
శివరెంక శంభు ప్రసాద్

ఆంధ్రప్రదేశ్ ముద్రాలయము
మదరాస్

సంపుటము 29

జనవరి, 1953

సంచిక 1

చిట్టిపర్తి వెల ఒకరూపాయ

D
F
B

శ్రీ మ దాంధ్ర
మ హా భా ర త ము
ఉద్యోగ పర్వము
వెల ఒకరూపాయ

త్వరతో వచ్చుచున్నది.

టా మ్ సా యర్
(పిల్లలనవల)

గీతానాథ
మార్క్ ట్వేన్
ఆంగ్లవాది
నండూరి రామమోహనరావు

వెల ౨ 2/-

పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకం

ఆంగ్ల-త్రీక సచిత్ర చారిత్రికముండి పునర్ముద్రితము

కాపీలకు

ఆంధ్ర గ్రంథమాల,
- నెం. 7 తంజుచెట్టివీధి, మద్రాసు 1.

సంక్రాంతికానుక

చ స్రు యా రి లీ జా

విషయాన్ని మూలము

జనవరి

విషయము—	1
కాశీనాథుని ప్రాధాన్యము—పండితరాధ్యక్షులు నాగేశ్వరరావుగారు	8
రెడ్డిరాజు—ఆంధ్రవాఙ్మయపోషణ—నిడదవోలు వెంకటరావుగారు .	9
కొత్తకోడలు—వేలూరి సహజానందంగారు .	15
శ్రీ ఆచార్యుని ప్రాధాన్యము—నాగేశ్వరరావుగారు	19
శిశువాక్రమము—దిగ్విజయ శీతరామస్వామిగారు	28
విమలకోసం—జిల్లా రామనరసింహంగారు .	25
త్యాగరాజు—కండింగి వేంకటసుబ్బాశాస్త్రిగారు	35
కవి-మానవులు—చినుమూర్తి శివరామకృష్ణస్వామిగారు .	38
రక్తమాం—కోట సుందరరామశర్మగారు . .	41
సముద్ర ఘోష—జెల్లింకొండ చంద్రమూర్తిశాస్త్రిగారు .	46
ఆంధ్రకవులు—పరకథావృత్తిగ్రహీతలు—శివరామకృష్ణశాస్త్రిగారు. .	47
సనాతనగాయని—మొక్కపాటి కృష్ణమూర్తిగారు	50
కల్లకల్లోలాలు—‘శేషు’ . . .	61
సంచారి భావములు—పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు .	68
వెన్నెల విన్నపాలు—చాడ్ల బాపిరాజుగారు . .	69
పుట్టుమచ్చ—వెంకట సచ్చిదానందశర్మగారు .	71
విజ్ఞాన శాస్త్రము—సమీక్ష—పనెర రావు వెంకటరావుగారు . .	82
కలగూరగంజ—	86
గ్రంథవిమర్శనము—	98
తీవ్ర చిత్రము—“వ్యధితి మృదయాలు” చిత్రకారుడు: శ్రీ ఆర్. కె. దేవడిగ.	

భారతి
సంపుటము

భారతి

సంపుటము 29
సంచిక 1

స్వవిషయము

భారతి ప్రతి శన సాహిత్యకీర్తిమున
ఇరువది తొమ్మిదవ వీట ప్రశ్నించి
నది ఉత్తమ ప్రతికలు, ఏ జాతికి, ఏ
భాషకు చెందినవైనగాని, ఆ జాతికి, ఆ
భాషకు గల సంస్కృతి వయః పాఠము
తోనే జన్మించును ఆంధ్రీక కవిత్వము
గడుపుకొన్నన్ని నాళ్ళు, ఆ భాష, ఆ
జాతి, సంకరించి కొనుచున్న సవాళింకా
రమునెల్ల ప్రతిఫలించుకొనుచు, వాటి
పురోభివృద్ధికి నిత్య చిహ్నములుగ నిలు
చును ప్రపంచ ఉత్తమ సాహిత్యప్రతిక
లెల్ల ఆయా సంస్కృతుల కాగూకాలము
లకు కొలమానములుగ నట్లే చిరస్థాయి
నందకొన్నవి శ్రీ నాగేశ్వరరావుగారు
భారతిని ప్రారంభించుటలో ఈ ఆదర్శమునే
మనమునం దంచుకొని ఉత్తమ సాహిత్య
ప్రతికల శ్రేణిలో భారతిని నడుపుచు తమ
కృషిని ఫలవంశము చేసికొనిరి ఆ అడుగు

జాడలలో ఈ ఇరువది ఎన్నిది ఏమలుగా
నడచుచూ వచ్చి భారతి శ్రేణుగు రవ్వ
లోక ఆదరాభిమానముని నిరంతరము
చూడగొనగలుగుచూ వచ్చినది

భారతి జన్మించిననాటి సాహిత్య
ప్రపంచమునకు, ఈ నాటి సాహిత్య ప్రపంచ
మునకు కాలగతము, ప్రగతియుతము
వైన శ్రేణి మొత్తం అంతయు గలదు ఆ
రోజు భారతి నలంకరించిన యువక రచ
యితలు నేడు పరిశీతులై లెలుగు సాహిత్య
మున వివిధకాఖలలో గురుశిష్యులుగ
నున్నారు ఆ నాటి యుత్సాహ, శక్తి,
శక్తులు ఈ నాటి యువక రచయితలలో
నున్నవా యని దేశము ప్రశ్నించుచున్నది.

సాహిత్య మేయొక్క రము వారి
సొత్తు గానిమాట నిజమే కాని నిన్నటి
కల్పనకు ఈదైన పలుకుమాటమే
నేనునూ పలికిన రసికలోకము హర్షించదు.

ఒకనాడొక యుద్ధము కలిగి యందుకొన్న స్థాయి అనాటి కర్వతి సాహితీ లోకమున కంతటికీ సామాన్య స్థాయిమైపోవును ఆ కవి కన్న ఎక్కువ శ్రద్ధ, నీతి, ఉత్సాహముతో కృషి చేసిన కాని కర్వత కలిగినాటి ప్రజల సంస్కృతికి మలుబంటి యైన ఎలుకు ఎలుక లేకు అనగా నీ సాహిత్య కృషిలో కాలాని నిలుచుటకైన కష్టనష్టములు దినదినాభివృద్ధియు ఈ శ్రద్ధా యుక్తములు సూతన రచయితలలో విశ్వ నియమమైన కృషి, ఒక స్థాయి నందు కొన్న సాహిత్యములో, పురోగమన చిహ్నములు విశ్వమూ స్పృశును గా కొట్టవచ్చినట్లు కన్పడుట కష్టము.

కాని సూక్ష్మముగ పరికించు కొనుచూ పండిత, తెలుగు సాహిత్యమున పురోభివృద్ధి కల్పించుచున్నమాట నిజమే ఆ నాటి కన్న ఈ నాడు కథానికాశ్రయము చాల పురోగమించినది కథానికకు వస్తు సంపద కూడ ఆ నాటి కన్న ఈ నాడు రచయితలకు పరిపాక కన్పడుచున్నది కథకు లలో వాస్తవిక దృష్టి నాటికన్న నేడు గాఢతమమైనది మనస్తత్వముల నాకళించుకోవలెను విజ్ఞాన, అనుభవైక వేద్య మొనరించుకొని వెలువర్చవలె నన్న తృప్తి, తీరిక యితలలో పెక్కురలో గల్పించుచున్నది కాని పితృము యథా తథముగ పరికించినంత మాత్రమున సాహిత్య వృద్ధి జరుగదు వాక్యము రసాత్మకమై కావ్య గౌరవమందు కొనుటకు మన భాషా సంస్కృతితో ఎడతెగని పరిచయమున్నగాని ప్రతిభాప్యక్తితో రచన బైటపడుట కాస్కారము గల్గదు నేటి యువ సాహితీ పరులు ఈ పరిచయము సభి

వృద్ధి చేసికొనుటపై దృష్టి సారించుట శుభ సూచకము

ఇతరతా గూడ- నాటి రచయితల కున్న సౌకర్యములు కొన్ని, ఈ నాటి రచయితలకులేవు. అనాడు స్వాతంత్ర్య దాహము, స్వదేశ గౌరవము, ఇత్యాది భావములు ప్రజలలో సూక్ష్మ ప్రేరణమందు కొన్నవి ఆ తరంగములపై తేలిపోయి, ప్రజాదరణము చూరగొనుట రచయితలకు కూడ తేలికమైనది పాశ్చాత్య ప్రభావము వలన రాగల సూతన ప్రేరణములు తెలుగు భాషలో అన్యధాగో కొక్కగా రామొదలిడినవి నేడు స్వాతంత్ర్యమును మించిన పీఠావన రములు సంఘము నందుంచుచున్నవి

మొలువవలె ముంపెట్టుచున్న పాశ్చాత్య ప్రభావములలో మన సంస్కృతికి, సాహిత్యమునకు, వైశిష్టికమైన అభివృద్ధి మెటున్నదో తెలుసుకొనుటపై సంఘము నెమరుకొడుచున్నది సంఘ కర్తవ్యమును ప్రోత్సహి గల్గినవాగు సాహితీ పరులే ఈ తీవ్ర తరమైన కృషి తెలుగు రచయితలలో సూక్ష్మ వికాస ముండకొనవలెననియు, నిత్య సూతన వికాస ముతో, తెలుగు ప్రజానికమునకీ కృషిలముల నందించవలయుననియు, శుభాశయములతో భారతి తన సూక్ష్మ వర్సర తీరికమును ప్రారంభించుకొనుచున్నది సాహితీపరిలంప దును భారతి పభిమానించి మా ఆశయము లకు చేదోడు వాదోడుగా నిలిచి భారతిని తమ సవ్యోత్సాహముల ప్రతిబింబముగా నొనర్చి ఆదరించ నాహ్వానించుచున్నాము. సూక్ష్మవర్సరాతంభవేళ ఉత్తమ సాహిత్య ప్రతికగా భారతి పభిమానించి ఆదరించు తెలుగువారి కల్లరకు ఇదే మా స్వాగతము.

కాశ్మీరు సమస్య ప్రాధాన్యము

★

శ్రీ సువీతారాధ్యుల నాగేశ్వరరావు

ప్రజాపతి బ్రహ్మం గావుంటే గృహవర్తిగం
 చురువ రితి పాపాశ్రాంతిం కావంపిం
 ఎది నెఱవేరు - అగ్రహయం ప్రపంచాధరత్యం
 కి నెఱం గుర్తును చేసిం ప్రతి ఒక్కరిని ఇ
 అభిప్రయపదాన నెఱవేరు - చివరికి అగ్రహయం
 చివర ప్రకటించుచు, అంచే పాపాశ్రాంతిం
 దిగివచ్చెనేమియిది హిట్టై రహస్యం బయలుపడ
 నితి బ్రహ్మ చుట్టం పరంబుగ జగన్మన
 క్కా - ము - అందరికీకాంతం చేవారిని
 కృష్ణావర్తిప్రస్తుతం, గృహతలం, హిట్టై ఎవ
 రింకొనుచు - ప్రపంచరీతి - చూర్తిగ రి
 బొందుంపటి ఈ తత్వం బ్రహ్మ ప్రస్తు - గ
 కాగులు విన్నవంబాం నెఱవేరించుచున్నాగు
 రహస్యం గూర్చిం వీక్షి, స్థిరమిది ప్రజాప
 ప్రపంచముగా, హిట్టై హిట్టై అమృత
 అగ్రహ ప్రస్తుతం మఱి ప్రపంచం భగవం
 క్కున్న - గృహతలం పరిత్రావగమం - గ
 గో - అమృత వచ్చింది చూపా
 బ్రహ్మంకీ మఱి ప్రపంచం - అంతా పండితులము
 కన్నులువుంటుండు

[illegible][illegible][illegible]

పాపాల్ కనిపించును బ్రతున, అపరికాల ఆపరి
స్థితితో తృప్తిపడుతును నీరయనశివన సంస్థాన
విధాన మహ్య పరిష్కారాని ల విశ్రాంత మగ్గం
అని భుజింతగా చెప్పినప్పుడు ఎవరూ ముమ్మారిగా
అనిత పంపలేదు వేమరసుగా ఎవ్వరూ నిరాకరిం
చేదు

అప్పుడే కాంగ్రెసు గృహమంత్రి ఎం. జానమినివాడు ఏ ప్రాంతం ఎవరి ఆధీనంలో ఉంటే ఆ ప్రాంతం గాని ఆధీనంగానే వుండిపోవా లని, ఎన్నడూ గృహమంత్రి సహకారం లేకుండా న్యాయమూల్యకరణ ఆంధ్రప్రదేశ్ లో జరిగిన అలాంటి కాంగ్రెసు ప్రభుత్వ శాఖాధికారం చూయినా వుండాలి తీర్పునివ్వలేక కేసుల పథకానికి ప్రాతినిధ్యం వహించి 1918 నాటికి 13, 1418 జన వారి ఆదేశాలను ప్రాంతం, పరిశాలలు అందించే వారిని సంస్థానాధికారిని నిర్ణయించుకుంటుంది.

1917 (శుక్ర 15 కు బుధుం కుంభం)
 మృగ శుక్రం లో బుధుం అంతి 12 గ్రహించుచు
 బుధుం బుధుం లో బుధుం అంతి 12 గ్రహించుచు
 బుధుం బుధుం లో బుధుం అంతి 12 గ్రహించుచు

గుమ్మరిగి దాదాపు నంతర్వర్తించుకొని పా
 ద్మముగ గుమ్మరి పాదపదానికి ౭౮ కొం
 విమటి ౭ గుమ్మరి ౭ గుమ్మరి అంగీకరించి గుమ్మరి
 కూడా పాదపదానికి, పద్మాన్ని కద్దాన్ని నిలిపి
 గుమ్మరి గుమ్మరి గుమ్మరి గుమ్మరి గుమ్మరి గుమ్మరి
 ప్రభుగారులను ఎందుకు అంగీ రించింది ౭ వంతు
 దెంగుతిని పద్మాన్ని గుమ్మరి గుమ్మరి గుమ్మరి
 పాదపదానికి కద్దాన్ని పద్మాన్ని గుమ్మరి గుమ్మరి గుమ్మరి
 పద్మాన్ని గుమ్మరి గుమ్మరి గుమ్మరి గుమ్మరి గుమ్మరి గుమ్మరి
 పద్మాన్ని గుమ్మరి గుమ్మరి గుమ్మరి గుమ్మరి గుమ్మరి గుమ్మరి

కామ్యునిస్టులను మదన నారాయణ శాస్త్రి
శాస్త్రి అధ్యక్షతన ఉన్న హిందూ విద్యార్థి సంఘం
విధానం, ఏ 1971 విధానం కామ్యునిస్టులను
మదన నారాయణ శాస్త్రి కు నేతృత్వం కామ్యునిస్టులను
ఉంచడం అంశం పంకిత నేతృత్వం అంశం
శాస్త్రిలను అంశం కామ్యునిస్టులను పంకిత
నేతృత్వం పంకిత నేతృత్వం కామ్యునిస్టులను

సంరక్షించుకోలేదని కూడా అయిన గ్రహించాడు. 'హామెట్' పదినీ అవస్థలో పడి, కుడకు అట్టి ఫలితాలను అనుభవించాడు.

అయితే బీమా పోస్టా అవకరించిన ఆరు వారాల తరువాత దృష్టిని కాళ్ళకు కేంద్రీకరించడానికి గల కారణం ఏమిటి? పోస్టా సంపాదకుడు 1940 నుంచి 1946 వరకు ఓపిగ్గా, అతి జాగ్రత్తగా, అత్యంత ప్రతిభతో వ్యవహారం చేసుకు వచ్చిన క్లయింట్ అలా కాళ్ళకు సంపాదించడానికి అంత త్వరపడడానికి కారణం ఏమిటి? పోస్టా పరిష్కరించుకోవలసిన అర్థిక, కాంపెక్, సాంఘిక సమస్యలు అసంఖ్యాకంగా ఉంచినా పోస్టా గవర్నరు జనరలు ఈ సంప్రదించుకున్న ఇంత ప్రాధాన్యం ఇచ్చి స్వయంగా యుద్ధాన్ని సమీక్షించి గల కారణం ఏమిటి?

కాళ్ళకు సమస్య క్షేమంగా పరిష్కారం కావాలని పోస్టా గవర్నరు జనరలు అధికార ప్రాధాన్యం పూర్వకంగా హామీ ఇచ్చినప్పుడు బంబేలో పోస్టాలో చేరిన క్రొత్త సమర్పించాలని బీమా పట్టాడు ఎటు రేట్లుగానే కాళ్ళకు మహారాష్ట్ర ఒక నిర్ణయానికి వచ్చేటట్లు చేయాలని అర్థిక దిగ్బంధనం ప్రయోగించాడు. మూడువారాలు వివాదించి కూడా ప్రయోజనం లేకపోయింది కాళ్ళకు దండెత్తినవి కొంతమంది వారికి, పోస్టాన్ డైరెక్టరు ఉత్తరపు చేరాకు వారికి కాళ్ళకు జయించేందుకు అవకాశం ఇవ్వడం చేయవలసిందిగా పోస్టాన్ కలెక్షనరీని ఆశ్రితం చేశాడు. పరిహారం కాకుండా ప్రారంభమైన సైనిక వ్యర్థులు కాళ్ళకు యుద్ధంగా పరిగెమించినది యుద్ధం ప్రారంభమైన తరువాత పోస్టాన్ సేవలు కాళ్ళకు రాజధాని క్రితగర్వ 7000 గలాల సమావేశం లో చేరినది అక్కడ విన భారత ప్రభుత్వం కాళ్ళకు మహారాష్ట్ర అర్థికాన్ని వినిపించుకొని సైన్యాలకు సంహారం రేండు రోజులు కాలవరణం జరిగితే పోస్టాన్ కాళ్ళకు ఆక్రమించుకొని కూర్చుంటున్న కలెక్షనరీని సన్నద్ధం చేసి, కూర్చుంటున్న పోస్టాన్ రోజు బీమా సింధు, కూర్చుంటున్న పంజాబు, కాళ్ళకు

యుద్ధించుకోలే పోస్టాన్ వాయువుల కృషి చేసిందిగా వారి

అటు కాళ్ళకు సంప్రదించు కూర్చుంటున్న పోస్టాన్ కలెక్షనరీ పోస్టాన్ వ్యర్థ సాయకంగా ఎంతో అభివృద్ధి చేసిందిగా కాళ్ళకు పోస్టాన్లో చేరానికి కలాది ప్రభుత్వం వాదించడానికి పోస్టాన్లో కావలసిన సమీక్షలం అంత కాళ్ళకు సందే రావాలి తుండే కాళ్ళకు భారతదేశంలో చేరితే భారత ప్రభుత్వం పోస్టాన్లోకి ప్రసాదించు నడుల సన్నిధి గలది మార్చి పోస్టాన్లో నీరు లేకుండా చేయడం కూడా పోస్టాన్ రాజకీయంగా ప్రచారం చేశారు అలా చేయాలనే పుణ్యం భారత దేశానికి పున్నప్పటికి అది సాధ్యం కాదని భారత ప్రభుత్వం స్పష్టం చేసింది పోస్టాన్ - భారతదేశాలను కావలసిన రీతిగా ఉంచు పరిష్కారమైతే ఎంతో సమస్యలు సులభంగా పరిష్కరించు కావలసి రెండు రోజులూ పర్యటించి, అక్కడి పరిస్థితులను పరిశీలించి, స్థానిక వాయువుల వ్యూహం జరిగిన తరువాత యుద్ధం ముగించారు.

పోస్టాన్ కాళ్ళకు విషయంలో అనుభవించు విధానానికి మూడో విషయం ఈ కలెక్షనరీ అనుభవించు విధానానికి ఏమీ లేదా లేదు ఈ కలెక్షనరీకు అత్యంత అభివృద్ధి నైపుణ్యం మూడో విషయం రేండు వలసినది ఈ కలెక్షనరీ ఆర్థికంగా స్వయంసమర్థం కావాలంటే మూడో కలెక్షనరీ అధికారంలో వుండక తప్పదు ఈ విషయాన్ని ఈ కలెక్షనరీ, పోస్టాన్లకు మారితే ఎంతమాత్రం కష్టపడలేదు కాని ఈ కలెక్షనరీ మూడో విషయం చేయడానికి నిరాకరించి, మూడో విషయం తర్వాత జరిగింది ఏర్పాటు చేయడానికి యాదృశ్యం వినియోగించు కలెక్షనరీ కాళ్ళకు మూడో పోస్టాన్లకు కలెక్షనరీని సందే చేసి కాళ్ళకు ప్రజల అభిమతిని తెలుసుకోవడం అత సరం అని అయితే భావించడం లేదు.

బీటెన్ డిక్షనరీ కాళ్ళకు సమస్యకు ఎంతో ప్రాధాన్యం వుందని అది కేవలం భారత పోస్టాన్లకు మాత్రమే సంబంధించింది కాదని, అగ్రరాజ్యానికి కాళ్ళకు భవిష్యత్తులో అన్ని కలిగివున్నది స్పష్టమవుతుంది

ఈసమస్యపరిష్కారానికి భద్రతామండలి ఇచ్చి
టి కాలుకు సంవత్సరాలుగా మార్గాన్నివేస్తున్నది భారతప్రభుత్వం పాకిస్తాన్ కాశ్మీరు సంస్థానంపై దురాక్రమణ జరిపించని భద్రతామండలి ఫిర్యాదు చేసి నాలుగు సంవత్సరాలైంది యుద్ధవర్తల విరమణచేగి మాడు సంవత్సరాలైంది యూనైటెడ్ కింగ్డమ్ ఎంతో ఎన్నో పరిష్కారమార్గాలను ముంచినారు మొట్టమొదట భద్రతామండలి అంగీకరించినా తున్నా ప్రతినిధి డాక్టర్ టియంగ్ భారతప్రభుత్వ ఫిర్యాదును క్లిష్టంగా పరిశీలించి కొన్ని ప్రతిపాదనలను చేశారు భారతప్రభుత్వం ఈ ప్రతిపాదనలను అంగీకరించింది పాకిస్తాన్ విరాగించింది ఆ తరువాత ఈ కాశ్మీరు రికాయలను భారత-పాకిస్తాన్ రికాదా వివరించేయడానికి తివ్వరా పాకిస్తాన్ దురాక్రమణ కట్టించుచున్నది సర్ మహమ్మద్ జుమ్లాఖాన్ చేసిన ప్రయత్నాలు ఫలించి ఏకైక రాజ్యసమితి కాశ్మీరు కమిషన్ ఏర్పడింది ఆ కమిషన్ జరిపిన విచారణ ఫలితంగా కాశ్మీరుపై పాకిస్తాన్ దురాక్రమణ జరిపింది యునైటెడ్ భద్రతామండలి గ్రీను విషయంలో ఆల్బెనియా, యుగోస్లావియా, బల్గేరియా, రుమీనియా చేశాడనుచున్న రిండినట్లు కాశ్మీరువిషయంలో పాకిస్తాన్ ముచ్చరించడానికి బదులు, కాశ్మీరుపై దురాక్రమణ జరుపుతున్నవారికి ఏ విధంగానూ సహాయపడరాదని పాకిస్తాన్ ము ఆదేశించడానికి బదులు కాశ్మీరును భారత-పాకిస్తాన్ దేశాలకు ఏ విధంగా పంపకం చేస్తామనే ఆలోచించడం ప్రారంభించింది కాశ్మీరు కమిషన్ ప్రతిపాదనలను భద్రతామండలి అనుమతించగలిగింది, లేదా తరువాత కాశ్మీరునుపట్టకర్తగా వచ్చిన సర్ ఓమర్ దిక్సన్ ప్రతిపాదనలను అనుమతించగలిగింది, కాశ్మీరు సమస్య ఈ సందర్భాల్లో ఏమైందిగాదు మొదట కాశ్మీరు కమిషన్ పాకిస్తాన్ నీలను కాశ్మీరు సంస్థానం భూభాగంపై పుష్కలమైంది చింది సర్ ఓమర్ దిక్సన్ కాశ్మీరులో పాకిస్తాన్ నీలను అంగీకరించిన ధర్మాసూత్రాలకు విరుద్ధం అని ప్రకటించారు ఈవిధంగా తీర్పు వివ్వడంతోనే నీల తీర్పు వర్తమానం ఆ తీర్పులను అనుమతించడానికి అసలు ప్రయత్నించలే లేదు

ఇప్పుడు డాక్టర్ ప్రాంగ్ గ్రాహం కాశ్మీరు సమస్య పరిష్కారానికి అగ్రు ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు అనేక చిన్న విషయాలపై నీల భారత-పాకిస్తాన్ సమాధానాన్ని పాధించగలిగాడు, కాని అసలు సంస్థానభవిష్యత్తు నిర్ధారణకు సంబంధించిన రెండు ప్రధాన విషయాలమీద 1948 లో ఎంతటి భేదాభిప్రాయం వుంటే 1952లోనూ అంతటి భేదాభిప్రాయం వుంది

కాశ్మీరు నుంచి భారత, పాకిస్తాన్ నీల వున్నవన హరణ విషయంలో మొట్టమొదటి ప్రతిపాదనలో ప్రారంభమైన ఆ న్యాయం ఇప్పటివరకూ అలా వస్తూనే వుంది కాశ్మీరు కమిషన్ సంస్థాన కాంతి భద్రతామండలి అవసరమైన నీలను భారతప్రభుత్వం స్వతంత్రంగా వుంచవచ్చునని, పాకిస్తాన్ నీలను ఉన్న సంహారం చూతూ జరగాలని ముంచించింది అంతేగాక గిరిజా ప్రాంతంపై పరిపాలనాధికారం షేక్ అబ్దుల్లా ప్రభుత్వపరం కావాలన్న ముద్రను కూడా కాశ్మీరు కమిషన్ వర్తించింది ఇప్పుడు డాక్టర్ ప్రాంగ్ గ్రాహం ఇరువైపుల నీలలను ఒక్కటిగానే వుండాలని ముచ్చిస్తున్నాడు భారతప్రభుత్వం ఈ ముద్రను ఎప్పటికీ అంగీకరించదు ఇక రెండవది-జనవాళ్యనిర్ధారణ కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించడానికి అనుమతమైన పరిస్థితులు ఏర్పడేంతవరకు ఉన్నా అనుమతమైన నిర్ధారణాధికారి నియమించాలని గ్రాహం ప్రతిపాదించాడు ఈ రెండూ పాకిస్తాన్ ను అనుమతమైన భారతదేశం ఈ ప్రతిపాదనలను అంగీకరించదు

మౌనావాదా సమస్య సమితి చర్చనీయాంశాల జాబితాలో వుంటువుందిగానే కాళ్ళకంకా పరిష్కారమైపోయినట్లుగానే ఈ కాశ్మీరుసమస్య పరిష్కారంకావాలి అందుకు ప్రస్తుతం సంస్థానంలో ఏర్పడిన రాజ్యాంగపరిమితి దానానం చేస్తుంది కాబట్టి ఈ పరిమితుల ఎన్నికలు జరగకుండా చేయాలని, పరిమితులనుకేం కాకుండా చేయాలని పాకిస్తాన్ ప్రభుత్వం స్వయంగానూ, భద్రతామండలి ద్వారానూ కాయకర్త ప్రయత్నించింది సరిహద్దులలో తిరిగి వైవిధ్యరంగాల జరపడానికి సమాధానమైంది భారతప్రభుత్వం ముందుగానే గ్రహించి అవసరమైన చర్యలు తీసుకున్నది. పాకిస్తాన్ కొత్త

పక్షం కూర్చుంటూ నిరుపయోగమైంది. షేక్ అబ్దుల్లాను అవహరించడానికి కుట్రలుపన్నింది. అదీ లాభం లేకపోయింది కాబట్టి అభ్యుదయపూర్వక పురోగమిస్తున్నది ప్రక్కనవున్న ఆజాద్ కాశ్మీర్ అరాచకం ప్రారంభమైంది. తిండి, వట్టకాసరం ప్రజలు, అధికారంలోనరం ఆజాద్ కాశ్మీర్ నాయకులు తిరుగుబాటుచేశారు. సర్కార్ ఇబ్రహీంఖాన్ తిరిగి ఆజాద్ కాశ్మీరు అధిపతికావడానికి కుట్రలు వన్నాడు. తత్ఫలితంగా కలనల్ అనుబంధమైన పద ప్రస్తుతనాడు అంతటితో మహమ్మద్ అబ్బాస్ ప్రాబల్యం అంతరించింది. ఆజాద్ కాశ్మీర్ తల్లివలె రాష్ట్ర స్థానిక నాయకులకు ప్రమేయం లేకుండా చేసి ఆజాద్ కాశ్మీరు కొంతభాగాన్ని అటు పశ్చిమోత్తర సరిహద్దు రాష్ట్రానికి, కొంతభాగాన్ని పశ్చిమ పంజాబుకు కలిపేయడానికి అనుమతమైన పరిస్థితులు ఏర్పడ్డవి. ఇవాళ ఆజాద్ కాశ్మీరు అధిపతిగా నాజీ ముద్దీన్ చే ప్రతిష్ఠింపబడిన బైక్ మహమ్మద్ యూసఫ్ అవకాశవాది షేక్ అబ్దుల్లాను దూషించడానికి కాశ్మీరు మహారాజా ఒకప్పుడు ఇతన్ని తన ప్రక్కన వుంచుకున్నాడు. పాకిస్తాన్ కాశ్మీరుపై దురాక్రమణ జరపగానే ఈయన పాకిస్తాన్ కు పారిపోయి పాకిస్తాన్ నాయకుల అదుగులకు మడుగులాడుతూ కాలక్షేపం చేస్తున్నాడు.

వీలైనంత క్షిణంగా పాకిస్తాన్ లో ఆజాద్ కాశ్మీరుప్రాంతాన్ని కేంద్రపరిపాలిత రాష్ట్రంగా గాని ఈ ఉత్తరప్రాంతాన్ని సరిహద్దు రాష్ట్రం లోనూ వక్షిణప్రాంతాన్ని పశ్చిమ పంజాబులోనూ కలిపేయడంగాని చేయకపోతే దాక్కర్ గ్రామాంతో పాకిస్తాన్ తో జరుపుకున్న సంప్రతింపులలో తనకు స్థానం కావాలని ఆందోళనచేసిన సర్కార్ ఇబ్రహీం

చివరికి పాకిస్తాన్ కే 'ఎస్ టు' పెట్టి అబ్దుల్లాతో చేతులు కలిపినా కలవరమవు. ఆ ప్రమాదాన్ని నివారించడానికి పాకిస్తాన్ ప్రయత్నిస్తున్నది ఆ పుస్తకేళం తోనే ఆజాద్ కాశ్మీరు ప్రభుత్వాన్ని పునర్నిర్మించింది. ఆ పుస్తకేళంతోనే అటు సరిహద్దురాష్ట్రం లోనూ, ఇటు పశ్చిమ పంజాబులోనూ ప్రతిపక్షరాలకు అధికారంలో ప్రతిష్ఠించడం జరిగింది.

కాశ్మీరు సమస్య ఇంకెలా పరిష్కారంగాదు కాని కాశ్మీరు భారతదేశాంతర్భాగమనే నిశ్చయాన్ని గమనించే భారత రాజకీయపక్షాలు, అధికారంలో వున్న రాజకీయనా రేమ విధానాలకు, ప్రణాళికలకు నిర్ణయించుకోవలసివుంటుంది. కాబట్టి పండిట్ నెహ్రూ మతకుల రిక్తాలకు పనిగట్టుకొని భండిస్తున్నారు. మతసంఘాలకు విమర్శిస్తున్నారు.

“కాశ్మీరు భారతదేశానికి చెందినదే” అని షేక్ అబ్దుల్లా అనేక పర్యాయములు ప్రకటించారు. ఆ ప్రకారంగానే కాశ్మీరు రాజ్యాంగపరిషత్తు తీర్మానిస్తుంది. అంతమాత్రంచేత కాశ్మీరు భారతదేశంలో కలిసిపోవడం జరగదు. హైదరాబాద్ సమస్యకు పరిష్కరించినట్లుగా కాశ్మీరు సమస్యకు పరిష్కరించడం పాథ్యంకాదు.

భారతదేశ ఉత్తర సరిహద్దుల రక్షణకు కాశ్మీరు మనకు అత్యవసరం సరిహద్దుల్లోవున్న కాశ్మీరులు సంతకమై భారతదేశం అంటే ప్రాణాలర్పించేటట్లు ఉండాలి. అది మతాధారరాజ్యాన్ని స్థాపించడం ద్వారా సాధ్యంగాదు. పండిట్ నెహ్రూ విధానాలకు అత్యంత చేరుకోవడానికి ఈ కాశ్మీరు సమస్య ప్రాధాన్యాన్ని తెలుసుకోవడం అత్యవసరం.

బసవనిపూజ

శ్రీ ఆయాచితుల హనుచ్చాప్తి

సంక్రాంతి వండుగట బసవకు తెనుగుపాట నింటింట నిలిచి తన కడగంటిచూపుత దయాదనము ప్రసరించ జేయుట నాటి మచ్చల తలపోతకు రాగా నై వరికిన యెడలోని తులకరింపులు

రానోసీ! నుకుమారి యీ మనగృహోరామమ్మునకానంది తా
నై మంచేసి, చదార్పణం బిడియె నూహగమ్మ తేజస్సులా
కావాల్సి భ్యములంద, రాచనడకల్ సాందర్యముగ జింద, జే
తోవాటిగత భావనూనములు స్రుక్తుగమాలగా స్వామిశ్రీ-.

బసవని శీతల దృక్పమ ప్రసరణములె యిప్పటి మనచాలిటి చంటల్
వెనఁ దేతేనే ప్రభునకు పనుపును గుంతుమము పూజఁ బచరించవలెనె

అదె! యిందివరమాలికా విరలిఁ దారాధ్యమ్మునందల్లె, స్వా
మి, దయాపాంగములగ విదిర్చి, యవులే! మేల్మేలు! మీ రొంజోరుల్
గడియగజేసిన మందహాసమ్ముడు లీలాలోకముల్, యామునా
భ్యుదితోత్తుంగ తరంగచంద్రికరి సొంపుల్ వచ్చులే నెచ్చెలి.

అనందము వెల్లువయై యీ వందీశ్వరుని నేవ కెద త్వరపడెడుగ
రానీ! నీ విఁక నాగును పోసి ప్రభు విటు నిలుచుట మందమా నీకునె-

స్వామి కనుదోయిదిగురుల శాంతరసము నొలుకఁ బోసెడు నీచేత నొడుగనేల
ఎటుగవే యారఁడిపుడు కన్నెర్రఁజేసి కొమ్ముల నదల్ప నర్వలోకమ్ములగలు.

హుమ్మనిమార్చినంతటనె యొత్తిలిగవలె యైరి, లేనిచో
ఱొమ్ము పెరిల్లునగ బగులు రోసములేని యెడగ, మరింత శాం
తమ్మువహించు సాదునె గనంబడ దింకొకఁ డెందు శ్రోధ శాం
తమ్ముల కీతఁ డొక్కఁడగదా! పరమావధి యై నిలంబడునె.

హారతి బట్టు మీరని కనారతసౌఖ్యము, స్రుమ్మరించు నా
చారమణియతల్ నిగుడి చక్కని గీతిక నాలనింపు మే
దీ! రదనాంచలచ్చని నొకింత తెలాయ్మము, సామి నీ దెవన
దోరగ కర్ణముల్ నిగిత దోసమువచ్చును బావకుండినక .

ఏదీ నీ వొక పరి మర్యాదను బాటించి స్వీయహస్తాంకురుల
సాదవలె గంగజోలును సాధుత్వము బసవని స్మరనన్నత, చెలియన.

(పూజానంతరము)

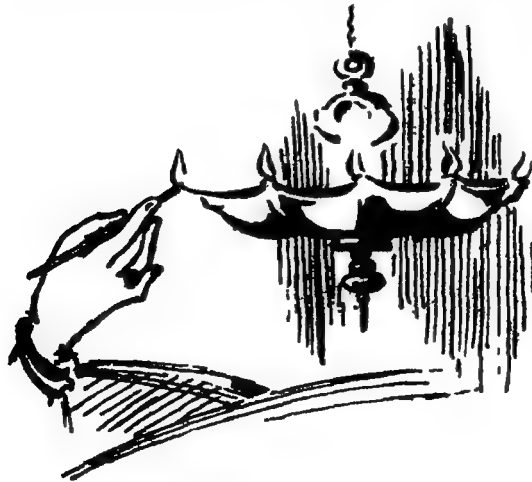
నేనా స్వీకృతి చేసిన యోగ్యవృద్ధిని కరుణ యోచించి మము
గాత్రము మార్చి పనిగా శ్రీ విశ్వేశ్వరునిచెంత పెరివిత్తుగదే.

ఘల ఘల ఘల్లుల, ఘలఘల్ ఘలం ఘలం రవముల కాలిగంటలు మోసె
ఘల ఘల ఘల్లుల ఘలఘల్ ఘలం ఘలం ఘలల నెడద గంటలువైచె

తన శిరమిటు వటు గడలిం చెనో లేదో వృద్ధరాజు చెలి వింటి వలె
ఘణ ఘణ ఘణ ఘణ ఘణఘణ ఘణం ఘణం ఘణముల మెడ గంటలుమోగె

(బిడ్డలు)

తన విహంగ్రముల్ తరుణేందు శృంగభాగములకు శృంగభంగములుగను
తన మూపురమ్ము సొందర్యనిలయమై, నకల దేవతల కలకాపురముగ
తనపాదమాపుర ధణధణ భావముల్ గంగానదీ తరంగ ధ్వనులుగ
తనయూర్పు బున్నల తపా తపాల, శివగళ స్థానేక భుజగ పూర్తారములుగ
బసవ దపు డిలు పెడలె సొబరముతోడ శాంతమధురస్వభావశంపదాఖ
లాంతరప్రకృతి, శివపదభ్యాసమకృతి, కవలి నడచెమ హిమవన్నగిమ్మవోలె

దక్షిణాంధ్ర వాఙ్మయము.

రెడ్డిరాజుల ఆంధ్రవాఙ్మయ పోషణ

శ్రీ విదదవోలు వెంకటరావు

కురైయూరు:—

దక్షిణదేశమున నేను తిరువనావరీ (అతిరః పురము) నిరువదీనుపైళ్ళ దూరమున 'కురై యూరు' అను సంస్థానము గలదు దీని పూర్వనామము 'తీర్థపురి'. ఈ సంస్థానపురైన రెడ్డిరాజులు క్రీశ్వువై రాయలకాలమున నా ప్రాంతములకు పాలకురై వెలసిరి వారిలో వేంకటాచలరెడ్డి అను నాయకుని ప్రోత్సాహమువలన కుందుర్తి వేంకటాచల కవి "కార్తికనూనాత్మక్యము" అను నాటకాభ్యాసముల పద్య ప్రబంధము రచింపఁజెను వేంకటాచలకవి యీ వరకే యాంధ్రకవుల చరిత్రమాలమున కుపరిచియు ఈతని వేటాక కృతి "విక్రమించాపరిణయము" క్రీ శ 1888 సంవత్సరమున 'అముక్తిత గ్రంథ చింతామణి' అను పత్రికయందు ప్రకటితమైనది ఈరకు క్రీ శ 1704-1782 వలకును మధురను పరిపాలించిన ప్రసిద్ధభౌమపాపకుమారి విజయరంగ చొక్కాచాళ నాయకుని యాస్థాని

ఈరకు కార్తికనూనాత్మక్యమున తీర్థపురిని తిక్కరిపాలకుని నిట్లు వర్ణించియున్నాడు

"ఏ రాజధానికి నిరుచక్కి గోపాల
వేంకటాచలపతుల్ నలయుచుందు
తే పురిమగ్గ సందీపితుం దళుచు కం
దీక్షుదుంకు వనించు గృపను వనువ
నే పట్టణం బయోధాన్యపురంబునకు జో
డై పరాభేద్యమై యలరుచుండు
నే పుటభేదనం బాహుర్దరునిరాక్ష
లక్ష్యనివాసమై లలి తెలంబు
వట్టి తీర్థపురిపాలనాతితల
ధర్మపథకర్త చంద్రికాధవళిర్తి
తార్జనాతాత్మ జన్మవాద్యునిల రిరుద
నిదితి చక్రాయుధాభున విభ్రతు దళదను."

త పాండ్యకేత్రు గజకేసరి విరువాంకుండు
రాయనీకాగ్రుభుజంగుడు పంటకుల కలకపాదో
రాచాకమీన చరిగోలరింగ వృపత్రంగక మలపావీకా
వేర్వరిలికా నిర్వరగర్భకు క్రిముతైయనానుండును
వను వేంకటాచల మహానుశాంధ్రుడు వన్మ
లిలిసింది యట్లనుచు బలిక "

మెకంజీ దొరవారి సంగ్రహములందును స్థానిక చరిత్రలందును నీ కురైయూరు సంస్థానచరిత్ర వక్రంగా తెలియజచ్చుచున్నది ఆచరిత్ర ననుసరించి తురయురురెడ్డిరాజుల వంశవృక్షమును, వారు పాలించిన కాలపరిమితిని యీ క్రింద చూపుచున్నాను

ఈ రెడ్డిరాజులు పంపరెడ్డు—పెల్లూరి మండలమున పల్లవోరిసీమ వీరి కాపురము క్రీ శ్వువై రాయల కాలమున, అన్నారెడ్డి, మారారెడ్డి అను నిరువురు సోదరు లాళవికడ నాయకులైయుండెడి క్వువై దేశరాజులు దక్షిణదేశము జయించినందుక కొల్లదిమునకు తీరరముగ నుండు మురై నాడుతీర్థగిరి ప్రదేశములలో దోవీడిగాండ్ర యొత్తిడి యధికముగ నుండుటచే నీ యన్నదయ్యు లిరువురిని వారి వరుచుటకు పంపెను వీరా ప్రదేశమున విశ్వేషముగ దొంగలధండులు లేకుండ చేసినందున యీ తీర్థగిరి ప్రదేశమును వీరికి సర్వసూక్ష్మముగా రాయలవా లొసగిరి సోదరు లిరువురు నా ప్రదేశము వశపృథివరచి సంస్థానముగా వేర్వ అచిరి సోదరు లిరువురిలో మారారెడ్డి కనుక యీ క్రింది వా రా సంస్థానమును పాలించిరి

(1) కుమార యెమ్మనరెడ్డి	క్రీ శ. 1547-1582
(2) పావరెడ్డి	క్రీ శ 1582-1597
(3) ఎల్లూరురెడ్డి	క్రీ శ. 1597-1682

- (4) లింగారెడ్డి శ్రీ. క. 1682-1687
- (5) వల్లభరెడ్డి శ్రీ క. 1687-1696
- (6) లింగారెడ్డి (భార్య పేరు) శ్రీ క 1696-1708
- (7) బంకటాచలరెడ్డి శ్రీ క 1708-1740

తైవంకపృథ్వీమన నాచటాచల లింగారెడ్డియే
 వేంకటాచల కవిని ప్రోత్సహించిన వేంకటాచలరెడ్డి
 తండ్రి వేంకటాచలరెడ్డి కుమారుడు—కుమార వేంక
 టాచలరెడ్డి శ్రీ క. 1740 లో రాజ్యపాలన ప్రారం
 భించినాడు ఈతడు శ్రీ క 1772 వఱకు రాజ్యము
 చేసిన కనుక నీతని కుమారుడు విజయ వంకటాచలరెడ్డి
 శ్రీ క 1830 లో పెకంజీ దొరవారికి తమ సంస్థాన
 చరిత్రను రచించించి పంపినాడు అది తమిళ
 భాషలో నున్నది దానినుండియే పై విషయములను
 గ్రహించితిని

వేంకటాచలరెడ్డియు విజయరంగ చౌక్కు
 నాధుడును సమకాలికులని స్పష్టపరచుచేయున్నది
 కాస్త్రీక మాహాత్మ్యము ముద్రితమైన యింకను విశేష
 ములు తెలియగలవు ఇందు నీతివాదులములును భక్తి
 ప్రవచనముల నగు నుపాఖ్యానములు కాస్త్రీక మాహా
 త్యముతోగూడ భారతవైదితో వర్ణితములైనవి
 పెంకనూరు —

పై వంశీయులలో శ్రీ క 1682—1687 వఱకు
 కురయూరు పాలించిన లింగారెడ్డి తిరునవాపర్తి
 మండలమున పెరంబూరు లాటాకొండలి నంగ
 సూరు గ్రామమున బొక ప్రత్యేక సంస్థానము నెలకొ
 న్నను లింగారెడ్డి భార్య యొద్దారికి ఈ పె. కృష్ణా
 చలేశ్వరాలయము కట్టించెను 2 'గాధయోపాఖ్యాని
 నము' అను శృంగార రసవత్ప్రబంధమును రచించిన
 బాలకవి విరుదాంజితుడు ప్రసిద్ధ విద్యుత్కవి శ్రేణురి
 అనంతయ్య 'కృష్ణాచల మాహాత్మ్యము' అను వైదా
 న్యముల ప్రబంధము రచించి యీ లింగా

రెడ్డి కృతి నొసగెను. అందు కృతివాయకుడు
 బలిబోల కాసనుడు, జగదగోపాళ, రాయశాస్త్రి
 భుజంగుడు. పాండ్యగజశేఖరి, విరుద్ధపంట వంశపాత
 నుడు" అని వర్ణితుడైనాడు కావున నీతడు కుర
 యూరి పాలకవంశీయు డగుట స్పష్టము

లింగారెడ్డి కుమారుడు వరదరాజరెడ్డి—ఈతని
 కుమారుడు కృష్ణారెడ్డి ఈ కృష్ణారెడ్డికి, పై శ్రేణురి
 అనంతయ్య పోతుక, బాలకవి అనంతయ్య
 శ్రీమద్దమాహాత్మ్యము' అను వైదాన్యముల ప్రబం
 ధము కృతి నిచ్చియున్నాడ అందు సంకలనమును
 గూర్చి కృతిపతిగూర్చి గ్రంథావతారికలో నిట్లు
 గలదు

“ఏ ఓట నిరవొందు నే ప్రాధు భారత
 రీశ్వరనామై విశ్వవిభుడు
 ఏ పురంబున నుండు కాపురంబుగ గౌరి
 పొందరవాయికొ సమచిత్రభు
 ఏప్రోలు పాలించు నెలవి తెల్లని కోట
 యుచు నూర్తిండాదు జగ పెలులంగ
 నే నిగరంబున వింపు వనంజ
 విద్యుత్కవిసోమ విశదభణి
 అట్టి నెలవి మాత్యయమైన రాజ
 ధానిగా చూడు వా చంద్రతారముగ
 భరితి జగసొబ్బుగంచాది విజదళాది
 వరదరాజేంద్రు కృష్ణపాపాలవో”
 “శ్రీమద్దమాహాత్మ్యం బభి
 రామం బది తేనురు చేసి రహి కక్క జగతే
 క్షేమంకర కృతిమధుధ
 వామాంజితముగ నొసర్చి నైపుణి గనుమా”

శ్రీమద్దమాహాత్మ్యము గానయ్యున గల
 ప్రకృత శ్రీ మాహాత్మ్యములలో నొకటి

ఈ వరదరాజరెడ్డి విజయరంగ చౌక్కునాథుని
 సమకాలికుడు కావున అనంతయ్యు నాకాలపు
 వాడే అనంతయ్య వ్యవహారకృతి శివరసస్థభం, సు

తలముల :-

తిరుదవాపర్తి మండలమున వామకల్లు త లాకా
 యందలి తలములయను కొండగ్రంధ ప్రదేశమున పై
 లింగారెడ్డికి తాతయగు పాపిరెడ్డి తళదఅనుగొని
 కొండపై శ్రీ వంకరీశ్వరస్వామి యాలయము కట్టెం

1 Mackenzie Collectors 17-6-10
 Section 5 Account of Tirayur Sama-
 standam
 2. Trichinopoly District Gasetter
 Chapter XV. Page 308

చూ. ఈ కంఠయులకు కలసులవారని యింటికిఁ ద
వచ్చినది వీరిలో క్రీ. శ. 1690-1700 ప్రాంతముల
విలసిల్లిన కలసుల రామచంద్రాచార్యుని, విశ్వేశ్వర
చండికుడను విద్యతల్లిని 'కృష్ణవిలాసము' అను సైదా
వాగ్దశముల కృంగార రసోత్తరప్రబంధము సంకలనము
గావించెను ఇం దవకారికలో కృతిపతి విషయము
విపులముగా గలదు

కృష్ణవిలాస కృతికర్త విశ్వేశ్వరకవి కవి
తార్కిక శిరోమణి వినిదాంకితుడు గీర్వాణసాహితీ
జేత్ర. కాని తెనుగుపూర్వము భాషామనుష్యులుగ
మృదుపదరచన గావించియున్నాడు
మచ్చునకు రెండు పద్యములు

"కలపున నమ్మ నిల్వ నెల

తా నెలతాపము పాచ్చికచ్చెనే

యలరుల తేనె చిల్లు నవ

లా నవలలిత మా క్రితలక్రనే

కలపులా సందడింప కెలు నా

తెలువానగ గొంగలింపనే

రిలిరుల తాని గుల్మ కనితా

కనితాపుల నమ్మ గూడనే "

"సుదతి రచారికేర మను

చాక్కల బల్కల పేర నామధన

జడురుగ నత్తునీర నవ

నంధికలన్ నిటలంబుపేర చా

త్యాదలగ నుండు మంచలము

లో నగ మతులపేర గల్వలన్

గుదువుగ నుంచె తొనునకు

గోము మధాకరు దప్పడియగన్ "

పై గ్రంథము లన్నియు వాంధ్రసాహిత్య పరి
మర్శన గలవు దక్షిణాంధ్రవాఙ్మయమునకు సంబం
ధించిన కృతులెన్నో యవరికిరితముగానం దున్నవి
గుర్తదవిదినీకమున సాహిత్యకళాపోషకులకు రెడ్డి
రాజారెడ్డి తెనుగురామమ కవులను నాదరించిరి
నివ్వారముగ తెలుపుటయే యీ వ్యాసముయొక్క
యంద్యకము

నేడు ప్రభుత్వసాహాయ్యమున ప్రాచీనాంధ్ర
కృతుల లక్షకములు ప్రకటితము లగుచున్నది. అట్టి
యెడ మనకు పూర్తిగ తెలుగరాని దక్షిణాంధ్ర
వాఙ్మయమునకు సంబంధించిన యిట్టి గ్రంథములు
పరిశీలించునంతో పరిశోధకుల పరీక్షను ఫలవంతి
గుమను తెనుగువాఙ్మయపై కాల్యము తెనుగువాని
గోచరమగును

కొత్తకోడలు

శ్రీ వేదారి సహజానందం

“ప్రియ్య”

“ఏమిటే”

“ ”

“ఏమిటే ‘అమ్మ’ అని మళ్ళీ మాట్లాడటం మానేశావు?”

“అలా”

“ఏమిటో చెప్పు.”

“ఏం లేదులే”

“అదేమిటే నాతో చెప్పటానికి ఎంతో చిన్నావు?”

“ఎక్కో ఏం లేదు ”

“సరే మీ ఆయన దిగ్గజమంది ఉత్తరం రాలేదనా . వస్తుందిలే ఇవ్వకో ౧ కపోలే, రెండు రాదేమిటి?”

“ ”

“మొన్ననేగా వ్రాశాడు అయినా మీ కాలంలో ఈ ఉత్తరాలు ప్రాంతాలన్నీ బోక్సులుంట్రాకు మీద పెట్టుకోటం ఇది మా కాలంలో ఎరగం ”

“అది కాదే ఇవ్వకు ఉత్తరం ఎంగతిలే ఎత్తాలే?” అని నిట్టూర్చింది కొత్తగా కాపురానికి వెళ్లి వచ్చిన కమల

మామగారి ముఖంకేసి చూసింది తల్లి. అంతనిర్లీలంగా ఉన్న ముఖాన్ని ఇది వఱకు తాను చూడలేదు

“ఏమిటే అమ్మాయి రాత్రి ఏమైనా కల వచ్చిందా?”

“ఛా. పిచ్చకలలు.. పిచ్చకలలు. కలలు నిజా లేవిటి! ఛా నాటికి భయపడే మాడెదు.”

పిచ్చకలలు, పిచ్చకలలు ఏటి శంకతి కాదు కమల మనస్సుకు పట్టింది.

“కలలేమిటే! కల వచ్చిందని శేచెప్పావా?”

అంది కమల

రాత్రి తెల్లవాల్లో కలం తూడా కుమకు పట్టక పోలే, ఇంకా కలవిడిటి! కలల భయం ఏమైనా ఇవ్వకు నిజమే భయంకరంగా ఉంది

“నులేమిటే కల ఏ మమ్మనేమో అనుకున్నా. ”

“సరే కానీ మరే . అల్లుడు ఇదువుకున్న వాడిని చెప్పకనే?”

తల్లి నిర్ణాంత పోయింది ఈ అజ్ఞానీని ప్రశ్న కాణంలా మృదయంలో దూకుకుపోయింది చెవులు చిల్లులు వణేట్టు ప్రతి స్వనించిన మంగళ వాద్యాల మధ్య ఆ రాత్రి ఒంటరిగా గదిలో కూర్చొని, ఏడ్చిన కజుల దుఃఖారావం కిరీరమంతా మళ్ళీ ఒక్క మాటు మారు మోగింది

తమయించుకొని, బనాటు చెప్పింది

“అతనికేం? కాలేజీలో చదువుకుంటే నేనా చదువు తెలివి గలవాడు తిల్లి అంటే ఎంతో భక్తి శ్రద్ధలు పోలం పుట్ట చూసుకొని, కాల మీద కాల నేరకుంటే నాయుగా గడచి పోతుంది కాలం.. ”

“నాయుగా గడచిపోతుంది కాలం ”

“అదేమిటే అమ్మాయి ఇవ్వకో అలా మాట్లాడుకున్నావు ” తెల్లపోయి చూసింది తల్లి మామకు ఎక్కువగా మాట్లాడే పిల్ల కాదు. మొదటి మెలిమి నూనం ఎక్కువ.

తెల్లవాటి రాత్రి ఏడుపు విని తాను మందు భయపడ్డది. ఏడుపు ఎదురికి వివరికి పోకుండా అని, ఎదువుతో మామకు అనుకుండా, అగడో అని, ముఖ మామూ పడ్డాక ..అనుకోమాడెదుగాని ఏ అమా యిత్యులైనా చెప్పుండేమానని తాను చాలా భయ పడింది.

కాని మాకును అలాంటిదేమీ చేయలేదు. గుండుకురాలు తన పిల్ల కాదు!

“మేమందరూ మా కాలంలో ఇలా ఏదైనా ముఠే” అనితను గండు కళ్ళనిండా అగ్రశర్మ పది పంచగానే, మల్లీ కతుల నోడు తెలుచి ఏడవ లేదు పాపం

ఇన్నాళ్ళ కివ్వాలి మల్లీ కతుల కంట పిగలో ఈ అప్రతి వివరణింది
“కదు -!”

“ఏమిటే అమ్మ చెప్ప నాతో మల్లీ మానేకావాలే”

“ఏం లేదు నవ్వు ఉత్తరాలు ఉత్తరాలు అంటున్నావే ఆ ఉత్తరాలు మాస్తే కవ్యాలో, ఏవవాలో తెలియలేదు ఎవరుచెప్పారమ్మనీకు ఆయనకు పక్కవాళ్ళం వ్రాయటం కూడా చాలా కాదు”

“అ! ఏదో తోచింది వ్రాకాను నవ్వంటే అతనికాగా వ్రాసేను మూ అదే ఆ అనురాగమే కానాని”

అని అంది స్వరంలో ముఖంలో ఉత్సాహాన్ని, సంకల్పాన్ని ప్రవర్ణిస్తూ

కతులముఖం చిన్న పుచ్చుకొంది వ్రాసేను మూ అమ్మ మాటలకు నీగ్రహం
కళ్ళు మరీ కాంతి పీడం గా ఉన్నయ.

తల్లి ఏదో పని ఉన్నట్టు అక్కడకుంచి పల్లి పోయింది ఆమె ముఖంలోని వ్యాకులత కతుల గ్రహించింది ఈ కృధా శిష్యులకల్ల తను మనస్సుకు వ్యభిచరమయ్యోటమే అని కతులకు తెలుసు కాని కొండటి ఉత్తరం చదివినప్పటినుంచి, ఆమెలో నిగ్రహాక్షి సమగ్రితపోతోంది వాక్కానికీ కాయన తప్పదు. అర్థంలేని, తెలివి తక్కువ వ్రాత. అహ! సరే తెచ్చుకోకుండా ఉండానున్నాన చా ఆ ఉత్తరం, ఆ వాక్కాలు, ఆ మాటలు వదలడే మనస్సులో మురించి, తన నుండెత్తే రాయి తెల్లినట్టుంది. ఉత్తరమేకాదు. కాత్తరం చేసికెచ్చిన నెల్లాళ్ళు. ఎలా ముదిరిపోతుంది?

ఆ మాధుర్యం.. ఆ ఉపాసానా.. ఆ రాక్షస అశోకం! కుసానులు వచ్చి చెట్టుచేతు నాళాల్లో

పోతుండటంబారు. కాని పిల్లల్లో రాక్షస అశోకం నృపదయితో, కేరంకో చేసే నాళానంతుంది ఈ కుసాను నాళానం ఎంతో కుసాను ముట్టుకు స్వర్ణ పోషణలొటకూడా పక్షచెట్టు మల్లీ చివరి ప్రయ. కాని ఇక్కడ కేవలం శృంగిలెక్క చాయా ధూతుమే సర్వాన్నీ వహించి వేస్తుంది పురుష సాంగత్యం స్త్రీకి ధర్మమనీ, అవసరమనీ అంటాడు. కాని తను మల్లీ ఆ అభిప్రాయాన్ని నమ్ముతుందా? ధయం అంటే ఏమిటో ఇదివఱ కెక్కిన తెలియదు కాని ఇవ్వకు ధయం తన అనుభవ అనుభవ మెదులుతోంది చిన్న పిల్లలకు దొంగ, బాచాకు వస్తున్నాడని చెప్పి, చెదిరిపోయి తన లాంటి వాళ్ళకు, అదిగో మీఅయిన వస్తున్నాడంటే చాలు అంతే అంతే

అహ! ఎలా గడచిపోయినయే ఆ నెల్లాళ్ళు మార్పుకు కాళ్ళకు సంకల్ప అక్షపక్కు కడితే నాకు కన్నీలెండి కన్నులా ఉన్న ఆకాశంలో.. పదిమూలలోకాలు ప్రవాసంతుండి, చంద్రుడు కూన్యకృపానికీ వచ్చేవాడు చిక్కపప్పుకు పన్నెల మానీ కాను గంతులు తేసేది పాతేది అల్లరిచేసేది గోలచేసేది విజయ చెప్పాలంటే మాగవాణీ నోరు వచ్చివచ్చుంటేది...చెప్పాల మాడంగానే! పిచ్చే. ఏమిటో అంత ఉల్లాసం గా ఉంటేది

కాని ఇవ్వకు ఇవ్వకు ఈ తొలిరాత్రి గోళ్ళే తనకు చెప్పాల ఏకటి ఒక మాదిరిగానే ఉన్నయే చెందివానికీ కోరికపాలలా, తప్పక చెప్పాల!

అయిన విడదపోయేవాడు పురుషుడా కాగా కొట్టేవాడు తాను మానీవకళ్ళగానే అశోక ఆకారం కూడాన్నీ, నీటిని మాత్రా, నిశంయెక్క నిక్కురియంకోసం వేచేది. రాత్రి వస్తానంటే పరమనయే యువకులు లేకపోలేదు కాని తను తనూ పరవకమాకుంది పరవకమాకుంది అంతే!

ధను! లోకంయెక్క అప్ర స్రవాహం వేసి ఎంతో మాకు! నీ కృపయే ప్రవీణమాకుంది కాని నీకంటే రిండుభారో నవ్వు మాకు! అన్న కణంలా విసుర్చింగాలయి విజయంతుంది ఆ పాద

మనకం చెప్పితివ్వు పాపాలు చుట్టలు చుట్టయినవి,
తీరబాధలో తన్ను తానే కాటుకను పంటుంది

* * * *

2

"అమ్మాయి "

"అమ్మాయి "

"అ!"

"ఇదుగోనే మీ ఆయన గావును ఉత్తరం
వ్రాశాడు "

తల్లి ఎంతో సంతోషంతో ఆ ఉత్తరాన్ని
లోపలకు తీసుకొని పంపి కనుల అండుకుంది

పదిని మానేడర్నికి సిగ్గు! తొలివాడు, మరి
వాణ్ణి కాదు కుదివాటిదాకా అంతకాదు
పతి లేని ముందు కూడా సిగ్గు పటం సహజం అని
తల్లికి తెలుసు అమె నంటనే వసారాలోకి పంపి
పోయింది

అక్కడనుంచి కొద్దోకి నల్లి ఆవును తేత
నేసింది పాదులకేసి మాసిం తీగలను పందిరికి
పాకించాలనుకుంది కాని ఉపాధి లేదు
కొందరి ఉత్తరం కూతురికి తప్పిగా లేదు ఈ
ఉత్తరం తప్పిగా వ్రాశాడేమో

తీగలను అలాగే గాలిలో వదిలేసి, గుండు
లోపలకు వచ్చింది కనుల సాక్షాత్తు ముందుంది
ఉత్తరం చూడలేదు తల్లి దుస్థుడు ఉంది

"అబ్బను, వాళ్లు కులాసా?" అని అడిగింది
తల్లి

"అ!" అంది కనుల

కూతురి ముఖంలో తాగువీరిన తప్పి లక్ష
చాలు గోసరించలేను

"మరింకేది వ్రాశాడే?"

"ఏం కోపంగా వ్రాశాడో?"

"ఎచ్చే?"

"మరి "

"ఆయన వ్రాయలేదే ఉత్తరం?"

"మావయ్య వ్రాశాడో?"

"ఎచ్చే?"

"మరెవరో?"

తనుకు ఉత్తరం వ్రాసినారెవరింకా అని అలా
చిస్తోంది తల్లి

"దమ్మారి ఆయనదే సంతకమా ఆయనదే?"

"మరి?"

"మరి మరి ఏమంది అమ్మ ఆ పాపాన
గాళ్లలో ఎవరెవరో "

కనుల గొంతుక విసుగుకుపోయింది ముఖంలో!
ఒక్కసారి నవ్వున రక్తం చిమ్మి, మళ్ళీ నెంటుకేసారి
పోయింది పెదవులను దూకుకుంటూ చెబుతేంది
నిట్టూర్పు తల్లి ఇంకోమీ అడగలేదు లోపలనుంచి
సముద్రంలా పొంగి వస్తున్న అయోమయ దుఃఖాన్ని
అనుచుకో లేక, లోపలికి వెళ్ళిపోయింది

ఒక్కగా శాక్క కూతురు కొడుకూ, కూతు
యూకూడా కనులే పొట్టలో పెట్టుకొని వెళుతుంది.
తన దౌర్భాగ్య కూనల్ని తీరికాని నిల్వ పెరిగి, ఒక
ఇంటిపై ముఖపడటను సోమగా తలచింది కాని
కాని

ఫోజవాలముందు కనుల ముక్త నీరిగా
చెప్పింది

"ఎల్లుండి వస్తారుట. అబ్బను "

"మరి ఇంకా చెప్పలేదు!" అంది తల్లి, ఉన్న
కతతో

లోతీవున్న మైరాళ్ళ విచారాల్లోంది
తల్లి! దారి చిక్కినట్టోంది అబ్బను వస్తున్నాడు!
ఇల్లు పొజ్జులు దురిగించారి అరికించారి ముగ్గులు
నేయారి వక్క ఇల్లరినదిగి విసవ్వవ్వు అబ్బది!
గాలెంటె నుకా ఇష్టం పెరుగు తెప్పించారి

చేతివిందా పని మనసు విందా ఆలోచ
నలు ఇంతకు మునుపె ఆమెకంతా అగమ్య గోచ
రంగా, విచారంగా ఉంది కూతురిగారి ఏంకాదు!
ఎక్కడ కూట్లాడకపోయానా, మనస్సు గల నిల్లి
కూతురు అని తెలుసు ఇలా ప్రశ్నించి తీర్చించు
కొనే కొత్తోడలుకావురం ఏలా చేసుకుం
టుంది? వినుతుకుంది? ఈ యధార్థ, నిష్క్రమణిక
ప్రశ్నలతో ఆమె సత మత మోతోంది.

అబ్బను వస్తున్నాడో విధియంలో ఈ నిశ్శబ్ద
అన్నీ తొలగిపోయాయి. ఈ దైవందిక, తీరిక వ్యవహార

రాలు జీవి ప్రాణం. ఈ వ్యవహారాలు వలన పన్నుక, జీవని జీవికి కష్టమిచ్చే, తిరిగి ప్రభులను పన్ను తీసికొని పాడుకొని ఉన్నట్లుంటుంది

ధయంకరమైన జీవిత రంగభరితమైన ఈ రెండు లోకాలలో, ఎప్పుడో వాటిలో ఆఖరి అంతానికీ వచ్చేది ఏటి చాటుకే జీవి జీవితానికి, కంటపడకుండా తప్పకుండా జీవితం ముగియడం దుర్భరం, అవర్జం అనిపిస్తుంది కాని ఏదో ఒక పని ఒక విషయం. తిరిగి చేతులు చాచుకున్న ఆ అగాధ ప్రభులనుండి, ఆ ధయంకర మానవంబి మర్రి సమర్థంలోకి, కొలహలంలోకి లావుపోతారు. నివ్వదారంగా మర్రి కొత్త ఉత్తరాలలో, కొత్త సంరంభంలో లీకైపోతాం అని ముద్రంగా కన్పించక మర్రి లోకాలేవి కావచ్చు, కాని మృత్యు పాపాలనుంచి విడదీసి జీవితానికి పోషకం చేసే పటుత్వం వాటిమంది అందుకే జీవి ఎప్పుడూ కొత్తకొత్త గాఢభావాలను చేతులు చాచుకొంటాడు

ఇప్పుడు కనుల తల్లి అల్లనిరాకలో మర్రి ప్రాణం వచ్చింది అగాధమనుకున్న రోట మర్రి చారి నోరికింది

కాని కనుల పనిగా భోజనం చెయ్యలేదు అసలు కొన్నాళ్ళకుండి, ఏదో అలవాటుగా తిన్న, కానాలని తినటంలేదు

* * * *

3

అల్లుడు వచ్చాడు కనుల తల్లి అందల మెక్కింది ఇల్లంతా అరికింది, సింగారిందింది బడి పండుగానింది బలిమూరి, బామూరి మామలూరు నున్న పాత మర్రి ఒకటి చెప్పింది

ఇంట్లో పని అంతా తన నిర్వహించుకుంటానని మామూరి భావంతోగా చెప్పింది

అతను వచ్చేటప్పటికి పాత మర్రి చాలాలోంది

కనుల అతని సకల బంధులలోంచి ఇంకో తల్లికి ఎవరైనా మాదా దిగుతున్నా వేరూ నడిమింది. కాని ధర్మ ఒక్కటే వచ్చాడు. కాబట్టి ఏ నేర్చుకుని దిగో నంటున్నానని తీసుకొచ్చాడు.

8

ఒక సందేహానికి బోధలు తీసుకు ఇంటిల్లును. కొట్టు అడవి కూకలలో, వేరంలొ దిగా చేయాలని ఎంతో ప్రయత్నిస్తే, ఆ పన్ను వ్యూహాన్ని తన నిచ్చిస్తుంది చేసి, అనుమతి కనుబడకుండా వాలున చెందిపోయింది కొనకు తీసుకొన్నట్లు సగర్వంగా చెప్పాడు

కనుల మారంలో సక్లలోగా ఆమె చేతులు పట్టుకొని “ఇదిగో మామా మర్రిపూలు.. బోడు మర్రిపూలు” అన్నాడు, చేటంత ముఖం చేసుకొని అతని కళ్లలో కాంక్ష పర్వం వేయ వడగలు నివ్వకొని తనకే చూస్తోంది బుగ్గొట్టుతోంది.

కనుల తల్లి అన్నం వడ్డించి అల్లుడి సెక్సనంగ రులు అడిగింది. పంటలు ఎలా ఉంది, ధరాచెలా ఉంది అన్న వివరంగా అడిగింది.

ఇటీవలే ఒక గడ్డ తూనినట్లు, ఇంకో గడ్డలో ఇంక రెండు గడ్డలు తూనినట్లునని చెప్పి అత్తగారిని మాదా రమ్మని ఆహ్వానించాడు

అల్లుని ఆదరంతో అత్తగారు కొండెక్కింది “అమ్మాయి ఎక్కడ నెయ్యి వడ్డించు”

అని పిలిచింది తల్లి

కనుల పొట్టి గోడకొనుననే మార్పున్నా, జనాలు చెప్పలేదు భోజనం ముందు బయటకున్న పర్వ ఆమెను విసవడలేదు మాత్రంగా జ్వరం వచ్చి నట్లుంది

అల్లుడు భోజనం ముగించి గదిలోకి వెళ్లాడు

“ఏమే అమ్మాయి. అతను భోజనం చేస్తున్నంతసేపూ ఇటు రానేలేదు” అంది తల్లి

“వక్క చేస్తున్నానే” అంది మామూరు.

ఈ జనాభా తల్లి సంతోషించింది. తగిలి పత అన్నీ రాత్రియ్యై మటుమాయమవుతాయి. చీకట్లోని ఈ మహాత్మలో ఆమెను ఎదుర్కొన వ్యూహం తన ధర్మ పగలల్లా ధూం ధూం చేసి, తాను రాత్రి వంటింటి తిలు రులు చేసిన సవరలోకి వచ్చేటప్పటికి ఎంతో ప్రసన్నంగా ఉంటేవాడు.

కనుల భోజనం సవరలో మార్పుంది.

“అల్లుడి చేతున్నా కానావేరూ గదిలోకి వెళ్లు” అంది తల్లి. కనుల ఏమీ మాట్లాడ లేదు.

గతిలోంచి ఒకటి రెండు పాద్య భావయంతంగా
దగ్గరినదింది అయితా కనుల కనుల రేడు.

“కనులూ” అని విలచాడు

అప్పుడు కొంతకొద్ది అక్షగాదు, “అయ్యో,
విలువైనా” అని పెట్టుకుంది

కనుల ఇంకా కనుల రేడు

కలిగినదిలో దీపం తగ్గించి, కుక్కురుండు
వేసుకోవడం గమనించి, కనుల ముఖం లేచింది

“ఇంకా కలిగించి ఏమి చేస్తున్నావు?” అని,
భర్త “ఇదిగో పూరింకా ఇలా” అంటూ

కనుల కిటికీలో నుండి నడుతూ కని
చూస్తోంది గుర్తి గాల్గి అమెను మళ్ళీ ప్రాణం
వస్తోంది కిటికీ మధ్యల నుంచును ఒక్క కంటు
న్నయ్య

అతను పూల పొట్లం తీసి, కనుల ఒక్కొక్కటాకు
తన బరువైన రెండు చేతులను ఆమె భుజాల మీద
అని, “ఏయ్, అలా చూస్తున్నావేమిటి?”
అన్నాడు

అమె జవాబేమీ చెప్పలేదు

అతను “ఇదిగో పీఠమేమి తెచ్చా” అంటూ
పెట్టెలోంచి ఏదో రెండు పుస్తకాలు తీసి, దీపం
ఆమె దగ్గరకు తెచ్చి పుస్తకాలు తెలుచాడు

అతని ముఖం మళ్ళీ సంతోషంతో చాటంత
అయ్యింది

“పెట్టుకో మనీ పూలు”

.. .. .

“దయ్యన పెట్టుకో...”

“నేను వస్తానని వ్రాసికా తలంటిపోయి
లేదే? పోనీలే దయ్యన పూలు పెట్టుకో” అని
పెట్టెలోంచి అగరు పుల్లలు, ఏదో పెంటు బుడి
తీశాడు.

అతను దీపం తగ్గించాడు కనుల ఆకాశంలో
చూసింది విశ్వమంతా నన్నల వరదై ప్రవహిస్తోంది
లేచి కిటికీ తలుపులు తీసింది తగ్గించిన దీపం నల్ల
రులో భర్త నీడ భయంకరంగా కనిపించింది

“ఇదిగో పుస్తకాలు చూడు బామ్మయ్య”

“ ”

“ఇదిగో ఈ పెంటుచానుకో”

“ ”

“ఇంకా పూలు పెట్టుకోలేమా?”

“ ”

“నా ఉత్తరాలను జనాభే వ్రాయలేదే?”

“ ”

“నువ్వు పూలు”

ఇంతవరకూ ముగ్ధంగా ఉన్న కనుల
లేచి, “అలా ఉండనీయండి పూలు” అని,
దీపం ఇరుమును సాంతం తగ్గించింది.

శ్రీ అవనీంద్రనాథటాగూరుతో నా పరిచయం

శ్రీ శేకోమాధ్వం
శేకమాధ్వ

భారతీయ చిత్రకళాపితా
మనసుకు అవనీంద్ర
నాథ టాగూరు ఆ ప్రపంచాదు
అతనితోనే భారతీయ చిత్ర
కళా ప్రపంచంలో ఒక మూలన
కేకం అరంగ్ పెండి మనదేశం
లో ఆధునిక చిత్రకళకు అతనే
పునాదిదేవాడు

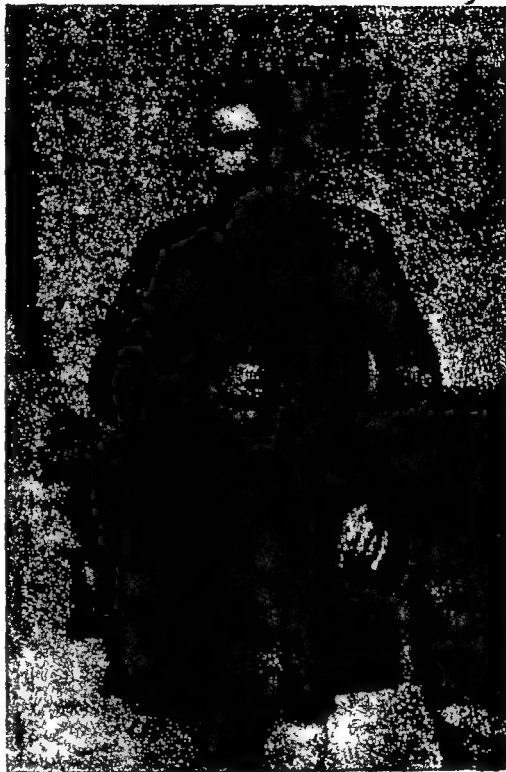
ద్రటిభూప్రభుత్వం వచ్చిన
తరువాత మన వాతీయకళలన్నీ
నిశించగా మన దేశీయులు
పాశ్చాత్యచిత్రాలనే అనుస
రించే సమయంలో అవనీం
ద్రుడు మన ప్రాచీన సాం
స్కృతిక అవగాహన నేరీకాని
వాటివ్యాసా చిత్రకళ లో
మూర్త్యును ప్రవేశపెట్టివాడు

ఇరిని ఉత్తమానికి చేయూ
తనిచ్చి విదేశాలలో మన కళల
బొమ్మ తొల్లన్నీగురించి చాటిం
చినవాని అనంద మహారస్వాది,
యి రి చావెలు

ఒకసారి శ్రీ రవీంద్రుడు అన
నీంద్రునిగురించి ఇట్లన్నాడు

'This one man has changed
the world of art. He
has revolutionised the
taste of the country. His countrymen were
struggling against him but he bravely faced
all the difficulties and changed the at-
mosphere.'

అవనీంద్రుడు పాశ్చాత్యశైలిలోనే చిత్రకళకు
ఒక ఇటాలియన్ శిల్పియై ఆభివృద్ధిపంచాడు. విద్యా
కాలంలోనే తన ప్రతిభను పాశ్చాత్యులగా మనసి
కైనా రూపచిత్రం (Life size portraits) ఒకటి
మూసే రంగులలో ఒక గంటలోనే తీర్చి గావించాడు

కలకత్తా ఆర్టుస్కూలు ముఖ్యపాఠ్యాయులుగా ఉన్నప్పుడు.

అది శేటికి ఆతడు చిత్రించిన మానవీత
లలో గొప్పదిగా ఎంచుకుంటుంది తరువాత చాలా
కాలం అతడు కలకత్తా చిత్రకళా విద్యాలయానికి
రైసుడ్రెస్సిపాత్ పదవి వహించాడు ఆ కాలంలోనే
అతనికి ఒకరు కొన్ని ప్రాచీన రాజపుత్రచిత్రాలు
జూరాలిచ్చారు. అవి చూచిన తరువాత, అతనిలో
పైతృత్వం కలిగి రాజపుత్ర మొగలాయి చిత్రాలు,
అజంత్, బాగ్ చిత్రాలు, భారత్, సాంఘీ, అమరా

కళింగుల సాంప్రదాయాన్ని అనుసరించి చిత్రాలు చిత్రీకృతవచ్చును.

కుచనీధ జపానీ కళావిజ్ఞులకు ఒకారు (Oshakura) మతదేవం కచ్చివచ్చును అతనిండుని అతనికప్పుల చిత్రరచనాల్నిని మెచ్చుకొంటూ తాను విదేశాలలో ప్రచారానికై తెచ్చివచ్చినా జపాను చిత్రాలు చూపించి అతనిని ప్రోత్సహించాడు. అతడు అతనిండునితో మాట్లాడుతూ 'We in Japan have mastered the brush, but We look to India for ideas' అన్నాడు.

ప్రార్థ్య చిత్రకళయొక్క అభివృద్ధిని చూచిన తరువాత అతనిండుడు అతని కప్పులు అనేక సూతన మార్గాలలో చిత్రించడం మొదలుపెట్టారు. అతనిండు ని కి కప్పు అనేక లున్నారు. వారిలో ముఖ్యము శ్రీ నందూల్ బోసు, అనీత్ కుమార మార్డు, నంక బచ్చ మొదలైనవారు శ్రీ నందలూల్ బోసు వారికి అత్యంత ప్రీయము వారిద్దరిని శ్రీ రామకృష్ణ పరమ హంస, విదేశానందుల సలహాపం కంటిది.

చిత్రకళావ్యాపనకై ఇండియా సోషలటీ అఫ్ పీరియంటల్ ఆర్ట్స్ అను సంస్థను నెలకొల్పి దాని ద్వారా చిత్రకళా ప్రచర్యనాణుబద్ధపునా వచ్చాడు. ఆ సంస్థ ద్వారా ప్రసిద్ధ కళా విమర్శకుడు శ్రీ వి కి గంసూరి "హంస" అను పత్రిక కళావిమర్శకు ప్రతి కను కొన్ని సంవత్సరాలు ప్రచురించివాడు.

1918 లో శ్రీ రకీంద్రుడు విశ్వభారతిలో కళాభవనం స్థాపించినప్పుడు అతనిండులు నంద లూల్ బోసును దానికి ప్రీన్సిపాల్ గా పంపారి. 1922 లో మచిలీపట్నంలో ఆంగ్లవాతీయ కళా శాలలో భారతీయ చిత్రకళాశాఖను నెలకొల్పి నప్పుడు శ్రీ ప్రమోదకుమార చట్టాని పంపారి. శ్రీ చట్టానిగారు వాతీయకళాశాలలోని పున్న వాలుగు సంవత్సరాలలో అతనిండులు కళాశాలలోని చిత్ర కళావిద్యార్థుల కృషిని ప్రోత్సహిస్తూ వచ్చారు. తరువాత అయిన కళాశాల అధికారుల అనాదరణవల్ల కళాశాలలోని చిత్రకళాశాఖ ఎత్తివేయబడింది విని చాలా విచారించాడు.

1941 లో రవీంద్రుని కుదికోరిక మనుసరించి రాంవిశేషంలో అతనిండుని డెప్యూటీ అఫ్

దిరెక్టరు అతి మైథునంగా జరిగింది. అతని చిత్రాలు కళా రచనలు ప్రచురించాడు.

శ్రీ రవీంద్రుని అనంతరం అతనిని విశ్వభారతి అధ్యక్షునిగా నియమించిరి. శ్రీమం అనాలోగ్య కారణాలవల్ల ఆ పదవివదిరి అతడు కలకత్తా సమాస గ్రామంలో విశ్రాంతి తీసికొంటూ వచ్చెను.

ఆ వార్షక్యంలో అతడు దృష్టి లోపించివా నుగా కొద్దులు, మేకులు, అగ్గిపుల్లలు మొదలైన వాటితో అమృతమైన బొమ్మలు (1938) తయారు చేస్తూ వచ్చెను. ఆ బొమ్మలను ఏదైనా అంతర్జాతీయ ప్రదర్శనంలో ప్రదర్శించినట్లయితే నవీనతకు హాస్య విశి, ఉన్నత భావాలు అగ్రస్థానం లభిస్తుందంటూ అతనిండుడు పురాణగాధలతో కొక కవిత సమగ్రము, ప్రకృతి దృశ్యాలు యింకా మేఘమాల, ఉయ్యలయ్యల రవీంద్రునికళకు చాలా చిత్రాలు, చిత్రించారు. అతడు గొప్ప కళకుడువాడు. కళలు చిన్నవి, పెద్దవి, బాలసాహిత్యం, *Practical-poetry* మొదలైనవి చాలా రచించారు ఇటీవల కొన్ని ఇంగ్లీషులోని అనువాదంపబడినవి.

"మామమంతుని డైరీ" అనే పేరుతో హాస్య యుక్తంగా రామాణుగగాధను, "శోరాకోరే భారీ", "సురోగల్" అనేవాటిని స్వీయచరిత్రను వ్రాసు కొన్నాడు.

వాటిలో తాను చిన్నప్పుడు శ్రీ రవీంద్రునితో కలిసి ఆశ్రయ వాటకాలు, ప్రారంభించిన ఉద్యమాలు గురించి పేర్కొన్నారు భారతీయ చిత్రకళను సరించివాడు కొన్ని పుస్తకాలు రచించారు విద్యా ర్థులు చిత్రకళను ఎట్లు ప్రారంభించవలెనో తెలు పుతూ "సహజోచితోత్" అనే ఒక చిన్న పుస్తకం ద్వారా సంవత్సరాలక్రితం అమృతవీరి నేను కాంతి నికేతనంలో పున్నప్పుడు ఒకసారి ఆయన అక్కడికి వచ్చి మూడురోజు లున్నారు. అంతకుపూర్వం ఆయన అక్కడికివచ్చి ఏడెనిమిది సంవత్సరాలయిన నట గొప్పగా వన్యానం జరిగింది. మనదేశంలోనే గాక ప్రపంచంలో ఏయేదేశాలలో చిత్రకళలు ఎట్లు వృద్ధిఅయిందో వాటి మాన్యుసరించి చాలా విషయాలు మాట్లాడాడు.

మొదటిదశ ఉదయం కళాభవనంలో విద్యా ర్థులు చిత్రాలనేనే గడులు ఒక్కొక్కటి చూస్తూ

నా గదికి వచ్చారు. అప్పుడు నేను ఒక సంతకం పుటుంబం బొమ్మలతో కూర్చి వేస్తున్నాను. అది చూచి వెంటనే కూర్చుని 'ఇన్ని రంగులు కలిపావ్, బొమ్మలో ఒకటి కనబడలే, చూడు నీవు కలిపిన రంగు లన్నీ ఇవ్వతే భారీచేస్తావంటూ మంచె తీసికొని బొమ్మలైన కొన్ని రంగులు తేసికాదు. 'నేమో నా సంకలనం 'What do you think of Colouring? It is like cooking' అని అంటూ వెంటనే ఒక కమ్మనివచ్చాడం చెయ్యాలంటే అన్ని దినుసులు దానిలో ఉరిగా వేస్తేనే అది చివరిగా వుంటుంది అన్న బొమ్మకు రంగులు తేయవలసి అన్నారు.

గదులన్నీ చూచి బయటికి వస్తుండగా కలకత్తా చిత్రకళా విద్యాలయంనుంచి ఇద్దరు విద్యార్థులు ఎదురుగా వచ్చి వసుష్టరించారు.

అయినచో వెతరని అనుకూలం Still life class students మి అన్నారెంట్ అయిన What do you mean by still life? Life is not still Life is moving Are you studying dead life? అని అంటూ ప్రకృతినించి ప్రత్యక్షంగా వేస్తున్నానని అన్నాను గదులలో కొనిన ప్రత్యయ కాంక్షలు వ్రాసినదాని రేడా తెలుపుతూ చాలా సేపు చూట్టాడారు.

ఆ సాయంత్రం చివరికి పలుకు కళ చెప్పారు. అది వినుటకు కొంతకాలం అది ఉపాధ్యాయులు చాలామంది వచ్చారు. ఆ కళ అదనం పూర్తికావేను మరునాడు సాయంత్రం కూడా చెప్పిరి.

అప్పటికప్పుడు కళ సృష్టించి విజ్ఞులకు ఎంతో ఉత్సాహకరంగాను పోషకరంగానూ చెప్పడంలో అయిన చాలా సమర్థుడు ఆ కళకు శ్రీ రసేంద్రుడు కూడా రంజితం వచ్చి విని 'అమెరికన్ ఇంట్లో చక్కగా కళ చెప్పగల సమర్థుడే నాకు లేదనిరి.

ఒకసారి నేను కలకత్తాలో శ్రీ అతనింద్రుని దర్శించుటకు వెళ్ళిరిని సామాన్యంగా అతనింద్రుని కడకు పోయినప్పుడు ఎవ్వరుకాని చిత్రకళా విద్యార్థులు కాదు తేసివోవలసి కొన్ని తీసికొని వెళ్ళుటండా వుండెను. ఆ బొమ్మలు చూసించినప్పుడే చిత్ర కళావిద్యమై అయిన ఎన్నో విషయాలు తెలుపారు.

నేను వెళ్ళినప్పుడు అయిన తన భార్యభవనంలో (రసేంద్రుని కోలాకొక్కనాది ఎదురుగా) వుండే

వాడు. వైస్ కేడమిడ్ హాల్ అతనితో కలిసి ప్రాచీన రాజపుత్ర మొగలాయిచిత్రాలు, చిహ్న జపానీస్ చిత్రాలు చిత్రకళా చిత్రాలు. కొన్ని అధునిక చిత్రాలు యంతా కొంత ప్రాచీన వస్తుసామగ్రితో అలంకరింపబడివుంది.

చోలు వెనుక వరండాలో వరుసగా అతని సేంద్రుడు అతని ఇద్దరి సోదరులు సమరేంద్ర, గగ సేంద్రనాథ టాగూరుగార్లు కూర్చునే సోఫా, నాటిప్రక్క చుక్కా అనువృత్తివున్నాయి అతనింద్రుడు, అతని అన్న గగ సేంద్రుడు మాత్రమే చిత్ర కళలు వారిద్దరి సోఫా ప్రక్క దండెత్తు పెట్టె లలో రంగులు, మంచెలు వగైరా వున్నాయి.

ఆ దినం అతనింద్రులు ఒక్కరుమాత్రం కూర్చుని కొన్ని ఎండుటాకులు ప్రోసేసుకొని ఒక్కొక్కటే చూచి వ్రాస్తున్నారని అయిన వస్తు చూచి ఎండ్రియోన అనులో విడి అందం వుందని అలక్ష్యం చేస్తాం నాటిలో ఎన్ని కొద్ది స్వరూపాలు గోదరిస్తూన్నాయో చూడు అన్నాడు.

ఒక ప్రస్తావనండా వారు వ్రాసినది కొన్ని బంతువులు పట్టులమాదిరిని చూపిరి. తరువాత అయిన నేను వేసిన బొమ్మలు చూస్తూ ఒక నలుపురంగులో (black and white) వేసిన ప్రకృతిదృశ్యాన్ని తీసి ఇట్లున్నాను. తరంగులలో బొమ్మలు తేయడంకన్న ఒకే రంగులో బొమ్మలయ్యే చాలా కష్టం మన దేశంలోనూ అన్న గగ సేంద్రనాథ టాగూరు తప్ప యింకెవ్వరు ఈ పద్ధతిలో ఇప్పటివరకు కృతార్థులు కాలేదు.

మరొకసారి వారిని దర్శించుటకు పోయినప్పుడు ఒక ప్రకృతిదృశ్యం (Landscape) వేస్తున్నాడు. నేను అది పూర్తి అయ్యేవరకు వుండి చూడాలనివుండన్నాను అయిన సరేనని మధ్య మధ్య రంగులు అరగ తీస్తు వుండెనున్నాడు.

రంగుల సమృద్ధి చెయ్యడంలోను *textures* తీసికొని రావడంలోను అతనింద్రుని మించినవారు లేరు. వారిలో సమనలు ప్రపంచంలోనే ఏ ఇద్దరూ ముగ్గులో వుంటారు ఎటువంటి *offset* నయినా రంగు లలో అది సులువుగా తేగలదు. బొమ్మ పూర్తి అయింది.

నేను ఏదైనా బొమ్మ ప్రారంభిస్తే అది అనుభవపూర్వకంగానే సమస్యను సరిదిద్దే పద్ధతిగా ఉంటుంది.

అయితే పాశ్చాత్యులు రంగంలో ప్రవేశించినట్లు చూడేది మన పూర్వులు ఎట్లు చూచిందో తెలుసుకోవాలి. "చాలాకాలం క్రితం నేను ఒక పారిశుధ్య బంతుప్రదర్శనశాలకు (Zoo) వెళ్ళాను అక్కడ గర్జిస్తూవుండే ఒక సింహాన్ని చూస్తూ చాలా సేపు నిలబడ్డాను. ఆ తరువాత ఎర్రగా భయంకరమైన కూర్మస్థమయంలో బంధించబడి గర్జిస్తూవుండే సింహాన్ని చూసింది నాకు బుద్ధి తుడిచింది ఆ రాత్రంతా నాకు సరిగా నిద్ర పట్టలేదు. సింహగర్జనలు నాలో ప్రతిస్పందిస్తూవున్నాయి ఉదయం బొమ్మ రంగంలో ప్రారంభించాను చివరకు ఆ బొమ్మ నా సెటిపోయిన బొమ్మలలో జనుకట్టి పారేవేదా అది ఎప్పుడైతే నా సరిగా వేయాలనే కోరిక మూత్రం నిలిచిపోయింది" అన్నాడు.

తరువాత మాట్లాడుతూ ప్రస్తావనలో మైక్ లెంజలో జీవితం సమీక్షానా అని తప్పు అడిగివారు. లేదన్నాడు "అతడు ఒక మహా కళాకరమైన పాశ్చాత్యుడకానీ అంతటివాడు తిరిగి జన్మించలేలేడు" అని అతని గురించి చెప్పేటప్పుడు ఆయన ఆ తేలికతో "you must be like hungry wolves and tigers for Art Devour what ever you see అంటూ ప్రారంభించారు.

ఎంతసేపు మాట్లాడానో ఎప్పుడు చీకటి పడిందో తెలియదు అయితే తమ్ముడు సమరేంద్రనాథ్ టాగూరు వచ్చి "అబ్బోదా, మీ ఎంతయిందో తెలుసా? ఈ అబ్బాయి చాలా దూరం పోవాలి కాబోలు" వన్నాడు.

ఆ గంభీరమైన ఉపదేశంనుంచి ఉన్నత్రునివరిలేదని వారికి సమస్యరీంచి కలత తీసికొన్నాడు.

అజనీంద్రులు స్వరణకు వచ్చినప్పుడంతా ఆనాడు అతడు ఇచ్చిన ఉద్దేశకరమైన బోధనాలో ప్రతిస్పందిస్తూవుంటుంది.

అజనీంద్రులు గీచిన ఒక స్కెచ్.

శి ధి లా శ్ర మ ము

★

శ్రీ దిగువర్తి వీరరామస్వామి

అది మిథిలా పుష్కరమున గౌరముని శిథిలా శ్రేణులు-పూర్వగాభాసనగళయం రావడంబట్టి పృథ
యము ఆ స్థలమునందను గుంపగ శీతాది తలపుల నాందోళించినది. అప్పటి రాఘవ విశ్వామిత్రుల సంవాదము
ఈ ఘట్టమునందలి విషయము

రా ఘ వు డు

ఈ శిథిలాశ్రమమును ననేక వనంశములేచి పూచియా
పైకరియింపఁ బడ్డవో-వివక్షము లీద్రుమముల్ హిమాగమ
శ్రీకయనిందియన్ మధువశీశ్యతముల్ బలె నామరించు-ది
వ్యాకల నెవ్వ రియెడల నాగ్రదుఖంబులు కొల్ల పెట్టిరో!

మృగములైన యేరిదివసుందరు పాద పయోజ ముద్రలో
విభవము కోలుపోయిన పవిత్ర భరితికి రక్ష శేఖలై
యభయమునంగ శేటి కిసుమంతయుఁ గగ్గపు నిట్టివాని రా
క భరిత మోదముల్ జదిమిగాంచిన పేరను భావమంజుల్.

ఇటునేదో యొక ప్రేమగాభ తొలినాడే భగ్గుతంత్రి గుణా
స్ఫుట నాదముల మూగవోయినదితాఁ బోలున్-శిలావేదికల్
రటదంతః కరణములట్లు పథికవ్రాతము నాందోళన
త్రుటిత శ్వాసులఁ జేయుఁ - బాద్యదిన దేదో స్వర్గమే యీ యెడన్॥

ఎవఁడో భగ్గుమనస్వి క్రోధవశుడై యిచ్చోఁ దవఁస్వావశే
య వివాళమునకొర్చి ధాతృస్మృతనా హ్లాదప్రవైకైక వా
ప్రవతాఘమృగ వాక్రవత్తితన ద్రష్టంగా దనున్ ముచ్చఁ బో
లు-వణంకున్ లతలిక్ష్మ తద్వనికళల్ పోషించు వాత్సాల్కటిన్॥

వి శ్వా మి త్రు డు

తగునోయీ రఘువంశ వర్తన! యథార్థం బూహించుండుకొం
టి గత స్పందనముల్ భస్మించుకొను నీ తెందంబు నిస్సంశయము
బగటూర గారణజన్మగా-శిథిల రమ్యంబైన యిచ్చోఁ బురా
ణగతాల్లంబులు గౌరమాశ్రమముగా నవ్వోన్నతిన్ సొంగిలున్॥

కా ర తి - ఖర పుష్పము

ఆతఁడు జ్ఞాని - చూపరుల కాతని దర్శన మాతృకాంతివం
 లైతనరున్-దవీయముగు ఖ్యాతికి మాత్రము ధర్మదారయే
 హేతువు-హాపరేఖగల యిందిని దానిని గాంచు కోర్కెగా
 మాతురుఁ జెవ్వఁడోయొకఁ డహర్నిశ మొందెడు నాతిధేయమున్

అది దుర్మేళ-గృహక్రూర్మనము లందాహారేంద్రా దేవరా
 జఁదతప్రాధరత క్రతుప్రియునిగాఁ జొక్కించఁగా నెంచు న
 త్రిదివేంద్రుండును లెస్సవాఁడగుట మూరింబోయెఁ దత్సంగమ
 ప్రదకాలజ్ఞత-కొమ్మలూడలుగనై వ్యాపించె నీ చుష్క-ధర

గాతముం దుచితయోగ బలిష్ఠ దేహుండు బ్రహ్మవర్చస్వి భార్యా విధేయుఁ;
 డనురేంద్రుఁ డప్పురః ప్రమదోపభుక్తనీరస దేహుఁడయ్యు నీ రమణి కతఁడ
 ప్రియుఁడు-శచిదేవి పెండ్లాడి వీనిని హాయిగా సుగంధిహేయనీయ!
 అందుకాటుగ లేనియట్టి కామము మనోహరము నిత్యవసంత సురుచిరము—
 కపుల కిది నాటినుండియు వివిధచిత్ర కల్పనాకర్తృ దమ్యుక్కు కపుల కనఁగ
 నేల-ఆ బ్రహ్మదేవునకే లతాంగి కలల కళ్యాణి-వలపు రెక్కల పటాణి!

పిళ్లయతిరాజతపము దురూహ్యమైన యొక్క ఋషి కాంతరూప మియుద్వియందె
 ప్రవృత్తతంగాంచ నాసురేశ్వరున కొడవ వేయికనులు పరాంగనావీక్షకారకు!

ఆమెడ నల్లదేనరి కిలాకృతి! ధూర్జు నిలింప భర్తయున్
 బాదుక ధూపదీప కుసుమస్రగుపాస్త్రీ భజించుదీని-భా
 ర్యాయుకుఁ డేని గాతము గృహభృత నిల్చుము రాజపుత్ర! ను
 న్నాయతి కాపమోచన రహస్యము నిల్పెఁ ద్వదంధ్రు ధూళులన్!

తారకములో భవత్పదతామరసపరాగముల్ మేల్కొలుపు క్రొత్తబదుక్తునందు
 పతనహేతువులగు స్వర్గవతి భుజాశ్లమృగమదామోదముల్ విస్మరించఁ బడుత!
 స్వర్గనీనులు దిగి పారిజాతవిధులందు వాసిండు మృదుహిమవిందువులయ
 జాలువారెడు కలికి కపాలధలక బాష్పముల్ మోనితాపము బావుఁగాత!

విమలకోసం

శ్రీ వజ్రల రామనరసింహం

రఘు పిల్లని చూచుకోవడమూ అయింది, పిల్ల రఘుని చూడడమూ అయింది పెళ్ళి మాత్రం అయిపోయాయి

అయితే కరకూ పెళ్ళి చేసుకోవని ఓడ్డించుకున్న రఘు ఆ పెళ్ళిమాత్రం కల వస్తున్నాడో తనకే తెలియదు కాని, తండ్రి అయిన కిన్నారా కౌరవ బలవంతు చేయబోలేదని అతే దెలుపును

రఘు ఒక వింతవ్యక్తి చిన్నతనంనుంచీ అతని మనస్సులో పెళ్ళి, పిల్లని చూచుకోవడం, కట్నాలు, మొదలైనవాటిగురించి ఒక నిర్ణయైత అసహ్యించావాలి అట్లాగేని తుండిపోయాయి చాలాకాలంనుండి తన కలివలెయైన పెళ్ళి చేసుకోవని తనని బలవంతు చేస్తున్నారు తన పెళ్ళి సంబంధాలు వచ్చాయి ఎండిలో కట్నాలు ఇచ్చాడున్నాడు. తన మరీ అయిన కిన్నారా పెళ్ళి చేసుకో నన్నాడు తర్చి ప్రాధేయ పడింది. పిల్లతండ్రి అయిన మూర్తిగారు వత్తిచేకారు తన ముసలాగా వూరికొని తన వియ్యతి తెలియ చేశాడు వివాహంనుండి తనకే విచ్ఛిన్నమైన భార్యలు సంజీవాణి కలుగుకున్నది పెళ్ళి అంటే, ఒక పిల్లని ఒక పిల్లవాడి మేనే కట్టడం, సంపాదభారం వారిద్దరి పెత్తన పతేనం! అయితే, ఈ కట్నాలు, ప్రసాదాలు, లాభనాణ్యం, ఇకన్నీ ఏమిటి? ఎందుకు? దుగతా దేశాలలో పెళ్ళిళ్ళు ఎట్లా జరుగుతాయి? పెళ్ళి అయ్యాక సంపాదాన్ని ఎట్లా పోషించడం? తన పిల్లలకి పెళ్ళిళ్ళు చేయడానికి కలివలెయిందే తొందర, ఆశోకు, పట్టణం, బలంకెను, ఎందుకో

రఘులో వున్న ఈ వింతవింత భావాలన్నీ తన పిల్లని చూసేటప్పుడే ముసురుకుమెదలాయి ముచ్చట పడింది. తన మనస్సులో ఇన్నా కన్నా వివాహానికి కట్తికెలాగా మనిచేస్తున్న మహా కష్టాలన్నీ ఒక్క మాట పడిపోయాయి అనిపించింది... కళ్ళలో మురు పెరుగుతుంది.. రఘుకి ఎదురుగా, నూనెమీస తినుంది ముసా

పెళ్ళేదని విసుల 18 ఏళ్ళ పిల్ల. కాళికంతు కైట పరికితే, సన్నని పిల్ల బాకెట్టు తొడుక్కొంది తామర కన్నల వున్న ఆమె కళ్ళి కాయక పెట్టుకుంది రఘు ఆమెవైపు చూశాడు ఆమె కొద్దిగా కలవంతుకొని ముందుండి ఆమె తండ్రి అయిన మూర్తిగారు మునుగుతో అన్నాడు

అమ్మా! విసులా! కొంచెం కలవత్తమ్మా! తెలుగుమాత్రం కళ్ళలా, ఆమె కళ్ళ ఇటు అటు తిరిగింది కన్నని పెడిమలు పెండు కొంచెం చదిం చాయి ఆమె నువ్వెక్కడ లేనలాగే చాటుకు దిద్దుకొన్నది ఆమె కళ్ళలో ఒక వింతకాంతి వెలిగింది

రఘు ముగ్ధుడయ్యాడు. కనీసం అట్లా అనుకున్నాడు ఎన్నో మధురమైన వింతకన్నులని, తన ఎన్నడూ ఎరుగనిదానిని, అకస్మాత్తుగా కనెక్కొని అక్కర్లేకుండా వున్న విసుల వైపు చూశాడు గదిలో, తనచుట్టూ ఎక్కడన్నీ అతనికి కనీసం వరకు, ఆ గది వెలుతులో, కొలది, కొలువైన ముఖాన్ని కొద్దిగా ఎత్తి తనకు చూపిస్తూ, పిన్నతో మునుముసాయివ కలకలాలేలావున్న విసులని మూత్రమే చూశాడు ఆకాశంలో పెరుగుమెరిసి, మాయమగుండా తుండి పోతే, దిక్కుమరిచే మోతుకెతలే, రఘు ఆమె వైపు చూస్తున్నాడు. విసులది సామర్థ్యమైన ఆందము ముఖంలో ఒక కాంతివుంది ఆమె కెదలకళ్ళలో చందీపిల్లల అనూహికత్వం, లోతుల తెలియని భావ సంపద వున్నది ఆమె సన్నటి, పొడుగాటి విగ్రహం గారితో పూగులాతే తామరమొడుగులు వుంది

ఆమె ప్రార్థనకాదు, అనుకున్నాడు రఘు తెలుగు సినిమా రెకమ, అతని కిల్లా వకం వాలేదు. ప్రపంచంలో చాలానుండి ప్రేమ వున్నా రని రఘుకి తెలుసు—అందిమైతాడు, మయాత్రలు, భావక్షతో కనిగా కనిచేకారు, పీతాకోక చిలుకలా

వీరలు సింగారించుకొని బిగింబుచోయే కాలేజీ వనములు—ఇంతా ఎందరో! కాని, వారందరిలోను లేని ఒక ప్రత్యేకత విమలలో పుండవలెన్నాడు వారందరికీ దూరంగా, పీఠత్యేకస్థానంలో విమల అతనికి గోచరించింది విమలలోపున్న ఏవో తెలియని ఒక గొప్ప అకర్షణకీర్తివచ్చి తనను, తన భావాలను దీక్షించి తళివరుచుకొంటున్నా వనకొన్నాడు రఘు

విమలకు పాటవచ్చును ఆమెను కిగిమిద పాడవలెన్నాడు విమల కిగివాయిస్తూ, సన్నని ముగ్గురమైన గొంతుతో “రామ నీ సమావేశమయ్యారా” పాడింది వీణా తంత్రులవిదా ఆమె శతశత్రు కడలుకూ ప్రసించిన నివాదాలు గడి అంతటా ప్రతిస్వనించాయి. ఆమె ముగ్గురమైన కంఠస్వరం అందరినీ మంత్రములను చేసింది—పాట విడదాని! తచ్చివ పాడుగింటి బామ్మగారిస్తోడు అటుంకంగా తెరుచుక పోయింది రఘు హృదయంలో నేయి తొలగిండు మేకాలు మ్రోగినవి ఒక చక్కనిపాటలో తనను తళివరుచుకొనే కత్తి ఇంకెలా పుంటుందని రఘు ఎక్కుడూ అనకొలేదు గుమల రఘునాథుల ఒక్కమారు మానింది వారిద్దరి కిగ్గా ఒక్క నిమిషమూత్రం కలుగుకొని పుండిపోయినవి పాట పూర్తియింది విమల శ్రీచి ఇంకా! వెళ్లిపోతూ రఘునాథుల ముగ్గురూదూని, గిరుక్కున తిరిగిపోయింది ఆమె నీరుదులవిదా ఆమె నాట్యంచేసింది ఏవో చిత్తమైన కాంతి ఒకటి ఆ గదిలోంచి కదలి వెళ్లిపోయినట్లయింది రఘు!

—రఘు, విమల, ఒకరినొకరు చూచుకోవడం అయింది, పెళ్లిమాపులు అయిపోయినవి—విమల, మూర్తిగాడు, పల్లెలోయారు

“ఏంరా వాయనా? ఏమంటావు” అని కర్మ గారు కొడుకుని అడిగారు.

“నాకు నాకు ఏమీ అభ్యంతరం లేదు నాన్నా” అన్నాడు రఘు, నీనవకురూ

కర్మగారు అశ్వరథపోయాడు పెళ్లిచేసుకొనని ఇంతా ఏం తంటాలు పెడతాడో అనుకుంటూవుంటే రఘు నెమ్మదిగా, తనకే అభ్యంతరమూ లేవనడం, అయినా! అపరిమితాశ్వర్యాన్ని కలుగజేసింది.

మూర్తిగా తన సంచేతా నిస్సృతిచేసుకొనాని! కర్మ గారు ముగ్గురూడు అడిగారు

“అంటే నీ పుస్తకం అరేనా, వాయనా? నీకు పిల్ల వచ్చిందన్నమాటకదూ? కట్నాలగురించి, ముహూర్తంగురించి, ఇంక వారికి రాయకచ్చు నన్ను మోపేవా?”

రఘుని ఒక్కమారు నునునీగ్గ అరిచింది “ఒక్క అంగే నాన్నా” అన్నాడు, రఘు, తన బక చూస్తూ మాటలలో

వారంతోకాలు గడిచాయి

కట్నాల విషయంలో కర్మగారికి, మూర్తి గారికి భేదాభిప్రాయాలు వచ్చాయి కర్మగారు రెండువేలకట్నం అడిగారు మూర్తిగారు అయిదు వందలకట్నం ఇవ్వకలసి, తమ వీరినీతిని తెలియ జేశారు ఇంత తక్కువ మొత్తం ఇస్తారన్నందుకు కర్మగారు, భార్య, ఎగిరివస్తారు

నంటనే ఈ సంబంధం వదిలి, తమ కొడుక్కి మరొక సంబంధంకోసం సతక నిచ్చియించుకున్నారు

రఘు అశ్వరథపోయాడు! ఇంతా అతనికి మహా విచిత్రంగా కన్నుండి ప్రపంచమంతా! అసహ్యం చేసినట్లయింది ఈ పెళ్లిమాపులకి తనెందుకు అంగీకరించాడు? “కట్నం వచ్చుకొనటాని! అవసరం ఏమిటి నాన్నా?” అని తండ్రిని అవగాళిచేసుకున్నాడు కాని, ఎట్లా అవగాళి? తన తండ్రి కన్నాదూ ఎదురుప్రక్కనే ఎరుగకు చిన్నతనంబింటి తండ్రి అంటే అతనికి మహా భయ భక్తులు పున్నవి మొలైనికి ఏమీ అవగాళి పోయాడు ఒకకోణం రెల్లివోమాత్రం ఈ విషయమై అన్నాడు

“అమ్మా! వారు అంతకట్నం ఇవ్వలేనన్నడు మనం పీడింబడం ఎందుకమ్మా” అని

“అయిదువందలకి మనం ఏమంత కనికరం అయిపోయాంరా? పోలేపానీ—చాలాదూరపు సంబంధంకదాడు వాళ్ళ ముక్కల మొగయా మన మెరుగనే ఎరుగనూ” అంది తల్లి

కోకాలు గడిచిపోతున్నవి

రఘు ఒకాడు పాట్లలో నూరుని, చుట్టూ పున్న పొలములన్నీ చూస్తున్నాడు, మల్లె,

గులాబీ, పారిజాతం, బావనలు పెడబల్లకున్నవి రఘు! ఎన్నడూ పార్కు ఇంక అందంగా కనిపించలేదు అతని మనస్సులో, ఈనాడు, విచిత్రమైన భావాలు దొడ్డుకున్నవి పార్కు ఇవాళ ఎందుకంత, అందంగా కనిపిస్తున్నది? అనుకున్నాడు రఘు సౌందర్యం అనేదేమిటి? సౌందర్యాన్ని రఘు అనేక రూపాల్లో — అడగా, ప్రకృతిలో, మానవులలో, సజ్జలలో, ఇంకా అనేక వస్తువుల్లో — చూశాడు, అందయా చూచినట్లే ఆ విషయం గురించి అతడెప్పుడూ ఇంక తీవ్రంగా ఆలోచించలేదు ఇవాళ అతని మనస్సు పరిపరిమిథుల బోర్నావున్నది సౌందర్యంలో ఆకర్షణ క్షి ఎందుకుందా? సౌందర్యానికి విలక ఏమిటి? ప్రపంచంలో, వస్తువుల మంచి చెడలను కేవలం సౌందర్యంమీదనే ఆధారపడి నిర్ణయించ వచ్చునా ఏమో ఏమో

పార్కు రేడియోలో ఎడలో "రామనీవనాన పెత్తరురా" పాడుతున్నారే రఘు! అప్రయత్నంగా వినుట కంతస్వరం జ్ఞాపకం వచ్చింది అతని కళ్ళ ఎదుట ఆమె పీగవీర పాడుతున్నట్లుండి ఆమె స్వత్వము, అమాంకత్వము, సిగ్గు, అతిశయి ముద్రని చేకాయె—పాట అగిపోయింది వినుట అతని కేపు గ్రేంట్లమీద ఇంట్లో ఎల్లిపోతూవుండి ఆమె పిరుదులమీద జడ నాట్యం చేసింది ఏదో కొద్ది కౌంరి తన కళ్ళదుటనుంచి కదలి ఎల్లిపోతూన్నట్లు యింది రఘు క్రుశ్చిపదాదు మట్టా చూశాడు పూలమొక్కలు, తెంచీలు, మను మృగాలు, ప్రపంచం రఘు గిరుక్కువ తిరిగి ఇంటికి పోయాడు

రాత్రి, రఘు భోజనం చేస్తూ వుండగా, తల్లి అంది "గుంటూరులో ఎడలో పిల్లని యిస్తాను న్నారరా నాయనా! పిల్లని చూపించడానికి రమ్యమణుని రాయమన్నావా?"

"వాళ్ళు కి వేల రూపాయలు కట్టించి యాయ గలలో లేదో కనుక్కుని మరీ రమ్యంటే మంచిదేమో నన్ను" అన్నాడు రఘు

"ఆ పూసెందుకురా నాయనా? పిల్ల నచ్చుతే ఆ తర్వాతి కట్టించు అడగొచ్చు"

"పిల్ల నచ్చుతే, తప్పక కట్టించి వచ్చకుం టావా అమ్మో!"

"కట్టించును నీ పెండుకు? ఆ విషయం పెద్దలు, పెద్దలు కలిసి ఆలోచించుకుంటారు"

"అమ్మో! నేను కట్టించు పుచ్చుకోవడని చెప్పే సంఘ సంస్కృతి కాదు నా దివ్యగర్భిణిక కట్టించు పుచ్చుకోవచ్చు ఎట్లైనా ఇమ్మని బలవంతం చేయడం మెండుకు! అదీ కాక, నేనింత త్వరలో పెల్లి చేసుకో నంటూవుంటే, నన్నెందుకు నిర్వంధిస్తావో నా కర్మం కాకుండా వుండవచ్చు ఇంక కేగింక చేసు కోవాలని నాకు లేదు ఏదో, ఈ పువ్వుగ ప్రయత్నం అయినరకం ఆగరాదు?"

"పువ్వుగం కోసం పెల్లి ఆవల ఏమిటా నాయనా"

రఘు కొంచెం పాలోచించి అన్నాడు

"అమ్మో! మీ యిష్టమయిన దేవో చెయ్యండి అన్నట్లు, నేను రేపు విశాఖపట్నం వెళ్ళా బసుకుంటు వ్నాను చార్జరులో ఏదో కాలేజీ వున్నాయట కొద్దికోలాంటి వచ్చేస్తాను"

"నరే నాయనా! ఈ పెల్లినివయం ఏమీ లేల కుండా వుండి"

రఘు మర్నాడు విశాఖపట్నం వెళ్ళేడు ఒక చిన్నగది ఆడెడు తీసుకున్నాడు మోటరులో భోజనం మొదలుపెట్టేడు

మొదటి గంతుకోలాంటి రఘు పువ్వుగ ప్రయత్నమేమీ చేయలేదు ఏమీ తోచనివాడిలా, పూర్వలా నిశితమేమీ లేని ఏ.కె.ఎస్.యోడు ఒక్కొక్క మారు వీచిలో రాత్రి 10 గంటలవరకు, ఆ చల్లని గుసరవాాయువుల మధ్య కూచుని, తన భావితని తాన్ని సరించి ఆలోచించుకోనేవాడు భోజనం, నిద్ర, కంటే, ఈ ఆలోచనలే అతని ఇక్కడ యుఖ్యంగా కనిపిస్తున్నవి మధ్య! తన కేవలం ఆలోచనలోనూ, భావనాలోకాల్లోనూ ఎట్లైనాగా విహరించే మినిమి రఘు! తెలుసు

ఒనాడు—నాయంరం 5.30 అయింది. రఘు వీచిలో వచ్చాడు చేతున్నాడు వీచికి ఎండలో స్త్రీలు, పురుషులు, పిల్లలు, వచ్చారు నాయంరం మయినది విశాఖపట్నములా ఈ విచిత్రాద్ధురే వుంటా అనిపిస్తున్నది రేడియో సంగీతం వినిపిస్తున్నది, రఘు! ఏమిటోచక, సినిమాలోయైతే

పడిచెను. మొదటి అట కొంత కొంచెం వ్రేలుతుంది. రఘు టిక్కట్టు కొనుక్కుని, వైది పరార్లు చేస్తున్నాడు.

కొంచెంచుంచో, అడవాళ్ళ గట్టువద్ద ఒక 15 ఏళ్ళ అమ్మాయి నిండునివుంది ఆమెపక్కనే ఏడెనిదిశళ్ళ పిల్లవుంది పరారు చేస్తూన్న రఘు అవయవంగా ఆగిపోయాడు రఘు పరిశుభ్రమైన అంతరాత్మకలవాడు, నీతిమంతుడు; ఆత తే ప్రాసీ శాకుభావంతో ఇంతవరకూ చూడలేని స్త్రీలు వుండే స్థలంవేపు అత డెవ్వరూ తిరిగిచూడడు.

కాని, రఘు ఈవాడు తన ఎన్నడూ చేయని పనిచేశాడు—విలబడిపోయి, అడవాళ్ళ గట్టువద్ద నున్న ఆ అమ్మాయివైపు చూస్తున్నాడు! ఆమె నను తిరిగివుంది ఆమె పాకుగాటి జడకు కట్టిన రిబ్బను ఆమె పీరువలవినాడ పెట్టిగా వూసుతూ, నాట్యం చేస్తున్నది ఆమె పక్కకి తిరిగింది రఘు ఆమె ముఖాన్ని చూశాడు, ఒక్క నిమిషంపాటు అశ్రురర్ణ పోయాడు—ఆమె ముఖూర్ధ్వ నిమిషవరే వున్నది! ఆమె వినులేనా? ఆమె ఎవరు? ఆమె వినులేనా? —రఘు తన ఎన్నడూ చేయని నింతవని చేస్తున్నా నడుకున్నాడు అట్లానించుని ఆమెకేసే—ఆమె నిమలఅయిన నుట్టుకు!—ఎందుకు చూస్తున్నాడో, ఎందుకు చూడాలనిపించిందో, అలా ఒక స్త్రీనివు చూపించి మించిని కాదో ఏమీ అతని! అగ్గం కారేదు కాని, అట్లాగ చూస్తున్నాడింతా—పిసీమా హాల్లో మొదటిగంట వినిపించింది ఆమె టిక్కట్టు తీసి, హాల్ వేపు నడిచింది, తన పక్కనున్న పిల్లతోపాటే రఘు కదలలేదు అలాగే చూస్తున్నాడు, ఆమె ముసగమవంతో ననుతిరిగి నడిచుపోతున్నది బంగారుకొడుతున్న నల్లతామ వర ఆమె జమ మహానగంతో కదిలింది ఆమె లోనికిపోయింది మరి కదిలించలేదు ఏదో గొప్ప కాంతి తన కళ్ళపండువించి చూడుతున్నాయి నట్లయింది రఘు! ఒక్కమారుగా రఘు! తెలివి వచ్చింది—ఇంతకీగ్రా తినేందని చేశాడు! ఛీ! ఛీ! ఆమె విమల అయిలేనాత్రం తినెందుకట్లా చూశాడు? అలా చూడటం కవసరం ఏమిటి? ఆమెతన, తినెందు?—అనుకున్నాడు రఘు అందరూ హాల్లోకి యాచి, ప్రదేశమంతా నిర్దనంగా వుంది.. రఘు

మాత్రం, ఒక్కమూ, అలా నిబ్బందిపోయాడు.. కొంతపరయాక, ఇటూ, అటూ, పరారుచేశాడు ఆ తర్వాత, తన చేతిలోని టిక్కట్టును రెండు ముక్కలుగా చింపివేసి, ఇంటివైపు దారికిశాడు.

మర్నాడు వుదయం, రఘు హార్వరు! వల్లెడు పోర్టు నూపరింపెంపెంటుగారి దర్శనంకారేదు “హానీ! శేపు మళ్ళీ వచ్చిచూస్తాను!” అను కున్నాడు ఒంటిగంటవరకు ఎండిలో వూరంతా తిరిగి, లోంచేసి, తనగది చేరుకున్నాడు ఎండివెల్పు వాగా కదిపించింది తలకొట్టి ప్రారంభించింది దానితోడూ, మధ్యాహ్నం 9వంకర విలాసులో బాగా టీఫీను తిన్నాడు తర్ఫీతింగా, పాతంకా ని! చిన్నజ్వరం తిగిలింది రఘు రాత్రి హాల్ లోని ఇళ్ళరేదు, నీరసంగా పడుకున్నాడు. మర్నాటి వుదయాని! జ్వరం బాగా హెచ్చిపోయింది మందంమించి కదిలలేకపోయాడు రోజల్లా కాఫీ అయినా తాగలేదు పాతంకాలం చిన్ననిద్ర పడుకూపుండగా, గదివ్యారంవద్ద ఎవరో పిల్చిన ట్లయింది—రఘు కళ్ళు తెరిచి చూశాడ ద్వారంలో ఎవరో మసలాయన నిల్చున్నార.

“ఏం నాయనా! నిన్నటివంటి నత్తవ పడు కున్నట్లే వుందే? జ్వరంగా వుందా? పాపం! ఒక్కడివే వున్నావా ఏమిటి? అన్నారు.

“బావండి తారగాదూ! కొంచెం జ్వరం వచ్చింది చేపటి! తగ్గిపోతుందిరెండి”

“మేము ఈ పక్కవాటాలో! మొన్ననే దిగేమునాయనా! అన్నట్లు—కొంచెం కాఫీ తాగు తావా? ఇంట్లో వచ్చేనులే, నీకు కాఫీపంపమని మెంహమాటవడకు పాపం, చాలా నీరసంగా కని పిస్తున్నావు! సరే—నేను హాస్పిటలుకి వెళ్ళాలి వస్తాను”

“అయ్యో! మీ! క్రమంబడుతారాగారూ?”

“కాఫీ నీళ్ళు! క్రమంబడి నాయనా! పాపం, చిన్నవాడివి, కడుకుతున్నావు” రఘు దీని! ఒకాబు శెప్పకముందే తారతగారు వెళ్ళి పోయారు రఘు పిల్లవడిపోయాడు తన ఎండు కొంత అనహాస్యంతో వున్నాడు? ఇవ్వడు తనకు చూచేదిక్కవడు? తరినదండ్రంకి వ్రాసి, వారికిక్క దకు రప్పించడం తనవ్వందేరు వుత్తివత్తి తన

కన్నది పోతున్నాడు. తనకు తానే వారిపడు
తున్నాడు.

చావరంవద్ద గాజులకులారంవరము, మల్లె
పూవుల పరిమళము, పక్షిమారుల వచ్చాయి. చేతిలో
వెండిగిన్నె పట్టుకొని ఎవరో అమ్మాయి వచ్చింది
రఘు ఒక్కరిమనంపాటు నిద్రించుచోయి ఆమెవైపు
చూశాడు. తన ఆనాటి సాయంత్రం సినిమానాలు
వద్ద చూచిన అమ్మయే! ఆమె ముమ్మారులూ నిమల
వలె వుంది ఆమె నిమలేనా? !—ఆమె నిమలే
అని గ్రహించడానికి అతనికొచ్చినపు వల్లలేదు
తన, నిమల ఇక్కడికి ఎలా వచ్చింది ఇది కలం
నిజమా? అనే విషయాన్ని రఘు నిర్ణయించలేక
పోయాడు ఆమె వెండిగిన్నెను మంచంపక్కనే
వుంచి, గిడుగున తిరిగి, మహావేగంతో ఎగిపో
యింది బ్రహ్మాండమైన పెనుగాలిలో ఎగిరిపోయే
పువ్వులలాగ ఆమె వెదిరిపోయింది మహాక్రోధంతో
పున్నత్రాచుపామువలె ఆమె జడ, మీదికి ఎగిరిపడి
ఆమె నితంబములను ముద్దకొంది ఆమె గాజులు
సంగీతాన్ని పాడేయి

—రఘుని ఆవరించుకొనివున్న ఆకర్షణం
ఇంకా అతన్ని వదలలేదు తన ఎక్కడ
వున్నాడు? ఎందుకు వున్నాడు? నిమల
అక్కడికెలా వచ్చింది? ఇది స్వప్నమా, యధా
ర్థమా? ఆమె నిమలేనా? ఆమె నిమలే అన్న
విషయంలో అతని కెటువంటి సంఘాతా
లేదు తన కళ్ళని తాన నమ్మగలకు డా!
ఆమె నిమలే ఆ కాటుకకంఠ, ఆ లేతమోము,
నీళ్ళ దొంతరలచే కెంపునారిన ఆమెను వెక్కిరిం
నాట్యంచేస్తూన్న ఆజడ ఆమె నిమలే, ఆమె
నిమలే

వెండిగిన్నెలోని కాఫీ ఆవిరులను వదులు
స్తూ రఘు గిన్నె అందుకొని, కాఫీ తాగడాడు
“ఏ—మందోయ్! ”

చావరంవద్ద చిన్న పిల్లనించువివుండి సినిమా
నాలువద్ద ఆనాడు తన చూసిన అమ్మయే అని రఘు
గ్రహించాడు

“ఏమమ్మా!”
“కాఫీలో వందవార కేయిటం మా
అక్కయ్యి మరచిపోయిందిటండీ మరంకే.
హ్లా. ”

“భార్యలేదు. కాగానేవుంది.. తాగడాదుర”
పిల్ల వకకావ్యంవంది.

చక్కగదిలోంచి “ఏట్టి” అని కేక వినిసిం
చింది—అది నిమలకంఠం

పిల్ల వెండిగిన్నె తీసుకుని, తుద్రున పారిపో
యింది

—రఘు మెదడులో కేయిటం ఆలోచనలు
వరుగిరినాయి ఆ ఆలోచనలకి అంతం లేదు
ఏమేమో ఆలోచిస్తున్నాడు ఏమీ ఆలోచించి
లేదు. ఏవేవో భావాలు అతడి మెదడు! అంద
కుండా పారిపోతున్నది తా మేమిటి ఆలోచిస్తు
న్నాడో తనకే తెలియదు బ్రహ్మాండమైన కెరటాల
వలె, ఒక్కొక్క విషయమే అతని దృష్టిలో గోచ
రించి మాయమైపోతున్నది తన శరీరం, తన
పువ్వులం, తన పూలు, తరిదండ్రులు, విభా
వట్నం, నీచిలు, నీసిమలు, నిమల! అన్నీ కెరటాద
బొమ్మలవలె దొర్లిపోతూవున్నది తన నన్నుడూ
ఇంతలా ఆలోచించలేదు, తన మెదడు ఎప్పుడూ
ఇంతలా ఆరిపోలేదు

నాడు, పెల్లి చూపులలో నిమలని చూసినది
మొదలు తన మనస్సు పరివరించాల పోతున్నది
నాటినుంచి తన మనస్సులో అనేక జగద్ర హాస్య
సిద్ధాంతాలను గురించి చిచ్చించుకుంటూన్నాడు
పెల్లి అంటే ఏమిటి? హిందూ ధర్మకాస్త్ర ప్రకారం
పెల్లి ఒక మహాపవిత్రమైన కార్యం కేవలం,
పేపుళ్ళ, పామ్యాలతో, అన్నిమీద ప్రమాణాలతో,
పురోహితుల పవిత్ర వంశోచ్చారణాధ్వజమునన్విత,
హిందూ వివాహానికి ఒక దైవత్యం ఏర్పరిచారు
ప్రపంచంలో మరే జాతి వివాహాలు ఇంత మహా రథం
గంతో జరగవని తన విన్నాడు అయితే, ఈ
కట్నాల విధానం ఎవరు, ఎందుకు కనిపెట్టింది? దాని
భావం ఏమిటి? ఇదేమిటి, తన మరే రి ఏళ్ల వరకూ
పెల్లిచేసుకొనని నిర్ణయించుకున్నాడు, తనకి అనవస
రపు ఆలోచనలన్నీ ఎందుకు? అనుకున్నాడు రఘు
తన ఎందుకెలా మనస్సు పొడుచేసుకుంటున్నాడు?
నిమలని చూసేసరికి, తన హృదయం కంఠ్రులన్నీ ఒక్క
మాడు మిటివట్లయి, తన మనస్సులో వున్న కెర
టాలవలె ఏవేవో భావాలు వెలరేగుతున్నది తన

మనస్సు అంత నీరసమైనదా? అయ్యో! ఆనాడు తన ఆనెక్కిచూపులకి ఎందుకు వచ్చినాడు!

మర్నాడు పువ్వులు, విమల గ్లాసుతో బావ తెచ్చింది రఘు గ్లాసు అందుకున్నాడు. విమల తల వంచుకుని నిల్చింది ఆమె స్నానం చేసి, పరిశుభ్రంగా కడిగిన ముత్యంవలె పువ్వుది ఆమె బడ నేనుకోలేదు కాబట్టి తెరటాలవలె విరియబోకుమంది

రఘు తన భావాలను సరిచేసుకుని, మెల్లిగా అన్నాడు

“నీ రెండుకమ్యూ, ఈ శ్రమ అంత ను?”

విమల తలవంచుకునే, మెల్లిగా, “వు పువూ!” అంది

“ఆ తాతగారు నీకే ముపుతారు?”

“మా తాతగారికి అన్నగారు”

“మీరు మిన్ననే తీర్మాన వచ్చినట్లుంది?”

“వుూ! మా బామ్మని హాస్పిటలులో చేర్చడానికి వచ్చేము”

“చిట్టి మీ పెల్లెలా?”

“వుూ! ఎక్కడికో వెళ్ళింది”

“సావం! వారించి తాతగారు ఎంతో బారి పడ్డారు”

విమల మాట్లాడలేదు

రఘు బావతాగడం పూర్తిచేశాడు “వుంమ్మ! గ్లాసు కడిగిని యిప్పుడు”

“వు పువూ! అక్కర్లేదు ఇచ్చింది” అంది విమల సిగ్గుతో

“సరేలే, తీసుకో! వుత్తికే మొహమాటానికి అన్నాను లేకపోలే, నీ నివ్వడు నిజంగా లేచి కడగగలవా ఏమిటి?”

విమలకి నవ్వువచ్చింది నవ్వింది కూడా కాని, ఆమెనవ్వు చైకి వినిపించలేదు ఆమె యిగ్గలలో చిన్నలొర్రలు పడ్డాయి ఆమె కళ్లు నవ్వి వాయి

విమల వెళ్ళిపోయాక, రఘు సిగ్గుతో, అవమానంతో, బ్రుంగిపోయాడు ఇంకెవరు మాపిస్తున్న విరిశేనా, ఈ అమ్మాయిశేనా, తన తండ్రి కట్నం చాలలేదని విచారించాడు? లేదా ఏ మొహంతో వీరి కేవలం అంగీకరిస్తున్నాడు? సావం, ఆ తాతగారి కొంకా తనకూ తెలియదు!

మర్నాటికి రఘు లేచుకున్నాడు రెండో వాటికి పూర్తిగా లేచి తిరగగలిగాడు తన పువ్వుగ ప్రయత్నాలు సాగుతున్నవని తండ్రిగారికి పుత్తరం రావేడు

విమల యిప్పుడు తిరుచుగా కనిపిస్తున్నది తాతగారు అప్పటా అప్పటా, రఘుతో మాటా మంతి అడుగున్నారు కాని, అయిన సాధారణంగా హాస్పిటలులో రామ్మగారివద్దనే వుంటావుంటారు. ఇంట్లో కంటపని విమల చూసుకుంటుంది అల్లరి పనులన్నిటినీ చిట్టి నిర్వహిస్తుంది

రెండురోజులు గడిచాయి రాత్రి 9 అయింది రఘు వదువుంటున్నాడు ఇంకెలా తాతగారువచ్చి ద్వారంవద్ద విందుని “అన్నాయి! అని నీలిచారు

“రండి తాతగారూ” అని రఘు లేచాడు

“నాయనా! నవ్వు ఒక పనిచేయ్యాలి నా కొసం, శ్రమ అనుకోకుండావులే!”

“ఏమిటి చెప్పండి, శ్రమఏమి ఉండదు”

“హాస్పిటలులో మనీరి ఆదిపె! అవతేను జరిగింది పొట్టుట. ఇప్పుడు కొంతం చిత్రాకుగా వుందని కలుగుతున్నది నేనుంటనే నల్లారి అయితే, ఇంకేకీ, మా మనవరా స్పృహ మొదటి ఆట నీనీమాకు నల్లారి నీనీమా అయిపోగానే నేనువచ్చి వాళ్ళని యింటికి తీసుకువస్తానని చెప్పేను వాళ్లు నాకొసం మామూవుంటారు నవ్వు స్థి వాళ్ళవద్దనీ ఇంటికి తీసురానాయనా! వాళ్ళ నెరుగుదువు కదూ?”

“అట్లాగేలేండి తాతగారూ!”

“నాయనా! నీమేలు మరిచిపోను అన్నట్లు లక్ష్మీప్రీతి ముదా” అంటూ తాతగారు రిప్లస్ నవ్విపోయారు

రఘు గదికి తాళంనేసి, నీనీమాతోయిచైత్ర వడ చాడు అప్పటికి మొదటిఆట అయిపోయింది జనం అందరూ వెళ్ళిపోయారు విమల, చిట్టి, రోడ్డు పక్కని ఓమూల విందుని విరిశిస్తున్నాడు రఘు వారివద్దకువెళ్లి, చిట్టితో అన్నాడు

“చిట్టి! మీ తాతగారు హాస్పిటలుకి వెళ్ళేరు. మీ యిద్దరినీ ఇంటికి తీసుకు రమ్మని నాతో చెప్పేరు. రామ్మ పోదాం”

విమల రెలవంచుకొని మెల్లిగా అంది

“బామ్మో! మరేం చిత్రావలేదులేదుకదా?”

“మరేం భయపడవడనలేదు కొంచెం చిత్రాగానే వుందని తెలిసింది” అన్నాడు రఘు

రిత్యమని చల్లటిగాలి పీచింది ఆకాశం మేఘావృతమైపోయింది. రెండు అడుగులు నేలలో లేచి, బలబలమని చినుకులు ప్రారంభించి, పెద్దవర్షంగా వడింది. పక్కనేవున్న ఒట్టాబండిని పీలిచి, రఘు “వీ! రిద్దరూ నేగిరం బండిలో నూచండి” అన్నాడు. విమల, చిట్టి, బండి ఎక్కేరు వర్షం ఇంకా పెచ్చయింది. రఘు బండి వెనకాలే రిడుస్తూ, నడచివచ్చాడు.

“చిట్టి! ఆయన తిడిసిపోతున్నారు బండిలో నూచోమని చెప్పలే” అంది విమల

“మరేం భయపడకులే ఆమ్మయ్యా! ఇంటికి ఇంక రెండు నిమిషాల్లో వెళ్ళేదాకా” అన్నాడు రఘు, ఇంకా రిడుస్తూ ఈమరు నిమల మోటిగా నెప్పవలసి వచ్చింది

“అయ్యోమ్మో! బండిలో! వచ్చింది తడవీ నోతూన్నాడు లేకపోతే, మీ విద్వరక్షా కూడా నడుస్తాడు”

విమల కంఠస్వరంలో అభినయంతో కూడిన ఆజ్ఞ వుంది. రఘు బండి ఎక్కి, కొనసాగుతున్నాడు. మరన్నాడు వుదయం, బామ్మగారి! మలాసాగా వున్నట్లు తారెగారు చెప్పేరు. పాండ్యం రఘు తారెగారిలో కలిసి చావీలుంటే చిట్టి బామ్మగారిని చూసివచ్చాడు.

రెండు రోజులు గడిచేయి. ఓపాటి వుదయం. రఘు చూటంటే చిట్టితోయే సమయంలో చిట్టి వచ్చి, “ఏమండీ! తెలుగు పుస్తకాలు ఏవేనా వుంటే ఇయ్యరూ? మా ఆక్క చదువుకుంటుందిట” అంది

రఘు చిట్టి బుగ్గలు రెండూ మెల్లిగా గిట్టి, “మత్తే చాలా అల్లరి పిల్లనని మాతాగారు చెప్పేరు” అన్నాడు సత్తురూ

“ఛీ! మత్తే అల్లరి పిల్లాడిని” అంది చిట్టి

“చిట్టి! ఏమిటా నడక కూటలా మత్తామ? చెప్పింది కాబోలా ఏమిటి?” అని పక్క గదిలోంచి విమలకంఠం వినిపించింది.

రఘు తన సంచితాంచి, “భర్తృభక్తం” తీసి చిట్టి కిచ్చి, “ఇంతమ్మో” అన్నాడు. చిట్టి బంగారు పెట్టి పెట్టిపోయింది, పుస్తకం తీసుకొని!

అనాడు పాండ్యం, రఘు గదికి తాళంవేసి, పార్కుకి వెళ్ళిపోతూ వుండగా, చిట్టి వరండాలో వచ్చింది

“ఏమండీ! ఈ పదిహేనాంబు నోటు మీరిచ్చిన పుస్తకంలో వుందని మా ఆక్క చెప్పింది. మీరు ఇచ్చి మన్నుడి” అంది ఓ నోటు అందిస్తూ

“ఓ! మమ్మ! పోయిందనుకున్నామ/ ఇప్పుడు జ్ఞాపకం వచ్చింది పుస్తకంలో వుందానని!” అన్నాడు రఘు

“నోటు పుస్తకంలో కావడం ఏమీ మంచి పని కాదు—అరి ఆశాగ్రుణ్ణి వుంటే దబ్బు నిలవదని చెప్పి చిట్టి” అని విమలకంఠం వినిపించింది. రఘు పక్కకి తిరిగిచూచాడు. పక్క గదిలో కిటికివద్ద రెలవంచుకొని విమల నించుని వుంది

రఘు వీచిలో, ఇసుకమీద నూచుని, రేడియో సంగీతం వింటున్నాడు. సమద్రమమొంది చల్లని గాలి పిచ్చున్నది. రీతంతా మమమలలో కలకల లాడుతూ వుంది. “ఈ మహాదముద్రం ఎందుకు ఎవ్వరూ నోరుతెలుతూ వుంటుంది?” అనుకున్నాడు రఘు. ఆకాశాల్, మిట్టి “ఈ ప్రపంచ మంతా నేవలం అనందంకోసమే సృష్టించబడ్డదా?” అనుకున్నాడు! అటా ఆలోచించుకుంటూనే, తల్లికి వరకూ వీచిలో నూచుని, ఆ తల్లికలేచి, చూటంటే వచ్చేడు

ఓనాడు రఘు పార్కువించి లావుగా నలూరి పుత్తెలు కొనుకొనివచ్చాడు. చిట్టి మెల్లు ఎక్కువగా వుందిగా, చిట్టి కనిపించింది

“ఏమండీయ్! ఏమిటా పాట్లా?”

“ఏమిటా మత్తే ఇప్పుడోచాటి!”

“విశాయిలం—కాదు, పోటీలు!”

“అంతకంటే మాంధరి”

“త్రాచి! మరిగంటే జలానిలు..”

“ఎవ్వరూ తిండిధ్యావతునా!—ఇదిసలూరి..”

మట్ట పూర్తియైనందున, చిట్టి పువ్వుల పొట్లాన్ని లాక్కొని ఇంట్లోకి పరుగెత్తినది

అదే పీకటి పడుకొనుటగా, వినుల చీటి లోకి వచ్చింది. రఘు అమెను చూచాడు గాఢాంధ్ర కారణమునైన వనంలా, తోవరప్పిపోయిన దేశ కన్యకలా వైంది వినుల గారికి అమెచీర కుప్పెట్లు మెట్లగా కదులున్నవి

అమె రెండు నెలల పూర్వీకము ముదామ కొన్నది—రఘు పూదయిం ఒక్కమారు గాడంగా కొట్టుకుంది—వినుల ఇంట్లోకి వెళ్లిపోయింది అమె రెండుంటి ఒక నులూచిపూవు చాలి, కిందవి వడ్డిది రఘు చీటిలోకి వడిచాడు మెట్లగా, ఆ చాలిన నులూచిని తీశాడు రెండు గదిలోకి వచ్చి, ఆ నులూచిపూవుని అప్రూణించాడు పరిమళం నువ్వున వచ్చింది—పూదయింలా, అప్రయత్నంగా, ఏదో మధురమైన భావం తనకున్నది మెరిసింది—తనకి వినులమీద అనురాగం వున్నదానినా? రఘు ఒక్కమారు వులికిపడ్డాడు అభావం ఎందుకు కలిగిందో రహస్య తెలియదు—కాని కలిగింది! తనవేదో ముక్కు అవించి పట్టయింది తన ఏదో మహాతీరమైన, మధురమైన దివ్యభక్తి, తనకు తెలియకుండానే, లాంగిపోతున్నట్లయింది ప్రతి సూర్యుడు, నాక్షత్ర ఆదర్శము, నీలి, సదృశ్యం, అన్నీ ఇటువంటి ఒక్కక్షణంకోసం నిలిచింది, ఆ క్షణంలో రన్నా తరించుకొనివున్న కత్తికి లాంగిపోతామని పించింది రఘుకి తనమాదా ఆ కత్తికి లాంగిపోవడానికే విశ్చయించుకున్నాడు—రఘు గుర్రా ద్రెమ్మ వేసుకుని చూటలైతే సడిచాడు

రఘు ఇవ్వడు వినులలో అవసరం అయినప్పుడు మాట్లాడుకున్నాడు చిట్టి వాధారణంగా రఘు గదిలోనే వుంటుంది అల్లరి చేస్తుంది అతనిభ్రష్ట కాలం, కలలు చాచివేస్తుంది వారిద్దరు ఒక్కొక్కమారు ఆడుకుంటారు ఒక్కొక్కమారు తిట్లు ముంటారు. రఘు అమె బుగ్గలను గట్టిగా చిదిమి వేస్తాడు. అమె ఏమన్నా వెళ్లిపోతుంది మళ్ళీ వదిలివేయాలలో కానాగా, అల్లరికి తయారై వస్తుంది . . .

ఒకానొకరికి దొను వలంబిని గానవర్ణ రఘు వర్ణకు గానవర్ణ పూర్వమేనది! కాత్తి 12 అయింది ఇంటికివచ్చి పడుకున్నవేనది! ఒంటిగంట జాటింది మర్నాడు పువయింలేది మైదుమాస్త్ర 9.30 అయింది గుర్రా ముఖం కడుక్కుంది, పట్టుల వేసుకుని రెండుపువ్వుకుంటున్నాడు వినుల మ్హానలో కాత్తిరెచ్చి చావమీద వుంచింది రఘు అల్పరక్తి పోయి, అన్నాడు

“ఎందుకమ్మా నీకీత్రమ!—పోనీ, చిట్టిని పంక లేకపోయావా?”

“అది అవకుందికి పోయింది. కాకగానూ లేదు మారు ఆవస్థంగా లేచానని ”

“బాగానేవుంది!” అని రఘు తీక్షణంగా చూస్తూ, “కానీ, ఈ నేలన్నీటికి తేలిక పాత్రుడిని కాను తెలుసా?” అన్నాడు.

వినుల క్రుంగివేసింది అమె మాట్లాడలేదు తల వంచుకుని అట్లానే యింతా నిబ్బదివుంది

రఘు మళ్ళీ అన్నాడు.

“కారణం తెలుసా?”

వినుల రెండుంటి మట్లాడలేదు

“అనాడు మత్తెక్కి పెళ్ళిమాత్రం మా పూరు వచ్చావు ఆ తర్వాత నంగతి నీకు తెలుసును ”

రఘు కంకం గద్దడికలుయింది వినుల నల్లబోయింది

“వినులా! ఒక్క నిమిషం ఆనా! అన్నాడు రఘు ఆమెను నేరుతో పిలవడం ఇదే మొదటిసారి వినుల ద్వారంవద్దకివచ్చి నిండుంది అమె ముఖంలో ఏదో అశాంతి కన్పిస్తున్నది

రఘు ఇంతవరకు వినులని పరికిలనగా చూడలేదు ఇవ్వకుం రెండుంటి అమెనేత్ర మూటిగా చూచాడు. అమె ఒక పంగురు బొమ్మ! లోలోలోని అమాంతకత్తెటంతా అమె ముఖంలోనే ప్రస్ఫుల్లించింది! చిరుగాలికి ఇరిస్తూవున్న అతవర అమె నిండుంది

“వినులా!”

వినుల కొద్దిగా కెరెత్తి మాసింది

“వినులా! నిన్ను నేను ప్రేమిస్తున్నాను!”

వినుల పక్కన తలవంచేసుకుంది. ఆ తర్వాత రిభ్రష్ట యింట్లోకి పారిపోయింది ఎవ్వడు వెళ్ళిందో

ఎలా పెళ్ళింజో? రఘు గమనించలేదు అటు ఇదే
దరికను అతడు చూడలేదు కాని, అటు పెళ్ళి
పోయాక, రఘు తను చేసిన పనిని తెలుసుకున్నాడు
అలా జల్లా చాపమీద అట్లాగే జూచుని తనను
తాను విందించుకున్నాడు

రెండురోజులు / డిచాయి ఈ రెండురోజులు
వినుల కప్పించలేదు రఘు తనకున్న సంక్షోభంతో
కృంగిపోతున్నది తను ఎటువంటి పనిచేశాడు! ఒక
కాడీకంటే ఎక్కువ అన్యాయంగా తను ప్రకర్తించా
వనుకున్నాడ అ విషయంలో తనకట్లా అనాలని
ఎందుకనిపించిందో?

ఒకాడు తాతగారు రఘుగదికి వచ్చారు

“అబ్బాయీ! నీ సొంకెన్ పెన్ ఒక్కమారు
యియ్యి నాయనా! చిన్న ఎడ్రురాయానీ”
అన్నాడు చాపమీద జూచుంటూ

రఘు పెన్యించాడు

“నువ్వేలేదు నాయనా! మీ మనకలాలు విను
లకి పెళ్ళి నిశ్చయమయిందని వాళ్ళ నాన్న రాకాడు
వాడితో జవాబురాని పతేస్తే మన పూది తీరిపో
కుందికదా!” అన్నాడు తాతగారు ఎడ్రు రాయ్

“ఎంతోషం” అన్నాడు రఘు

తాతగారు లేని పెళ్ళిపోతూ, రఘువేళ
ఒకూరు చూసి, అదేమిటి నాయనా! అంత నీరసంగా
కనిపిస్తున్నావు?” అన్నాడు

“అత్తే! ఏం లేదు! రాత్రి విద్రలేదు”

“ఏమో నాయనా! వారం రోజుల్లో మేము
బెల్లిపోతాం ఆరోగ్యం మారేం జాగ్రత్త!”

తాతగారు బెల్లిపోతారు రఘు ఒక్కమారు
చాపమీద జూచుట “ఓ!” అని ఎట్లాబుద్ధి విడిచాడు

అనాడు సాయంత్రం, పెర్ల నూతి దగ్గర
రఘు ముఖంకనుక్కుంటూ వుండగా, వినుల లిందితో
నూతికి వచ్చింది రఘు మనసులో ఏదో ఆలోచన
మొరపింది

“వినులా!”

“ఏమిటి? చెప్పండి” అంది వినుల మెల్లగా

“వినులా! వమ్మ కుదించు”

“మారేం తప్పవేయలేదు”

“వేరాను! అనాడు నా ప్రకర్తన ఏమీ కాను
లేదని నా తుక్కేం?”

వినుల ఒక్క నిమిషం వూరుకొని మెల్లగా
అంది “మీ ప్రకర్తన ఎప్పుడూ రాగానే వుంది ఆ
విషయంలో నాకే సంజామా లేదు మీ మనసు
లోని విషయం మీరు తెలియచ్చారు అందులో తే
ప్పేమీ లేదు”

“వినులా! నేనో ప్రక్క అడుగుతున్నాను నీ
యిచ్చమైతేనే జవాబియ్యి! జవా బియ్యపోయినా నే
నేమీ అనుకోను ఎందుకంటే, నీకు పెళ్ళి నిశ్చ
యమైపోయిందని తెలిసింది”

“ఒకా! ఏమిటి ప్రక్క?”

“నువ్వు నమ్మి నైమించావా వినులా?”

“నాకు తెలియదు నాకేమీ తెలియదు
నాకు ప్రేమ అంటే సరియైన ఆర్థం తెలియ
దేమో! కాని, స్త్రీలందరికీ సాధారణంగా, ఇటువంటి
విషయాల్లో, ఒకే రకమైన చూడడం వుంటుంది
ఏమిటంటే — ముక్కున్న ఆ నాడు పెళ్ళిచావుల్లో
జూసివచ్చాడు నువ్వేమీ నాని విషయమయితే బావుం
డునవిపించింది కాని, అది వుండలేదు అంగుళుల
నేను కొంచెం విచారించిన మాట నిజం ఆతర్వాత,
ఇక్కడికి వచ్చాక మనిద్దరికీ పరిచయమైంది ఇదింతా
ఒక స్వప్నం వుంది నాలో ఎటువంటి భావ
ముందో నాకు తెలియదు తెలిసినా, అది చెప్పలే
నేమో! నా మన స్పృహ పరివర్తనానికే రారేదు
నిధికి, రెలిదండ్రులకి, లాంగిపోతూ స్త్రీని నేను
నాలో అనేక కోరికలు వుండవచ్చు ప్రపంచంలో
ఎందరికీ కోరికలు లేవు! అవన్నీ తీరుతాయో ఇక్క
డికి వచ్చాక, మీదాన నాకు జారి, అభిమానం, కలి
గాయ అది ప్రేమ కాదో నాకు తెలియదు ఇది
ఒక అనుకోని సంఘటన! ఒక కల మీతో ఓ
విషయం చెప్పాలనుకున్నాను మీరు రెండురోజు
లయి ఏదో మనోరేదనతో కృశించి రాధభతుకున్న
ట్లుంది — వినులా!”

“నిజమే! కాని, నీకట్లా తెలిసిందయ్యి?”

“మీ ముఖమే చెప్తున్నది! దానికి కారణం?”

“కారణం నీకు చెప్పానుగా?”

వినుట చిన్నవత్సవవ్య అంది "సరే! ఇక నైగా మనస్సు పాడుచేసుకోకుండా వుండండి గాను పెళ్ళి నిశ్చయమైంది మీకుమాదా నేడో లేదో అనకతప్పదు విధివార మనిద్దరం ఇక్కడ ఇలా కలుగుకొన్నాడు మీలోని ఏదో ఒక గొప్ప విశాలభూదయత్వం, సవ్యర్తనం, నమ్మ ఆకర్షిం చేయి—అంతే! మరెలాన్ని ఏళ్ళకి బహుశా మనిద్దరం ఒకరికోకరం జ్ఞాపకం వుంటామో వుండేమో ఇది ప్రపంచవ్యాప్తం ఈ మన కలయిక మధ్యలో నెట్లావచ్చిందో, అలాగే మధ్యలోనే పోతుంది " విమల ఆగి, ఒక నిట్టూర్పు విడిచింది రఘు మాట్లాడలేదు కొద్ది పేపటివరమా, ఇద్దరూ మానం గా వున్నారు ఆ తర్వాత యిల్లబోబోనూ వుండగా, విమల అంది

"మేము నాల్గోబోలోగానే మావూరు ల్లి పోతాం పెళ్ళయిందర మీతో ఒకమాట చెప్పాల నుంది "

"ఏమిటి ?"

"ఈ విషయమై మీరు మీమనస్సు పాడుచేసు కోకుండా వుంటానని మాటయ్యింది !"

"అట్లా?" అన్నాడు రఘు

విమల చిరువత్సవవ్య సడిచి ల్లిపోతున్నది ఆమె పాడుగాటికప ఆమె నిలింబములమీద వాట్యం

చేస్తూవుండడం, రఘు అట్లానే నిలుచుని చూస్తున్నాడు విమల ఎంత అందంగావుంది !

రఘు గదిలో పవకబర్పిలో కూలివడ్డాడు అతని కళ్ళయందర ఏదో జ్ఞానకోర్కెని నెలుకున్నట్లయింది ప్రపంచవర్తిత్ర అతని కళ్ళకెట్టికట్టియింది

మర్నాటివుడయి రఘు! తండ్రివద్దనుంచి వుత్తరం తెచ్చింది ఎవరో పెళ్ళి సంబంధంవారు వచ్చారని, వారు కి నేల కట్టుంపుతారని, అంటనే వచ్చి పిల్లలు చూడకోమని ఆయనరావారు

రఘు పామాన సగ్గుపన్నాడు విమలతో చెప్పి, రఘు బండిఎక్కటూ వుండగా, ఆమె దిగి చీడీలోకితచ్చి నిండుంది బండి మెల్లిగా నడుస్తన్నది రఘు తన భావిజీవితంనుంచి ఆలోచించుకుంటున్నాడు మళ్ళీ రెడకి పెళ్ళిసంబంధం వచ్చింది ఆ పిల్లకి తను వచ్చుతాడు తన తరీదండ్రులు నంతోపిచ్చారు ఇంకా ఇంకా ఏదో ఆలోచనలు వస్తన్నవి

బండి మెల్లిగా నడుస్తున్నది చిన్నచురు గాలివచ్చి యిల్లకొరింపును వెదిక్కింది చీడీలో ఇంకా విమలనుంచి తనవేళే చూస్తున్నది బండి మగువు తిరుగుతున్నది దూరంగా, చీడీలో విమల నిండుని ఇంకా చూస్తున్నది కాదు మబ్బులు కమ్మిన ఆకాశంలో కనిపించి కనవడని చిన్న నక్షత్రంలా అగునంది అదృశ్యమైంది విమల !

త్యాగరాజ!

శ్రీ దండిపలి వేంకటసుబ్బాస్వామి

శ్రీసీతా వదనారవింద విలసత్ శృంగార మందస్మిత
వ్యాసంగమృగల తృప్తికెందు నుజన ప్రాథ్యుండు శ్రీరాముడే
నీ నంగీత కళానుహత్తునకు మున్నే తారణంబయ్యె-రా
దీ సామర్థ్యము త్యాగరాజ! ఒరులం దేమాత్ర మూహింపగన

నాదబ్రహ్మకళల్ త్వదాస్యమున విన్నాడించె, నీలో రన
ప్రాదుర్భావము క్రొత్తపోకడల నాస్వాసింది లోకైక తే
జోదార్థ్యంబున వెల్లడున్నది ఉచస్సుల్ నిండునందాక నీ
తానివ్యత్యము ప్రాప్తమయ్యెడిని త్యాగయ్యా! నమోవాకముల్.

వెలలేని తెలుగువాక్కులకు నూత్నత్వము తీయదనము దిద్దితీర్చినావు,
ప్రాణుల నెల్లను రక్తి నాకర్చించు గానకళకు ముద్దు గరవినావు,
దాక్షిణాత్యుల రవవత్సరతకు మున్ను కొరవడ్డ యశము చేకూర్చినావు,
తమిళాంధ్ర జాతులు తారసిల్లగ మైత్రి ఎంచి నేకువును నిర్మించినావు,
నీదు తంబుర శ్రుతులలో బాదుకొనియె
మార్దవము సర్వజన మనోమంజులముగ,-
అట్టి ఘను, నిన్ను స్మరియింప నాంధ్రజాతి
పార్వీ కోర్కెవము లొసర్చి వరలుగాత'

క వి - మా న వు డు

శ్రీ చిరుమామిళ్ళ శివరామకృష్ణప్రసాద్

మానవులందరు కవులు గానేరరు, కాని కవులందరు మానవులే! ప్రయత్నించి కవియగుట దుర్లభము, ఆ ప్రయత్నముగ కవియగుట సులభము! కవిత్వము, చిత్రలేఖనము, సంగీతము లలితకళల వరుసలోనివని ప్రాజ్ఞులు నిర్ణయించి యున్నారు. దీనియందు దిగిపడి, పట్టుకతోనే కలుగ వలయును—కలిగిన యభిరుచిని, సంస్కరించుకొని, ఎక్కువ ప్రజ్ఞను సంతరించుకొని, వన్నెగాంచుట గుఱును. అట్లుగా ఈ లలితకళలనుం దభిరుచి కలుగుటకు, పూర్వప్రణయ ముండుటయును అందు లకే, ఇది, ఆ ప్రయత్నముగ లభించు ననుటలోని యర్థము

మానము, కరుణ, నిరాపరాధత జీవనము, అల్ప సంకేత, మానసికమగు మానవునకుండు లక్షణములు గనము, కామము, అనాహుతము, మానవునియందు పుట్టియును బురిగొల్పుచున్నది అందులకే మానవ చరిత్రయనంగు విపరీతిభుటములు, తానుపించుచున్నది ఆనవహార్యము, గేహముయము, అమాల్గము, అనంద బాహుళ్యము, ఆనంద, సర్వమును, సర్వమును, మానవుని మానవగుట ముఖ్యరాకంబు చేయుటకు, ఎన్నియో విధముల కవి ప్రయత్నించినాడు, ప్రయత్నించుచున్నాడు, కాని కాలము గడచినకొలది, ఈ యంత్రయము మానవ కవి యుండు సంకేతము మానవావళి ముఖ్యమగు వచ్చుచున్నది, కవి మానవునకు మారమై పోవుచున్నాడ

సత్యము, సహనము, మొదలగు లక్షణములు, కృష్ణ వివాహస్వామియనునందువలెనును సంకల్పితి లేని మానవునియందు దీని గోచరించుటయు కలదుగాని, సంఖ్యయందట్టి మానవు లలి స్వల్పముగ నున్నారు కడుపునండు నాహారము, కట్టుకొన వస్త్రము కలిగిననే గాని మానవునకు హృదయవలంబముగ, దేహసంబంధముగ, శాంతి, సుఖము, కలుగవు శాంతి, సుఖముగల

మానవున కసత్యము, అనాహుతము మారములగుట కావున, కవుల రచనములు కేవల మానవాగ్రామ గానంబు, మానవుని కష్టనిష్ఠురములను కష్టక్షురము నదిగా నుండి, పొగడ్త పొలములను త్రొక్కక, నిత్యము, సత్యయుతమై యున్నచో, కవి, మానవున కీయంత్రయగియన సహారము మారము గానేరడు. ఆకటిపాటుతో మానవసంఘమును మరులుగొల్పగల కాల మిది, అ గాని పూవుల సౌరభములను, అగరు వస్తుల సుగంధ ఘామములను, శుభాచింత కవిత్వ రచనమున కిది యదనుకూల కృత్తి, శాంతి, సహనము, సంఘమున నెంతోనివలెనవారే మానవుని హృదయ మానవాగ్రామ నాదించును అంతివరక, కవుల యంతర్ధర్మము ననుసరించి, గాన మొనరింపవలసియున్నది ప్రాతక ఫలనే ప్రస్తుతింపజేయుచు, ఇంకను, 'మనటి ప్రయమాళిక తెచ్చి యిచ్చు కష్టర విజయ'ను, 'హిందల మంచమును,' స్వర్గించుచు, అభిలషించుచు, కవి కాలమును బుచ్చినచో, మానవ సంఘమునకు దూరమగుటయేగాక, విస్మృత వారాపిలో తన రచనములతోపాటు, తానును కలసిపోవలసి వచ్చును ఇది యంత్రయముగ మని, సత్య దయా శాతములు రూపుమాపిపోయినవని, పురించి ప్రయోజన ముండదు తానును సంఘమునందు మేళవించి, సత్యోన్మత్తులైన జాతి నుద్ధరించి, తన రచనములు కావ్యీకములై, తన పలుకులు కొంచు బంగారమై, సంఘమున కన్ని వేళల సంబరమును గూర్చునదిగా నుండునట్లునరించుట పాడి, తమయందున్న మానవాతీతమైన ప్రతిభాత్మగృహాధి లక్షణములను సంస్కార్యుడయినమానకే కవి వినియోగించుట యుచితము

ఆలోచనమునందు, ఆశయమునందు, ప్రకృతి పరిశీలనమునందు, విషయ విమర్శనమునందు, మానవునకు, కవియైన మానవునకు తారతమ్యము, కరతల

మరికూడాతర మనకు గానవచ్చుచున్నది. సాధారణ ముగ కవికాత్మ గలవానియందు, కొన్ని పరిత్రాక యములు మనము కనుగొనగల్గించున్నాము. కాల మున కనుకూలముగ నా యోగియములు మారుచుండుటకు మనము కవుల రచనములయందు దివ్య దివ్యదు గుర్తింప గల్గించున్నాము. ఏ మాన్యు వచ్చినా, అక యములు లోక కళ్యాణాభ్యుదయి, సర్వజనాదరణ యందులై యున్నవి అట్లుగానిది, కవి కలమునుండి వెలువడవు ఎచ్చటైనా వెలువడినను, అది, కాల మనా స్రవంతిలో కలిసిపోవును ఒక వస్తువును తిలకించి నపుడు, ప్రక్కనన్న మానవులకన్న కవియల మాన వునకు కొన్ని ప్రాక్త యలోచనలు కలుగుట సహజము ఆ యలోచన లభియోపయై, ఒక మారన వికాసమును పూర్వవృద్ధిమనకు కల్గించును. పూర్వయమున కాలికాఽయు, ఒక్క కవియగువానికే కాదు, ఆ యలోచనమును వినిన ప్రతివానిని కలి గినవేగాని, కవి సంఘమున కుపయోక్తముల మానినీ కానేరదు.

పుష్పమిరయున్నెఱుంగ గాంచి, అవిధిర మైన, అనల్పమైన, అనందము ననుభవించుచు, వివ రింప నశక్యమైన భావజేక, తనలో దాచు నవ్రుణ కొనుచు, తీయనిభుజియలను గవలచు, అన్నచేల యందు రాత్రి కావలెనై మంచెలపై పరుండియుండు విరహరాగ్యులను, — తుష్టిగ భుజియించి, రహుల పాకుల నమలుచు, మేనపై నెల్లయందు పట్టు పొన్నులపై పవ్వళించి, మేల్కొనియున్నంత కాలము, నమాలు కావలసియున్న వస్త్రీ లెన్నవే స్మరించుచు, తలుచెల్ల మినిపించు చలువ పన్నెలను నెలాట్టుచు, ఏమనాడుకలతో పకపక లాడు చున్న వారిర్లివంక తల దిప్పియైన జూసక, కొల దిలో పాముబుసలతో నిద్రుయెంగు మునుంగ నక్షరాగ్రులను, మనము జూచుచున్నాము. — కావున కవి భావము ప్రధానము ఒకటి కాదు. భావమును పంచితెట్టుటకు భావ, అక్షరము, కావ లసి కచ్చుచున్నది కవులందరూ. కావుననే కావ గ్గిరలేదు, అక్షర మెరుంగనివారియం దందరు కవులు లేరు! అక్షర మెరిగి, గ్రంథవరియ మున్నో, పూర్వయమునకు చుప్పించిన భావము, సంస్కరింపబడి, కలుపబడినను, భావభాగ్య

మును, అలవరచుకొని, పెక్కుర కువయోగ కారియై వెలుగొందును. అక్షర రూపమును పొందని, కొంది భావ పంపొందమును పొందదగియున్న, రచనలకు ములగు గేయములను, మన మెన్నింటికో విను చున్నాము.

నీవు పోయే వారిలోపల

ఉన్నదీ యొక చిన్నది,

వదలును వన్నము, నాగరికము

నడకలూ నాయోగరము

నీవు పోయే వారిలోపల !

ఈపై యెమునకు కర్త లేవదు? ఆక్షరము పెరుంగని రచార్య వృద్ధియులకు కృషివల కవి కుమాదులు! ఇందు, యతి యున్నతో లేదో, నా విభజ నము సరిపడునో లేదో, యెవరికి కావలయును? ఒక గురుమారము భావము ఇందు దొగ్గితేకనుగుచున్నది, మనమున కొకవిధక 'చక్కరిగింక' క్రోతల యనుభవ ములోనికి వచ్చినది.

భావము నొరులకు వ్యక్తమరచుటకు భావ, కావలయును ఆ భావము మార ప్రజ్ఞయొందున్న వారి కెరుకబరచుట కక్షరము కావలయును. కావున ఎవరికి వాటి యానందము ననుభవించుటకు, అక్షర ముతోగాని, భావతోగాని, పనిలేదు. తమంద ర్ననమువలన, కల్పప్రమామవలన, భావ ముత్పన్న మును అక్షరము పెరిగినవానికే, భావ పెరిగిన వానికే, భావ ముత్పన్నమున నటుట సత్యమారము. భావ యెరుగని పనిచాలించుండు, అక్షర మెరుంగని ఒనపడునియుండు, భావ ముత్పన్నమునకుయు, ఉత్పన్నమైన భావమును, కనులతోను, హస్త విశ్వాస ముతోను, హాస మెరుగించియు, ప్రభించియు, లువరించుటను మనము చూచుచున్నాము. ఒకటి పూర్వయమునకు వాత్సల్యోపపత్తి, లేక కన్నులకు గట్టి పట్టు భావమును వెలువరించుటకు, సమర్థమైన కల్ప ములను, భావముండి సంతరించుకొని, కట్టుబాట్లు యందు వాని నమర్చి, ప్రళింపల నందువాడే కవి. అనగా, తన యానందమును లోకమునకు పంచిపెట్టి, తనతోపాటు, లోకము నొకరిక కాల మానందమునం దుయ్యాల లొంగించుట కవికి ధర్మము.

భావములేవి మానవు దున్నాడా? కనునంద ర్ననమువలన ప్రతి మానవనకు భావ ముత్పన్నమున

యందేగా, ప్రతి మానవుడును కవుల వరుసలో వేరవేరిన వాడేకద! అటులైన కవులందరు మానవుల, మానవులందరు కవులుగానగుట సత్యనిజ్యులైన విషయము కాగలదా?—భావము, లేదా, దీక్షా, లేని మానవుడు సాధారణముగ గానరాదు, కాని చాని భావము లెంత దనుక లలితములో, ఎంతదనుక లోక కల్యాణాత్మకములో, పర్యవశాదరణీయములో, కాశ్యోతానంద సంధానములో విర్ణయించి, కృష్ణ సౌభాగ్యమునందు, కవికాశిల్పమునం వాతకు ప్రకటించిన వేర్వేలు, అతివిశుంధ ప్రదర్శితములైన ప్రతిభాత్మకృతులను, రచించి, యొక మానవుని, 'కవి' యనుట గొప్పము, భావమునం దొక విశిష్టత, భావమునం దొక విశిష్టత, ప్రాక్షాలకు గన్పించవలయును. ఇది యందరకు సాధనమగు విషయములు కావు, అందులకే మానవులందరు కవులు గా వేరరగుట లోని భావము

చలువరింపబడిన భావ మాత్రయాప మైయున్నలో, ఆ భావవైకవనినందు దోచినవో యాతడక్షరాస్యుడు గాకున్నవ, కవుల వరుసలోనివాడ! పండితుడైన కవిభావములు కాశ్యోతమలై యొప్పేను, పండితుడుగాక, భావయుతుడైనవాని కవిత, యొకరికే పంపాగై యొగ్గిస్తా, ఒరియరసకాగ్రము లపై బ్రతికి, రుద్రుని విస్మయక వారాణిలో లీనమగును మొత్తముమీద నిలుపురు కవులె, ఇలావుని యెత్తు మొక్కటియి, ఇలావురు, సామాన్య మి పవున కలితుర!

కవి మానవాతీతువగుట కొందరకు హాస్యాస్పదముగ దోపవచ్చును ఒకరికే యొకకేలో కవి రచనములను పరిశీలించినతో నిందని సత్యమును గ్రహించుట కవతాళము లభియించును భవమునందు, దేహావలమునందు, చక్రిదనమునందు, వ్యక్తహారసరళియందు కాదు, కవి, మానవున కతికుడు, దుర్జయలనునందు, ప్రకృతి పరిశీలనమునందు, విషయ విమర్శనమునందు, ఆదర్శమునందు, అవిధితానం దానుభవమునందు, కవి, మానవుని కన్న మన్నయనక తిప్పుడు!

పూర్వకవి యుపాధుకవమపని నిరూపించుటకు, అనుక్రమముగ వచ్చుచున్న కథలెన్నియో గంపు, బాటవెంట నెదురుగా పల్లెకై వచ్చుచున్న రాజాన దొకపద్యమైన, వ్రాసి తానుగా సమర్పించ

దంచిన కవి, సమయమునకు తాటియగు దొడవనం దున, సమీపమునం దున్న తాటివృక్షకడ కిగి, 'తాళము! నుత్తు నియలగుదు భరత బడుమా' అని కొరిసంతి నె తాటి వృక్షు నిగి నేల గూలినదట! అతాటి యగునై పద్యము (వ్రాసి కవి రాజానకు సమర్పించెనట!

మట్ట మధ్యాహ్నమునం దొక యెడారియందు ప్రయాణ మొకరించుచున్న యొక కవి యొకస్థిగ ముగ వాహము కాగా—

'నీరిగలవానికే వెల్లువ
తరుణులు పదియారు వేల తగ పెండ్లాడన,
తిరిపెమున కిస్తాంబ్రా!
పరమేశ్వ! గింగ విడుము, పూర్వతి చాలున్'

అని కేలకరినిగూర్చి ప్రార్థన వాతాళము నుండి నీటిధార వచ్చి పడినదట

తన సుజ్ఞమును తగ్గించివచ్చినిగిని, మరెయొక కవి,

'మాటు మది పీత, పోవకు
దాధిత్తదారయ రావణుండు, ని
కృతముగ నేను ర ఘవుడ

తన్నెరుని చావును, వివేకవాకు చూకుడీ'

అని, అరక స్థానమునందు 'తి' ను ప్రయోగించి, 'అరింటను తావచ్చిన వానింటను ఏను గగయో' అను పలుకులలోని సత్యమును నిరూపించెనట

ఈ ప్రకళల సాధారణముగా గొని, మానవుని కన్న కవి యతికుడని నిర్ణయింప తుపార్థన ముద్దిష్టము కా లేదు కేవలము, మానవసంఘమునందు, పూర్వకాంమున కవినిగురించి గల తలంపుల నొకరికే వాచించుట కిది యిచ్చుట పొందుపరుపబడినది

కవి యనినతో కేవలము భగవంతు డనియే, పూర్వ యుగమున మానవుల నన్నియున్నట్లు, ప్రై కళలు సూచించుచున్నది కాలము గడిచిన కొలది, సంఘమునం దొక గొర్రెనింపదగిన వ్యక్తిగా, కవిని, మానవులు గుర్తించియున్నారు. సామాన్యలేగాదు రారాజులు సహితము, కవి యొసంగ సంరక్షింపబడుచెని యొసంగి, తమ యభిప్రాయములకు మాతృకగా యున్నట్లు మనకు, చరిత్ర నిరవసరమేయుచున్నది.

‘రాజ్యరాజులు గండ్ల రాజులను కచ్చి
ఆరట్లలో గోరారువాడు,
సమైక్య నరపాల పార్శ్వభూమి కంచు
తలుపుల కదల దీక్షలువాడు,

...

తెరచి నిలు మిక్కిలి జొచ్చిన తెరలుగాను
కన్నవంశం జొచ్చి తో గజపతిండ్ర!

మొదలగు పద్యముల మూలమున, కవులు
చరిత్రయొక్క గమనమునే మార్చియున్నట్లు తెలిసి
కొనగలమున్నాము మానాధిమానములకు మాన్యత
యొసంగి, జనులు భగవంతుడే వచ్చియున్న ఆ దిన
ములలో, కన్నడరాజ్యముపై కలసియున్న దండెత్తి
వచ్చిన గజపతి, తాటియానుపై వ్రాయ
బడి, తన కడకు వంపబడిన పై పద్యమును
చదువుకొని పిలువడి తిరిగి వెదిలి పోయె
నట! ఇట్టి విషయములను చరిత్రమునుండి మరొకరినిం
టిని చూసి, నాటి సంఘము కలిగిసంగిన యపార
గౌరవమును నిరూపింపవచ్చును

సంఘమునందు కవికి గౌరవ మొసంగుటచే, కవి
మానసాధితుడగుట సరికాదు కవిగే గాదు నాల్గు
రూపములను ప్రతిపాదించి సంఘము గౌరవించుట
చలనచిత్రమునందు జలమును ప్రజ్వలించు తారల
కీనాక సంఘము జోహారుచేయుచున్నది! సరియైన
కావ్యమును గాని, పద్యమును గాని యోగితో పరి
యించి, కల్పగతార్థము నాలించి, కల్పప్రయోగము
నందలి పనిపానితనమును సరించి, మానాస్థిని
దృక్పథమునకును, కవియొక్క దృక్పథమునకును గల
యంతర మరచి, అవండించు భాగ్యమునకు సంఘ
మీ నాడు నీద్రవడి యుండలేదు

సంఘ మొసంగ గౌరవమువలన గాక, పూర్వ
కథలయందు ప్రస్తావించిన విషయసంహితలను
గాక, చారిత్రక విషయములవలన గాక, కవి, మాన
వుడై, మానవునికన్న మిన్నయని సురంపగుట
కాకరి బుద్ధి బైకారద్యమున, ప్రకటించు రచనములే
యాధారములు

‘కనీశక వికనీశకల పంక్తులు—సమృద్ధిం
పగా అని యొకటి శాక కవి యొక లేఖకారి

మాతృభూమి వర్ణించియున్నాడు ఇట్లు పాస
గును? ఉత్పల పంక్తులు, అందును
వికనీశకల పంక్తులను, కనీశకలు సమృద్ధిం
చున్నవట! ఇది ప్రకృతినిర్మలము కాదా? కనీశక
లంత లేని, వికనీశకల కలుక లంతలేని! వానినుండి
సమృద్ధింపబడుటెట్లొ, సామాన్య మానవున కతగత
మగుటలేదు ఇచ్చట కావలసి యున్నది, యథాతథ
మగు భావము కలుకల యాకారమునకును, కన్నుల
యాకృతికిని, కొంత సన్నిహితకర్మ మున్నది సుంద
రములగు కన్నులు వికనీశకల కలుకలకల మన్న
వటట, ఒక యందముగు భావన, కనీశకలనుండి విక
నీశకల కలుకలు సమృద్ధింపబడుచున్నవటట, ఒక
యందముగు భావన కొయ్యార మాపాదించుట! ఉత్పల
పంక్తులు, వాని పాదపద్మ, సామూహ్య, సారభ్య, సంపద
లీ లేక జలరాశి, విరాస, విహత్స, విశిష్ట
సంక్తులతో సమయించుకొని సంతసించుటలిన
భాగ్యుని, రక్షకుల సాక్షునియందు దున్నది అక్ష
రామృతమంత మాత్రమున విడి యుగమానమున విష
యము కావేరదు అందుచే, కవి మానవునికన్న
మిన్నయగుచున్నాడు ప్రతి పదార్థమును తెలిసికొని
సంతమాత్రమున నిట్టి స్థూలములందు కవి హృద
యము చుట్ట కందుబాటులొంగి గావేరదు ఒక యత్ర
యాపమైన భావన శ్రోతల యనుభూతిలోనికి వచ్చి
ననేగాని, యిందలి పదము లర్థవంతము లైవట్లు తెలిసి
కొనజాలము

‘ప్రాప్తులకన్ వలంది నత్తులే వ్రాచినమాత్రై,
తరగ మొత్తములన పరిగించు న్నెలై’ అని
యొక కవి, ‘నామకమందరిని’ వర్ణించుచున్నాడు.

నత్తులు ప్రాప్తులు కనుటేమి? అని పుత్తులై,
తరంగముల కలంకారమును గూర్చు న్నెలై వెలుగులై,
యలరాదుటేమి? కేవలము కల్పగతార్థమును గాంచి
కలుకరపదవలిన పనిలేదు కేవలములయందలి భృవిని,
భావకలలకను, సురించుటకు ప్రయత్నించుట
యొక్కము ఆ మందలి వదియందు ప్రవేశించి,
వెలుకరించిన చిలువత్తులే పూవులకల కనువిందు
గూర్చి, వెన్నెలకల కాంతిని గలిగించి, ఒక విహత్స
కోటికై పరిసరప్రదేశముల కాపాదించలేనదిదను
భావ విందు ప్రస్ఫుటములనున్నది నత్తులే వ్రాత్రై,
నెన్నెల వెలుగులైనవో, ఆ మందలి తనూ లావణ్యము,

వర్జనమున కీతముగా! సాధారణ పాపమునందు
సహితము క్రొంగొత్తి భావములను కేక లింపు కవి,
యసాధారణ ము కాదా?

ఎందరో తాజనులగు సందర్శించి
యన్నాడు, నిర్మాణకాలమును ప్రదర్శించి
యన్నాడు, అందరితోపాటు తానును ఆ సందర్
మందిరమును మానవోయినకవి, యేమనుచున్నాడు?

ఒక్కొక్క రాలిలో నిమిషియన్నవి నేటి

పాపమున భూ

భుక్తునెడలలో నుండియొన నా

సులలోని రక్తపుంజాక్షయి,

మరియు

నొగలయిరాకా తెలిగన్నులరార్చివ బాష్ప

ధారలే పాదలి ఘనీభవించినవి,

ముద్దుల తాజనునోలు పోలిక

అని యానోగాన పెనువించి యున్నాడు

మానవుని దృష్టియందు గన్పించినది, శిల్ప
సౌందర్యము, కవిదృష్టియందు గన్పించినది, శిల్ప
సౌందర్యమేకాదు, అంతకు మిన్నయల, ఈ సుందర
భవన నిర్మాణకాలమున ప్రేమసౌందర్యము ఆభవనము
వందు తెక్కబడియున్న లలిత, అత్రునాన లావణ్య
మును చిందు విగ్రహములను, గాంచి, మన మానం
దింపుచున్నాము అధిక సౌందర్యవర్ణన ప్రాగ్
త్యోగి పరిరంభములను కాలము గడప, ఆకస్మిక
ముగ నామన గోల్పోయి, తొడిమ పడవిన పూవు
వల నిరాధాన్యమైన సులతామీ పూదయోవేదనమును
గుర్తించి, ఆ యోవేదనమునందు తానును, ఒక బంగ
స్వామియో, కవి, బాధ ననుభవించుచున్నాడు
అందులకే, ఆడికెలోయన కాదులలోని రక్తపుం
జాక్షయి నేటికేని తాజనులకట్టవనునందలి విలన
రాలిలో గానుపించుచున్నవని, కవి, కంట నీర్వల్లు
చున్నాడు కొట్టకొంది గనమును చెప్పించి, పం
రాజ్యములనుండి పనివారల వాహనాని, వందల
కొలది వర్షములవరకు మామవారి కానందము
జ్ఞానంకు మందరభవనమును భార్యసమాధిపై నిర్మిం
చిన సులతామని ప్రథమ ప్రేమప్రభావమునకు కవి,
సమృద్ధితాంతరంగు డెనుచున్నాడు సులతామని
కంటి బాష్పములే తాజనులనుపోలితో పాదవి
ఘనీభవించిన వజ్రులలో కవిహృదయమునకు తెరి
యూవేదన మీ దృక్పథము కలిగించెనో విలనముగ
చున్నది కేవలము తాహ్యసౌందర్యమునే గాక, ఒక

కట్టవనునందే కాదు, ఒక కావ్యమునందే కాదు,
ఒక మానవునియందే కాదు, పరమేశ్వరుని దృష్టియం
దింతటను నిండియున్న యనిర్వచనీయమగు ప్రేమ
సౌందర్యమును గూడ కవి, తాను రసార్ధార్థ హృదయ
పెనుటచే, సామాన్య మానవునికన్న మిన్నగా గుర్తించి
మానవోత్తములను పలుకుచున్నాడు

ఎచ్చట ప్రేమ యవ్యాజయె, ఎచ్చట సత్త్వి
మనంతరేకా, ఎచ్చట నీతి నిశ్చలతా, ఎచ్చట తన
కావ్య గర్భపున, కవి, లింకించును తెలికించి, హృద
యము పులికిత, మానవున కీతితమైన భావములతో
తన రచనావైభవమును ప్రకటించును

ఒక గనవంచుని యలరించ, ఒక సంఘమును
సంతోషపరుచ, ఒక ప్రత్యేక విషయమునకు బ్రచా
రము గావించ, గ్రాసిన కావ్యమునందు, మానవుని
కన్న యెన్ని విధముల తీక్ష్ణతవాడై, కవి తన హృద
యమును గోల్పోయి విహించును హృదయము లేని
పద్యరచన రచనహీనమైన ఢలలు, సారథి రహితమైన
కుసుమము, వర్ణనములు అట్టి రచనమును గాంచు
వారు కవులు గాని, స్త్రీశ్రీపాకరు లందురు!

అన్ని వేళల ప్రజాపదగను పొంది, జాతియొక్క
నిండుగొరవమును నిలిపి, విజ్ఞానమును ప్రకటించు
రచనములు, భాషకేగాదు, మానవజాతికి యలం
కారములు తెనుగువాని భాగవత, భారతములు,
వావి భాషను, వారి జాతివైభవమును, శాగరికము,
విజ్ఞానము, నేటివారు మఱచిపోనీక నిలిపియుంచి
నవి కవి మానవాత్మిగులటచేతనే ఈ రచనములు
అలయన పడుగల్గినావని, అందులకే, చిరంజీవియై
- అందుచున్నాడు

అరిజనశియంకగుడై బకాల సామ్రాజ్యము
నేలిన మహారాజులు మాయమైయివారు సామ్రా
జ్యములు సమసిపోయినవి కొట్టకొలది ద్రవ్యమును
చెచ్చించి, నిర్మించిన రమ్యచార్యములు కాలమునో
పరుషుని దండెత్తిపూతములచే విరిగి, నిష్కర్తవరా
లలో, విరిగిపెరియినవి కాని

ఒకరు లేయని యెనువించిన
వరకల! యిచ్చియును తన మనసునకగు తా
నొడలకు ననిచేయకుంకె,
వరాణసుమనరము ధర్మపథములకెల్లగా

అను నీలమునంటి నీలిని ప్రకటించు, కవిరచన
ములు, కాలమును ధిక్కరించి, మానవజాతి నిలచి
యుండువరకు వారి రచనాగ్రములపై ప్రతి
యుండి, మానవజీవితపథ విధ్యమనక కనుకలమున
నిష్కానకాంతిని, జలాత్మమునీ యున్నది!

కవి చిరంతనీ, వాని రచన లనవశర్యములు

రక్తమాల

౧ కోట మందరరామకర్మ

“ఈవాటికి మా అమ్మాయి సంబంధం నిశ్చయమైనట్లే, తదివా నిజంగా రెండు సంవత్సరాలబట్టి తిరిగి తిరిగి, పెరిగి పెరిగి ప్రాణం శరీరం పోయిందంటే వశ్యా ఏమో పక్క సిగ్గులో వాళ్ళ బ్యాంకు. అమ్మాయిని తీసుకురావాలన్న చెయ్యాలన్నా పైకప్పుడు దమ్ము పాత్యుక్కలేదు దొడ్డి వాళ్ళలోంచి కేక వేస్తే వివరణలుంటే దూరము—” అంటూ తన అనుబాధిని పిలిచియున్నాడంటే నివృత్తుగాడు

“నారాయణరావుగారి కొడుక్కే గా—సిల్లాడి శేషమ్మ నిశ్చేపంలాంటి కుమర క్షీణిస్తోన్నా అని లేపు—చారే బాంబు చారే వచ్చేవాడు ఈ ముగ్ధు కాస్త పెద్దవాడయినాడని కలకరించడం మానేకాదు గాని మొన్న మొన్నటి చాకా మాయంబ్లో ఆడు కొంటూ ఉండేవాడే కాదుటమ్మ—ఏమో, పాపా రావును చూసినప్పుడు మా గోదామణి బ్రాసకొని కత్తాడు. ప్రతిపంటే వాడూ యీ పాటికి యీ పాపారావుతో చాటు చాక్కరి మూడో సంవత్సరం చదువుతూ ఉండే వాడు అయితా పెళ్ళి సంబంధపు మాటల్లో యీ ప్రస్తావన చేసేలే—” అని కళ్ళు తుడుచుకొంటూ నెంకాయమ్మగారవ్వుడి

కొర్రుకు పదహారేళ్ళు నిండినాయి. చిన్నప్పుడే నూ కళ్ళు కొంచెం చిన్నవని వాళ్ళ ముట్టాలంత ఆక్షేపించే వాళ్ళుట గానీ యీడు వచ్చింది తర్వాత కొమరలేమల్లాగా నిచ్చాడన్నాడు వాళ్ళ మేల్ మాతా తీసారి తిరిగించివచ్చి—ఏదో కాల్చింది బట్టి ముగ్గులు పైసలు చాకా సుబ్బారావుగారు మాకు రిగి చదువు చెప్పించాడు గాని అతని తన కల్గి రామాయమ్మగారు అదే సిల్లకు, పెద్ద చదువులు చదివించడం చేసిన అనంతరం మాన్పించి యింట్లోనే తెలుగు, సంస్కృతం, హిందీ కాగా చదివిస్తాన్నాడు. చాణక్యు శచ్చికోయి సంవత్సరం

రయింది—సంవత్సర మారకం కాబట్టి పెళ్ళి చెయ్యడానికి వీలేదన్నాడు కాని సంబంధాలేమో—కుమారుణ్ ఉన్నాడు సుబ్బారావుగారు పెద్ద స్త్రీ తలుకు కాద విహారాగంబలో ఇచ్చే ఎవరైనా పాపాల తీరింకోన్నారంటే ఇచ్చి పెళ్ళివారే రాల వంటనోనూ, కది మట్టంగా సంసారం చేస్తున్నాడు నిజంగా సహజమ కాలేదోలే చేర్చి నే మూలం జీతం నారం కట్టేటప్పటికి తప్పక రక పోయేవాడే

కుమారు తండ్రి చిల్లరవాడో మాకును సంబంధం ఎంతకంటే క్రింద ఖచ్చితేట్టి ఉంటాడు, సుబ్బారావుగారు రెండు సంబంధాలు వదిలిపెట్టే మదిరినాయి కొవి తంబూ గలు పుచ్చుకోతదానికి వస్తామని ఎందుకో ఎక్కడాగ ఎండుకో విమిటి అంత కంటే కట్టుం ఎవరో ఎక్కువినామంటే, ఏమో పాక గెప్పాలి ఆపక చువకు తండ్రిలు ఇస్తేకాని పెళ్ళికి దానంటున్నదని ఒక పెళ్ళి కొడుకు వారన్నాడు ఆడలు కట్టుకు యిల్ల నూట పదిహేగ్లు—ఆడలు కంటే వడ్డీ ప్రియమైనట్లుంది—పాపము—పాపమేమిటి రండి—ఆ అల్పాయికింకా విడంబంధం మదరలేదుట—ఇక ఆకమ ఆంతులేగు, ఎక్కడి కక్కడికి ఎక్కువ రాబట్టాలనే ప్రతికూలము—వరపక్షం వాళ్ళన్నీ చూట—వర ఇంకో, ౧౦౦౦౦ పాళ్ళు సుబ్బారావుగారు విదేశాల చాలం పెళ్ళాం నేర పెట్టాడని, రెండు వేలయింకా అంజు పోగే లాభం లేదని ఎవరో ముగ్ధు పుల్లలు పెట్టడం మూలాన వదులు కొన్నాడు వాళ్ళు వదులు కొనకు మంచిదియండి రెండి—నం1౦౦౦౦ వదులుకొన్న నెలకల్లా మూచికం తిగిరి వాగు పోయినాడ

కొర్రు అడిగింది “నాన్నా, అమ్మగారే ఉంది. అర ఎకరం చాల మేగా” అని, అతనిమాట్లాడు చా తా

మీ అమ్మ పెళ్ళివాణే వసువువంటం క్రింద అర ఎకరం రాసిచ్చాడు మీ పెద్దమ్మకు అంతే, పిమ్మికి కూడా అంతే—సరోజ అంది “ఎవరే వదకరాణున్న దనివుతాడు ఎవరు పుట్టించారు” అని అంతా బట్టి నూయి అనుకో అమ్మ, లోకులు పలుగామలు న్నాడు సుబ్బారావు

సరోజను నిజంగా పెళ్ళి కొడుకులు ఈ కట్నాల కోసం చేసే తేంబు, తిరిగి పోవడాలు చూస్తే ఆశ్చర్యం కలిస్తోంది—ఒకనాడ సామిత్రి పాఖ్యానం ఉడుపుకూ “అమ్మ, చూశావుటే, సరిగ్గ తంతుడి తంత్రినూ రాజ్యం పోగొట్టకొప్ప చాడు— సామితి తిరిగింద్రులు మహారాజులైనా సరిగ్గతంతుడి కిచ్చి పెళ్ళి చేశారు సరిగ్గతంతుడు ఏం కట్న మిడి గాను?” పిచ్చమ్మ అంది

“తీర్తి, ఆవన్న సత్తెకాలపు రోజులు ఇది కలి యుగం కనక శే, బుద్ధు లిట్లా ఉన్నాయి గనుక నే కరువు లిట్లా మండిపోతున్నాయని”

ఉండడానికై తే పట్నవాడమేగాని సుబ్బా రావు గారిది పాపావ్యయం సంపారం కావడంవల్ల ఇంకో అందరినూటలు, వడలిదీనాదా తెలుగుమీరిన ట్టుంపెత్తు. పాపారావురండి నారాయణరావుకి సుబ్బా రావు గారికి ఎంతో ప్రియం నారాయణరావు గారు రోజూ ఇంగ్లీషుపత్రికా, తెలుగుపత్రికా కూడా తెప్పిస్తాడు సుబ్బారావు గారు రోజూ ఉదయం జల్లి వాళ్ళ వరండాలో కూర్చొని ఒక అరగంట పత్రికలు చదివివస్తాడు.

నారాయణరావు “ఏమండీ సుబ్బారావు గారూ, మీ అమ్మాయిని కాలేజీలో చేర్చలేదేమో, మంచి పని చేశారు ఈ పెద్దవదువులు చదివిన అమ్మాయిలకు పెళ్లికొత్తవం కష్టంగా ఉందండి ఈమధ్య హిందీరాష్ట్ర పరీక్ష ఏకా పాఠ్యసయం చటగా.

ప్రక్క గదిలో ఉదయమే కాలేజీ పోవం నిన “మెడీకో” పాపారావు మాటునేనీకొంటూ ఈ మాటలు విన్నాడు పరధ్యావ్వంగా ఉండి ఖాంబెన్ కంతు మర్చిపోయి నిధులోకి వచ్చాడు సుబ్బా రావుగా కన్నారూ, “ఏమయి, పాపారావు, చదువు నాదావుడీ ఎక్కువగా ఉన్నట్లుంది. కాగా

చదువుకున్నావా! ఎక్కడా కనపడుతుందా?” పాపారావు నయ్యకపో అన్నాడు ఏమిటోనండీ, ఇంటర్ చదువుకున్నంతకాలం చాలా విక్రాంతి ఉండేది కానివ్వండి, ఈ మెడీకో కాలేజీ వచ్చాక కోర్సులన్నీ ఒక్కమాటు తెరిగిపోవడంచేత, చానిచేత, కాగా వదకపోతే లాభం లేదనిపిసియ్యదు చెప్పడంచేత, ఎప్పుడూ కాలేజీ, ఆకుపత్రి, ఈగోడ నే సరిపోతోందండీ” అంటూ చేతిగిడితురం వరక చూచాడు “పోవం పై మయిపట్టుంది, పెళ్లిగా నాయనా” అని సుబ్బారావు గారన్నాడు వస్తానండీ అని గవగవ బుట్టుచున్న పిల్లలూ, పాపారావు నిధులోకి వచ్చాడు అప్పుడే కొద్దివారి తీసి సరోజ వంకాయలు అమ్మేవా డెటుపోయాడో చూస్తోంది పాపారావును చూసి కొంతం సిగ్గుపడి తలుపువెనక్కు వచ్చింది పాపారావు కూడా సరోజను చూశాడు గాని తేలు తవ్వకాని పాంబెకొకలము లేకపోవడం మూలాన వెనక్కు ఇంటిపైపు తిరిగి గాడు బూట్ల చప్పుడు ఆగిపోవడం చేత కుకూకులతో సరోజ ముక్లా దొడ్డినమ్మంలాంచి పిధిలోకి తొంగిచూచింది. పాపారావును నిజంగా ఈమధ్య సరోజ చూపడం పడలేలేదు నాయనమ్మ పోయిన సత్కృతిం మంచిది కాకపోవడంచేత దొడ్డి వారి తీసుకున్న పిమ్మాయి అందుచేత ఆ వాళ్ళి అగ్నెలు కట్టించియ్యడమూ జరి గింది ఇంతలోనే వాడకాలంలో వచ్చిన ఉప్పెన గాని దొడ్డినమ్మం కూలిపోవడమూ, అది కాన చేయించడానికే ఇతిగో అదిగో అంటూ తానగ్గరి చెయ్యడమూ జరిగింది పాపం సుబ్బారావు గారు నిత్యమూ ప్రతిక చదువుకోదానికే బిధి అంతా తిరిగే నడుకున్నాడు బాగుపడదాకా దొడ్డినమ్మంలా వాపాలుపాతి మూడే పెట్టుకున్నాడు కాస్త పంటలో డబ్బు చూచుకొని ఏడో ముక్లా నిలకెట్లాడు నమ్మము సుబ్బారావుగా రోక పదిహేనురోజుల క్రితమే. పెళ్లి సంబంధంవారెకలైనా వచ్చి యాస్తే దొడ్డి నమ్మము వదిలిపోతే, ఇంకా పెట్టించడానికి కూడా గతిలే దమకాని పోతారేమోనని పిచ్చమ్మ నాలుగు, నెల్లెపట్టి పాపం అంటూనే ఉంది ఇప్పటికీ గాని పడ లేదు నమ్మం కానచేయించడం

“ఎంత చాడు గదిగాడు, పాపారావు, కొంతం బాధకూడా ఎక్కికట్టున్నావే” అను

నింది అయిపోవు సరోజ. ఎందుకొ అభిమానం
 కూడా ఉదయించింది పాపారావంటే ఆమె మన
 స్సులో నిజంగా పాపారావు ఆమె అడుగున్నంత
 పాడుగూ ఎడగ లేదు, లావు ఎక్కలేదు
 నూటూ, బూటూలో ఉన్నవింటు బెకనంది
 చూస్తే అలా అనిపించింది సరోజకు, అంతే —
 పోకాకా పెకా తీసుకొని రెండు నిమిషాల్లో పాపా
 రావు మళ్ళీ విధిలోకి వచ్చాడు. సరోజ ఇంకా
 ఆక్కడే ఉండవల చూడు చిలువవు అతిని
 పెదవులమీద తొంగిచూచింది సరోజ పమిట పట్ట
 కొంటూ ఏం పాపారావు అని నోటిచూకా వచ్చిన
 మాటలూ మింగుకొంది ఇంకా కాస్తే పాపారావు
 తన శంకచూస్తే ఏమైనా అనేదో ఏమో మనకు
 తెలియగాని, పాపారావు గడియారంవంక చూచు
 కొంటూ, తలవంచుకు చరచరా నవచిహ్నంగాడు—

ఈడ వచ్చిన పిల్లవు, అటూ ఇటూ తిరక్కుపె
 య్య అని తల్లి అంటూఉండవలచేత సరోజ
 పృథు పాధారణంగా ఇల్లకనలి ఒక్కడు పాపా
 రావు ముగ్ధినికీపల్లెనూల్లో ఐదో క్లాసు వదువు
 కొనేటవ్వకు తానక్కడ రెండో క్లాసు మాడో
 క్లాసు వదువుకొంది అప్పు పంకొకరినీ ఆగు
 కొన్నారేమో కాని అతడు మగపిల్లల బళ్ళోనూ,
 నాలుగో క్లాసునుంచి తాను అదిపిల్లల బళ్ళోనూ చేరి
 పెరొక ప్రక్కకు బళ్ళోకి పెరుకూ ఉండేవారు
 పైగా ఇంటర్ అతడు సాంతకొళ్ళీ పీటువారకని
 కారణంచేత మేనమామల ఊళ్ళో వదిలాడు—

పాపారావు ఒకవాటి సాయంత్రం ఇంటికి
 వచ్చాడు నానాయగరావు భార్యతో అమ్మడు—
 సుబ్బారావుగారికి కూతురు సరోజను మన పాపా
 రావుకి ఇచ్చామని ఉండలే. తాను అడగడానికి
 విడియవడి బాగుండదు కూడాగా మరి—నెంకట్రా
 నువ్వులేత అడిగించాడు ఏమంటావు? కట్నం
 ఏం పెట్టగలదూ, పాపం పైగా మన అబ్బాయి
 ఏమంటాడో అమ్మడు—పాపారావు కాశీ
 క్షేలో మీటింగుఉండి చీకటివడి ఇంటికివచ్చి
 వరండాలో నిలబడ్డాడు. తలుపుతీసుంది. నిలువ్వా
 ముఖంకంటూంటే లోపలినుంచి యీ మాటలు విని
 పరచివాయి. భూకాశంకోసం తల్లి ఏమంటుందోనని

తలుపువద్దకి నిలబడి వింటున్నాడు. తల్లి అంటున్నది
 తండ్రితో, ఏమో, మనం ఇక్కడ ఏ కాలగ్రహణలో
 ఎవరిదగ్గర్నా వున్నామోగానీ, సరా, శేపు మన లలి
 తకు ఇచ్చుకోవద్దా, ఇవారెవరోండి ఎవరు పదిలే
 వాళ్ళే అయినా అబ్బాయికి యీజేడి వడిసారం
 వందొమ్మిదివెళ్లాయో లేదోను" అంది. "అదేమిటి
 ఇరవైయింటి వచ్చిందే" అన్నాడు తండ్రి మరి
 కట్నం ఏం ఇవ్వగలరని అన్నాడు నెంకటరామయ్య
 "పిల్లవాడికి పిల్లా, పిల్లకు పిల్లవాడు కట్నమాను
 మన సుబ్బారావు ఏమివ్వగలదూ పాపం ఏదో చెయ్యి
 వలసి నమక ఇవ్వమన్నాడు ఒకరికి మరొకరి
 ఇవ్వకు ఇంకో అయిదువంద రివ్వగలవేమో
 అన్నాడు నెంకటరామయ్య" అని తండ్రి

తల్లి రెండైనా ఇవ్వకంటే ?
 తండ్రి అలా సంబంధం నీకు వచ్చిందా,
 ముందు ?

తల్లి సరోజ కేమీ, చక్కని చుక్క
 పిట్టిక్క పొద్దుండటం—

ర స్త్రీనిండి కూడా అయిందట
 ఇంతకూ అబ్బాయి ఏమంటాడో ?

తండ్రి అన్నట్లు ఏడింకా రాలేదు ?
 తల్లి కాశీలో ఏదో మీటింగుఉంది

అన్నాడ ఈవాటికి రావలసిందేనే చూడండి,
 వస్తుఉంటాడు

తండ్రి తలుపురియ్యతోరుండనే పాపారావు
 విధిలోంచి అప్పుడే వస్తున్నట్లు వడించి, ఏంనాన్నా
 ఎక్కడికి అమ్మడు ఎక్కడికి లేదురా, నాయనా
 నీ నింకా రాలేదని మీ అమ్మ ఇవవుకూంటే,
 వస్తున్నావేమో అని తలపుతీసి చూస్తున్నా నూరేళ్లు
 అయ్యున్న అంటూ తల్లి కూడా వచ్చింది

* * * * *
 "నరే, అబ్బాయి, సుబ్బారావుగారమ్మయి
 సరోజను ఎరుగున్నావురా" అన్నాడు నాయన
 రావు ముందు పాపారావు సిగ్గువచ్చి తల వంచుకొని
 మాట్లాడకుండా మళ్ళొచ్చాడు గానీ, తండ్రి
 "ఏం రా, ఎరగవూ" అనేసరికి "ఎరక్కేం"
 అన్నాడు పక్కలనేమాతన్న తల్లి వచ్చి "సరో
 జను పెళ్ళిచేసుకొంటావుట్రా, అబ్బాయి" అని అడి

గింది. "ఏమో, మీ యిష్టం" అన్నాడు అయ్యాడును పాపారావు కట్టు పెంతనలేదు అంతకంటే చదువు కొన్నది కాదా అనలేదు తండ్రి అన్నాడు "ఏమో కాయనా, ఈ కాలేజీ చదువులు చదివిన పిల్లల్ని ఇస్తామని వద్దన్నాడు గాని మీ అమ్మ అంత చదువు కొన్న కోరికను వదలండి" రెల్లి అందుకొంది "సో బినియత్రం చెక్కనిది కాదా, చదువుకోలేదా ! ఇంగ్లీషూ, హిందీ, సంస్కృతమూ వచ్చుట తల్లి పిచ్చుమృ అన్న వసులు నేర్పింది ఎవ్వడయినా వచ్చి తే అను సక్లబును లేదు తమ్ముగ వాళ్ళ దొడ్డి వాళికి పడిపోయినదగ్గర్నుంచి చుట్టరికి వెళ్ళే రక. "రా, అత్త, నీవుగా రాకం మానేశావు" అని చావ పట్టుకోవ వచ్చి వేస్తుంది కుట్టిన అల్లిక రుమాలు చూపించింది ముత్రాలదంబు ఎచ్చింది, ఓనాక విం చెక్కగా ఉంచు చెప్పనూ,

"పాపం, రకట్రాసుయ్యతో ఏ ఎంగళి రేపు ఏయం వెస్తావన్నాను ఏం, ర అచ్చాయి మరి నీ అభిప్రాయం చెప్ప" అన్నాడు తండ్రి "వాదొప్ప మన్నులే, చిన్నవాడు వాడికే తెలుసు" అంది తల్లి తండ్రి అన్నాడు "లూ కాదు, గాడి జోటి నంట కూడా నిందామని పోనీ ఓకోజును హస్తాత్రా ఓమాటు ఆ ముక్క కూడా అంగున్నాడు "రకట్రా సుయ్య" అన్నాడు తండ్రి. తలవంచుకోనేయా అక్క నైదు" అన్నాడు పాపారావు నిజంగా పాపారావు పాత కాలం వాడు, మరి పిచ్చుకోన్నలేవా అన్నాడు తండ్రి "వీన్నామైలే పశే" అని తున్నకం తంక చూస్తూ, కీడులు తిరిగి వేస్తూ అన్నాడు పాపారావు "రండి వాణ్ణి చగువోనినెవ్వండి, ఇంకో గంట వరకు లుట" అంది తల్లి

పైన చెప్పినట్లు పాపారావుకి ఓకోజునా గంబం పం నిక్కయ్యింది—పరీక్షలయన తర్వాత పైకా సుప్తిలో ముహూర్తం పెట్టారు వారెకాలు మోపి చాలని పిచ్చుమృ అంటే సుబ్బారావుగారు సిద్ధాంతి గారింటి చుట్టూ వాలు ముట్టుతిరిగి, చాలా బాగుం దన్నాడు, సిద్ధాంతిగారన్నాడు పిచ్చుమృతో

పెళ్ళి నాటికి సులవి అబద్ధం వ్యయంగా సుచ్చి పాపారావు మేలలో యెగ్గరిని సరోజ నీళ్ళు

పోస్తూ ముక్కలు పెంచుతోంది చక్కగా సరోజ నుంచి ఉత్సాహంతో సంస్కృతమూ, హిందీ చదువుతోంది

పాచిత్ర్య పాఖ్యానం అంటే ఎందుకో పరో జన పెండ్లినుంచి ఇష్టం సర్వకంతునీతో కాటు పాచిత్రీ కూడా అపరికి నల్పింది సర్వకంతునీతో పరో వేదన వచ్చింది కట్టెలు కొట్టడం అని తేసి పాచిత్రీ తోపాద తలపెట్టి పరున్నాడనే ఘట్టం చదివి ఎంతో నేత్ర మనసులో ఇదయింది పాపం.

పాపారావుకు ఎందుకల్లనో చిన్ని పాత జ్వరం తల్లి ముగించే లేదు ఇంకా ముహూర్తం పది రోజు లుంది పోనీ క్రాతగంలో వెయ్యివచ్చుమోన్నాడు పిగ్నూ, వాళ్ళు కూడాను సరోజకు ఎంతో దిగ లుగా ఉంది మూడో వారంలో తిన్నకుంది దాక్కర్ల ఆరోజు ముగించున్నాడు సుబ్బారావుగారు రోజూ ఉదయమూ, సాయంత్రమూ ఎలా ఉందో అది కను క్కొని వస్తూనే ఉన్నాడు

ముహూర్తవారం రేగినట్లే తిన్న రేపు ముహూర్త మున్న రోజుకు క్రితం రోజు సాయంత్రం సంతి వుట్టిందిట పాపారావుకు ఏమిందీ, తెల్లవాం లేదు ఆ యిం

అరోహితుడు మన అచారాలకు పనిరకన్నా తోటి మెడికల్ విద్యార్థులు సులవిడంబులెన్ని కేవానికి వేకారు సాయంత్రం మూడుగంటలకుగాని కేవలం ఎర్రపం జరగలేదు "ఇంకా నయము పెళ్ళి యింది కాదు—సరోజ గంతుకోవినవాళ్ళ సుయ్య వాళ్ళు" అంది పిచ్చుమృ "కాయమృ పిధివాళ్ళలో సుబ్బారావుమాత్రం కేవల కలిందాకా ఉంది, సుతివగ్గర స్నానంచేసి గదిలోకేవచ్చి బట్టలు కట్టు కొంటున్నాడు

కొంకెపటికి ప్రక్క ఇంటి రామారావు, పంకెంకెళ్ళ మట్టవాక వచ్చి సుబ్బారావుగారు, సుబ్బారావుగారు మీ సరోజ సులవిత్తువ్వడం ప్రయ్యోగిని పిధిలో పడుగట్టతోందిందోయ్ అని కేకతేరాడు

సుబ్బారావుగారింకా బరిది తోడుమట్టం టున్నాడు అల్లాగ పిధిలోకి వచ్చాడు కేవలము

వది పిచ్చుక పువ్వులతో ఉండేమా అని చతురు
తోంది—“ఈ పిచ్చిలో కాదండీ, రిసంటు లోడు
మీద. పాపారావును ఆ బారీనే తీసుకువెళ్లారు”
అన్నాడు రామారావు.

సుబ్బారావుగారు పశ్చిమకి పిసంటులోడు
చివర బయటలో జనమంతా గుంపుగా ఉన్నారని
పోలీసువాళ్ళిద్దరు జవాన్ని పిర్దుతున్నారు పాపా
రావు కేసుని! కానూ ఒక దిండి వేదామని సరోజ
ఉద్దేశం ఏ మెడికల్ విద్యార్థికి కా ఇచ్చి కనంమీద
వేయడానుకొంది మెడికల్ విద్యార్థులంతా పాపా
రావు కేసుతో బాటు పిర్దుతున్నారు కేసు ఒక వంద
గజాల దూరంలో ఉంది

మరుపులో పరుగెత్తుతున్న సరోజకు ఒక
లారీ డీకొంది సరోజ దెబ్బకు మూర్ఛపడిపోయింది.
చేయిమూత్రం ఆ గులాబిదండను విడవలేదు ముఖం
అంతా కొట్టుకుపోయింది లారీచక్రం వదలమీంచి
వెళ్ళిందన్నాడు కొందఱు, ఏమైనా ముఖం, వర్ష

స్థలం, అంతా రక్తమయమైపోయింది. లారీచక్రం
ఆమె మీంచిపోలేదని పోలీసు అన్నాడు చిల్లినీరు
దెచ్చి ముఖమీద చల్లారు కాస్త కళ్ళువిప్పి
“పాపా రావు ఈ దిండి” అంది సరోజుల
సుబ్బారావుగారి మాట అంటూంటే అక్కడికి
వచ్చి చేయకొన్నాడు బండిలోనే ఆపవ్రికి
తీసుకొనిపోవాలని ఒక రిక్తా తీసుకువచ్చారు ఇంత
లోక మెడికల్ విద్యార్థులు ఆ గంభా విని వెనుకకు
వచ్చారు ఒకడు సరోజ స్థితిచూచి పెదవి విరిచాడు
ప్రక్కనున్న మరొక మెడికోతంక చూచాడు అప్ప
టప్పటికే సరోజ క్యాబిన్ లోండి-కాని చేయిమూత్రం
గులాబి రక్తంతో తడిసిన పూలమాలను వదిలలేదు

కేసు అక్కడ నిలిచిఉంది. రిక్తా ఆ వారి కే ఆమె
పత్రికి పోవారి ఆంధ్రాకా వచ్చేరికి సరోజు యిది
అనంతా కాళంకో కలిసిపోయింది ఒక మెడికో ఆమె
చేతిని పాపారావు కేసుమీదకి లాగి, చేతిని విడ
ల్చగా, రక్తమాల పాపారావు కేసున్ని అలంకరిం
చింది

సముద్ర ఘోష

శ్రీ బెల్లంకొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రి

ఈ యావేదన కంతులేద ఒకనాడేసి! తమోధూమ మూ
లాయంత్రంబున నామవస్సు కొనలెల్ల నట్టి బంధించి నా
రోయీ! ఓయి దయామయా! కృపణులేరో?—మూటలే పైకిరా
నాయానంబగు! పాటలెక్కడిక! దృశ్యావృత్త భావావాహ్!||

ఏవో అందని మూని పండులకు అనైత్త వృథాయానములే
గావా! ఎందుకు ప్రాకులాడెదరో! ఏకగ్రీవ రావనవ
ద్వ్యావా భూములు కావళం బు లిటు బూదా తాధిరోద్వృధనే
నా! ఏద్యున్నయనాల శోణితపు పాయనంశ్యలేనా! నిశిత.

ప్రాతర్మృగవవాహణ గ్రహిరణ ప్రత్యుద్గమాంభోజలే
ఖాత్రివాతరవేదనా మధుశిలాకలో నన్ను కవ్వించునా!!
చేతస్యంది మృదుప్రకృతమహాస్నేహంతదృక్కోగ్రా వీ
ణా తంత్రవిధురోజ్వలస్వరములేనా! నన్ను నవ్వించునా!!

గుండెను విప్పి, గొంతుకను కొంచెము కొంచెముగా విదల్చి, నే
కండగలట్టి గీతములు గానముజేయగ వద్దటంచు కై
దండను బట్టి ఆపిరిగదా! మధుశోగ్ర సముద్రతాండవో
చృండము నామనోంతరము సాగరగర్జలు సల్పదా ప్రభు!

పీడితమానవావనుమీ యిది! భూతదయాద్విభావ మా
ప్రేడితమై స్వతంత్ర మధురీకృతరాజన ముద్విపండనో!
కూడికలేని లెక్కలను కూడుదుమన్న మహాశిలో, నిరా
శాడమరంబు లెక్కలను చాచిన శాంతికి ప్రాంత మెవ్వడో!!

నాకంశంబున ఈవిహనరుతులే నగ్నంబులై—భగ్నములే
పై—కాంతాప్రియనమ్మితంబులయి, ఏలా పొంగునో! నాకు నా
కేకాదర్శము! అంతులేని అదయాకాశంబుపై కోపమే
నో! కాదుగ్యమే! తేలుదాక కృతులక దోసిల్లబోతుగ విభా!

నాకు తలంపు గల్గు, కవనప్రవాళ్యగతిస్సపత్నని
ర్యాకమునగ, విభాతకబలాతి దిగంత తరంగభావకృ
న్నాకములనే; పయోదరఘృణా నహాపరిరంభగుంభనో
తేనకమునగ, స్వతంత్ర పరిణాహ బనాభ్యుదయాశయంబున

ప్రాణ సుధ

హింసించిన వీర్యశక్తిని పెంపొందించును. నరములకు ఔషధమును, కండ పుష్టి నిచ్చును.

పెదకుత్సాపని చేయువారికి ఆర్థమిత్రము.

చతురపాతమునకు అమోఘమయిన

ఔషధము

క్రీరబల (101 సార్లు ఆవర్తితము)

ఆయుర్వీరము

వాడిచూడుడు, తృప్తిచెందుడు.

మలబార్ ఆయుర్వేదిక్ స్టోర్సు

నెం. 107-108, బ్రాహ్మ్య, మదరాసు.

బోక్కుసిద్ధిపొందిన

పి. వి. రాజన్
అండ్ కంపెనివారి

శ్రేష్ఠమైన మదరాసు నశ్యం
R. S. సుగంధ ముక్కుపాద

అన్నిటిలో నాటిరేనిది.

ధర వివరములకు వ్రాయును.

తయారుచేయువారు —

పి. వి. రాజన్ & కంపెని,

అర్కోణం, Arkonam, N A Dt

కుమ్మ ★ బొల్లి

వగైరా మహామచ్చలు, సెగ.
నవాయి వ్యాధులకు గ్యారంటీ చికిత్స,
క్యాటలాగు ఉచితము.

జి. వి. రెడ్డి అండ్ కో

(రిజిస్టర్డ్)

“భాస్కరాశ్రమము”

గోపాలపురం, మా. గో. జిల్లా.

మదరాసు నశ్యం

ఇది రక్తవృద్ధిచేయు విలంబ గల వక్రభ్రంశ
తయారు చేయబడినది. కేసాహిత్య, వికృత
విస్మయ, ముక్తాక్షయ, అతిమోక్షము మొదలగు
వాటిని ఖండించి, మంచిబలమును వీర్యములను
మును కలిగించుటలో అద్భుతమయినది అశ్వ
సర్వశక్తిగల గలత 2 డబ్బులు చూడవలెను

30 కులముల డబ్బీరు. 2/-

పోస్టల్ ప్రశ్నోకము.

పి. సి. వి. అండ్ కంపెని

ఆయుర్వేదసమాజం

పి. సి. వి. (మదరాసు జిల్లా)

హిందుస్తాన్ కో-ఆపరేటివ్

ఇన్స్యూరెన్సు సొసైటీ లిమిటెడ్.

(హైదరాబాద్ - కలకత్తా)

నమ్మకమునకు, స్నేహపూర్వకమైన లావాదేవీలకు చేరొందిన కంపెనీ. గత 44 సం॥ ప్రజాసేవలో సొసైటీ సంపాదించిన గొప్ప ప్రజాదరణకు యీ అంకశీ ప్రబల తార్కాణము.

1950 లో పూర్తి చేసిన

వ్యాపారం — రూ 13,75,00,000

1949 లో అమలులో వున్న

మొత్తం ఖరీదు రూ. 69,73,23,218

ఆంధ్ర జిల్లాలలో సొసైటీ యేజంట్లుగా పనిచేయడలది నమర్దత గౌరవముగలవారు విజయవాడలోని సొసైటీ క్రాంది అఫీసుకు వ్రాయగోరెదము.

హిందుస్తాన్ బిల్డింగ్సు, *

బి. కె. రాయ్, క్రాంది హౌస్ నెం. 12, ఎలింగ్ హౌస్ లోపు,

విజయవాడ

బాధపడు సహోదరీ
మమలకు బుద్ధిమతి

ప్రేమ సుధ

ఒక వెలకు

1 రులం రూ 4 ఐ

చంటిపిల్లలు- రిటర్ అండ్ క్లీన్

గ్యాసులను 'ఉదరాంతి' అతిశ్రుతుగా నివారణ చేయును మరియు ముస్తా అనాసలు అనగా విశేషము కాగితం, విభజనముగాను అనుట, అశ్రద్ధము, అసవమునందు పుండ్ల నివారించును

గర్భిణీప్రీతి- ఈ వా యా శము గా

ప్రసవించుటకు, ఆరోగ్యసంతోషము కలుగుటకు 'అమృతపాత్ర' మరియు 'ప్రభాతి'గాంచివని చెప్పి, విశ్రాంతి, సుమరితము, విశ్రాంతి తగ్గించి ఉత్సాహము కలుగజేయును.

స్త్రీల ఋతుక్రూలను మా శతమూలికాది లేహ్యము కాంచొందు ఘంటాపదముగా నివారించి సంతానమును కలిగించును.

శ్రీ భుజంగ రాక్షస ద్వైకాల, 18

ప్రొవైయిటర్స్ : పి. శేరయ్య శ్రీ నమ్మ తాళ్ళరేవు, తూర్పుగోవావరి జిల్లా.

ఆంధ్రకవులు - ఏకకథావృత్తగ్రహీతలు

శ్రీ శిష్ట రామకృష్ణశాస్త్రి

ప్రతి భాషయందు వివిధకాలములలో నాయా జీత జనుల యాదరాధిభావములపట్టి వివిధరూపముల నాన్వయము నెలయును సంఘమున క్రమంగా యెప్పుడును పురాణ ప్రపంచాది క్రమకావ్యములను కవులు రచించుచు మఱియొకకాలమున నా జాతియే గానమునై వర్ణనాము యాపుతో నా కథావృత్తనే నేయ ద్విపదరూపము రచించి కవులు రాగాభిరుచిగూడ వృద్ధిచేయుదురు ఇంతొకకాలమున నా సంఘమే దర్శనాభిలాష గలిగియున్నచో నా కథావృత్తమునే కవులు నాటకములు, యక్షగానములుగా రచించి ప్రజల పెక్కువ యాకర్షించుచు ఒకొక్కప్పుడు ఆ కథనే దండకరూపమునగూడ కవులు రచించుట గలదు ప్రస్తుత కాలమునరే వజ్రోత్సాహము పెరిగినపుడు కథావిషయమే నవల, కథానక రూపములకాల్పుదు ఈ విధముగ కవిగూడ నా సంఘమున నొకవృత్తి యుటచే, నా సంఘమందలి సారస్వతాభిరుచులు తీవ్రయంగుగూడ నమానముగా నుండును గాన, నా యభిరుచులకు ప్రతినిధియై యా యభిరుచులనే ప్రతిపాదించును ఇట్లు సాంఘిక చరిత్రములకు, నాటకరచయనము వలగ్నికై కవి తీవ్రమగుచు నొకొక్కప్పుడు పురాణ రచయితగఁ, ప్రబంధ కవిగఁ, నాటక కర్తగఁ, కథకుడగును మఱిపోవుచుండును ఈ రీతి కవి సంఘమునకు వలగ్నికై, సంఘమునకు ప్రతినిధియు, మార్గదర్శకుడ, మునీష్యుడగు సమయమునకు ఇంచుచే కవి జీతకాలాభిరుచులను బహు జాగ్రత్తతో పరిశీలించవలసిన యావశ్యకత యుండును

సామాన్యముగ నొకజీతమున నొక్కకాలమున ప్రామాన్యమునొందిన నాన్వయకాళి మఱియొకకాలమున గారితము నొందదు ఎందుకన నా కాలమందలి సారస్వతాభిరుచులు సంఘమున నీ కాలమున మారిపోవుటయే ఇదియొక గొప్ప విచిత్రము సంఘముతోఁబాటు, సంఘమందలి యితరాభిరుచులకలె,

సారస్వతాభిరుచులకు జనము, వర్ణవృద్ధి, వతనము గూడ నుండును ఒక యభిరుచి మఱాత్సాహముతో విజృంభించుచున్న కాలమున సామాన్యముగ మఱి యొకవిధమున యభిరుచికి గారితముండదు ఒకరుచిని సంపూర్ణముగ, సంకృష్టీకరముగ నజుభవించిన తర్వాత సంఘమునకు దానిపై నిరాదరణమును విరక్తియు క్రమముగా వసనాగరియు రోచును ఇదియే యభిరుచికి వరసము ఇట్టితీరి నూతనాభిరుచులపై నాకలు ప్రాకును క్రొత్త యొక వింత, ప్రాత యొక రోతకదా నూతనాభిరుచులు విజృంభముల తోడి సంపర్క ప్రభావమున నైవ బయలుదేరవచ్చును లేదా కవి ప్రతిభవలనైన గాతచ్చును ప్రతిభావంతయైన కవి వితరు లనుసరింతురు ఈ సందర్భములో నొకరి నొక రనుకరింతురు మఱియొకఁడు స్పష్టచే నొకరు స్పష్టించినదానినే మఱియొకఁడు మరల రచించుచు అంగ్రవాన్వయమున కావ్యరచన చింతా మార్గమున నుండగా, ధర్మజన సామాన్యముగా నుండుటకై యభిరుచ్యవర్ధిని ద్విపద లో కావ్యరచన ప్రారంభించిన పాల్కురికి సోమనాథుని వైఖరి ప్రతిభావంతమైనదే ఈతని వనుకరించుచు రంగనాథ రామాయణాదులు ద్విపద లో వ్రాయఁబడినవి భాస్కర యెఱ్ఱాపెగ్గడలు రామాయణమును రచించుటయు, నాచన యెఱ్ఱాపెగ్గడలు హరివంశమును వ్రాయుటయు, ఎమిషకాలవర్తలగుటచే, సారస్వత స్పష్టవలన నవి భావింపవచ్చును అద్యుత్తరకాలమున సంస్కృత నాటకములను పలువు రాంధ్రీకరించుట లేదా అవ్యుత్తర కథావృత్త పరిగృహీతలైన కవుల రచనలలోఁ దమ ప్రతిభావృత్తికి శేవమునుబట్టి కొంతకొంత శేవము గనఁబడును అందుచే వివిధ రూపములతోడనూ, భిన్నకవులచేయు రచింపఁబడిన యేక కథావృత్తమునే సంఘము చదివి యిందందుగల ముగణముల నభిసందించును ఇది నాన్వయభివృద్ధికారణముగఁబడును.

విశ్వాత్మ మతము విశేష జనాదరపాత్రము నపుడు తత్పరిపాదితములైన కథావస్తువు నాక్రియించి పలువురు కృతికతులకే కవులచే కావ్యములను వ్రాయించుటయు, వివిధ మండలములలో వివిధ కవులు, వివిధ రూపములలో నభిమానపాత్రమైన యేక కథావస్తువు నాక్రియించి కావ్యముల రచించుటయు గలదు ఏక కథావస్తువులనుగల బహు కావ్యములవలన ంఘమున కా కళయందెట్టి యాదరాభిమానములు గలవా స్పష్టముగటటుకాక, యా కాలంఘముందలి యైతిహ్యస్థియు, ర జ్ఞతయు వికదమగుచు సంస్కృతమున వాక్యకేతునగు రాక్షాసులమున రచింపఁగ నంస్కృతికవు లనేకులు చంపువులుగ, మహాకావ్యములుగ, నాటకములుగ వ్రాసిరి రామకథావస్తువును గ్రహించి భామనాథి ప్రతిమాభిషేకములును, భీమభూతి యహా కీరవర్ణితుడు, మురారి అనర్థ రాఘవమును, జయదేవుడు ప్రసన్న రాఘవమును, రాజశేఖరుడు బాలరామాదులును, కీర్తిరద్రుగ ఆశ్చర్యమాదామణిని నాటకరూపములుగా రచించి పాఠించిన సరహర్మము లిమ కర్మక్షిత విశేష లక్షణముల గ్రహించి ంఘము నానందపట్టుటకుకా ఇట్లే ప్రతి దేశభాషయందు నితర కథావస్తువులకు పట్టి న మఱియు నవ్యుదేశములలో దను భావావాద్యములను వ్యాకంపఁగయు నిలచినపుడు విశేషియులకు సోకర్మమై అర్థగ్రాహ్యముగానుండి గూఢర్థింపుటకు వచనమునక, దృశ్య కావ్యరూపమునకు, గేయములుగను కావ్యరచన గావించవలసియగునును తం యోగ, మనః, భృగోట మొదలైన ప్రదేశములందు సుతకేవ గూంప్రకావ్యముల కొంతవరకు నిట్టికే

అసలొంప్ర ప్రబంధములన్నియు సోక యుచ్చున బోసినవానికలె నుత్పదనియు, సందలి పాత్రల నామముల భేదములకప్పు, యందలి కళయు, వర్ణములు మొదలైనవన్నియు సహజములేయనియు, సోక దానిని చదివిన నితర ప్రబంధముల చదువ వచనములేదనియు సోక బలమైన యపవ్రధలను అట్టిచో సోక యితి వృత్తమును గ్రహించి పలువురు కవులు రచించిన కావ్యములలో నిక విశేషము చెప్పవలయునా! కాని కవులక క్రిపామర్శములు, ప్రతిభావిశేషములు, వృద్ధిభేదములు, కర్మవృత్తియవట్టి, యట్టి కావ్యము

లలోగూడ విశిష్టలక్షణములుండుటచే వాని తారతమ్య మరయదగును అంప్రవాద్యమునకును యెట్టి గ్రంథముల నీకొంద చెలఱుచును ఈ సంజ్యమున గ్రంథ నామమున నీవద్దమున్నను కథావృత్తి సోకముగ నున్నచో చేర్చితిని కవుల కాలములను గుమారుగా నుండునట్టిచ్చితిని విశ్వేయముగాని కొందరవాదిన కవుల కాలముల నివ్యలేను అద్యుక్త కాలమువారిని గూడ వదిలితిని

I భారత భాగవత రామాయణములు —

- (1) భారతము —
 - (a) చంపుపు (గ) కవిత్రయము (3) క్రిపాద కృష్ణయోధి కాస్త్రీ (8) అపర్వలుగ — (వద్దం)
 - పంగ్రహములు (గ) కామని గం నాధుడు — (వద్ద) (3) ఆపండి వ్యాసయోధి
 - (b) ద్విపద ఆశ్విమారి నియమము — పోమున, బాలనరస్వతీకర్ణుడు — గలగం-గరిగం
 - (c) వచనము (గ) ప్రాణగంటి నెప్పకరి — గరిగం (3) కళువ పీరరాజు — గలగరి-గరిగరి
 - (3) మందుర్తి నంకూ చలవిని — గరిగం-గరిగరి
 - (4) కుమారుల అనంత భూపాలుడు — గరిగం (4) కితిభుంబం నంకలరంకాస్త్రీ (5) కితిగరిగం లేకపెరువొల్లయ్య
 - (d) యక్ష నామము విరాటవర్ణము — కవిశేఖరేడు
 - (e) నాటకము తిరుపతి నంకలకవులు
 - (3) కైమిని భారతము పిల్లలమొత్తే విశిషన — గరిగం-గం
 - వచనము (గ) సముఖము నంకల కృష్ణపృథాయి కుడు గరిగం (3) సూరిపాలి యుజ్జవారాయణ
 - (8) భాగవతము —
 - (a) చంపుపు (1) బమ్మెర పోతన-స్కం 1-3 అండ్ 7.10 (1480)
 - (3) బొప్పరాజు గంగన్న-స్కం 8
 - (8) వర్మూరి సింగన్న-స్కం-8
 - (4) నంది మల్లెలు — ఘంట సింగన-స్కం-8 (1440-1490)
 - (5) మలయమారుతిము సర్వన్న-స్కం-8 (వద్దం)
 - (6) కితిగరిగం వారణాసి-స్కం-11, 12.

- (7) కంఠాభట మారిభటు-స్కం-7, 11, 12
 (8) కోటూరి పట్టాభిరామకర్మ-స్కం-11 అం 12
 (9) ముకుంద సింగరాచార్యులు-స్కం-1, 2, 3, 11, 12
 (10) సంకేతరాయకవి-స్కం-7 8, 10
 సంకరామ దోనూరు కోనేరుకవి-1580-1550
 అచ్చ తెనుగు అల్లమరాజు రామకృష్ణకవి-1845.
 (b) ద్వీపద (1) ముడికి సింగన-స్కం-10-1480
 (2) రత్నాకరము గోపాలకవి-స్కం-10
 (3) దోనూరు కోనేరుకవి-సంగ్రహము
 (4) తిరికోట వెంకటాచల-1840
 (5) పేటపల్లె రంగరామ-స్కం-1-4 (చిత్రాక్షితి)
 (c) కచనము (1) కుండుర్తి వెంకటాచల కవి-
 (నవ్యులు)
 (2) భువ్వగిరి తిమ్మ-సంగ్రహము-1775-1800
 (3) కేతకంబం వెంకటరంగరావు
 (d) యాత్ర గానము (1) వెంకటాచలరామ, (2)
 చిలకమర్త్య భారతాచార్యులు-స్కం 10 భూ.
 రా (3) ఎన్నయ
 (e) నాటకములు భాగములు -వలపురు-అధ్యం
 కులు-
 (4) రామాయణము
 (a) చంపుపు (1) ముళ్ళపి భాస్కరాచార్యులు-
 1295-1825
 (2) ఎడ్లపెగడ-1850 (నవ్యులు)
 (3) కోటూరి కర్మవారాణ-1880-
 (4) గోపినాథ వెంకటకవి-1820-95
 (5) భువగిరి రామకవి-
 (6) చామిలకోట ముక్కారపు
 (7) జనమంచి శేషాద్రికర్మ
 (8) శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిరావు
 సంకరామములు (1) అయ్యలరాజు రామభద్రుడు-
 1520-1550, (2) అమరసి మిల్లు-1520-1550,
 (3) రఘునాథరామకవి-1514-1550, (4) అనంత
 రాజు అన్నయ, (5) కి చంకటరమణ కవి, (6)
 మిల్లెరి మల్లికార్జునకు 1885
 చంకరామాయణము (1) బులుసు పీఠారామకవి,
 (2) బుల్లెడం వెంకటాచలపతి, (3) మూసపాటి
 రంగయ్యారావు, (4) జయంతి రామయ్య

- విచిత్ర రామాయణము (1) సోమనాథ శిల్పకారి,
 (2) శేషురి వెంకటేశ్వరకవి-1800-1851, (3)
 నరసింహశేఖర వెంకటరావు-1850-1915
 కేతకంబం రామాయణము (1) మర్దవకవి, (2) రింగ
 కవి - రంగకవి-1700, (3) పెనుమళ్ళ బావ
 నామాళ్ళు-1800, (4) కృష్ణమూర్తిరావు
 రాసిక రామాయణము (1) ముడికి సింగన, (2)
 కృష్ణగిరి కంకటరమణ కవి
 ఆధ్యాత్మ రామాయణము (1) కాదాప పెద్దన
 సోమయాజి-1775-1800, (2) కోటం రాజు
 నాగయ్య-1860, (3) రావ నామాళ్ళు, (4)
 కంచన కరభన
 పట్టాభి రామాయణము (1) ఘట్టు వెంకటరామకవి,
 (2) శేషగోపాలాచారి
 అచ్చ తెనుగు రామాయణము ముదిమంచి తిమ్మన-
 1700-1795
 తీర్థసంగ్రహ రామాయణము ఆనంద్రి వెంకటకవి-
 1820
 కర్మసార రామాయణము జనమంచి శేషాద్రికర్మ
 విశ్వస్థ రామాయణము ముడికంటి సింగరాచారి-
 1760
 వెంకటేశ్వరాచార్య రామాయణము చిత్రకవి రమణకవి
 -1880
 (b) ద్వీపదలు (1) గోన బుద్ధారెడ్డి-1295-1825,
 (2) కట్టా వరదరాజు-1600-1650, (3) కాళహస్తి
 అన్నయ చాట్యులు-1408-1503 (నవ్యులు), (4)
 భాస్కరి పీఠాచారి-1725.
 రాసిక రామాయణము తిరికోట వెంకటాచల
 ఆధ్యాత్మ రామాయణము ముదిమంచి తిమ్మన
 (c) కచనము (1) బొలుగంటి పెన్నకవి, (2)
 కుండుర్తి వెంకటాచలకవి, (3) శ్యామరామకవి-
 1740, (4) ముప్పాళం అనంతరామపాడు, (5)
 సింగరాజు దత్తేశ్వరయ్య, (6) దొంకా గోప
 నాథుడు-(విచిత్ర రామాయణము)
 (d) యాత్ర గానములు (1) శేషగిరిరామ, (2)
 రామభద్రాచారి-మిల్లెరి రామాయణము, (3) కేత
 గోపారావులు, (4) కృష్ణ శేషచలరామకర్మ
 పురి రామాయణము, (5) వెంకటరామకవి-శేషాద్రి
 రామాయణము, (6) రామకర్మి రామకవి-ఆధ్యాత్మ
 రామాయణము.

- (6) బాలకములు : ఆధునికము గొందరు
(7) గణము (1) ముద్రామూలము—అధ్యక్షుల
రాజులు, (2) కర్తవ్యము తెలియని-అధ్యక్షుల
మూలము, ఇంద్రజిత్తు యుద్ధము, శిరియోజని నిద్ర
మొదలైనవి
(8) ఉత్తర రాజులుగా —
(1) తిక్కన-(1350), (2) జయంతి రామభట్టు,
(3) కంకంటి పాదరాజు-1775-1800, (4) చిరు
మూరి గంగాధరము-(పద్మము), (5) రామ
నాయుడు, (6) కందుకూరి దీక్షితునిగం (ఆచార్యు
తెలుగు)
(9) ద్వీపద గోపకాచ విభజన — వికలరాజు-
1840.
(10) యక్షగానము (1) ఆనందదాసు, (2) ముష్టి
రాజ్యలక్ష్మణుడు-(పాఠశాల)
(11) బాలకము ఆధునికము గొందరు
(12) మైరాజు చరిత్ర —
(13) చంద్రుడు మానవము-1800
(14) ద్వీపద (1) కావ్య, (2) పాతూరి తిరుమల
కవి, (3) బంకవ్యకవి
(15) యక్షగానము (కవిపేరు తెలియదు)
II పురాణములు —
(16) భార్య పురాణము (1) రాజశింగకవి-1800,
(2) మంజు కామేశ్వరి-1900, (3) తిమ్మరాజు
లక్ష్మీనారాయణ-(వచనము)
(17) వారసింహ పురాణము (1) ఎడ్డా వెంగళ-
1850, (2) చంద్రాభట్ల వారిభట్టు-1800, (3)
కొటిలపూడి కొండారామకవి, (4) (ద్వీపద)
ప్రాయగంటి చెప్పకవి
(18) పద్మపురాణము కమలనాభామూర్త్యుడు-(పద్మం)
1850, (2) మడిగి సింగ-ఉ భా-1430, (3)
మల్లారెడ్డి-1880-1800
(19) బ్రహ్మసంహిత పురాణము (1) కామేశ్వరి మల్లయ్య
-(17 శతాబ్దం), (2) పోమనాగ పోమయ్య-శ,
(3) ప్రాశస్త్యం పుల్లయ్య, (4) కంకంటరామకవి,
(5) జనమంచి శేషుదీక్షితుడు
(20) మార్కండేయ పురాణము (1) మారన-1825,
(2) మండవార్ కామేశ్వరి-18 శ. (3) ఎల్లకర

- నరసింహకవి-ద్వీపద, (4) తిమ్మరాజు లక్ష్మీ
నారాయణ-(వచనం)
(21) వరాహ పురాణము (1) సంజయయ్య-భంబ
సింగమ్మ-1440-90, (2) చంద్రాభట్ల వారిభట్టు-
17 శ
(22) వామన పురాణము (1) పాన్నవోల కొండ
కవి-18 శ, (2) ఎలమంచి బాలసరస్వతి-1800-
1840, (3) లింగముసుంబ రామకవి-17 శ
(23) విష్ణు పురాణము (1) గణ్డెలకంటి మారన-
1800, (2) కలిదండి భావనారాయణకవి, (3)
పరవతి కాగ వాగ్దేవుడు-(పద్మం), (4) కామేశ్వరి
నీలారామశాస్త్రి (పల్లవి) (5) పాండురి అయ్య
కామేశ్వరి, (6) వచనము-కుమారుల అనంత
నూపారు-1740
(24) పారివంశము (1) ఎడ్డా వెంగళ-1850, (2)
నాచు పోమన-1875
(25) మత్స్యపురాణము (1) చంద్రాభట్ల వారి
భట్టు, (2) లింగముసుంబ రామకవి-17 శ
(26) బృహన్నారసింహము (1) వాసిరాజు
రామమ్మ-1850, (2) అగస్త్య నరసింహకవి-1850,
(3) క్రొత్తలక మృత్యుంజయుడు-1800, (4)
సిల్లలమట్టి పేనవీరన-(పద్మం)
(27) జీవీ భాగవతము (1) ములుగు వాసయ్య
రాధుగళ, (2) వాసు కీరాములు, (3) తిరువతి
నంకలకపులు, (4) తిరురానన తిమ్మవోర, (5)
వచనము-పురాణం సూర్యవారాయణ తీర్థులు
(28) సర్వభండము సుమారుబట్టి విశ్వనాథుడు
1800, (2) కొడిపర్ల శ్రీనివాసకవి-1850-1700,
(3) కుమారుపర్తి భవానీకవి-1700-1750,
(4) కావాల నరసింహకవి-1750-1800, (5)
కామరేపర్తి తిమ్మయ్య, (6) సురురాజకవి-1870,
(7) తురుకెళ్ళ రామమ్మ
(29) వాగరఖండము (1) అయ్యంగి బాలసరస్వతి
దుర్గారాజకవి, (2) పుల్లంభట్ల నరసింహకవి,
(3) తురుగా రామకవి
(30) బ్రహ్మసంహిత భండము (1) పాతకావ పుల్ల
య్య, (2) మత్తరాజు నంకలకపుల్లకవి, (3) పట్ట
పెట్ట సరస్వతి పోమయ్య-శ-1800, (4) శ్రీ భర

పెద్ద వెంకటాద్రి-1815, (5) వెంకటరామ ద్వైతము, (6) పిడుపర్తి బసవమ్మ-(ద్వైతము)-1415-78

(22) శివరూపస్య ఖండము (1) శోభారూప వెంకటాచలము-1700, (2) శ్రీపూరి అనంతయజ్ఞ-1800, (3) కంకాయల వీరభద్రుని, (4) ముడుగొంప బ్రహ్మయతిం గారాధ్యము-(తదనము) (5) వింటి బొంబళిని-(ద్వైతము)

(23) సీతుఖండము (1) పాపయోమాత్యుని, (2) చామర వెంకటరామని

(24) వానక పురాణము (1) పొల్లూరికి సోమనాథుడు-(ద్వైతము)-1395-1835, (2) పిడుపర్తి సోమనాథుడు-1509-1580, (3) మహాదేవని

(25) పండితార్యుని చరిత్రము పొల్లూరికి సోమనాథుడు-(ద్వైతము), (2) శ్రీనాథుడు (వృత్తం)

(26) ప్రభులింగ లీలలు పిడుపర్తి సోమనాథుడు (ద్వైతము), (2) పిడుపర్తి బసవమ్మ-1550, (3) శోభావైకల రామని, (4) నవనదికి రామని-1831-37, (5) తిలగాన నీలకంఠుని, (6) యక్షగానము చాల పాపాంబ (అక్కమహాదేవి చరిత్ర)

(27) బేరాంగ అరాణ్యము (1) రోప్పి వీరభద్రుని, (2) భద్రుని లింగుని-(ద్వైతము)

(28) కన్యకా పురాణము (1) భాస్కర వంశులు, (2) ఇటికల తిమ్మయ్య-యక్షగానము

III మాహాత్మ్యములు —

(29) కాంచీపుర మాహాత్మ్యము (1) పండితైర్ల తిప్పరాజు-(వృత్తం), (2) దళపల్లి దుగ్గన-(వృత్తం), (3) ఆంధ్రకవి రామయ్య-(వృత్తం) (4) మండపాక పార్వతీశని-1888-97, (5) వచనము కావలి వెంకట బొట్టయ్య

(30) కాళహస్తి మాహాత్మ్యము (1) ధూర్జటి-1805-80, (2) ధూర్జటి లింగుని-1675.

(31) జగన్నాథ మాహాత్మ్యము (1) వెంకటాచార్యుడు-1700, (2) చెరుకువాడ మారయ్య, (3) కొంకి భద్రాద్రి రామకృష్ణ-1856-1915

(32) తారకబ్రహ్మ మాహాత్మ్యము (1) అనుమంచి జగన్నాథుని, (2) కొటికలపూడి శోభండరామని

(33) మామ మాహాత్మ్యము పిల్లలమఱి పివీరన-(వృత్తం), (2) బద్దెపూడి పెద్దయ్య-1800, (3) వచనము విజయరంగ చోక్కనాథుడు-1700-1784

(34) గౌరీమా మాహాత్మ్యము (1) అల్లమరాజు రావణి, (2) తాడూరి కృష్ణకృష్ణ

(35) దుదాక్ష మాహాత్మ్యము (1) అమలాపురపు సహ్యానని-1700-80, (2) బోదిరాజు వీరన-(ద్వైతము)-1780, (3) పర్యవేక్షకుని లింగన

(36) వెంకటాచల మాహాత్మ్యము (1) డెక్కపల్లి నరసింహ-1780, (2) ములపాక బుచ్చన్నకృష్ణ-1800, (3) రెరికొంక వెంకటాంబ-1840, (4) శివు కృష్ణయ్య-1800-1870, (5) యక్షగానము మారయ్యని, (6) వచనము యే యితిరాజువాడ

(37) కృష్ణాచల మాహాత్మ్యము (1) శ్రీపూరి అనంతయజ్ఞ-1800, (2) లింగారెడ్డి

(38) శివరాత్రి మాహాత్మ్యము (1) శ్రీనాథుడు-1480, (2) అక్కనాథుడు

(39) శ్రీరంగ మాహాత్మ్యము (1) బోకరాజు వైరవని-1425-75, (2) కట్టా నరదరాజు-1800-1850, (3) చెన్నమల్ల శ్రీనివాస-(వృత్తం), (4) భాగవతుల నమని, (5) ముకుందమూర్తి-(ద్వైతము) (6) వచనము విజయరంగ చోక్కనాథుడు, (7) గుంబపల్లి జగన్నాథుని-(తదనము)

(40) శ్రీశైల మాహాత్మ్యము (1) నాగలూరి శేషనాథుడు-1750, (2) అల్లూరి పావని-1800, (3) చాగంటి వీరమల్లి కాద్యనలింగం అయ్యవాళ్లు, (4) వచనము యే వి ర ఘనయ్య

(41) సోమవార మాహాత్మ్యము (1) కుమ్మలపల్లి నాగభూషణుని, (2) మల్లికార్జునని-(ద్వైతము), (3) తావలి వీరభద్రుని-(ద్వైతము), (4) యక్షగానము వీరభద్రుని-(చిత్రాంగద చరిత్ర)

(42) హల్యాచల మాహాత్మ్యము (1) శ్రీపతి రామభద్రుని-1700-1784, (2) మల్లంపల్లి బుచ్చుని, (3) కామకొండ వెంకటనారాయణ, (4) జనమంచి శేషాద్రిశర్మ, (5) వచనము నంజరాజు-1784

(43) కాశీ మాహాత్మ్యము (1) అనిశెట్టి జగన్నాథకృష్ణ, (2) అప్పల నరసింహుని, (3)

మందుర్తి నంకటాచలకవి

౪ ప్రబంధములు :-

(44) అద్వమహాదీ కల్యాణము (1) తాళపాక తిరు
నంగళాభాషాను-(ద్విపద)-1490-1520, (2) రెడ్డి
పల్లి ముద్దరాజు-(వస్తుము)

(45) కాళిండి కల్యాణము (1) అనూజలపతి-
1700, (2) చామర్తి గుండరశేషయ్య-1795, (3)
కుమురాపి పాపకవి, (4) కొంతరాజు అప్పయ్య,
(5) కొంత భద్రాద్రి రామకృష్ణ-1858-1915.

(46) గౌరీకల్యాణము (1) వేంగలయ్య కాళయ-
1688-78, (2) వక్కలంక వీరభద్రకవి-1700-
1750, (3) ఏనుగు అనంతకవి

(47) యక్షగానము (1) భూరపాటి అమరలింగరామ
మొదలు, (2) గురునీధిలింగము, (3) పెద్దామా
మొదలు, (4) నాగభూషణకవి, (5) మంగలపల్లి
నూర్యనారాయణకవి, (6) నవాజీ, (7) మదుర
పాటి వెంకటకవి

(48) నాటకము చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం

(49) గేయము తొచ్చి వీరభద్రయ్య

(47) సీతాకల్యాణము (1) కూచిమంచి ఒక్కవి-
1700-1750 (2) పెమ్మవరమంత్రి, (3) రమ
కవి, (4) పల్లెటూర్ ప్రభాచార్యులు, (5) పాల
యెంకరి ముద్దుపాపాయిజ, (6) అగస్త్యుర
రామన-(యక్షగానము)

నాటకము (1) ధర్మవరం కృష్ణమాచార్యులు, (2)
కోలాచలం సీనివాసరావు

(48) ఇందుమతీ పరిణయము (1) తెనాలి రామ
భద్రకవి-1590, (2) చిత్రకవి అనంతకవి-1620
(3) భూమరసూర్జటి-1650, (4) కామయారి కృష్ణ
వధాని-1750, (5) తిమ్మకవి, (6) ఆలూరి తిప్పక
కవి-1650-80, (7) పంతుల బ్రహ్మదేవకవి, (8)
అంగరసు బసువయ్య-(వస్తుము)

(49) తిలక పరిణయము (1) దామెర అంకభూపా
యధు-1600-30, (2) శైవీ మాయవకవి-1800,
(3) తాళపాక తిరునంగళాభాషాను-(ద్విపద)

(50) యక్షగానము (1) విరిపాటి నృసింహరాజు,
(2) శ్రీనివాసుడు, (3) అనంతకవి, (4) పసుపు
లేటి రంగానమ్మ-1688-78, (5) విజయరాఘవ

నాయకుడు-1688-78, (6) శేమలపల్లి నంకట
మొప్పకవి, (7) అనందవాసు, (8) మోళగిరి, (9)
పోతుల వెంకటరామకవి

(51) నాటకములు (1) వేదం వేంకటరాయకృష్ణ,
(2) ధర్మవరం కృష్ణమాచారి

(52) గేయము నడిమింట రామమోగి

(53) చంద్రికా పరిణయము (1) ఎలకూచి బాల
నరసయ్య-1600-1640, (2) రేచెర్ల మాధవరాయ
కవి-1630-1680

(54) బాంబవతి పరిణయము (1) నీరుపతి, (2) పుల
కంకం కొంకటకృష్ణకవి

(55) ద్రౌపదీ పరిణయము (1) ఏనుగు పెరియక్కోణ
కవి, (2) మారవరాజు తిరుమలరాజు

(56) భానుమతీ పరిణయము (1) కెట్టూరి రంగ
రాజు, (2) అల్లూరి కృష్ణయ్య

(57) మైత్రీనివాస పరిణయము (1) మంత్రి వెంక
టాచలకవి-1700-30, (2) రేచెర్ల వెంకట
కావ్యనారావు (3) రంగారావు-(వస్తుము)

(58) దుక్కవీ పరిణయము (1) రేకపల్లి సోమనాథ
కవి, (2) కొడంపరామకవి

(59) దుక్కవీ పరిణయము (1) రింపన మధుకామి
శ్వరకవి-1650-75, (2) కూచిమంచి తిమ్మకవి-
1700-50, (3) అశ్వమేలు భగవత్కవి-1750,
(4) నుదురాచకవి-1850, (5) కొత్తపల్లి పరిణయ,
(6) రావూరి సంతకవి

(60) ద్వీపద (1) వాడరి రామదాసు, (2) పాటూరి
చిన్నయ్య

(61) యక్షగానము (1) రాజా అమ్మోజీ, (2) పోలు
గంటి వెంకటకృష్ణయ్య, (3) రఘునాథనాయ
కుడు

(62) లక్ష్మణా పరిణయము (1) వీరవేంద్ర వెంకటా
చార్యులు-1680, (2) కావపాల నరసింహరాజు,
(3) మద్దికాయల మల్లయ్య-(వస్తుము), (4) తిరు
పతి వెంకటకవులు, (5) యక్షగానము సోమన్న

(63) వాకవస్త్రా పరిణయము (1) వక్కలంక వీర
భద్రకవి-1775, (2) నారక మారన-(15 వ శతా
బ్దము), (3) మద్దికాయల మల్లయ్య-(వస్తుము)

(64) శశిశర్వా పరిణయము (1) వీర లక్ష్మీపతి-

- 1800, (3) కాళిదాస కృష్ణకవి-1800, (6) కాళిదాస పరి సంకలనము, (4) ఆపస్తంబ
- (b) ద్వీపక శేషము పెద్దపాఠము
- (c) యక్షగానము రంగాచార్యులు
- (d) శేషము 'వి' కృష్ణకవి పెద్దపాఠము
- (e) వాటకము మంత్రివగడ భవనంగరావు
- (80) కుమార పరిణయము (1) వరసింహకవి, (2) పోతురి సంకలనము
- (81) కుమార పరిణయము (1) అరిష్టకవి, (2) పెద్దపాఠము పెద్దపాఠము
- (82) కుమార పరిణయము (1) వేమన పరిణయము-1850 (2) మాచిమంచి పెద్దపాఠము-1780
- (b) ద్వీపక కాళిదాస కృష్ణకవి-1800
- (c) యక్షగానము సంకలనము
- (d) వరసింహకవి పెద్దపాఠము
- (e) వాటకము వాటిలకవి మహారావు
- (83) అరిష్టకవి చరిత్ర (1) కమల కవి అరిష్టకవి మహారావు-1780-80, (2) భావన పెద్దపాఠము-(పద్మం), యక్షగానము పెద్దపాఠము
- (84) అరిష్టకవి చరిత్ర (1) మహారావు సంకలనము, (2) తిరుమలకవి, (3) మహారావు కాళిదాస కృష్ణకవి, (4) వరసింహ కృష్ణకవి పెద్దపాఠము
- (85) ఒకవంశ చరిత్ర అరిష్టకవి పెద్దపాఠము-1775, యక్షగానము (కవి పెద్దపాఠము)
- (86) వింశతి చరిత్ర చిరుమూరి సంకలనము, యక్షగానము పెద్దపాఠము అరిష్టకవి పెద్దపాఠము
- (87) కుమారకవి చరిత్ర (1) కమల కవి మహారావు, వాటకము-1840-50, (2) బుక్కపాఠము రామమహారావు, (3) విక్రమ సింహకవి-(పద్మం) (4) కేతన-(పద్మం)
- (88) కుమారకవి చరిత్ర (1) కమల కవి అరిష్టకవి, (2) అరిష్టకవి పెద్దపాఠము
- (89) కుమారకవి చరిత్ర (1) పోతురి సంకలనము-(ద్వీపక), (2) సంకలనము యక్షగానము, (3) వరసింహకవి
- (90) అరిష్టకవి చరిత్ర (1) మహారావు సంకలనము-1780, (2) కాళిదాస పోతురి-(ద్వీపక)
- (91) ఒకవంశ చరిత్ర (1) కాళిదాస సంకలనము-1800-85, (2) కాళిదాస మహారావు-1870
- (92) కుమార చరిత్ర (1) మహారావు వాటకము-1700, (2) మాచిమంచి పెద్దపాఠము-1700-75, (3) కాళిదాస పరిణయము-1790, (4) పెద్దపాఠము పెద్దపాఠము
- (b) ద్వీపక (1) చిరుమూరి సంకలనము, (2) బసవము, (3) వింశతిపాఠము
- (c) యక్షగానము (1) యక్షగాన సంకలనము, (2) అరిష్టకవి పెద్దపాఠము
- (d) వరసింహకవి (కవి పెద్దపాఠము)
- (93) మహారావు చరిత్ర (1) పోతురి (కాళిదాస) పరిణయ, (2) మహారావు మహారావు, (3) కాళిదాస యక్షగానము
- (94) వరసింహకవి (1) కవి పెద్దపాఠము-1875-1850, (2) వింశతిపాఠము పెద్దపాఠము, (3) పెద్దపాఠము, (4) పెద్దపాఠము, (5) కాళిదాస మహారావు, (6) కాళిదాస మహారావు, (7) పెద్దపాఠము, (8) కవి మహారావు, (9) అరిష్టకవి పెద్దపాఠము, (10) కవి పెద్దపాఠము-1814-85 (పద్మం)
- (b) ద్వీపక చరిత్ర కవి పెద్దపాఠము-1780, (2) కవి పెద్దపాఠము
- (c) యక్షగానము కాళిదాస మహారావు
- (d) వాటకము పెద్దపాఠము పెద్దపాఠము
- (95) యక్షగాన చరిత్ర (1) పోతురి సంకలనము-1550 81 (ఆపస్తంబ) (2) అరిష్టకవి పెద్దపాఠము మహారావు
- యక్షగానము (1) మహారావు, (2) సంకలనము
- (96) వరసింహకవి చరిత్ర (1) మహారావు, (2) సంకలన మహారావు, (3) పెద్దపాఠము
- (97) యక్షగాన చరిత్ర (1) కవి పెద్దపాఠము, (2) పెద్దపాఠము-(ద్వీపక)
- (98) యక్షగాన చరిత్ర (1) మహారావు

- రాచార్యులు-1800, (3) కంకట కృష్ణమూచా
ద్యులు
- (79) దుర్భాంగద చరిత్ర (1) పాథకవి మల్లన
1420-75
- (b) ద్వీపద (1) రామయణాన్ని, (2) దం
కవిరి
- (c) యక్షగానములు (1) రాజలింగకవి, (2) సాపా
రాజ మధి, (3) మేళమూలంకట్రామకావ్య
- (d) నాటకము (1) ధర్మవరం కృష్ణమూచార్యులు,
(2) శాంతింకట్రామరావు
- (80) వసుచరిత్ర రామరాజ సుమనసు, (2)
కౌత్సమూల శేషచార్యులు (యక్ష)
- (81) విష్ణు కృష్ణ చరిత్ర (1) నందూరి బాపిరాజు,
(2) సాంబశివకవి
- (b) యక్షగానము (1) రామమూలరాజు, (2) విశా
మనారాజు
- (c) దండకము కవిపేరు తెలియదు
- (82) విప్రనారాయణ చరిత్ర (1) చెలవాడ
మల్లన-1450, (2) సారంగ తిక్కన-1590 1600,
(3) పిడుగు లంకాకవి-1750
- యక్షగానము (1) విజయరావు నాయకుడు, (2)
ఉత్తరంకవి
- నాటకము సానుగంటి లక్ష్మీనరసింహము
- (83) వీరవోవప్ప చరిత్ర (1) పాతయ్య, (2)
సాంబయ్య, (3) గుట్టం చిన కపాతయ్య-(యక్ష
గానము)
- (84) సారంగధర చరిత్ర చేమకూర లంకాకవి-
1850
- (b) ద్వీపద (1) మాచిమంచి తిమ్మకవి-1750, (2)
బాబాల కంభదాకవి
- (c) యక్షగానము (1) కుప్పారాయుడు, (2)
కౌదంబరామకవి
- (d) నాటకము (1) ధర్మవరం కృష్ణమూచార్యులు,
(2) పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహం
- (e) వచనము ధనుఖం వెంకట కృష్ణప్పనాయకుడు
-1700-84
- (f) గేయము విమర్శనాన్ని వివిధయలు
- (85) సామితి చరిత్ర (1) రఘునాథ నాయకుడు-
1625, (2) మహారథుల్లి-1850, (3) మంజీ వన
వయ్య-(వద్దం)
- ద్వీపద ముప్పిరాల కుప్పారాయుడు-1800.
- నాటకము ధర్మవరం కృష్ణమూచార్యులు
- (86) వీరియాల చరిత్ర (1) గరికపాటి తమ్మయ్య,
(2) చిత్రాదు గంగాధరమ-(ద్వీపద), (3) వాలె
శోటయ్య-(యక్షగానము)
- (87) చిత్రాంగద చరిత్ర (1) చెడిమల్లి నంకల
పతి-1700, (2) గోపాలని రామకవి
యక్షగానము (1) అరికేరవయ, (2) అగ్నిగారి
కీరకవి
- (88) తపతీ లంకారము (1) అద్దంకి గంగాధర
-1850, (2) శాంతి నరసింహకవి
- (89) కంచోపాఖ్యానము (1) గట్టు క్రమభు,
(2) లామనూరి రామనయ్యక-(ద్వీపద), (3)
సుబ్బలింగచారి-(యక్షగానము)
- (90) నాచిత్రపాఖ్యానము (1) దత్తవల్లి దుగ్గ-
1450-1500, (2) విక్రమి వల్లికాధ్యక్ష-1855,
(3) తోలేటి నంకలకుప్పారావు, (4) చందలూరి
చిక్కయ్య (వద్దము)
- (91) రామకృష్ణపాఖ్యానము (1) కివాడ నంక
లూరకవి, (2) వాడనాటి లక్ష్మీపతి
- (92) పావంజోపాఖ్యానము (1) శోట శివరామ
కవి-1525-110, (2) కొంపమకుల భువనాద్రి
ముడు-1800, (3) భద్రకవి లింగకవి-(ద్వీపద)
- (93) పాంజోపాఖ్యానము (1) మోచిర్ల అప్పయ్య,
(2) రామరాజ రంగప్పరాజు, (3) చిత్రకవి
రమణకవి-1880, (4) ఘనగిరి రామకవి
- (94) పాచిత్రపాఖ్యానము (1) కంకరకవి-
1581-1611, (2) కంచి వీరభరణి-1580-1610,
(3) దేవరాజుల్లి-(వద్దం), (4) చంద్రవారి-
(వద్దము), (5) రామరాజుగూడలు-(ద్వీపద)
(6) మార్కెట్ కుప్పారాయుడుకవి
- (b) ద్వీపద గారవ-1400-1450, (2) పండిగట్టయ్య
- (c) వచనము పాటూరి నరసింహకావ్య
- (d) నాటకము (1) వజ్రాది కుప్పారాయుడు, (2)
కంపనూరి వీరశిరింగం, (3) శోలాచలం శ్రీ

- చానరాత్రి, (4) బలికేవలీ లక్ష్మీకాంశం, (5) భర్తృతరం కృష్ణాచార్యుల
- (98) ఉత్తర వాణిశ్వంద్ర కళ (1) తత్కృష్ణపాటి
లింగన-1775, (2) చంద్రశేఖరవి ద్వీపద.
(99) పరమయోగి విలాసము (1) తిమ్మరాజు-1850,
(2) వీధియోగింద్రుడు
(b) ద్వీపద తాళ్లపాళ తిరునామకవనాథుడు-1490-
1530.
(97) రాజగోపాల విలాసము (1) వెంగలరాయ
కవి-1848-1878, (2) విజయరాఘవ నాయకుడు-
(యక్షగానము), (3) దండకము రాఘవాఖ్యుడు
(98) రామకృష్ణ విలాసము (1) శేషయభట్టు ఆర్య
లాచార్యులు, (2) తిరునామకవనాథుడు
(99) శివరీతి విలాసము-కంగా వివాహము (1)
వికృంక కొమ్మన-1880-70, (2) మాచిమంచి
తిమ్మన
(b) ద్వీపద చిత్రాన గంగాధరడు
(c) యక్షగానము (1) పెద కేవలరాయడు, (2)
పాలంకి లింగకావీ, (3) వెంకటకృష్ణయ్య, (4)
లింగయ్య, (5) కొత్తామరరాజు-1880-1710
(100) బృహద విజయము (1) తిమ్మలపల్లి నాగ
భూషణకవి, (2) నల్లనగండ్ల నారకారాధ్యుడు-
(ద్వీపద)
(b) యక్షగానము (1) అమరేంద్ర నాథాచారి, (2)
కొమారి వీరభద్రుడు
(101) లక్ష్మీవిజయము (1) పెదరా రామకృష్ణ
కవి (2) రాయసం వెంకటపతి, (3) అక్కెనపల్లి
స్వపించకవి-1820.
(102) వీరభద్ర విజయము (1) పోతన, (2) శివ
రెంక మల్లన-యక్షగానము
(103) కంకర విజయము (1) అబ్బారి కుప్పన-1770
-80, (2) రాపాళ లక్ష్మీపతి, (3) పొడ్డపాటి
శేరయ
(104) సుగ్రీవ విజయము (1) పెదలింగ నాయుడు,
(2) దుద్రికవి-1580-యక్షగానము
(104 ఎ) సమీరకుమార విజయము (1) భీష్మగిరి
తిమ్మన, (2) పొమూరి తిరుబలకవి.
(105) అచార్య సంకలనము (1) సముఖం వెంకట
కృష్ణమృగాయితుడు-1700-84, (2) శేషనారా

- ధ్యుల సంకలనకృతాధ్యాయ-1800, (3) మును
పాపయ్యారాధ్యులు, (4) యక్షగానము ఉదయ-
చలము
(106 కపోతకళ (1) కొత్తయిల జగన్నాథుడు
(2) శేటూరి ప్రభాకరరాష్ట్ర, (3) వీరుపాటి
చిదంబరాష్ట్ర
(b) ద్వీపద వెంకటగిరి ఓబలయ్య.
(c) యక్షగానము బంధప్రదానీ.
(107) కృష్ణాధ్యయము (1) ముప్పిరాల ముప్ప
రాయకవి, (2) గోపాటి మారన-1870, (3) మంజ
పాళ పార్వతీకృష్ణరాష్ట్ర
(108) కృష్ణాధ్యయ సంవాదము (1) ఓబలయ్య
మర్రి, (2) పోచిరాజు వీరన, (3) కమ్మరి రంగ
కవి-1750-70, (4) వెలచేరు వెంకటరాజు ప్రధాని.
ద్వీపద నాదిండ్ల గోపన-1850
(109) తారాశాంకము (1) శేషం వెంకటపతి-
1706-84, (2) యక్షగానము కర్తవేరురెడ్డి
నాటకము ఓలేటి పార్వతీకృష్ణకవి.
(110) పారిజాతపహరణము నంది తిమ్మన-1878-
80, (2) కృష్ణాధ్యయ-ద్వీపద-1817-88, (3)
రఘునాథ నాయకుడు-అమల
(b) యక్షగానము (1) ముక్తిభూతనకవి, (2)
నందికరం నీలకం, (3) పురిమాల లక్ష్మీనారాయణ,
(4) వెంగలరాయడు, (5) చల్ల నారాయణకవి.
(c) నాటకం చిలకమర్రి లక్ష్మీనరసింహం.
(111) ప్రభాత ప్రద్యుమ్నము (1) నీలగిరి
మారన-1850-81, (2) పొన్నాడ పెద్దిరాజు-
(నందం) (3) భీష్మభూపాలకవి-నందం, (4)
ముప్పిరాల ముప్పారాయకవి-1800.
యక్షగానము గోపాలాని నీలకం
(112) ప్రబోధ చంద్రోదయము (1) నంది మల్లయ్య
-ఘంటా నీలకం-1450. (2) కొటికలపూడి
వెంకటకృష్ణ సోమయాజి-1800-1880.
(b) ద్వీపద రామోరి వెంకటలింగకవి
(c) యక్షగానము కొమారి గంగాధరకవి
(d) నాటకము. (1) శర్వాది ముప్పారాయడు, (2)
కండామూరి వీరశేరింకం, (3) అమెరికీ వ్యాస
మూర్తిరాష్ట్ర, (4) శివ పరశింకరాష్ట్ర.

(118) విల్లసీయము (1) చిత్రకవి సింగరాచార్యులు-1780, (2) చెన్నూరి శోభనాద్రి-1800, (3) చెక్కిరి సరసకవి-1780, (4) పాంజనకవి-1780-1810

నాటకము బులుసు సంకటకవి

(114) భగవద్గీత (1) వేముగంటి దత్తాత్రేయ పండితుడు-1775, (2) మాధవమంత్రి-1800, (3) విశ్వీరి మల్లికార్జునుడు-1855, (4) గోపీనాథకవి-1850

తదనయ భుపాతుల అనంతధూపాలుడు-1740

(115) భక్తప్రహరీ సుభాషితములు — (1) ఎలమంచి బాలసరస్వతి 1600-1650 (2) ఏనుగు లక్ష్మణకవి 1760-1800 (3) పుష్పగిరి తిమ్మన-1775-1800 (4) కొలకలూరి వీరన-1780 (5) సుందరాజకవి-1890

(116) మనసపాతక విలాసము — (1) తదువు సోమలింగయ్య-1800 (2) కృష్ణ సంకట నరయ్య 1886

(117) (మాదవ) రాఘవ పాండిత్యము — (1) భీమకవి-(నవ్వం) (2) వీరికి మూలన-1560 (3) ఎలమంచి బాలసరస్వతి-1600-1650 (4) పెల్లూరి వీరరాఘవకవి-1715 (5) అయ్యగారి వీరభద్రకవి-1750, (6) చిత్రకవి సింగరాచార్యులు 1750, (7) సుమకుటూరి వెంకటకృష్ణకవి-1750.

(118) రాధికా పాంథ్యము — (1) ముద్దు పక్కని-1789-1800, (2) ముఖం వెంకటకృష్ణప్ప నాయకుడు-1700-1784, (3) పరిదంపై వెంకటపతి-1750, (4) చింతలపూడి ఎల్లన-1590. (5) కృష్ణదాసు -(యశ గానం)

(119) విష్ణు శేక్వరీయము — (1) శేతన-1370, (2) కొటికలపూడి వెంకటకృష్ణ సోమయాజి-1800-1880, (3) రామకవి

(120) విష్ణుమాయా నాటకము — (1) చింతలపూడి ఎల్లన-1590, (2) ఎలగుడిపాటి వెంకటకవి, (3) కోనసూరి వెంకటపతి-1690, (4) కంకంటి పాపరాజు-1175-1800-(యశ గానం), (5) కంకంటి వారిసింహరాజు (ద్విపద)

(121) విష్ణుభక్త చరిత్రము — ద్విపదలు — (1)

చక్రపురి రాఘనాచారి, (2) అమూరి శేషాచార్యులు

(122) విశ్వసూత్రము — (1) తిరుమల బుక్కపట్టణం తాతాచారి, (2) రామకృష్ణ కవులు

(123) శృంగార కావంతలము — (1) పిల్లలయ్య పివీరభద్రుడు-1630, (2) శేషమూరి వెంకటకృష్ణాచార్యులు-1750, (3) కృష్ణకవి-1800, (4) ఘట్ట వెంకటనరసయ్య-1886, (5) పెద్దాచి నాగరాజు, (6) సిద్ధవంత్రి-(నవ్వం) (7) శ్రీ పాదకృష్ణమూర్తి రాష్ట్ర

(8) యోగీ నామము — వరిసింహ కవి

(9) నాటకములు — (1) కందుకూరి వీరేశలింగము, (2) నామ శ్రీరాములు, (3) వేదం వెంకటరాజు రాష్ట్ర, (4) విశ్వరూపి జలమర్మ ప్రసాదరాయుడు, (5) వడ్డాది సుబ్బారాయుడు (6) రాయనదర్శన సరస్వతి, (7) తల్పివాయి వెంకట నీలాధిరాజు, (8) మంత్రిప్రగడ భుజంగరావు, (9) కొంచన పల్లి కవకమ్మ, (10) త్రిపురానన మూర్త్య ప్రకాశరావు, (11) శోరాడ రామచంద్రరాష్ట్ర, (12) పరవస్తు వెంకటకం గాచార్యులు.

(124) సురాధాంత శేక్వరీయము — (1) గట్టు ప్రభువు 1800, (2) పులిగడ్డ వారనమంత్రి-(ద్విపద), (3) రావులపురంపు చరణయ్య-(ద్విపద), (4) మేదురి అప్పవకవి

గేయము — యశ బంగారురాజు

(125) పాంగంధికావనారణ్యము — రాయలం గణపయ్య (నవ్వం), (2) రత్నాకరం గోపాలకవి (ద్విపద)

(126) కవితాగోపనము — (1) రామచంద్రుల కొండుభట్టు, (2) కామరాజు

(127) త్రిపుర విజయము — (1) పెద్ద పాటి సోమయ్య-నవ్వం, (2) పోతరాజు వీరయ్య-నవ్వం యోగీ నామ — కవి వీరు తెలియదు

VI కథలు —

(128) దశరథమూల చరిత్రము — శేతన-1370, (3) రవనము — ఎనమం-చింతల సంతకరాయుడు

(129) కావంతరి — (1) భాస్కరుని శేతన-నవ్వం (2) చింతలపూడి నరసింహరాష్ట్ర, (3) భక్త

పాక్ష ప్రజ్ఞావాక్యములు, (4) వానపాటి కావ్య కృతరావు

వచనము — (1) శేరి సత్యనారాయణశాస్త్రి, (2) ముదిగొండ గాగారింగశాస్త్రి

(180) పంచరంగత్రయము — మాటనంట నారాయణశాస్త్రి - 1500, (2) లైచరాన వెంకటాచార్యుని 1530 (3) భామకవి-1535, (4) హరిభట్టు-1600-1650 (వస్తువు), (5) శివు కృష్ణమూర్తి-1800-1870, (6) వచనము — రావిపాటి సురమూర్తి శాస్త్రి

(181) కళనపత్రి — (1) పారిజేరి కదవీశ్వరి-1650 (2) సింగజ, (3) వచనము — పాటూరి రామ స్వామిశాస్త్రి

(182) విక్రమార్క చరిత్ర — (1) శేకంరాజు జక్కన-1680-1440, (2) కొంబి గోపరాజు- 1480-90, (3) నూరిపల్లి వెంకటరమణకవి-1800

(4) యాదవావ్యక్త, (5) మిక్కిలి మల్లికార్జునము- 1885, (6) వచనము — రావిపాటి సురమూర్తి శాస్త్రి

(183) కుబ్జులక్ష్మి చరిత్ర — (1) మృగరాజ్-1580 -1600, (2) రామచంద్రకవి,

(184) పాదశతమూర చరిత్ర — (1) వెన్నెలకంటి అన్నయ 1420-80, (2) ఆరుదూరి నరసింహ భట్టు- (వస్తువు), (3) ఎల్లన,

(185) సోపనీతిసమృత్తిము (1) ముడిక సింగన-1420 (2) అయ్యలరాజు రామభద్రుడు-1540, (3) జూచిరాజు ఎలల-1550

(186) హంస వింశతి (1) అవుదూరి వచ్చయ్య- 1775, (2) అయ్యలరాజు నారాయణకవి-1800.

(B) వచనము మార్చటి లక్ష్మీవతి

(187) శ్లోకాశపంచవింశతి కవిభట్టముడు- (వస్తువు) (2) మిక్కిలి మల్లికార్జునము-1855

(188) కథానరీత్యంగరము (1) వెంకటరామకృష్ణ కవులు, (2) వచనం శేషం వెంకటరామశాస్త్రి,

VII సంస్కృత కావ్యములు ఆంధ్రీకరణము

(189) రఘువంశము (1) కామూరి సిద్ధయ్య-1775 (2) అదిల్షాదీ బోమనాధరావు, (3) నాదిలా

నామకేశవాశ్రయ, (4) వచనము (1) దీపాం సిద్ధయ్యశాస్త్రి, (2) బంబాదు తమ్మయ్య

(140) కమర సంగ్రహము కృష్ణలంక వీరభద్రకవి, (2) రియవరాజ శేషాద్రిరాజు, (3) జూచిమంచి సాంబశివరావు

(141) మేఘసందేశము (1) కొటికలతూరి వెంకట కృష్ణకవి, (2) మునుపల్లి నరసింహశాస్త్రి-1816 -1878, (3) వడ్డాదిమర్నాచార్యులు, (4) కల్లూరి వెంకటరామశాస్త్రి, (5) కామూరి లక్ష్మీనరసింహ రావు, (6) పల్లె లూర్దప్రజ్ఞావాక్యములు, (7) శివు నరసింహశాస్త్రి, (8) సులతం వెంకటసుబ్బరా మయ్య, (9) మాడనూరి వెంకటాచారి

(142) కిరాతాద్వంద్యము (1) కొటిదింకల కృష్ణయ్య ముమ్మయ్య, (2) గోపాలి సింగయ్య యక్షాచార్యులు (1) చొమ్మలూరి సాంబయ్య, (2) సిద్ధ విఘ్నేశ్వరము

(143) లైక్షము శ్రీనాగు-1480, (2) ఆరంజి వ్యాసమూర్తి శాస్త్రి, (3) పెడనాటి ఎలలన, (4) కందుకూరి వీరేశలింగు

(144) భామిని వివాహము (1) వడ్డాది మర్నాచార్యులు, (2) బులుసు పాపయ్యశాస్త్రి, (3) నంటు మర్నావధాని, (4) ఆరంజి వ్యాసమూర్తి శాస్త్రి

(145) అమరుకము (1) తాళపాక తిరుంగళిపూ, (2) శివు సర్వశాస్త్రి, (3) జయంతి రామయ్య,

(146) సార్వచరిత్ర (1) శ్రీమాంధూరు కృష్ణమా చార్యులు, (2) వచనము మేజేపల్లి వెంకటరమణాచార్యులు, (3) తిరుపతి వెంకటకవులు.

VIII సంస్కృత నాటకములు ఆంధ్రీకరణము

(147) ఉత్తరరామచరిత్ర (1) శేషం వెంకటరామ శాస్త్రి, (2) నామ శ్రీరాములు, (3) ఆచంట సాంభాషణ శర్మ, (4) కొంబ రామచంద్ర శాస్త్రి, (5) వెంకటరామకృష్ణ కవులు, (6) మల్లాది మార్గనారాయణశాస్త్రి, (7) నాదిలాం నామకేశవాశ్రయ, (8) మల్లికార్జునకవి భువంగ రావు, (9) జయంతి రామయ్య, (10) పరిశేషం లక్ష్మీకాంతం

- (142) మాతలి మాధవము: (1) ప్రబంధము- బలక
తూడి కృష్ణయ్య.
నాటకములు. (1) చాగు క్రిరాములు, (2)
జనమంచి వెంకటరామయ్య
- (143) ముద్రారాక్షసము (1) తిరువతి వెంకట
కవులు, (2) పాశెపు గోపాలం, (3) చాగు
క్రిరాములు, (4) గుడిరెడ్డి అనంతరావు, (5) కోరాడ
రామచంద్రయ్య
- (144) విద్యపాల భంజిక (1) మంచన-ప్రబంధము
(2) నాటకము-జనమంచి వెంకటరామయ్య
- (145) అపర్ణ రాఘవము (1) తిమ్మరూపతి-ప్రబం
ధము, (2) నాటికము-(1) అపంజీ వ్యాసమూర్తి
య్య, (2) చిత్రకూట కామేశ్వరరావు
- (146) సంగళ్య మాతౌగర్వయ్య (1) ప్రబంధము-
రామచంద్ర-రంగరావు, (2) నాటకము-తిరు
కోట వరదాచల ముద్దుడి నుమాస్వామి, క్రి మనూరి
రాధి వరాహాచారి
- (147) మృచ్చకటికము (1) తిరువతి వెంకటేశ్వరలు
(2) నాటికల నాగుజీవయ్య
- (148) వేదానందరాయ (1) వడ్డాది గుమ్మారాయుడు
(2) కోరాడ రామచంద్రయ్య, (3) క్రి పాద
కృష్ణమూర్తి య్య, (4) బులుగు వెంకటేశ్వరయ్య
- (149) దిక్రమార్యయ్య (1) వేదం వెంకట్రాయ
య్య, (2) అడంబ సాంఖ్యాయన కర్క, (3)
వడ్డాది గుమ్మారాయుడు
- (150) మాళవికాగ్నిమిత్రము (1) వేదం వెంక
ట్రాయ య్య, (2) చాగు క్రిరాములు, (3)
కందుకూరి వీరేశలింగము
- (151) రత్నావళి (1) వేదం వెంకట్రాయయ్య,
(2) చాగు క్రిరాములు, (3) కందుకూరి వీరేశ
లింగము
- (152) ప్రియదర్శిక (1) వేదం వెంకట్రాయయ్య
(2) వెన్నాప్రగడ భామమూర్తి
- (153) నాగావంధము (1) వేదం వెంకట్రాయ
య్య, (2) పాశెపు గోపాలం, (3) నరసింహ
చారి
- (154) స్వర్ణ వాణవంశము (1) చిలకమర్తి లక్ష్మీ
నరసింహం, (2) దినాకర్ణ వెంకటాచలం, (3)
కామూరి వెంకటేశ్వరరావు
- (155) ప్రతిమ: (1) చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం,
(2) వేమూరి ప్రభాకరయ్య
- (156) అభిషేకము (1) చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం
(2) బులుగు వెంకటరామయ్య, (3) బులుగు
వెంకటేశ్వరయ్య
- (157) అనిమారకము (1) చిలకమర్తి లక్ష్మీనర
సింహం, (2) మాడవల్లి రామకృష్ణకవి.
- (158) బాలచరితము (1) చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసిం
హము, (2) మానవల్లి రామకృష్ణకవి
- (159) కర్ణభారము చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం,
(2) వేమూరి ప్రభాకరయ్య
- (160) వందనాల (1) వడ్డాది గుమ్మారాయుడు
(2) బులుగు వెంకటేశ్వరయ్య
- (161) ప్రసన్న రాఘవము (1) కోరాడ వెంకట
రత్నం, (2) మంత్రిప్రగడ భువంగరావు
- II ఆంధ్ర నాటకములు చరిత్ర
- (162) రంగరావు చరిత్ర (హద్దీరి యుద్ధము) (1)
ప్రబంధము-దిట్టకవి నారాయణ కవి
- (B) నాటకములు వేదం వెంకట్రాయయ్య, (2)
క్రి పాద కృష్ణమూర్తి య్య, (3) కాశ్యపాచారి
సాంబశివరావు, (4) తెలికాని వెంకటనారాయ
రావు
- (163) పల్నాటి వీరచరిత్ర (1) ద్వీపద-క్రినా
థులు
- (B) నాటకములు ప్రభులింగనారాయణ, (2)
పంగనాథుల రామ చంద్రరావు, (3) తిమ్మక
లక్ష్మీనారాయణ, (4) నాటికల నాగుజీవయ్య
- X వైకము
- (164) వీరవైవాచార సంగ్రహము (1) శివరామ
లింగకవి, (2) వంకటమల్లం తిరుమలనాథుడు,
(3) వరకవిమంత్రి లింగన-ద్వీపద (4) దిక్పా
కయ్యన (నవ్వు)
- (165) వైవాక శిఖామణి (1) వెన్నెల అప్పనా
థుడు, (2) వెన్నాప్రగడ నాగేశ్వరకవి-ద్వీప
- (166) చట్టవిద్యయ్య (1) దిక్పాథుడు, (2)
చట్టవిద్యయ్య-కవి వేద తెలియదు (3)
చట్టవిద్యయ్య-కవి వేద తెలియదు.

XI అంధకర్తలు

- (174) ప్రహేళిక. (1) కుశతూటంబంబ్రామకాన్తీ
(2) కాకర్ల త్యాగరాజు, (3) విజయరాఘవనాయక
కుడు, (4) లక్ష్మీనరాయణుని, (5) రామానుజమూర్తి,
(6) బొమ్మరెడ్డి నువ్వుకది, (7) తిరువారాయణా
చారి
(8) కాటకములు (1) భర్తృవరం కృష్ణమాచార్యులు
(2) కొలవలం క్రిమినాథరవు
(9) దండకము మంగర అర్చనమ్-(సృష్టింహ దండ
కం-ప్రహేళిక కథ)
(175) గొల్లవేడు కథ (1) భారతి రామరాజు,
(2) ఆశ్రేయపురిమ్మయ్య, (3) చెంగలవరాయణు
(176) కాళియమర్తనము (1) విజయరాఘవ నాయ
కుడు, (2) వెంకటపతి
(177) సముద్రమథనము (1) శేషచలవాస, (2)
ఆశ్రేయపురిమ్మయ్య
(178) కృష్ణవిలాసము (1) తిమ్మయ్య, (2) కొన్ని
ముద్ద గీతల పద్యపాద్యకరి
(179) చిలకీడ (1) అశ్వలంక కృష్ణకవి, (2) కీర్తి
నాధి, (3) రామరాజు, (4) రామేశ్వర

XII కళకర్తలు ఇందరి విషయమిక్కటే కాక
పోయినను కీర్తకను, మహామునుబట్టి యొక్కటిగా
చేర్చితిని.

- (180) వాకాయనకళకము (1) బమ్మెరపోతన, (2)
భక్తి సంకటనరసయ్య, (3) ఆచారీ కృష్ణయ్య
(181) కాళహస్తి కళకము (1) భూర్జటి కవి, (2)

బొమ్మరెడ్డి కొండయ్య, (3) కాళహస్తి విజయరా
ముడు.

- (182) కంకటేశ్వర కళకము కాళహస్తి చిన్నమ్మ,
(3) దోడుమూర్తి మారపరాజు
(183) ఆంజనేయ కళకము ఆయ్యలరాజు నారా
యణ కవి, (2) బంగిపురం వరసింహాచారి
(184) బమ్మకటేశ్వర కళకము శాచిమంచి తిమ్మ
కవి, (2) బోతుల వెంకటరామకవి
(185) మార్కండేయ విమల లక్ష్మీనరాయణ, (2) మో
పాటి శేరయ
(186) కృష్ణ కళకము మదిర సుధీంద్రయ్య, (2)
సృష్టింహాచారి, (3) విజయరాఘవనాయక
(187) కాళిరథి కళకము కంవర్త గోపమ్మ, (2) తిరు
క్కడయనారి కృష్ణదాసు
(188) సృష్టింహ కళకము (1) గోగు పాటి మార్క
నాథకవి, (2) శేషయ్య కవి, (3) కల్లపారెం
సృష్టింహాచారి, (4) మహారాజు గురుస్వామి, (5)
కొల్లవరపురం ముచ్చిరామయ్య
(189) మానసలోక కళకము (1) కాసుల అరు
మోక్షం, (2) తిరుకడయనారి కృష్ణదాసు, (3)
కాళేశ్వరి పానకాలరాయణుడు
(190) మదనగోపాల కళకము (1) కంకాయలపాటి
వంకటకవి, (2) విజయనగరపు చెంగలవరాయణ
కవి

పై గ్రంథములను బట్టి ఆంధ్రవాల్మీకియనున
గౌరవ చరిత్రకర్తలను గలవో గ్రహింపవలయును

సనాతనగాయని

మొక్కపాటి కృష్ణమూర్తి

గుత్తపు కంచుక మొట్టడిసి - కుక్కెడు తోరపు జల్లువల్వతో,
బిత్తరి పిల్లలెక్కువల పెంచిన - వేసలి సొంపు పెంపుతో
క్రొత్తగ పూయు కెందోవ ల- క్రొన్నెల వెన్నెలగా మలంగి నా
చిత్తము చెంగునన్ మెలచి - చెల్వయు చొక్కపు పాట విన్నతో!

వల్లవపాణి సోయగము పాయన - మిచ్చిన నైవడిన్ కరం
బల్లగదర్చి తాళగరి హల్లక - శోణదళాయికాంగురి
వల్లరి యంటి యంట నటు వాసిగ - నూగు తలాన తాకు ముం
పుల్లము రాగరంజిత విమోహన - జోలల నాచి యూచెడున్

అమని మావికొమ్మతంద - నందమునా చివురాకు పాటకున్
గోముగ నూహనీయు లల - నోళ్కుట యావన భాగ్యకాఁకా
కామమనోహరాధర విచారిత - రాగవిసూతనాకృతుల్
యామునదీతరంగ రుచి - యాదవసూను శిశోఁగీతుల!

కమ్మని పూలబాటల పికాంగన - కోరిన కంకమాధురి
సమ్మద భాగ్యవైభవ విసారిత - రాగమధూళి వొల్చు గా
నమ్ము యెండంద నింపిన - సనాతనగాయని దివ్యనైల్యై
శ్యమ్ము కొనల్ చలించిన వ - యారె! మెఱుంగుల మంపు క్రొమ్ముడిన్

కలకలరావముల్ పసిడి - గంటల వేకువ వందె మోవికా
పుల హవశిల్లుకైవడి న - పూర్వ మనోహర గానమాధురుల్
చిలికెడువేళ కావిరుచి - చిప్పిలు చిక్కని మోవి చిండుతో,
తొలిమిలి నందెమంపు పన - తో జవరా లెడ రాగవల్లియా!

మెఱుంగులు దేరు క్రొందఱుకు - మీనులు దూసిన యేటిపాటలో
పరుగులువారు వేపసిడి - పాయల క్రొత్తరగల్ మలంగు ముం
గురులు పెజంగు చెల్వ జలు - గుం చెలిమర్చు తెలుంగు గొంతుతో
గరగరికల్ దొరంగు నుడి - కారపు సొంపుల కైశ నించుకన్

పాటల దేలు నా పలుకు - బాగరికన్ తుదలందు కోర్కెలు
జ్ఞాటలు దేర చేదుకొన - నో, కడలాడెడి మోచిలేనియల్
తేటులవోలె నాననా, వి - తిర్ల విమోహ మహర్లవంబులై
తేట లెనుంగు పల్కునడి - దేరనా లో మరియాడు భావనల్

కలకత్తా లాలు

శుభ

హదయ స్పందనం అగింది రక్త ప్రసరణం నిలచింది కళ్ళు చీకట్లు కమ్మాయి అవయవాలు పట్టు తీసాయి ఎముకలు చివ్వింది అలసట వచ్చింది ఏదోనో పెదకులో మరల తిరుగుకున్నాయి కొన్ని-అగిపోతున్నాయి కొన్ని అంత అవస్థ ఎంత ప్రమాదిస్తే మానవునిలో ప్రతిక్షు మాకుండ్లో అరిసికే తెల్పు ఆ తెల్పుకొనే కత్తి గూర్చిస్తోంది ఇంకా ప్రకృతిలో చాతుర్యంతో పుటులు తిప్పకుంటే కళ్ళ కమ్మవడించిన ఒక్క ఉత్తరం చిరువాహన రాయబడింది కాని బిగ్గమీద మృతం ముద్రలేదు ముద్రేతింటే అపెదకు కంత మతి వదిలింతుంది కాదు ఈ సంతతి వారిద్దరి స్నేహంతో ఏమూర్చుర్చి కల్పిస్తుందో-పరిస్థితుల్ని ఎంత తలకిందు చేస్తుందో, వారి కలయిక చాల చిలికాలానిది కాకపోయినా పురాతన మైందిగా కమపింపుంది దానికి ప్రియపాన్ని నిద్రయిందివడం కేరిక కాదు అది భక్తి-కర్తవ్యకావు, వాస్తవ్య, వ్యాపారి కాకాకావు ఉత్తరాన్ని ఎంటికే పొన్ను చేశానంటే యిరిన్ని అరికు చేయగలిగింది లేకు-చేసికీ లేదు అమాట యిరునుచెప్పకు ఇరిన్ని అరికు వస్తుక పోత వారి సంబంధాలు యింకా ఉంటాయి అరిని ద్రవ్యస్థితినిద యారిని పైకే అయినా యారిన్ని, యారిని కలహార్చి అరికు పాటించక పోయినా చిగునవుణ్ణోనే దివార్చి దొంగిల్లా ఉంటాకు ఉత్తరం పుచ్చుకున్న సుందరని! రాజాస్థితి బుర్రలో తిరుగుతోంది

ఆరాజ గడిలో రవికర్క లక్ష్మికి బూజుపట్టింది ఎదురునున్న గడియారం ఎప్పుడు అగిపోయిందో తెలియదు పుత్రకాలు దుమ్ముకొనడం ఉన్నాయి కలంతో సీగా ఎండిపోయింది వాతావరణం అంతా అరిని రాజ్యం విచ్చిన్నాన్నే కళ్ళ కమ్మతోంది అవస్థ కన్నకు ఆ కాసుకరణం చెయ్యకపోయినా కొంత తిండి దొరికి ఉండేదేమో వడుగుంటూ ఉండేవాడు ఉదవసాలి అరికు అలవాటు పడిపోయాడు అరిని అగియాల, అదరాయి క్రిందిపోయిగా ఉంటే ఇంక అగిగలిగి పాంపనే అవసరం లేకపోయేదేమో కలితా ప్రవాహాన్ని హరిగిరివస్తే అవమానించాడు నను తిండికీ, నన్నకే దూరమై పోతున్నాడని కడుపు నింపుకునే, కన్న కన్నులనీ మోగింతుండంటే సురస్థతి కలాక్షం అంత తెలికా రెపై మరకదని అరినికి తెలికా అరికు అగిస్తే సమస్యకా లేకపోయాడు. అరిని కవిత్వ మధురకాన్ను అపాదించే కాళిగాని అరిన్ని సత్కరించేవాడు మాత్రం లేకపోయాడు

లోకంలో అందరిలా తక్కువ పెట్టుబడితో పొచ్చు పెచ్చు సంపాదించే మృతం కొందరి అన్నీదన్నా అరిని అదర్క కర్మశిరేకంగా ఉంచుచున్న అరిని అన్నేమో అనంతమై పోయింది అరిని కళ్ళముందు ఎందరో పామాన్యులు అపామాన్యులై-సనిదులు మహా సనికులై పోయారు అమర్యాన్ని తెలిసే యారికా అపంచాలా పురోగమించకు అది అరిని అగియ నిరుద్ధం అగియనిరుద్ధం, అదర్క కర్మశిరేకం అనుకుంటూ కడుపు కాల్చుకుంటూ చంచామితే బ్రతుకు గెల్లవాడుకొకటనే కస్తుండేమోనని అనుకుంది మాదా యా చందా తీరితాన్నే కొడుకుంటున్నాడు గాని దారి మారడంలేదు

పామాన్య సంపాదనా సుందరమే యారిన్ని తిరుచు భరిస్తూ ఉంటాడు ఈ అవకాశాన్ని పురస్కరించుకొని రాజా క్షయింపి తనిగాని, కర్మకాన్ని గాని మల్లన చేయకు రాజా చాల తీరమగా యారిన్ని సరించి అలోచిస్తూ ఉంటాడు అరినికి ప్రతిక్షాన్ని ఏమాతలలో సమర్పించాలో తెలియక చాల సమయాల్లో కర్మ చెందిన రాజాని తీరలు చెందించేందుకు సుందరం కొన్ని కొన్ని సమయాల్లో తిప్పిబుచ్చుకోవడం ఒక్క "కానవద్ద పశువు" పూర్తిచేయించిందా మాత్రం రాజా సహకారాన్ని పొందేవాడు సుందరం ఇదిమాడ వ్యాపారిక దృష్టితో కాదు క్రిమ క్రమంగా వీరిద్దరూ క్షుణ్ణి చేస్తూండే వారు. ప్రతి పశువుకూ చాల పన్నీమీరింకానే మూచి నలు మూచిస్తూండేవాడ రాజా కాని ఏమాదూ మావను మాత్రం వంపలేదు-యిందస్తో ఒకడు మావడిని! కారణం వారికన్న పరివర్కం కాలేదికే అనుమానమే నాలుగైదు తప్పులు తప్పుకుండా వచ్చేని ప్రతి పసాబ్యాదమనే తప్పుని సరిగా చూచేవారు. సరితానికి సామాన్యులు కావడం, ఫలితం అందుకోబోయే మూవను కనుసరించింది వీరిద్దరూ ఆకాలికాలు పొడవూపు కున్నాయి అగి అదరం దొరికింది ప్రోత్సాహం బలవత్తరం అయింది. రాజా ఎలా తేవ్వలంటే ఒకయి-పాటు తేవ్వ అనారి పశువు పూర్తి చేసి పొడుకెయ్యి తలకిందిగా సుందరాని కిచ్చాడు ముగింపులేదీ గడిచిన మూడుకాల తరవారి ఉత్తరాన్ని పుస్తకంలో చూచాడు సుందరం అరినిలో చెరివ్వ రచించి చేసిండా ఉత్తరమే

ప్రతి పర్యాయంలా యారిపాకే కాలుగెదు తివ్వలంటే సుందరం-రాజా ప్లేహితం ఎన్నకు దిగుకు లేకుండా సత్యంగానే సాగిపోతుంది. ఇది తవ్వలే తవ్వకుండా కొంత కలతమే తీసుకొస్తుంది

అయినా కొంతకాలపు అలోచించాడు ఈమాత్రం విశ్వాసం రాకపోయినది. రాజా తోచుకుని తప్పి సామాన్య మానవులగా నానామాలి అంటూ అని నమ్మకం తోచక పోయినా అనుమానం పొందడానికి దీనికి మొదటి బహుమతి వచ్చినట్లు ప్రకటించ బడిన తరువాత రాజాకు శాస్త్రవలనీక సమాధానం ఏమిటి? ఇదే తోచడం లేదు. కొద్ది మాన్యులతో తమ పంపినదానికీ బహుమతి వస్తే దాన్ని రాజాకీర్తనామయి నిర్ణయించు కున్నాడు. కాని ప్రభువు బహుమతి వచ్చిన సాల్యాగమను తమ పంపిన సాల్యాగమను సరికాచుకుని తప్ప ప్రశ్నిస్తే తమ శాస్త్రవలనీక జవాబులే లేదు. ఏది ఏమైనా భరితాలు ప్రకటించ ? తంకవరకు ఎల్లటి చెయ్యకపోలేదు.

రాజా గుండరాలు కలసికంటానే ఉన్నారని రాజా భరితాలతోనీ నిరీక్షించడం లేదు. గుండరం మాత్రం వికసిరంగా ఉండడం లేదు. కొకాంటు దగ్గరకు వస్తూనే కొల్లలం ఎక్కువై పోతోంది. శాస్త్రవలనీక సమాధానం తోచడం లేదు. పరిస్థితులు విషయమయ్యా, స్వీకారం కేదయ్యేమో బ్రతుకుందానని నిరీక్షించి కిక్కిరిస్తూ ఉంటుంది. గుండరం మనోవైకల్యాన్ని గానకు అకేద్యంగానే ఉండగలదు కున్నాడు.

అనుకోకుండానే "ప్రయోజనార్థం" వింతుకొని కవచ వచ్చింది. గుండరం తనకీక సంచలనం ప్రబుద్ధుడని అభించుతూ అభించలేదు. అతని అనందం మహానందం. ఇది ఆరంభమైన భరిత వర్ణంలో చేర్చబడి పోతాడు. గుండరం గుండర భింతిగ్నా, కొల్ల దున్నగ్నా, రంగు రంగు కాటగ్నా, బాకా పట్టిన బురగ్నా, ద్రవ్యాధింబర శీలికాగ్నా, మిగత శీలికాన్ని దోచుచూ దు 30,000 తన అధీనమై పోతాయి ఇంటినిదా నెండి బంగారు సామగ్రిలు, పాపాలు, రేడియో, చిత్ర విచిత్ర చిత్రాలు, వింత వింత విగ్రహాలు, టెన్సిస్టు, ఏరియస్, విస్కీలు, ఫ్లయర్స్, కనుపాపగ్నా దోచిపోతున్నాయి.

కొంత సేపటికాని సంతోషంతోనే లేరుకో లేక పోయాడు. బాకీతానదినే అవకాశాన్ని ఇప్పటికి వినియోగించుకుంటున్నాడు. తప్పలేని సాల్యాగమను రానందున ఒకతప్పతో వచ్చిన యాతని సాల్యాగమను గొప్పత బహుమతి ప్రకటించ బడింది. దీనిమూలం అంతా రాజేననే ఎప్పుడు గుండరం తిలుస్తూనే ఉంటాడు. రాజా సాల్యాగమను సాల్యాగమనుతో సరికాదానికీ కుకూనాలతో దాన్ని పుస్తకం నుంచి తీసివచ్చాడు.

పదం పదం పరవశం కల్గింది. నీల్లు సాల్యాగమనుతో సరిపోయింది. ఇది చేరితంటే రాజా అంత చురుకైన వంతునే కాకపోయాడు. గుండరం సంతోష ప్రవాహం అంతటితో ఆగిపోయింది.

రాజాకు తనకు వున్న భరితాన్ని అలోచిస్తూ రాజా పతర్ని ఎప్పటికీనే చేర్చాడు.

రాజా తనూనే "సాధించానో" గుండరం కష్టం ఫలింపించి దంటూ అనందం కలిగిచ్చాడు. ఉత్సాహంగా ఉండవలసిన సమయంలో దిగాలు పడుకున్న గుండరాన్ని గుండరం చేతులతోనే సంతోషం ప్రయత్నిస్తున్నాడు. రాజా తన స్వీకారానికి గొప్ప బహుమతి వచ్చిందని చూడంతోనే తన సంతోషాన్ని పట్టలేక పోయా. అతనిలో విగ్రహం ఏమాత్రం కలిసిందేమో వానే అతడు అలోచిస్తున్నాడు.

రాజా కొట్టు గారిలో తనతోనే గుండరం గదిలో మొమ్మల కలంపడతూ ఉన్నాయి. మంచంపై దుప్పటి లేచిపోయింది. బుద్ధివంతులైన కాకతాల వివక్షనుంచి మనో ప్రక్కకి విసుగుగా లేచిపోయాయి. పుస్తకంలో పొందుపరచిన కావడం ఎగిరి కిందపడాయి. రాజా దృష్టిలోనూ పడ్డాయి. గుండరం సమస్తం విచ్చిపోయింది. స్వీకారం కుదిరుతోయ్యతో వడింది. రాజా సందర్భాలూ, కుకూర సంతోషాలూ మునుపాయి. గుండరం సందర్భాల కల్ప పొందుతున్నాడు. గారి కష్టానుభవంతోనే పరిస్థితుల్ని పట్ల కళ్ళం కావడం లేదు.

"ఇది యిక్కడే ఉండిపోయాయో" అంటూ సమాజంగా లేచాడు. అనుభవంతో కొల్లలం కొవ ప్రహరాలు గుండరానికే కనుపించలేదు. ఇంత తేలికా తనతప్ప కుకూనాను పోకుండా కొలేదు. రాజాతోట వచ్చిన మొదటి ఉచ్చారణతోనే భావి నూహించాడు గుండరం.

సామాన్య పరిస్థితుల్లో! వచ్చానే - "దీన్ని నుగించి నేను ఎంతో దిగాలు పడుకున్నాను."

"ఎందుకీ? కష్టపడడం అందుకే యంతవరకు పూర్వపు గుండరంలా కనుపించడం లేదు. కారణం కొనం వదులులే దొరకలేదు."

అందులో ఒక 'కావడం' 'అదృశ్యత' సరిపోయింది. దీన్ని చెప్పుకూ కొంత అనుమానించాడు. ఇప్పుడైనా కొంతకొంతం వస్తుందేమనని మాన్యులూ లేపు-రంగులూ మారడం లేదు.

"బానీ! సరిపోలే నీకు బహుమతి వచ్చిందిగా చాలు." ఇరవై వేలలో సగం నీకు" అన్నాడు వత్సవ తియ్యకుంటూ.

"ఉవ్వా..."

గుండరం రాజా ముఖంలోనే చూస్తున్నాడు. "వాకెందుకీ? అది నీది అంటూ చంపా బ్రతుకునే కొడుకున్నాడు రాజా."

"కర్మ కల్లోలాల్ని కల్లలో! తెచ్చుకుంటూ మానగ్నంలో! చూస్తున్నాడు గుండరం."

సంచారి భావములు

౧ పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్యకావు

నిత్యము, గాని, కంక, అనూయ, మదము, క్రమ, ఆలస్యము, కై న్యము, చింత, తాపము, స్మృతి ధృతి, ద్రిష్టి, చరలత, మార్గము, అతగము, అదిత, గర్వము, విజయము, కౌశ్యమము, నిద్ర, అవశ్యా రము, సుప్తి నిద్రోధము, అమర్ష, అవసాధి, ఉగ్రత, మతి, వ్యాధి, ఉపాధము, మరగము, ప్రాసము, వితర్కము అనుచున్నది మూడు కర్మధిచారిభావములని సాహిత్యవిజ్ఞానముననుసరించి తెల్పబడుచున్నది కర్మధి చారిభావములనే సంచారిభావము లందురు.

సంచారిభావముగా నేమి క భయము, భావము అనూయ అనువానిని సంచారిభావములుగా గ్రహిం కుము నేటిని ఆంగ్లమున 'ఇమోషన్స్' (Emotions) అందుదు. ప్రాణు లందఱు చేతను ఇది చాచావు ఒకే ఒకవిధమున అనుభవించుచున్నది ఒకే ఒక సంచారిభావము అనేక విషయముల వ్యాపారము కై అనుకంబు సన్నివేశము వాక్రియముగాని సంచారిభావ ముద్దీపితమునకు భావములకగాని, ప్రత్యక్ష దర్శనకలనగాని, వాచిక పరిణామముల కలనగాని ఇది చచ్చుటగలదు ప్రతి సంచారిభావము విశ్చవస్యత వాక్రియముగాని బలములేదుగాని ఇది అతస్యతగా నుండలేదు

సంచారిభావములని స్థాయిభావములతోకాదు బావము లనుచున్నది భావముగా చిత్తవృత్తి విశే షము, ప్రత్యక్ష ప్రతీతితో అతగతములను చూచుట నుండి బలములేదు సంచారిభావము ప్రకృతికి దోహద మొనరుచున్నది అతగా అనుభూయమాన మున సంచారిభావము వ్యాపార తత్కారణమున తెలిసికొన నీలనను. సంచారిభావమునకు నూడ కారణములు కలవి బావము ఇతేభూత్యమున్న ప్రకృతి వాక్రియముగానినకదుటచే సంచారిభావము విశిష్ట చిత్తవృత్తలకలన ఉన్మించున దనచ్యుతి నిరీక్షాన మనము తీసికొని బల్యవత్తును నీలగి కలుగు భావము నూత్నప్రేమకలన కలుగుచున్నది, కాని మనము తీసికొని బల్యవత్తు కలుగునదికాదు స్థాయిభావము

దీనిని ప్రకృత్యము చేయుచున్నది భావము. ఇంతే గాక స్థాయిభావములోకలి సంచారిభావములో మూడ ఇచ్చా, జ్ఞాన, ఆనందములు సంకరితములై యుండును ఈ మూటిలో నేది లేనప్పుడు సంచారి భావము సమగ్రముకాదు ఈ మూటిలోను ఇచ్చా రూపమును ప్రకృతి అతి ప్రధానమైనది విగిరిన రెండును దీని కంకములుగా వర్తించునది

విషయసంబంధము లేనందుచే కలుగు సంచారి భావ మర్థరహితమైనది ఒక వస్తువు భయంకరమైన దని మన మనువత్తును భయమును గొలుపు స్వభావము వస్తువులో శంతర్గతమై యున్నదని మనముచూచు అతగా భయము మన మనుభవించునదైనను, వస్తువుయొక్క స్వభావవిశేషమని తాత్పర్యము మంచుగడ్డ చల్లగా కనిపించుట మన కేదనయ్యెననునది మంచుగడ్డలో చల్ల దనము లేదనలేదు మంచుగడ్డలో చల్లదనము లేనితో నితరులకు నూడ మనకు కల్గు అనుభవము కలుగ జాలదు వస్తువుయొక్క ప్రధాన స్వభావమును నిరూ పించజాలని సంచారిస్వభావము నిర్వర్తకము కావుననే కర్మధిచారిగతి భావములు కుద్రచిత్తవృత్తయవజ్ఞాన స్వభా వములని అభినవు దనినాడు

విశిష్ట భావానిర్వత్యముగా సంచారిభావము ననుభవించుచున్నాము. ఈ విశిష్టతమును జ్ఞానాకార మనదనక సందర్భావిపారముగా జ్ఞానముచూచు అనుభూతియవతులే సంచారి భావములని సిద్ధమున చున్నది సంచారిభావ ముద్దీపితమైన దనగానే జ్ఞాన మున్నమై యుండునది మనము సామాన్యముగా నించుటగలది ఇది పారలూకు సంచారి భావోద్దీపకముననే ముద్ది ప్రవోదింపై, వికసితమై, త్వర త్వరగా ప్రసరించుచున్నది. సంచారిభావములో జ్ఞానముతోకాదు స్థాయిభావమునూడ ప్రబోధితి మన మున్నది జ్ఞానవత్తునై, ప్రకృతిరోదకమై, ఉద్ది మార్గప్రాప్తి సంకలించునది సంచారిభావము కాని మాయతో, మూర్ఖతగానామందు స్థాయిభావమున వాక్యతముగా నుండువానిదిగాను, తత్కాలానుభవ

యోగ్యమై యీగ్రము యందుంచుచును సంచారిభావము గాను మనము స్వీకరించుచున్నాము

ఋషిశిష్యులలో కొంత రీ సైలక్ష్యమును ప్రోషిషివాడు కత్తి, రీత్రత, త్వరితగతిగల స్థాయిభావములు ముఖ్యము ప్రభోదితములై మానవుని విడక యుండునని. ఈ స్థాయిభావములు పొందు ప్రవృత్తి వజ్రసరించి త్వరితముగ న్యభావాదిక మును గ్రహించవచ్చును స్థాయిభావముల తీవ్రత, చిరస్థాయిత్వము, ఇతరభావములను ప్రబోధింప జేయుట అనులక్ష్యముల నడచించి మానవుల న్యభావములలో భేదము లేర్పరుచును. ఈ మూడి నంకలనుద్వారా ప్రోధము, దియ, నిరాశ, ఉత్సాహము, సోమరితనము, కైర్లము, మొదలగు న్యభావ ములు సిద్ధములగును. రఽయులగా పరిగమించు స్థాయిభావముల అధీనములలోని నీ న్యభావములు

స్థాయిభావములు పరిభ్రష్టులై ఆస్వాద్యత్వ లక్షితములుకాగా రఽయులచున్నవని భరతు డని వాడు పరిపోషణద్వారా కలం ఆస్వాద్యత్వము నిర్వహింప సంచారిభావములగునాడ గలదని లోల్లట, దుద్రుల అభిప్రాయము పరిపోషణము పొందిక ప్రతి చిత్తవృత్తియు రసముకాగలదని మహిషాసు వ్యాఖ్యి స్థాయి, సంచారిభావము లన్నియు రస ములు కాగలవనియు, ప్రవృత్తిగా తెలిసిది రసములే కన్పించుటచే భరతు డెనివిదిరసములకే పేర్కొనినా డనియు లోల్లటుడు నిరూపించెను. అనగా ప్రతి సంచారిభావము స్థాయిభావము కాగలదు కావుననే భరతుడు స్థాయిభావము లెనిమిదేనని స్పష్టముగా విటి సంఖ్యకు చెప్పలేనని భావము

రసకల్పమునకు రెండర్థములు కలవని ప్రతీహా కేందురాహ చెప్పినాడు పదుగ్రహైక అనుభూతియే రసమని అర్థమును చెప్పిన ఆస్వాద్యత్వముగల సంచారి భావములన్నియు స్థాయిభావములుకాగలవు. శేవలను సాహిత్యప్రపంచమునగల అనుభూతియే రసమని అర్థము చెప్పిన రసకల్పము కౌంత్రికమునకు ఉద్బటు డైనదిధముల రసములకు గ్రహించినాడు—(1) కేమ మతో కలకి తొట్టిని స్థాయిభావములు; (2) మున్నది మూడు సంచారిభావములు, (3) రససౌతుభ్రష్టు (4) రసముల అనుభూతిములు; (5) రసభములు, (6) రసములు కాగలవటం. రసభావములు

వైలక్ష్యము గ్రహించుటచేతనే నీ రసములు వచ్చినవి ప్రతీహార్తుడు కా అనివాడు కాని స్థాయిని దీనివలెయును, రసమున పర్యవేక్షితుగు సంచారిభావములగునాడ స్థాయిత్వము వచ్చునని భరతు డనివాడు కాగా రస పరిపోషణమున నొక భావము సందిర్భవమున స్థాయిగాను, సంచారి భావముగాను మూడ ప్రకరీప విలువనది

కృంగారరసమున (రాసము, ఆలస్యము, ఉగ్రత, జానపపు అను సంచారిభావములు వనికెరా వని భరతుడు వివేధించినాడు ఇతలు సంచారి భావముగా చెప్పబడిన జానపపు స్థాయిభావమైనచో భిభత్సరసము పర్వించగలదు ఒకటిక భావము తత్వోగ్యతా వేమున స్థాయిగను, సంచారిగను, సాత్త్వికముగను, అనుభావముగను ప్రతరీపవచ్చు నని “త్యభిచారిగ స్త్రాి పాలసౌగ్ధిగ్రజానపపు వర్ణం” అను భారతవాక్యములన అభివత్తు చెప్పగలిగినాడు ఇదేవాక్యము నాధారము చేసికొని వత్సల, మతి, గర్వములు స్థాయిభావములై వర్ణనగా వ్రాయెన, ఉదాత్త ఉద్ధతి రసముల నీయగలవని భావాడు వనిం చెను దీవ్యోదిగమన వలబదితొట్టిది భావములు విభవానుభావ త్యభిచారి సంయోగవేమున వలబది తొట్టిది రసములు కాగలవని కృంగార ప్రకాశమున భావా డనివాడు

సంచారిభావము యీగ్రము, రత్నాలాసభవ యోగ్యము వలబుచే నీది స్థాయిభావమున కంగము భయ, హాస, కోక, ప్రోధములు స్థాయిభావములని యనుచున్నాము కాని ఈ వాడుగు మనచే కాళ్వ కముగా స్థాయిత్వముగా వజ్రవింశతునని గావు ఇది కొంచెము తొలుతువరో యనుభవించవచ్చు చున్నది. అందుచే నీది సంచారిభావములు కావచ్చు నని తోచకమాడదు సంచారిలుల స్థాయిలైనచో భయ, హాస, కోక, ప్రోధములుకాత్ర మంతతాల ముండుచున్నవని కృంగారప్రకాశమున భావాడు ప్రశ్నించివాడు. ఈ వాళ్లు స్థాయిభావములు సంచారిలులు కాదనిచో, విగిరినవికాత్ర మేల కాదాడ ?

స్థాయిభావములగాను, సంచారిభావములలోను మూడివికల్పమున వర్ణముగలవి. ఇది తెలిసిన మన ప్రతిచే మనుభవించవచ్చును. మూడ సందేహ

జీవము నంతర్గతములగు నీ దేవుడు ఉత్పత్తియు లభి
య్యును. సుమగ్రపరిహాదము, వివరము మున్నే
90-చివ ప్రకృతి యనునదిగూడ బిటి కుల్యములే
యగుచున్నది కాగా అలకర్ణ, ప్రభు, అవతారి
సంచారిభావములతో సంయోగమందిత స్థాని సహి
తము రసముకాగలవని భావించి అభిప్రాయము ఉత్తర,
సౌత్వేంద్ర్య, ఆకంఠ, ప్రభు, పారకర్ణ, సాన్యస,
విలాస, అమరాగ, సంగమ, అమర్ష, విహివాది రసము
లీ విధముగా నిర్మించగలవు కృంగారతలకమున
దుద్రభట్టగూడ ఈ వాక్యము నంగీకరించుచున్నాడు.

సంచారిభావము స్థాయి కావచ్చునని భరతుడు
చెప్పిన వాక్యములను ప్రస్తావించితిమి ఈ వాక్య
ములను లక్ష్యజేయక, తన యాటలతో తాను విశ్వ
సిందక, “స్థాయిభావము సంచారిభావము కావచ్చున
గాని, సంచారిభావము స్థాయిభావము కావలదు”
అని అభిప్రాయపడుచు దుయ్యిల్లకొను మొదలుగాగల
ఆలంకారికు లీ యభిప్రాయముతో స్వీకరించిరి
“సంచారిభావములు కావ్యత్యముగా సంచారిభావములు
గానే ఉండును, ఇది యెప్పుడును స్థాయిభావములు
కావలవు” అని మహిమభట్టు కొట్టి చెప్ప
చున్నాడు కాని పూర్వము భావములను ప్రత్యే
దులు స్థాయిభావములని, ఇత సర్వభావములవ్వారా
ఉత్పన్నములైన సంచారిభావము లనవని కార్ణ
దేవుడు పలుకుచున్నాడు

ఒక భావము స్థాయియగువా? సంచారి
యగువా? అను సంశయ నివృత్తికి ప్రకృతియొక్క
స్వభావమును తెలపికొనవలెను ప్రకృతినిర్మలమైన
భేదములేక ఇతరభేద బుడకు కన్పించదు కావున
ప్రతి సంచారిభావమును స్వతంత్రమని, పరతంత్ర
మని స్వీకరింపవలెను స్వతంత్రమైనట్లైతే స్థాయి
యగును పరతంత్రమైనట్లైతే సంచారియగును
తేంకటనారాయణ పీఠికలో యభిప్రాయము సంగీక
రించుచున్నాడు మనుష్యులకు రాజు, శిష్యులకు
గురువుఉన్నట్లు భావములను స్థాయిభావములు కలవని
భరతు యెప్పుడీ యభిప్రాయముతో గ్రహించినట్లు
చూపబడుచున్నది యోగ్యతాకేయము తాళ భావము
స్థాయిగాని సంచారిగాని కావచ్చును.

సంచారిభావ మనుభవించునట్లు చాంతరంగి
కావ్యభావ కావ్యముగా వ్యక్తమగును. ఈ వ్యక్తి

కరణలోనియెడలనేమది సాత్వికభావమున, అను
భావములు సాత్వికభావములను తేలికతో విడి
ర్పించెను. ఇక్కడ అనుభావములను సూర్యులెదిగిన
వలెను

వాగంగవత్ప్రకృతమున అభినయము ననుభవ్య
మానముగా జేయునని అనుభావములని భరతుని నిర్వ
చనము. వాచిక, ఆంగిక, సాత్వికాభినయములు కత్తె
గ్నత భూతములగు భావాదుల వర్ణివ్యక్తము చేయునని.
కీరణములగు కటాక్షాదకములకై కార్యధాతమైన
యనుభావముభినయమునకు చెందినది ఆంతరంగిక
ప్రకృతికి అనుగుణముగా కీరణము వెలసనట్లుడు
కీరణమున కన్పించు శూన్యపుల ననుభావము లందురు.
అనగా ప్రతి ప్రకృతిలోను ఆత్మాకార్యలక్ష్యవ్య
సంకల్పములై మెలగునని భావము. కావున ననుభావ
ములను సంచారిభావములుగా స్వీకరించరాదు ఇది
సంచారిభావములను నుత్పన్నములగునని సాత్వి
కాభి వయాంతర్గతమును యోషిదలంకారములు కొన్ని
గలవు ఆంతరంగిక సంచారిభావము వర్ణివ్యక్తము చేయు
నీటిని విశ్వవాచు ననుభావము లనివాడు నీటిలో
కొన్ని నీళ్లునును, మునుగునకు సూపి జిందినది భావ,
నీళ్లు, నీలములు లిట్టిది. యర్పి జనులగు కోళ, కాంతి,
నీటి, మానుగర్మము, ప్రకల్పక, జ్ఞానార్మము,
ప్రార్మము అను నే డలంకరణములు మానసికవృత్తుల వర్ణి
వ్యక్తము చేయుటకు యోగ్యమైన ఉపాధియగు నీహ
మును సంబంధించినది మనసుచే నియమితములగుటచే
నీటిని యర్పిములు, లేక సౌభాగ్యము లనివాడు
ఇతన్నియు సంచారిభావాభివ్యక్తిని తెలియజేయునని

సంచారిభావము విభావముకంటె సూపరియగు
మైనది సంచారిభావమును పరబోధకత్వమునకు తీసి
కొనిపోవునది విభావము వాచిక, ఆంగిక, సాత్వి
కాభినయములేటి వ్యవార విభావ్యమానముననున్నదో
అనివిభావములు. స్థాయిభావమును రసముగా పరిగ
మింపజేయుటకు సహకారికారణములగు విభావములు
వాక్యజగత్తులోని విషయములు లేక సన్నిభేదములని
భావము ఇది చిత్రవృత్తులు గాకపోవుటచే నీటిని
సంచారిభావములుగా గ్రహించరాదు విభావాను
భావ సాత్వికభావము లన్నియు రసములు కాగలవను
వాడుమిండుచేతున్నా రిరకుల చున్నది.

ఈ సంచారి భావములను పరిశీలించుచో నీటి
స్వభావము తాళతేలికగలదు భరతుని దీర్చిన

మొదటి మూడుసార్లు భావములలో కొన్నిటిని పరిత్యజించవచ్చును. గాని, క్రతుయనునది తెలుసుకున్నప్పుడు పర్యాయపదము లగుటచే నీటిని తెంటిని వీక్షించి పక్కరలేదు గ్లానియనబడు క్రమముకొని యాపాంతరము అలస్యము ఈ మూటిని ఒకటి భావముగా గ్రహించవలెను

నిద్ర సుప్తి యనునవి మనస్సు విక్రమించినపుడు గల దేహభవము తెలుపుదములు ఇవి భారీరక స్థితులేగాని చిత్రవృత్తులకావు కావుననే సుప్తివస్తువు భావమును సాగరసంది పఠించెను భావమును చిత్రవృత్తియని చెప్పవలెను సాహసించలేదు మరణావసానములు గూడ నిశ్చలచిత్రవృత్తులుగావు కావున నీటికి బదులు తార్వాగ్రహములను సోపాదు పేర్కొనినాడు కాని భరతుని అమాత్యులలో తాతని తత్వగ్రహము ఒకవిధమున నిర్వచమున కేసుమున్నది మతి, స్వప్తి, చాద్రి, జడతయనునవి మానసికస్థితులు లేక గాఢకస్థితులు కావలెను అంతేగాని ఇవి ప్రవృత్తిపరములైన చిత్రవృత్తుల సంచారి భావములు కావలెను

ఆంతరంగికమున అనుభూతిని దాచుట అవసాంతయనకు భావవక్త్రము ఫలమును పఠించినాడు గాని ఫలమునగా నవహిస్తే ఇందుగల గోపనము సంచారి భావముచే జన్మించునదే గాన సంచారిభావము మాత్రము కాదు మదము, ఉచ్ఛాదము, మోహము, విబోధము, చపలత, భూర్జము అనునవి సంపర్కకళమున సంచారిభావము కన్పరచు నులుములే కాని నేరుగాదు విరివ్క, కేళి యనునవి పర్యాయపదము లగుటచే నీటిలో జోల దానిని తీసివేయవచ్చును ఆ తేగమున బొత్తుకొనున కుల్యామిధూతి కలదు

ఈవిధముగా భరతు డిచ్చిన సువృద్ధిమూడు సంచారిభావములలో పంచొమ్మిది భాగలపు ఇక మిగిలిన సంచారిభావములు పదికాలగు గ్లాని, బొత్తుకొను, కేళి, అమర్జము, అమాత్య, ఉగ్రత, గర్వము, క్రావము, దైన్యము, ధృతి, నిర్వేదము, ద్విష, చింత, విషాదము, ఆని నీటిని నిలుపుదు నీటిలో కేళి, హాసము, కోపము, క్రోధము, భయము, ఉత్సాహము, విస్మయము, జాగృత్త అను స్థాయి భావము లున్నవి. అమర్జ, ఉగ్రత అను సంచారి భావములు క్రోధమున స్థాయిభావములొక్క యాప

ములు దైన్యవిషాదములు కోపములొక్క యాపములు. ఉత్సాహములొక్క యాపములు ధృతి, భూర్జములు భయవికరణమునకు క్రావమును స్థాయిభావముగా సాగరసంది గ్రహించుచు భయక్రావముల భిన్నము లని జూచినాడు కాగా పదునాలుగు సంచారిభావములలో నారు తగ్గవలెను. వీరికిగానినను మనసు పరిత్యజించలేని సంచారిభావము తెలిపితిగలవు.

కారీరకస్థితులను, మానసికస్థితులను, సంచారి భావములలో కన్పించు నులుములను భరతుడు సంచారి భావములుగా తెల్పించినాడు కొన్ని స్థాయిభావములను సంచారిలులనుగా పరిగణించినాడు అవస్థావిదు, నిద్ర, మరణము, సుప్తి, చాద్రి అనునవి కారీరక స్థితులు జడత, మతి, స్వప్తి యనునవి మానసిక స్థితులు అవహిస్తే, ఉచ్ఛాది, మదము, మోహము, విబోధము, భూర్జము, చపలత యనునవి సంచారి భావగుణములు ఉగ్రతామర్జము, దైన్యవిషాదములు, ధృతి, క్రావము అనునవి స్థాయిభావములు క్రేమ, గ్లాని, అలస్యములలో నొక్కటే గ్రహించబడినవలెను ఇట్లే ఆతేగత్వకల్పములలో జోకటి, కేళి, విరివ్కములలో జోకటి సంచారిభావము లగున ఇట్లు చేయగా తెలియి సంచారిభావములే సిద్ధించవలెను ప్రధాన సంచారిభావము తెలియి యాపాంతర సిద్ధములై, స్థాయిభావముల్యములైన సంచారిలులు అమర్జ, విషాద, ధృతి, క్రావములు

ఒక సంచారిభావ తెలుపెను స్థాయిభావముతో సంబంధించియుండునని చెప్పబు కన్పించు స్థాయిభావములు, రిత్రవృత్తిని ఆధారముగా తేసి కొని చెప్పునది సంచారిభావములు ధృతి, బొత్తుకొను, దైన్యము అనునవి కారీరకలవ వచ్చునని ఈ భావము జుద్దిహర్షమునకు తెలియుండునది కారీరక తీత్రముగా జుద్దికొలది సంచారిభావము కూడ తీత్ర యాపమునందును ప్రాథమిక స్థాయిభావమునందీ ఉత్పేద్యములగు వివి మిగిలిన సంచారిలులకంటె విలక్షణములుగా కన్పించవలెను. ఇట్లే కరుణ స్థాయియగు కోపము సంశ్లిష్ట సంచారిభావముగా (Blended Emotions) ప్రతీయమాన మగుచున్నది

భావగర్జ ప్రాప్తిగాక గతార్థవిషయమును గూర్చి కారీర నయనాదీనతో చింత, విషాదము కావలెను నీటిచాద్రిక వికార, ద్విష కల్గినతో తప్పు

భావము రాగలదు. చిత్తవ్రతీకరణ గూడ యందులో భాగము కన్పించును. అయితే తీవ్రరూపమును చాలాగా ననుభవమునకు లభించును. అందుచేతను కలసికతో త్రాసము, దైవతము ఉత్పన్నములగును. విరాళితో భయము కలసిక విజృంభణముగాని, నిర్వృణముగాని రాగలదు. నిర్వృణమున చింత, కన్నీరు, నిర్వాణము, దీవత గలవి ప్రతాపవృద్ధియును వెల్లడుచున్నది. చింత అనుభూయాయా మగునపుడు మనస్సు భావ మానస్సుగా భాసించును. కౌత్సుక్యమున ప్రత్యక్ష ప్రతీతి తీవ్రరూపమును గురించును. ఈ తీవ్రతలన మనస్సు అన్వితమై, తీవ్రమౌటయిన ఈ రాప లగ్నము రాగ కల్గిపాడుటవలన బయలుదేరుచు మనస్సున కవత్యమిని తెచ్చును. అనవసరరూపముల మనస్సు అనేక సంఘటనలకు పాత్రులగును. మనము దృఢించువారికి అయ్యు కలిగిన, వారి ప్రవృత్తి భంగమునయెట్లలో మన కవత్యము వాటిల్లినను విరాళితో కూడిన క్రోధము కన్పించును. ఈ క్రోధిని అనుభవమనదును. ఈ యుద్ధంలో ఉగ్రుల కేవలం పరిగా ఉండగలదు.

అకస్మిక భయములన కలుగు చిత్తవృత్తియను త్రాసమగును. అకస్మికతనమున వా వేగాదుల రాగలదు. భయము మతావలముతో గూడిన విస్మయము కన్పించును. ఈ విస్మయమున హర్షము, విషాదము, గృహింకలపు హర్షవిషాదము లుద్భిష్టులై ప్రవృత్తి మార్పుల వాక్యములతో మనస్సున విచ్ఛిన్నము సంఘటనలలో సమమగ్రులై మనస్సికృతులను తెల్పునది జడత, మతి, స్వప్రతి యజనవి ఉన్నాదులు, మదము, మోహము, దివలత యజనవి సంఘటి భావముల తీవ్రతలనుల వాధలముగా చేసికొని కన్పించునగులు.

పై విచారణలన ఒక సంఘటిభావమును యొక సంఘటిభావముతో సంకలితమై యుండవచ్చునది. ఒక సంఘటిభావము మరొక సంఘటి భావముతో కలపవచ్చునది. నిర్వృణమునను బ్రహ్మ విజ్ఞాన భావమున నిర్వృణావస్థలలో భయభావమున మనస్సున కలపవచ్చునది. దీనివలన పరిష్కరము, చింత బయలుదేరినది ఇచ్చియు రతి సాంఘికమునకు గల సంఘటిలని అభివృద్ధి దనినాడు. రతి వలన ఉన్నానను కలుగుచున్నది కాని విరక్తము, చింత అనునది ఉన్నానను కలనతో కన్పించునది ఇచ్చితో విడిగల అభివృద్ధి సంబంధ మెట్టిది? భరతుని సంఘటిభావముల నిర్వృణములను చూచించినవో నీ ప్రశ్నకు సమాధానము రాగలదు.

చారిత్రము, ఇచ్చియుగము యెడలగునాని వలన నిర్వృణము కలుగును. తత్కారాత్మకములతో వలన చింతకన్పించును. చింత, కౌత్సుక్యము అను

సంఘటిభావముల పుట్టునది దైవతము. గర్భము యొక్క అనుభావములలో అమాయ, అవృత్తి యెడలగునది గలవు. అలపృథావమున నిర్వృణము నిర్వృణముగా గుర్తి బ్రది, విజృంభణ అనునానిలో చింతను వెల్లడినాడు. కౌత్సుక్యమున చింతను, నిర్వృణ ప్రవృత్తినినాడు. తావియుగా సంఘటి భావారోగ్యములగు ఇతర సంఘటిల అనేకములు గలవు. వాస్తవముగా సంఘటిలు కానివానిని త్రోసి వేసినను ఇది ఫలితము రాగలదు.

ఒకటికన్న ఎక్కువసంఖ్య భావములు దీనితములైన వాటికి సంఘర్షణ కలుగును. ఈ సంఘర్షణలో హాయి వాక్యములతో విస సంఘటిలలో గూడి సంఘర్షణ రాగలదు. ఈ సంఘర్షణలో బలియగును సంఘటి భావమున కితర సంఘటిలు లగ్నములగుచున్నది. తొమ్మిది సంఘటిల లగ్నములైనను విడివిడిగా సమావేశము మనసుననున్నది. హర్ష శృంగారముల సంఘటిలు కలియగలవు. ఉత్సాహ, విస్మయములు శృంగారమున వంగులుగా కన్పించుచున్నది. ఈరీతిగా గల సంఘటి భావముల మేళవములైనా విశిష్ట సంఘటిలుల కన్పించును. గూడి క్రోధ, శాపములు కలిసినవో విశిష్ట సంఘటిభావము రాగలదు. దీనిలో సత్కేళావము లంతర్గతములుగా నున్నవి. భయము, శుభముల మేళవమున శుభవృత్తివృద్ధి మునుగును. భయము లగ్నములలో విశిష్టరూపము కలది భయభావమునకు పాత్రులగును. ఉత్సాహ విస్మయముల అనేక సంఘటిలలో మేళవించగలవు. ద్రిచా విస్మయములగు కలసిన లగ్న ప్రవృత్తిభావ తూర్వమున వర్తమాన అవగతిమై సత్కారవి రూపములలోని పరిణామములు అప్పుడు ఉద్భవించును. మత్తునృతముగా దేవ తాత్పర్యముగా భాసించగలదు. తద్వారా విషయ విధేయత లావిర్బవించగలదు. విషయ విధేయతలు తీవ్రతములైన దైవతమును తీసికొని రాగలవు. అనంగ రూపమున భాసించినవిస్మయమునకు త్రోవవచ్చునది ఉద్భిష్ట విషయములైన పరిష్కరముగా, అమానముగా, ప్రతీతి మనమైన భయమును కొల్పించు మనస వాక్ వినిగతి. ఇచ్చి భయవిస్మయముల అవర్ణయే అన్వయము. ప్రధాన విషయములతో అనుభవములను నిర్వృణావస్థలలో సర్వదా ప్రతీయ మామగుటచే మత్తునా విస్మయముల సర్వ రసముల యందు సంఘటి భావములు కాగలవి కాల్గి వేరుదని నాడు.

విషయ విస్మయముల వాగ్ధారా కలుగు వర్తమాన భయవిస్మయముల అవర్ణ కలుగును. ఏకం నిధ మగు అవర్ణ కృత్తితా తూర్వకమైన ఉద్భిష్ట విషయములైన గర్భభావ ఉద్భిష్టమును ఈ విస్మయ గారవములైనా విషయముతో పరిష్కరము, నిర్వృణ

[illegible]

ఈదృష్ట్యా క్రింది శ్లోకమును గమనించిన విషయము విశదము కాగలదు

“కాకాద్యం వికలక్ష్మణః క్వచిత్తం
భూయోఽసిద్ధ్యశ్చకా”

దోషానాం ప్రళయాయానః శ్రవణా

జాతీయకాంతములు

శివశక్తింతర్గత పరమార్థాః సృజితాః

స్వచ్ఛ 2.2 సా చుర్ల భా

చేతః స్యాద్విద్య ముపై వీరక ఖిలుయూతా

సమగ్ర సర్వం కావ్యము

ఈ భక్తి ముద్రా నాలుగు రకాలు ఎంచారా భక్తములు
 కన్నీరు చీలబడి వ్యాధ్యాధి అనినాడ నితక్కా మృత్యు
 ముందు, మరి పుట్టినందు కాన్కా జ్వరమును గురి
 చింతిననుకు వేదపర్వము కాన్కా బాగ్గో ఏ వసుదే
 వమ్మని ఇచ్చి చింతయే ప్రధానమున ఎంచారా భక్త
 ముని అభినవకులని అభి ప్రాయము అట్టిదో మిగిలిన
 భావములు దీక్షతో సుఖభరితమై భిన్న భావ సంక్లిష్ట
 మగు విశిష్ట ఎంచారా భక్తము దీక్షలులకు మున్న
 దిటిని శక్తిపంచకర భావములు Blended Emotions
 అని వ్యవహరించగలరు

ఆదిమన (ప్రాచీన సరియించిన కౌరికానాది,
తద్యవయము నందు) మరల పాతదనము భావములో
గాని, సంబంధించి యుండునది క్షిప్ర సంతాప బాధ
ములు అనగా పీడిత విధిస్థాయి భావములలో
నవిరాభాత సంబంధము లేదని భావము ఇరిస్టాయి
భావములకల క్షిప్ర వంశములై (మృత్యు లితి) నిద్రాస్థాయి
కాగలవి కాని తమ క్షిప్ర వంశము ఇచ్చి కాగ
యించుకొని వచ్చునది తమ సంతాప భావములర
సంతాపములకు తమ విభావాన భావములుగా
గ్రహించుగా తమవని క్షిప్ర సంతాపములకు అన
గా నువవిభావ సమృద్ధి ను విశ్వవంశము విభా
వముగాను, విభావము కనుభావముగా తద్యవయము
నిద్రాస్థాయి భావముగాను, కౌరికవంశము కనుభావము
గాను చింతలందు సంగంగా భరతకర్త దివిగాను

[illegible][illegible]

ఈ విషయము పరస్పర సంక్షేమ యాపనము
సంచారి భావములన్నియు కలసిపనిచేసి స్థితి వచ్చు
చున్నది ఇదియేక భావస్థితి ఈ భావస్థితి స్థాయి
యాపనము ప్రకృతియందు విశేషము, వివేచనా ద్విధి
కలదు. ఇంతే ప్రకృతి యాపనము సుదీర్ఘమైనది సంచారి
భావ మను స్థాయిభావముగా మిక్కిలి ఈ భావస్థితి
రానిదియే కొన్ని వస్తువులనుగాని, కొందరి వ్యక్తులను
గాని మానసిక వెంటనే నిర్మూల్యముగా మనము
ప్రేమించుచుగాని, క్రోధించుచుగాని ఈ భావ
విజగతమైనది జరుగుచున్నది దీనికి ఈ భావస్థితియను
లనుచున్నాము ఈ భావస్థితియందు ముఖ్యముగా
అతిముక్తి యుండదు అనగా ఒక్కొక్కప్పుడు భావము
జరు ఒకే ఒక సంచారి భావముండ నని చెప్పురాదు
ప్రభావముగా సుదీర్ఘమైన సంచారి భావ ముద్యుక్తుల
పై ఒకే విధిస్థాయి భావముల సహకారమున
గ్రహించుకొనవచ్చు ఒకే ఒక స్థాయి భావము ఏమి
సంచారియైతే కలగలేదనియు నుండ ప్రతి
ప్రకృతినికాదు గల స్థితిని, సందర్భమును అనుసరించి
ఒకే భావము స్థాయియగునో, సంచారియగునో నిర్ణయ
పడకపోయినది ఇదిగో భావములను తమకేగగములుగా
నేరేఖానుబంధి ముక్తి స్థాయి భావము

వెన్నెల విన్నపాలు

శ్రీ బొడ్డు వాపరాజు

[కాకతా దెబ్బలలోని మహావీర తనయార్థి బ్రాహ్మణ మహావీర తనయ వయనామృతములగు తద్రూపరేఖలు కరచాగియినుల పురింక తాళవములు ముడుపులో నిలిచిన ఆ బొండా, బొంకలొనలై స్వామి మనురాకృతీ, దానిని చరిగించే ఒక తియ్యని వెన్నెలకయీ తక్కువ కాకతి నిచ్చినది]

చదలేటి ముగిలి పాదలం

తెడలినపుచ్చులూ! కడలి చెంగుల తరగర

నిదిలిచిన పాల నురగలూ!

పాదవెన జాండమును పారలు పారలై వెలుగులో!

నిశించినవి మహావీరశిరోవీధి, మాత్రికమకుట సామ్యమున కొన్ని;
పరిధించినవి తత్తృభు భుజాంతరసీమ, వైజయంతి వైభవమున కొన్ని,
ప్రవహించినవి స్వామి పటుదీర్ఘ తడయిష్టి, శీరాభిషేక ప్రసిద్ధికొన్ని,
ప్రసరించినవి దివ్య పాదాగ్రచేదిక, పూజాప్రసూన విస్ఫురణ కొన్ని;

వెన్నెలలు చింది చిలువలై వెల్లివిరిసి

తగుతులొరసిన వా తారద త్రియాను

భావనా రమ్యయావకల్పవలమెరసి

గోమతేశ్వరసేవా నిశాధళి

దిన్నుల రాయస్వామి తలమీద కరచరద్రభమాలికలో
వెన్నెను వెల్లుపూల చలిపందిర నిఘర తత్తవస్సము
తృన్నమహాగ్నిగ్రాగు గిరివల్లభ నాదల గండపు తా
నన్నగిసాగ వెన్నెల తుమారము, కవ్వరపుం దుమారమున

హిమచేలాంచల చంచలభ్రాతరగణిన్ హేలాపదన్యాస వృ
త్యములన్ స్వామి వదాజ్ఞసేవకు కరద్రాక్షేద కన్యానహ
నము విచ్చేసెననంగ వెల్లినవి జ్యోత్స్నాభార లంకింక మొ
త్తములై తదిరి సానుభాగముల ముక్తాశ్రేణి పండించుచున్

నకల దిగంతరాశములు వల్లని వెల్లనికాంతి కాంతిలో
నొక ముఖరామభూతి కరుకొన్న, సుగీర్ణ వినిలరేఖ వో
లిక నిలుచున్న స్వామి కన్నుగేవల చిందు దయాసామ్యతో
ర్మికలు జగములెల్ల ప్రవరింతునట ముఖచంద్రికామిషన్

అవునువెన్నెల కాదు నత్యమ్ము! స్వామి

తరుణ కరుణాస్మితమ్ము! కాదన్న నెట్లు

శృంగార ముఖతఃసమనోహ్యము లెల్ల
తుడిచివేయును నమ్మకతాసాచరణ?

వినుచో వెన్నెలలార! స్వాయి శ్రవణోద్విత మిరు క్రిడించు నే
తను వినింపుడు శ్రద్ధ నిట్లని-శృణుపాయమ్ముగా రాజ్యముం
దన యిల్లాలిని, తన్ను బిడ్డని నమస్తం బుజ్జించెన్, తపి
చెను, సాధించె నతండు మున్ను భువనశ్రేయమ్మునుం దానుగా
“ఓయిప్రభా! తపింతు విటు లుద్విధరాగ్రము నెక్కి, ఎన్ని య
ధ్యాయము లే? లోకకళ! సంకయనం దిలకించినావె? ఆ
ధ్యేయములయ్యె నేను భవదీయ కగర్ధిత మార్గముల్! దయా
నోయధివాచు కొండ దిగదో! ఒకగట్టుకు కేప్రువో భువిన్!

“మానవజాతియంద, మనమార్గమునం బడె, లోభమగ్నమ
జ్ఞానవిదగ్ధమై యడుగు జారు; పరస్పరదుష్టచింతలో
దానవమయ్యె, హింసకరుధర్మము ద్రోశ్చ, తగ్గిమ బోధా
ధ్వానములయ్యె నింతటి యధర్మము చూచి భరింతునే ప్రభా?

“నత్యనుహింస శాంతియను శబ్దపదార్థ మెరుంగరాదు పో!
నిత్యము పీట నెట్టుకొని నిల్చెను తానము తద్యయంకరా
ఎత్యములొ దురాశయును స్వార్థము నేను జగమ్మునేలు నీ
యత్యయ మొర్తువో తెలిసి యయ్యె, తథాగత! మానముద్రలో

“లేదు పరార్థదృష్టి లవలేశము, పీడన దక్కినన్, మతో
న్మాదముగాక తన్నహిత మార్గవమాదృతి లేదు, స్వార్థనం
పాదన తప్పినన్ మతి! ఇట్లదలే నిజభాగ్య బీజ మా
సోదర మానవస్థితియు, చూడు ప్రభా! జగమెట్లు పోవువో

“కదలి రావయ్యె తండ్రి! నే దడను వచ్చె
దివ్య నవధర్మభము స్రుతిస్తనలిపి
శాంతి చంద్రాతపమ్మున జగతి నడువ
నత్యము నహింస తద్రథాశ్వములు నేసి”

అని యల్ల న వినిపింపుచు
జననాధుని, లోకహితము నేయుడు;—మీ చ
ల్లని తన మది యెవరికి వ
య్యునయా! నవచంద్రికాకళిరములారా!

పుట్టు మచ్చ

శ్రీ వెంవటి సచ్చిదానందకర్మ

**మృషి! మరుమేదుల వస్తుండా!—
ఎవ్వకు వస్తుండా!—**

ఈవిషయాలు పరిగా సూచించగలిగితే తను
మరిచిపోయిన విషయమేదో ఇట్టే జ్ఞప్తికి తెచ్చుకో
గలవనుకున్నాడు రామ్యార్జుని చిట్టచివరికి

మరిచిపోయిన విషయమిన్ని వూరి, తనకున్న
నైకాలనే పరిజ్ఞానాన్ని తొగ దోడుకోవటం మొదలు
పెట్టాడు తనకు తెలియదా? — అత్యంతాసక్తితో
ఒకటి తరవాత ఒకటి నైకాలనే పుస్తకాలు రాత్రు
బదులూ అదేపనిగా చూడటం, ఒకనాడు అస్తరాత్రి
నాకా చదివి పుస్తకంలో విషయాలు తనకు అవ్య
యమయ్యటంమంటే తనకుతే పరమ కిరాతుకిగా
తోచటం, రైటు అద్వివేదమోక్షమంటే అద్దంలో
కనిపించిన తన బొమ్మను చూచుకుని కత్తెనుని శక
య్యోజోవటం— ఇత్యాది ఘట్టాలన్నీ మనఃఫలం
వినా బొమ్మలు కనుకున్నై

సిగరెట్టు ముట్టించి వయ్యూరిగి ఘట్టమని
నవ్వాడు రామ్యార్జుని

ఒంటరిగా నిలబడి అంత వత్సవర్షసంకుకు
పక్కనున్న కత్తికి ధియపకుకూ రామ్యార్జుని పు
ఘాడాడు

రామ్యార్జుని స్వూహలో కచ్చాడు శేపు
మెంటువినా నిలబడ్డ మరెవ్వరూ తన వత్సవర్ష పట్టించు
కోసంకు తృప్తిపడ్డాడు తనకు తెలియదా నైకా
లనే శిరిలోపడి వత్సవాలయ్యావని వారిక కరుచు
కున్నాడు

తన మరిచిపోయిన విషయమేదో జ్ఞాపకం
రాతేను అదేదో తన బావమరిది! చెప్పాలనుకున్న
వరమవకాన్యం!

మ క్షిప్రంలో మునుపటికిన్న భావాలన్నీ
టేకి మళ్ళిగించబడితే కావ్యభక్తుల పూనుకున్నాడు.
కాని, అంతుదొరికే మూలనతేదీ లేవు విరిగి

‘లాభంలేదు , వాడితో కలుస్తాడటంలా అదే
జ్ఞాపకం గమ్యంలేదే’ మృదుకు శే లోపల మందజ్ఞాత
రామ్యార్జుని మునుకుంచి వెళ్ళటం, అది తన గమ
నించకపోవటమూ గెండు జరిగిపోయినై

ఆ విషయం మందజ్ఞాత బాగుకుదురం
వెళ్ళిన తరవాత కాని రామ్యార్జుని గ్రహించలేదు

ఇచారిత పరామగా ఉన్నా శేమను
కున్నాడు అంగేగాని, అవ్వలైతా గ్రహించలేక
పోయేడు మరుమేదుల వస్తుండా, ఎవ్వకు
వస్తుండా!

‘మందరం! మందరం!!’ రామ్యార్జుని బొమ్మ
కొనుంటూ శేపుమంటువినా వదిలి, పరుగులా
దిగంగా అటువైపు వెళ్ళుచుండేడు.

ఈ పిలుపులేమీ వివరాలు ఎవ్వరూచూడరా అని
ఉన్న బమ్మగో వడ్డాడు మందజ్ఞాత ఒక్క
గంతులూ అంగేకాన, రామ్యార్జుని కచ్చేగోవల
బమ్మ కదిలిపోతే బాసుంకునని తాదా అను
కున్నాడు!

‘ఒరే! బావా! విశ్లేషణ!’ రామ్యార్జుని
వదిలమని పూర్తిగా పరుగు ప్రారంభించాడు వది
నాగరికతల కాలవాలపై వత్సవరాణనగరు శేపు
మెంటువినా!

బమ్మ కనుకుకున్న వత్సవరైంది
మందజ్ఞాత ‘అమ్మయ్య!’ అనుకున్నాడు
ఇంతగా, వదిలమంచి ‘చూడరా!’ అన్న
కండ్లగుండమయ్యల బావతో వెన్నులోపాడింది
కట్టు విరిగించింది మందజ్ఞాత!

బమ్మగో ఏకగో ఎక్కడ బనకుత్తిరిగి
చూడటాని! మెడతెచ్చి పీరిక వళించింది మంద
జ్ఞాతగో అనుమానమేదీ లేదు—ఆ ఎక్కింది
రామ్యార్జుని!

కొవ్వకుంటూ కచ్చిరక్కన తుచ్చువాడు రావూర్తి!

సుందర్బావు మెడ తోడొచ్చి నిగిసినట్లని పించింది కాధవకుతున్నట్లు మెడ అటూ ఇటూ తిప్పి 'ఏకోయ్, బానా!' అంటూ పరామర్శించాడు

'చాల్లేరా! మరి నేనుంటావా' అల్లం తయారావ్వుంది గావులేక రెట్టిగా చిక్కోతాను.

'అచ్చే, నిలంగా నమ్మకకోలేదురా!' నమ్మించటానికి చెయ్యికిగ్గ అభినయమంతా చేశాడు సుందర్బావు

'మొక్క మొగ్గ మెరగని కండ్లకు నేను పిలుపున్నది నిశ్చయ బిమ్మ అపాకుగాని, నీకు తెలిసే లేదు! పరిగ్గా అవధాలాగటమైనా నేర్చుకోరా!'

సుందర్బావు రావూర్తి మాటలు పట్టించుకోనట్లు పెదమొగం పెట్టి తొయ్యన్నాడు రాకమరికి మాట కట్టించటానికి సుందర్బావు తీయడం ఆపరిచే ప్రయత్నంలో ఇది ఒకటి తమ పమాధానం చెప్పకండా పోయినట్లుదంటే మరొక వాయిదా వరకళ్ళ తరవాతమైనా రావూర్తి నోయక చెయ్యికోసాదని సుందర్బావు నమ్మకం

రావూర్తిది ఆకొక తరహా—మైద్రాస్ అయ్యేది, ఆమైక లండన్ అయ్యేది మన అలవాట్లు, మన ప్రవర్తన మారవలసిన అవసరంలేదు—అంటాడు. ఈ విషయంలో వాడితో ఇరవయి ఏకేధించకపోయినా వాడికి చింతలేదు.

రావూర్తి ప్రవర్తనలోఉన్న ఈ మొరటు దనంకల్ల ఎక్కువ కాదు గురిఅయింది సుందర్బావు మన ప్రాంతీయ అలవాట్లన్నీ మన ప్రాంతాల్లోనే వదిలి మరి కలకత్తామొయల్లో ఆడుకునేవాడు. కాని, రావూర్తి మాత్రం ఆ మరొకటి దక్కనిచ్చేవాడు కాదు

అంతేకాదు—ఎదురైన మరుక్షణంలో తనకి తానుగా పెద్దరికం వసించి 'దండంక!' అని దీనిస్తూ న్నట్లు మాట్లాడేవాడు సుందర్బావుతో

మన ప్రకృత్యలో ఉన్న ఏ విశేషంకల్ల రావూర్తికి ఆ అభివారం వస్తోందో, ఏ లోనంకల్ల

తనకి చిన్నరికం వస్తోందో పోధవడకపోయింది సుందర్బావుకి అనేకసార్లు అనుభవవాడు—అతని కంటే ముందు ఆ పెద్దరికం అంది తుచ్చుకుంటామని కాని, సుందర్బావు కది పాద్యంతాకోసామోది

బిమ్మ కండ్లకు చిక్కెట్లు చెయ్యకుంటూ వచ్చువాడు నవకనుంచి

'ఎండ్రమాలిని చూచిరావటానికి వస్తానని ఈ శోభకు నన్నుక్క మండేమని ఇలా మొహం తప్పిస్తున్నా సెక్కడిరా!' రావూర్తి మళ్ళీ అందుకున్నాడు

ఈ ప్రశ్న తనమీద విరుచుకుపడకపోవని, ఇంచాకటిమంటే పమాధానంకోసం సతమతమూ తున్నాడు సుందర్బావు కాని, పమాధానం తోచేలోపలే రావూర్తి ఈ ప్రశ్న వియ్యటంతో— ఏదీ ఆ సరి అందుకునే లోపల కాళ్ళకింది అధారం లాగి నేసినట్లయింది సుందర్బావుకి

'మొదలెంచారానా! ఎండ్రమాలి ఇంటికి వచ్చామనే విషయంలేరాన కాని, అక్కంటు ననొచ్చింది మరొకకోటి! నల్లారి!' అన్నాడు తడవకుతూ.

'ఎక్కడికిరా?'

సుందర్బావుకి వల్ల మండింది. 'పారీస్!?' అన్నాడు వడతిడుతున్నంత అనవ్యం గొంతులో! తెచ్చుకుని

రావూర్తి వెలిగిగా నత్తకూ, 'మొదతం భోటా! మత్తవ పన్నెండో నెలమరు బిమ్మలో ఎక్కి పారీస్! వెతుకున్నావట్రా!' రావూర్తి ఇంకా నత్తకూన్నాడు

అవతలివాళ్ళ ప్రాణాలతోడి, అద్దమైన అణా పలు, చెవాపలు వాగించి తమ సంతోషించే పెదవ న్నకావం తన రాకమరికిది అనుకున్నాడు సుందర్బావు.

నిజానికి, తమ బిమ్మలో ఎక్కేమందు అది ఎక్కడినుంచి ఎక్కడికి పోయినో చూడలేదు. రావూర్తి కంటవడకండా ఉంటే చాలావని అని ఉన్న బిమ్మలో చూడటం. మరి చిక్కెట్లని మించి ఇలా ప్రాణాలంతే తనవి చెయ్యకలను!

‘తెలిసి తప్పుకగా ఆదిత అవధాన్ని ఇప్పుడైతా కట్టుకున్నావా—నక్కలంకించి పోవో... కానీ, మెలాతూరుపోయి, సుబ్రహ్మణ్యంతో కలిసి అటునుంచి అటు పారిస్తోందామనమన్నాడు—అని!’

ప్రాణం నిలుపుతా తీరా దరించింది సుందబ్బాపు!—తమపక్ష ఈ ప్రమాదంనుంచి తప్పకోకటాని! తమ చెప్పించుకుంటున్న పాకునాదా అది! అది కాస్తా రామ్యూర్తిమండే చెప్పేదాయె ఇప్పుడు తమ ముగ్ధి వాటికే ప్రకృతరచేత్తే ఏం అతిశయిస్తాయి!

మరి తేరే అలోచనాదా తోచటంలేదు

‘విజంగారా! నమ్మలే నమ్మలే లేపోలే లేదు—సుబ్రహ్మణ్యం దిగ్వికేతేను విడుదలమిది అతని పార్టీలో అర్థంబుపనుంది తలపోయే విషయం. ఎంత నొక్కిచెప్పినా ఎక్కడున్నానే అనిపిస్తోంది సుందబ్బాపు! కాదు, చేతులు కట్టితేనే తన బాతమరిదిని పరుగెత్తే బుద్ధుడుంచి విసిరి అవతల పాతన్నే బాగుండు నవ్వించింది!’

సుందబ్బాపు పడుకున్న ఈ ఇంకాటమంతా గ్రహించి ఎంతోపిచ్చునూ వాడిలాగా ‘అబద్ధాల ఊరిలో ఏం దిగబడిపోతున్నావురా! అన్నీ! నాకు తెలుసురా—ఈ సుబ్రహ్మణ్యం, ఈ తలపోయే పనులూ—అన్నీ! మంగల్రేపే సుబ్రహ్మణ్యం కనిపించాడు నీతో ఎట్లాడి కన్నువ్వునన్నాడు! పన కన్నుడో అమరున్నాయి—మీ రిద్దరూ బుద్ధాండు! మాటికి పోదామని! కానీ, అమరున్న మీమాకా పోవటంకల్ల చెక్కటం సంతోషించుకున్నాయి!—ఇదేనా సుబ్రహ్మణ్యం కలుగుకోవటమో, తలపోయే పనులూ!’ అన్నాడు రామ్యూర్తి.

సుందబ్బాపు తెల్లబోయిపోస్తూ ఉండిపోయాడు చెప్పిన అబద్ధాన్నీల్లా రామ్యూర్తి ఎగతేసి తేగనదుకుతాంటే తనేమి మాట్లాడగలడు?

‘ఎంత పోనుపోకో!’ అన్నాడు కండక్టరు, కండువని బిక్కెట్టు ప్రసక్తి ఎంతవేరటికి ఎత్తకాలో చాచామని తనూ అంతిమ తానుకు తూర్పున్నట్టు.

‘రెండు బ్రెస్టికా’ రామ్యూర్తి కేబుల్మండ్రి నుంచి తిరున్నాడు

సుందబ్బాపు బిక్కగా కండక్టరువైపు చూస్తూడు. ‘ఇది బ్రెస్టికా పోవాడుపో! ఇది ‘బి. A’ మెలాతూర్ ఎంతోకాదా? పోను! కండక్టరు ఈ మాటలేననీ!—సుందబ్బాపు తెలిసి పట్టా ననుకున్నాడు

‘ఐలే, రెండలకే!’

బిక్కెట్టును గురించిన సంభాషణలో, పది గతుకున్న బుద్ధు రోదలో సుందబ్బాపు తమ బ్రెస్టికా రాజుగా రానన్న మాటలు మదిలిపెట్టుకు పోయినై.

‘నాకు తెలుసులేరా నువ్వు ఎత్తిన ఎత్తే ఎటో—నమ్మకమేద పడినావుల పడమని నువ్వు ఒక్కడివి చంద్రమూరి అతివ్యం అందుకునేందుకు బయల్దేరావు!’ రామ్యూర్తి ఆడిపోసుకుంటున్నాడు.

అలా కవిస్తాంటే నిజమే నన్నట్టు నోరు చూసుకు తున్నట్టుం ఎలా?

మైగా, చంద్రమూరి తనకు ముఖ్య స్నేహితుడు తప్పి వాల్లింటికి ఆహ్వానిస్తూ, బాతమరిది కదా అని మర్యాదతోనం పక్కనున్న రామ్యూర్తిని నూదా కన్నున్నాడు అంతమాత్రానికే చంద్రమూరి ఇంటికి వెళ్ళటాని! తనకంటేకూడ ఇంక అన్నీ చూపుతానేమిటి? నివసితం! ఇలాటి వెలితితనం రామ్యూర్తికి కొత్తకాదని సుందబ్బాపుకి తెలుసు

‘ఒక్కడే చెడదామనుంటే చెడదా నుడు వున్నానులేరా! అన్నాడు సుందబ్బాపు—బుద్ధు దిగిన తనవార మాట్లాడుకుంటాం ఆ గొడవలన్నీ—అనే మాటలు స్ఫురించేటంత విసుగ్గా

‘ఇదన్నీ కాఫీకే రమ్మరి పిల్చాదా లేదా చంద్రమూరి!’

సుందబ్బాపు మూధానం చెప్పకూడదని గట్టిగా నిర్ణయించుకున్నాడు

‘మరయితే అంతస్వార్థమందుకు! అంతా మత్తే బాధకోవారేం.’

సుందబ్బాపు ఇంకా నానంగానే ఉన్నాడు మాటవరకే రమ్మంటే ఎందుకు బిడింత ఉంటుంటే! తమ అక్కడికి వెళ్ళటాని! ఇప్పుడేదని తెలియబట్టి బిడింత రెచ్చిపోతున్నా తేబానని చెప్పటి తన

ప్రకరణలోలోకం నివారణకుం పెదకలపెట్టాడు
కుండజ్జాత

రామ్యుర్తికాదా వాగ్దోరణి కట్టికట్టాడు

రామ్యుర్తి మనసులో ఏదో లీలగా పెదకలం
పెదలపెట్టింది అలోదలలో పద్మాకు ఆలో
చించినకొద్దీ ఏదో కిక్కిరింపుతున్నాడుకున్న
ట్లుంది తప్పిలే విషయమేదో వెలుగులో రావటం
లేదు

అంతవీధు రామ్యుర్తి ఆచార్య చంద్రమూర్తి
మెగులుతున్నాడు ఏమిటి చంద్రమూర్తిని గురించినది?
ఏమో! టటుక్కువ, అతని ఆవిర్భవం జ్ఞాపకం
కచ్చింది ఇలా ఆలోచిస్తాంటే విషయాన్నుంచి
దురహతున్నట్లు కూడా అనిపించింది, మళ్ళీ—

చంద్రమూర్తి చాలా కలుపుగోలుకంలా మనిషి
ఒకనాడు మాంటురోడ్డులో కుండజ్జాతావు! ఎన్నో
పట్టరాని ఆకేంతుల పరామర్శించాడు మళ్ళా
చూడగోరు కారుని పూర్వస్మేదాన్ని అశోభనగా
పెట్టుకున్నాడు

‘చాలా మారిపోయావ్’ అన్నాడు కుండజ్జాత
మాట్లాడుతున్నంతవీధు చంద్రమూర్తిని అనిపిగా
యాస్తూ

చంద్రమూర్తి కనుట: స్ఫురద్రూప మిగతా
ఆకారం తేలిగ్గా ఉహించుకోవచ్చు—కవి, అంగు
లోనూ భారతి కూడాను! పూర్వంనుంచి చంద్ర
మూర్తి కవిత్వదోహతి అంటేది నాకు రానివ పని
కుండజ్జాత చిదవలమేలే చిదవలేదుగాని, చాలా
పరిశ్రమ అవ్వటం మెరుగున్నాడు! ఉచ్చపటలేక
వాటి గొంతులేదో నాకు పత్రికలనిండా వెయిరాను
మంటంటే అన్నీ చిదవలవిన కిక్కు మనకేమిటని
నించేది కుండజ్జాత ఇత్యాదుల!

మొత్తానికీ దీని కేవల ప్రేమగొంతు లుండి
ఉంటే లేకపోతే ఇంతవేలు గొర్రెత్తికు పత్రి
కల్లో—అనకునేవాట్లు చంద్రమూర్తినిగురించి కుండ
జ్జాత ఉన్నరా మిగులు కావాలే, పాఠశూరి
నుంచి కచ్చి కాలేదోగా ఇదువు కలిగిస్తాన్న చంద్ర
మూర్తి స్వభావమేదా తెలిసేదికాదు వాళ్ళకి ఇంతలో,
విద్యుగ్లో నెరిసవాడు కాస్తా, మాతాత్మగా ఇదు
వు! పన్నీపెట్టి యెద్దలోనేరే అటుకెరువులమీద

వాంబులు విసరంటంతోకాటు అంద్రశక్తినివాద
నితనగోయాలుకాదా కదలటం ప్రాశంభింపాడు

మళ్ళీ ఈ నాడు మద్రాసులో ప్రత్యేక
మయాకు చంద్రమూర్తి! ‘ఎప్పుడొచ్చావ్?’
అన్నాడు కుండజ్జాత, ‘ఎన్నాళ్ళకు కనిపించాం!’
అన్నంత పరామర్శగా

చంద్రమూర్తి చాలా కలసాగా ఉన్నాడు
‘రావటమేటికో ఇక్కడే ఉంటున్నాను!’
అన్నాడు

‘ఏం చేస్తున్నావ్?’ అన్నాడు రామ్యుర్తి
కేవలం పరామర్శిస్తున్నట్లు

‘పత్రికా సంపాదకుడుగా కాలం గడపు
తున్నావు’ అని ఒక చిగువత్సవవ్యాస ఇంతకరమ
తన కీరితం ఎన్ని విపరీతమైన దారులు తొక్కింది
జ్ఞాపకం ఉచ్చి తనకి తనే కెప్పుడుంటున్నావేమోనని
నించింది కుండజ్జాత!

‘గామాంబులదా?’ అని అకుచదామని నోటి
దాకా వచ్చింది కుండజ్జాత! కాని, అన్ని విరహ
గీతాల వ్రాసిన వాణ్ణి అంతి నూటిగా ఆ విషయం
అడిగితే ఎటు పోయి ఎటు కర్తవ్యంనని విరమించు
కున్నాడు

కాని, చంద్రమూర్తి ఇప్పటివరకే రచించాడు!
మిగులించిన ఇంత వేలు పరామర్శించు
మంటంటే రామ్యుర్తి పెదకలండా మాట్లాడు,
వాళ్ళలో చాలు ఒకటి తరవాతి ఒకటిగా నీగరెట్లు
చాత్రం తిగలేస్తున్నాడ నిశానికీ, తమకూడా మాట
కలవ తగ్గనివయం ఒక్కటి కూడా లేదు వాళ్ళ
సంభాషణలో

చంద్రమూర్తి నిల్లు పెట్టింది కైటికస్తూ ‘రేపు
అదినారం మా ఇంటికీ రారా కానీకేవల కల్లరా
భోజనాలు కూడా మా ఇంట్లోనే ముంచిపో’ అని
రామ్యుర్తితో ‘మామూ! మోడు కూడా రావాలి,’
అని నంట పెట్టుకువచ్చే నాన్నకి కుండజ్జాత! పురమా
యించాడు తన ఎడమ కన్నీటి క్రిస్టికో వస స్థాన!
పడుగెత్తాడు చంద్రమూర్తి

చంద్రమూర్తి పెళ్లి అయివుంటుందనుకున్నాడు
కుండజ్జాత అతనిగాడు చేసిన బహుభవ ప్రయోగం
కెప్పుడో రింగురింప మంటోంది.

‘పక్షివాళి ఈ కవిరాజు!’ అన్నాడు రాజ్యుర్రి చంద్రమౌళి కావ్యమూలం సాగగానే. సుందరమైన తనకు తెలిసిన వివరాలన్నీ చెప్పాడు.

‘ఎంత, ఈ మహావి రాజ్యుర్రి మనం చూడ తగ్గదే! మన ప్రయాణం మరిచిపోయి! చంద్రమౌళి భార్యకు చూడాలని తిరుగుతూ వివాహం వహించాడు. ఆ విషయాన్ని రాజ్యుర్రి తెలిసి ఆతని నీతిమంతుడు పట్టరాని కోపం వచ్చింది వాడినిద.

తరువాత, సుందరమైన కవినించినప్పుడు రాజ్యుర్రి జ్ఞానకంఠాను అదివారంవాటి తన కార్యక్రమం ముగించినది. రాజ్యుర్రిని పిలవగా వాడింత ఆసక్తి చూపించటం సుందరమైనది చాలా చిత్రానించినది.

రాజ్యుర్రి నిజంగానే అనుకున్నాడు—తన బాధనీ, చంద్రమౌళిని కాపాడటానికి వాటి ప్రయత్నం ముగిసింది. అప్పుడు అతని బాధనీ చాలా మందినికూడా బాధపెట్టిన ఆ యువతీలను కల సొందరాలు. ‘మన తెలుగుకోవాని! ఇలా భావించటం తప్పకపోవని అప్పుడప్పుడు అక్కడ పోయి కోరగా పోలేను! ఆ పాట కోరే—చంద్రమౌళికి ఆ అమ్మాయినిద మోటుకంటే ఉండిఉండివున్నా. గాని, ఆ మోటుకోరిక గేయాలవ్యాసా అక్కడ జవాన్నీ ఉందిగ్గరించగా లేదిది తన కేవలం జ్ఞానమేగా ఆదిట్టి చూడాలనుకోవటంలో ‘రక్షణ’ లేదనుకొని జీవించాడు!

తన, రాజ్యుర్రినిన్న ఇంత ఉత్సాహం మునుపటికెల్లా దగ్గర రిపోయింది—ఆ తర్వాత ఎవరో తెలిసినది! ఇవా, తన బాధమరిచికో పోస్టి ముడటానికైతే ఈ ప్రయాణం పరిశీలించి తెలుసుకుని తీర్చిదిద్దాడు!

—రాజ్యుర్రి తరువాత, సుందరమైన మోటువానికీ బహుశా ప్రయాణం చేస్తున్నాడు. విషయం మరిచి, చంద్రమౌళిని కలుసుకుని ఇంటికి తిరిగి వస్తున్నాడు. బ్రాంతిలో పడ్డాడు! లేవమని సుందరమైన మోటువానికీ పోయింది. అది వచ్చింది. తన కలలను లేచి. రాజ్యుర్రి పాట, పలుకు లేకుండా జీవించివున్నాడు. ప్రయాణం తెలుసుకుంటుంది. సుందరమైనది అక్కడేగానే ఉంది.

బహుశా దిగంగానే సుందరమైనది తనకు వాటి కావ్యమోటులైనవి చాలాకాదు. ‘ఇక్కడే దిగంగానే అన్నాడు రాజ్యుర్రి దిగంగానే.

‘కవినించటంలో హాటలు!’

‘ఒక అన్నీ! మధ్యలో మళ్ళీ హాటలు తిరిగిం పెట్టక కాదుట విను. వాళ్ళు ఈ పాటికి కవిపెట్టుకుని ఉంటారు’ ముఖంగా తనకోసమే వాళ్ళ కాదుకుని ఉంటా రన్నట్లు అన్నాడు రాజ్యుర్రి ఈ ముటల చాలా తన పిలవని సేరం టానికీ రాజ్యుర్రి ఇలా ఎకటటం సుందరమైనది వివరించే దిగంగానే కలిపాంది.

ఎలాగో హాటలుచేరి సాధ్యమైనంత తెలుగు అక్కడే గడిచటానికీ నిలుగా తండు స్పృహ మోటువానికీ తెలుగు వాగా కావ్య తీరుమరమ్మన పురమయించాడు!

‘నాకు తెలిక అనుకున్నా విమలా ఇదంతా తెలుగు! అన్నాడు రాజ్యుర్రి కవిలో హాటలు మోటు, చంద్రమౌళి ఇంటికి సుందరమైన రాజులని వన్న అభ్యుదయ మేవా తనకు తెలియవట్టు!

‘నేను అక్కడికి రాను!’ అన్నాడు సుందరమైన ముండిగా.

‘ఎందుకంటే!’

‘అదంతా అనుకున్నది!’

‘విమలా! ఆ తరువాత రహస్యం నాకు తెలుసుటాని కోరి!’ అన్నాడు రాజ్యుర్రి తెలియనివాడివలె.

‘నా రహస్యం తెలిస్తే నాకు లక్ష ఉంటే అవన్నీ తెలిసి ఎందుకు చెప్పలేమిటి!’

‘పోనీ చెప్పవద్దులే, చాలా ఉంచుకో కాదు తెలిసిన రహస్యంలేవో నేనే చెప్పాను తెలిసి—మీనాక్షితో ముట్ట ప్రణయం అనుభవించుకోలే జరిగిన రహస్యంమంతా చంద్రమౌళి ముందు కడిగి వేస్తాను.’

సుందరమైనది ఒక గుర్తుమంది. ఎప్పుడు ఆ మినాక్షి చంద్రమౌళి భార్య అని రాజ్యుర్రికి తెలిసి అంటున్నాడో తెలిక అంటున్నాడో సుందరమైనది బాధనడకపోయింది. అందులో రాజ్యుర్రి ‘ఇక్కడే దిగంగానే ఉంటానే గాని అనుకున్నంత చేసి తీరగల సాధ్యం!

ఒకప్పుడు ఆలాదిశ్చ చంద్రుని ఇంటికి
వచ్చిపోతుంటూచాతశ్చ రక్తమిది మురిమరి ఆహ్వా
నించాడు తన నొడవలేటి అవతి! తెలిసిపట్టు లేవు
వచ్చిపోతుంటే అనుమానాలను వారి తీయవచ్చు
వనలు! అంతకంటే మరియైన విషయం—మీనా
క్షిణి చూడాలని అవతి వచ్చియుంటే ఆరాటపడు
తోంది—ఇంకా! శ్వేదం అనురాగానికి ప్రతి
రూపమే అన్న సత్యం తెలుసుకోలేది అమాత్యుడైన
కుండభావు! ఇలాటి కోర్కె ఎందుకు కలుగుతోందో
అర్థం కాకపోయింది!

‘నీ జీవితమంతా పి. పెద్ద తెల్ల మళాళాం దీపాకరిరా, బావా!’ అన్నాడు రామ్మూర్తి విరగబడి నవ్వుతూ

పూర్వంనుంచి కూడా అంటే!—

తన చదువు సమస్యగా పొగటానికే కుంభకృతు
 ఇంకా ఆలోచించిన ముఖ్యమైన మార్పులో ఒకటి—
 తన భార్య సరస్వతిని పుట్టించికి వసుదం! తల్లులు
 యోధాణగా అందించేదికే 'ఇది నుకే కానంది!
 నీ చదువుకే నీ నడికూ నిమిటి! ఉరుకు, శ్రీని

నడక ఎట్టేవారి - ఏమీ! - అనుకున్నాడు
 మందత్తావు అరారికి అయ్యింది తన పడుకున్న
 రాధ ను రించినో? 'అ! ముగ్ధుడు' మంటల నా
 పడుతు! అద్దకు! అన్నాడు మందత్తావు చేతైతంత
 కోపంగా.

తనకంటేగా వున్న పాపములను చేసు
కుంటూకొచ్చిన శ్రీజాతి బంధుదో ఆ చూపుల్లో
ఉన్న బ్రహ్మచరించి కుండవల్ల?

“ఏమైనా నీ విక్కడినుంచి-శృంగారానికి అంత
దూరం ఏలేదు!” అంది మరింత మండిగా

అంతలో పాతలు గురిపూచా తయ్యారైంది
అక్కడ! వదిల—మరదలిద్దరూ కూడారంటే ఇకను
వార్షిక పట్టికకంటే కాదు ఎంత వద్దనుకుంటున్నా
తన పక్కాగానే తీరవారు!

వదితే — మరదల్గొద్దయో విరగబడి నవ్వుటం
మొదలు పెట్టారు

మందిరములో వట్టరాని కోట మొచ్చింది తను
 చెయ్యగలిగింది చేశాడు—అక్కడినుంచి వెళ్ళిపో
 యాడు! అక్కడ ఉండినట్లు అరిగిన పగుళ్ళు
 పాలు గావటము. తను ఏకాగ్రుడో ఎవ్వడు వేరొకడి,

ఎప్పుడు గట్టికింది తిడి వార, కక్షతాంతోడూ
తెలిసి తోడకపోయి!

సుఖము చాలా గర్వం పరిపించి అనుకున్నాడు
సుందర్రావు అది మూర్తీ సైవర్ సవ్యంగా పరిశీ
అనుకున్నాడు! నిన్నుగాక మిన్ను ఇంటర్మీడియట్లో
చేరిందో లేదో ఎక్కువగా వున్నావో అనుకున్నాడు
దాని అనుబంధం!

సుందర్రావు ఇంటికి వచ్చేసరికి ఇల్లంతా చాలా
నిశ్శబ్దంగా వుంది సరస్వతి, సుఖి ఇద్దరిలోనూ
పూర్వపు నవ్వులూ తోర లేదు లేదు తన
కోపాన్ని వాళ్లు కొంతవరకైనా సాటించారని
సంతోషించాడు సుందర్రావు

తేడేడికగా విద్యావ్యాసంగం రెండుకోసం
పాటు జరిగింది

సుఖి మూడో వారు పూర్వపు కేరింతలతో
ఇల్లంతా దద్దరిపోతోంది గది తలుపులు ఎంత
దిగిరినా సుందర్రావుకి చిత్తకాగరి మడకలంలేదు
పుస్తకాలతో సహా సూర్యునిగా పోరాడుతోంది అతని
మనస్సు

“అన్నయ్యో! అన్నయ్యో!!” సుఖి చెప్పింది
తలుపు పగిలిపోతుందేమోనని అనుకున్నాడు

దధాల్లు తలుపుతీసి, “ఏమిటి? అంత కొంప
మందుకుపోయివుంటుంది తలుపు బాగున్నావ్? కొట్టి
సంతోషంలా అన్నాడు సుందర్రావు

“శిక్షనరీ కావాలి అప్రమాదం నీ దగ్గర పెట్టు
మూడుంటే ఎలా? మామూలైన అవసరమందడా?”

“అయ్యో! నిశ్చయమే అవసరం మీకు కాక
పోతే మాతా? మాతమంది మాతాకాలం చది
వుంటా! అని, ఈ ఎన్నోవాదాలవల్లు, “ఇంకోటి తప్ప
చక్క ఇంటర్మీడియట్ ఇంత వాదాలికి చేస్తోంది
మందున్నామా? అని దిద్ది మూర్తీ సైవర్
పరిశీ చేసినవాడెవరో కాని ఆ దుర్మార్గుడు మా
ప్రాణాలు నిలుపువా రీకాదు! ”

ఇంతలో ఒక అవరిదిగి స్త్రీ కంకం అవరిది
మంచి “సుఖి! రావోయ్! ఒకటంటే అప్పు తెలి
దా? ముందుకుపోయింది లేదు, అంటూ విధ
వచ్చింది.

సుందర్రావు గొంతు తడి అరిపోయింది! ఒక్క
మాటాని! తెప్పరిల్లి దీక్షారోహం చరణం ప్రాంతం
భింబాడు గదిలో ఎక్కడా లేదు

వసారాలోకి వచ్చాడు

మితాక్షి కూర్చుని ఉంది

ఇద్దరూ ఒక రివ్వపాట పోటుపాటు వదాడు,
తమకు తెలియకుండానే

సుందర్రావు నెలనీ దూపు మరలుకున్నాడు
మళ్ళీ ఒకసారి మితాక్షిని చూడమనుకున్నాడు
కాని మానవకోణాదు తనకుమీదా పట్టిగా
ఎవరో గాలింపటం మొదలు పెట్టాడు, దీక్షనరీకోసం!
తనకాదు సంతోషంమీద, ఈ అర్థంలేని తన సమ
మకు మంచి ఆ ఆహ్వానం లోలోనూ వచ్చుతుంటూ
ఉండివుంటుంది వదలుకున్నాడు ఎలాగో అక్కడి
నుంచి వెళ్ళవచ్చాడు

తన గదిలోకి వచ్చి కూర్చున్న తరవాతకూడా
ఒక్క చిన్నగా ఒలుకుకున్నది తన కండుకలా
ఉంటా అర్థంకాకపోయింది సుందర్రావుకి, స్త్రీలో సరి
చయంలేనివాడుగానే తన!

ఆరోజుల్లో చిగువుమీద ధ్యాసపోలేదు సుంద
ర్రావునరాలు వట్లు తప్పి పదిచేస్తున్న మితాక్షి
మామూలే చిత్రించుకుంటోంది అతని మనస్సు—ఆ
మామూలీ చాలా అలంకరించుకుంటుంది మితాక్షిని
మరొకటాడు వాగా చూచివుంటే బాగుంటే దమ
కున్నాడు సుందర్రావు.

మరునాడు మితాక్షి కాలేలో కనిపించింది.
తన, సుఖి క్షామ వదిలిపెట్టగానే వాళ్ళ నయిటింగ్
యామూలోకి వెళుకున్నాడు.

సుందర్రావు మనసుదీర నేరిపార బావాడు
మితాక్షిమీద కన్ను చెదిరేటంత అందగత్తె కాదనుకు
న్నాడు చాలా విరాహంబరంగా వుంది. కాని, వయ
మని మించిన వర్ణం లేనీ ఆ ఆహ్వానంలో దాగి
ఉన్న యృమకున్నాడు సుందర్రావు

ఆరోజు సుందర్రావు సరకుగానేవున్నాడు
వరిసరాలని మరచి అతని ముఖ మితాక్షి కే చిత్రిం
చుకుంటోంది. ఆనాడు తన సుఖిని చేసిన ఎన్నో
పట్టి తనకు అవ్యయంమనందేమోనని భావవచ్చాడు.

సరస్వతి గదిలో ప్రవేశించుటతో ఆరవి శిశువు అన్న చెన్నయైపోయి భార్యమీద పట్టరాని కోపముచ్చింది

రెండురోజుల తరువాత గుడిలో పాలు మిసాక్షి ఇంటికి వచ్చింది తుదావు రిద్దరూ చేరి $S=UT + \frac{1}{2}(AT)^2$ అనే ప్రాణం పాలు చెయ్యటానికీ భూమిపై నుండి అలాగే మామూలు చెప్పిన పాతమా, అచ్చుత్ర ప్రకృతి గెందరాకూడా వాళ్ళ తేని సహాయకారణం కావాలి

మిసాక్షి వచ్చుంటున్నా గుడి అన్నయ్యని పిల్చింది తనకు భావకమన్న ప్రాణం ఆశీనినందుకు తన అద్వియనికీ తనే సంతోషిస్తూ తన తేని లేటలు పొడవైన తలతలకు కట్టడమేట్లు ఆ ప్రాణం పాలు చేశాడు

తరువాత రీలు కల్పించుచు కాలేత విషయాలు చూస్తూడాకు కొంతకేపు మధ్యమధ్య మిసాక్షిని గమనిస్తూనే ఉన్నాడు కాని, మిసాక్షి ముఖం ఏ భావాలనీ వ్యక్తం చెయ్యటం లేదు రెండు ఇవలకు వచ్చిన రిద్దరూ భూమిపై చూచానికీ వాల్చిదూ గాట్లాడుకుంటున్నారని మిసాక్షి తనముంగు నీళ్ళ పడి ఉంటుందనుకున్నాడు సందర్భాత్

ఈ సంభవన జరుగుతున్నంతకేపు సరస్వతి ఏదో పని కల్పించుకుని వచ్చిపోతూ తనవైపు కోసం చూపులుచూస్తూ లేచిపోయి సైరా వదడటం గుండ జ్ఞాతు గమనిస్తూనే ఉన్నాడు

సరస్వతి గదిలో ప్రవేశించి 'అమ్మాయిల చొరన తప్పితే ఆక్షర చొరనలేదు అబ్బాయిగానీ!' నిజమే, 'నేను త్రుటింటికి నక్కర ఇక్కడెందుకు? పాతకంలా త్రుడలాగ!' అంది అటు తిరిగి

గుండజ్ఞాతుకి పట్టరాని కోపముచ్చింది స్త్రీ మృదయం ఎంత పరిమితం అనుకున్నాడు! దానిలో బాటు తన భావాలు మామూలు లేకుండా ఏర్పడినటం మొదలుపెట్టితే ఇలాటమృతం తన తనకే చేస్తే ఏమి?—అనుకున్నాడు తప్పేరగరి గుండజ్ఞాతు!

మిసాక్షి పాటి విద్యాగంధం తన భార్యకు లేక పోవటమే దీనికంతకాకారణం ఏళ్ళవందనీమించిన అందం ఉండొచ్చుగాక! దానికోసం జతగానిక లక్షణాలన్నీ అరణ్యమంది సరస్వతి—కరీత్రు తంతులసొంతులన్నీ తిరివాళ్ళ కళ్ళపైట్టు విడుతక

జ్ఞాన తోడుగుతుంది చీర లోపలి పరికినీ ఎటుటి వాడికన్న చెదిరేవిధంగా కనబడేలాగ అలంకరించు కుంటుంది కాని, సరస్వతి పొందరార్చన అంత తరకే—పాపీలుతోట్లు నేనుకునేవాళ్ళనీ రివెన్యూ రామకృష్ణ కార్లనీ చూచి వల్లనపు మునుష్యులని కక్కిరిస్తూంది మాదాడు ఈ నమ్రత, ఈ మేకులు మనమాయితే పాటకాని కంచుకా? దాలు పెట్టి కలిసి ఆక్షరమృక్క కనిపించలే!

మిసాక్షిని కలలుకున్న కొద్దీ సరస్వతిలో అన్న లోపాలుగానే కనిపిస్తున్నవి! కేవలం రేపలో ఉన్న పక్షత్యంలన్న ఇన్నాన్స్ కాలెగో ఎలా కావరం చెయ్యగలిగానని అప్సర్యవోవటం మొదలుపెట్టాడు!

క్రేమ—దామయ్య ఇచ్చిన కట్నం, సరస్వతి వాచ్యపొందర్యం తనలో కలిశాకాల్కరిక ఆక్రే కానికీ సరస్వతికల్ల తన పొందే ఉపకేమనం—పిటి మాయలోగడి తామటకీ అర్థమే గ్రహించలేకపోయా ననుకున్నాడు ఈ క్రేమవాదంతో, మిసాక్షిని త్రు తన దోహద మొగ్గుటలో తప్పేమిరాకూ లేదని అంతరాత్మ గుర్తింకోస్తూ వాదించుకుని గుండ జ్ఞాతు వానా కల్పానమకున్నాడు మాదా!

మిసాక్షి ఎగురైనప్పడలా తనలో వచ్చిన ఈ మార్పు వ్యక్తం చెయ్యటానికి ప్రయత్నించాడు

ఒకనాడు గుండజ్ఞాతు మేడమీది తన గదికి కిటికీమందు నిలచి కిథిలో చూస్తూన్నాడు ఆలో చవా రహితంగా ఎదురుగా ఉన్న ఇంట్లో ఎటో కాల్తరానికీ ప్రవేశిస్తున్నారని మిసాక్షివాళ్ళ ఆ ఇంట్లో ఉందామనుకుంటున్నారని గుడిల చెప్పటం భావకం వచ్చింది గుండజ్ఞాతు! ఇంతలో గుడిల, మిసాక్షి ఆ ఇంట్లోనుంచి వెటి నువ్వులలోకి వచ్చారు గుండజ్ఞాతు చాలాకేపుచూస్తూ నిలబడ్డాడు

అప్పటినుంచి—ఆ ఇంటికి, ఈ ఇంటికి రాక పోకలు మరింత ఎక్కువైతే మిసాక్షిలో తన పరి చయం పేమంగా మారింది—సరస్వతి అనూయి ద్వేషంగా మారింది ఈ మార్పుకేమం ఎటుకుంది ఎలా? గుండజ్ఞాతు గ్రహించలేదు ఆ కొందరలో

ఉన్నట్టుండి, మిసాక్షి ఈ ఇంటికీరావటం మానేసింది, కాలేతలో కనిపించటం తప్పితే మిసాక్షి వెట కనిపించటమే లేదు.

ఈ మాటల్ని కారణం తన ప్రకటనపై ఆమెకు కలిగిన ప్రయత్నమునని రాధవద్దాడు ముందటా! కాని, నిజం తెలిస్తే చానుండునని ఆరాటపడ్డాడు కూడా

మీనాక్షి, ముగిలీ కూడా జోస్తే తగ్గిపోయినట్లుంది, అంత ప్రాణమేకం, ఇంత బద్దవైరంగా ఎందుకు మారిందో నా స్పృహకితప్ప బ్రహ్మకుకూడా తెలిదు—ముగిలీ అడిగినా చెప్పవనిపించింది ముందటా!

మనా, ఒకనాడు దైవ్యంలేనీ 'మీనాక్షితో పచ్చి కొట్టాకేమిటి?' అన్నాడు పరిహసం చూపుతూ బ్రహ్మకర్మం కప్పిపుచ్చుకుంటూ

“అంత కష్టంగా అడిగానేలేదు!” అని తరవాది నెమ్మదిగా “ఆ అమ్మాయికో పిల్లాడు త్రుట్టి పోయాట్లు పెరికాకుండానే” అంది ముగిలీ మీనాక్షి మీద తన కని తీర్పుకుంటున్నట్లు

ముందటావు రేలమీద పిడుగుపడ్డట్లుంది ఒక దానికొకటి తెప్పరిల్లలేపోయాడు ఒకతే తా విడుదల నిజమే మనా, ఇలా చెప్పినందుకు వెళ్లెరి మీద పట్టరాని అడకలైతేనేమిది ముగిలీ మీనాక్షితో మాట్లాడలేకపోయా! ఇదిమాత్రం కారణం గావలసింది మరేదో కారణం నాకచ్చిన ఆ వైరంలో తన పని సాధించటాని! మీనాక్షి ఈ రహస్యాన్ని ముగిలీ బట్టబయలు చేస్తోంది మనకున్నాడు ముందటావు

“ఇది నీ కలం తెలుసు?” అన్నాడు “వదిలే! రాజ్యాధిపాత చెప్పింది! ఈ అమ్మాయిని వాళ్ళ తీరాల!” అంది ముగిలీ.

ముందటావు మరేమీ మాట్లాడలేకపోయాడు ఈ మాటల్లో నిజానికాని ఇవ్వడం లేటాని! నిజం లేనిది వెళ్లెరిని చూచినప్పుడేమిటి కచ్చిన ఆ పెద్ద మనిషి చాచివుంచమని అదిదే తెలియో తీవ్రంగా కావాలి!

కారణం కోరికల వాళ్ళయితేమిటి ఈ కనకలయ ఇంతవరకు తెలియకపోయింది తన కొక్కడికేమని గ్రహించాడు ముందటావు. ఇంటి దగ్గరి అమ్మమ్మలకు ఈ కథవారై తన భార్య ఈ సాటికి ఎక్కడో అందించుకుంటుందనికూడా అనుకున్నాడు.

తనవాళ్ళవల్ల మీనాక్షి! జరిగిన ఈ అవస్థ యాని! తన సానుభూతి తెలియజేయ్యాలనుకున్నాడు! ఎలాగైనా మీనాక్షిని ఒకసారి కలుసుకోవాలనుకున్నాడు

ఒకనాటి సాయంత్రం వాళ్ళ ఇంట్లోవాళ్ళు ఎక్కడికో పడుకున్నారు మీనాక్షి కంఠంలో ఎక్కలేదు ఇంట్లోనే ఉండి ఉంటుందనుకున్నాడు తన మాత్రంలో, ఒక్క అడుగునూ ఆ ఇంట్లో ప్రవేశించాడు ఆంత దైర్యం ఎలా కచ్చిందో తనకే తెలిదు

ముందటావు కచ్చిన అరిగిడి! మీనాక్షి ముందు హాలులోకివచ్చి గుండుమాత్రం తొట్టుపడి లేచునని భావించి అంది తనకూడా ముచ్చంటూ ముందటావు చాల ప్రమాదభరితమైన సంభాషణ సాగించటాని! కచ్చింది పనికికట్టిపట్టు చాలా విబుధంగా ముచ్చంది మీనాక్షి కాని, ఎంత చాచినా మనసులో పతనమై చికాకున ముఖం కట్టకం చేస్తూనేఉంది!

ఇక్కడకు బయలుదేరినప్పుడున్న చిత్తచైతన్యం దిగజారిపోయింది ముందటావులో తమ చెప్పినట్లుకు పట్టు మాటలు చాలవరకు మరిచిపోవటం మొదలు పెట్టాడు

“నీకు చాలా అన్యాయం జరిగింది మీనాక్షి!” అన్నాడు తిడుకుంటూ

కడప్రాంతంలోఉన్న తనని పూర్తిగా హత్య చేసిపోవటాని! కచ్చాడు ముందటావు అనుకుంది మీనాక్షి! సరస్వతి, ముగిలీ ద్వేషభావంతో తన హృదయాన్ని గాయపడస్తే, ముందటావు సాంత్వన కవనాల పేరుతో తన కెన్నూ పొడవకచ్చాడు ఎవరికానా నీ సానుభూతి—అనికూడా అనుకుంది మీనాక్షి!

“ఫలవారేమి తెలిస్తే” అంది తన అత్తే చావడమే పట్టు

నితరం కోల్పోయి ఉద్రేకంలో తమ గడిపిన ఒక జీవాన్ని పురస్కరించుకుని తెలిసినవాళ్ళంతా ఇంతకైతేగా ఇంత అక్కసు పెళ్ళిపోయాల్లా, ఇంత సానుభూతి చూపించాలా—అని మీనాక్షిలో ఒక పెద్ద కుపాస తెలలేగింది!

ముందటావు పడుకున్న తొట్టుపట్టు గమనించి, ఆకలిని ముగిసివేతం చిత్తించుకుని నిజంగా

‘ఇందులో అవిధమేమీ లేదు, అంతా నిజమే! అందు శబ్ద ముందు తప్పు చేసింది నేను ’ అంది తనచేసిన తప్పు ఇప్పుడు సుందర్బావు చెయ్యబోయే తప్పంత భూరమైనది కాదన్న ఆత్మవిశ్వాసాన్ని మరుసవరు చుకుంటూ

సువ్వంతి పతితులవుతాడు, మాతోటి దానినే—అని అభయ మివ్వగల అక్కర్తర మీనాక్షి తన కిచ్చిన ట్టనించించింది సుందర్బావు! ‘ఎనా, భరవా లేదు మీనాక్షి! అని కొంచెం కలపటయించి ‘అభ్యంతరం లేకపోతే నీ కొక విషయం చెప్పాలని మంటున్నాను’ అన్నాడు

‘అనుమాన మెందుకు చెప్పండి?’

‘మన చెక్కెత్తికైనా పట్టిపోదాం వివాహం చేసుకుందాం నిన్ను పుత్రస్వల్లో పెట్టి పూజస్తాను ’ అవర్తయిన మీనాక్షి! కావలసినంత గౌరవం కట్ట చెప్పితానన్నట్టు కదిత్యతోనేనా చాలానేపు బూట్లా చాచు సుందర్బావు

మీనాక్షి హృదయంలో ఒక అగ్నిపర్వతం పగిలినట్లయింది పరస్పరి, సుకిల మొదలైనవాళ్ళ నందినీ వించిన క్షుద్రుడు సుందర్బావు అనుకుంది కటలసాను ధూతులమాటున తాము మర్యాదవస్తులమన్న గర్వం సుందర్బావులో ఎంత చాళిందో!—అటు నంది

కట్టుకున్న భార్యతో కాపరంచేస్తూ, నిన్నటి చాకా అదే స్వర్గమని సురిసిపోయినవాడు ఇవాళకళ్ళ తనని తేవడీసుకుపోయి ఉద్ధరిస్తాడట!—తన తిప్పు చేసి ఉండవచ్చుమగాని, ఇలాటి ఉద్ధరింపులు తనేమీ ఎరగడే! ఈ నీతివరుడే! నీతి గరపట మే!?

‘ఎందుకొచ్చిందిరెండి ఇదొక గొడవ అవుతుంది మళ్ళీ’ అంది మీనాక్షి చాలా లాలనగా

తన కోర్కెకు అంత సౌమ్యంగా తీసుకునేసరికి సుందర్బావు! చాలా ధైర్యం వచ్చింది ‘భయంలేదు మీనాక్షి! నువ్వు దగ్గించే నేను నరకంలో జూదా సుఖంగా ఉండగలను, నే నెవళ్ళనీ లేక్క చెయ్యను .’

ఈ కదిత్య భారతీ మీనాక్షి చిరువత్సవనివ్వంది. సుందర్బావు మురిసిపోయాడు!

‘కన్న తగ్గిని, తండ్రిని కాదవలసి వస్తుంది ఎందుకురెండి ’ అంది గోమగా

‘నా నేమీ విచారంలేదు మీనాక్షి!’ అన్నాడు సుందర్బావు!

‘మీ భార్యకు వదిలివేయవలసి వస్తుంది!’ అలా చేయించటం తన కిష్టంలేదట!

‘పరస్పరంపై అసలు నాకు మొదటినుంచీ ఇద్దంలేదు, మీనాక్షి!’ అన్నాడు—అవిధమాడు తుమ్మవని అంతరాయ సుచ్చిసుచ్చి చెప్తున్నానీ వున్నా!

‘ఈ మా ప్రవర్తనవల్ల మీ చెల్లెలికి వివాహం కాకపోవచ్చు!’

‘అది నా కనవరం’ అన్నాడు సుందర్బావు నిస్సంకోచంగా

‘నేనేనా మీ కవనరం?’ అంది వత్సమా ‘ఔను! నన్ను వచ్చు మీనాక్షి! ఏటి! ఎదు రిడుతాను!’

మీనాక్షి పట్టుకున్నది!

సుందర్బావు ఏటి కదురీచాడు—చేతి కంది వచ్చి నగలా, కాణ్డాయి నేకరించి మీనాక్షితో ఢిల్లీలోయే గ్రాండ్ బ్రంకోలో వర్షాడు నైలు ముందు! సాగుతున్న కొద్దీ తన స్వర్గాని! ఎగబాగు తున్నట్లుంది

ఎంత ఆత్మకుంచాసున్నా తెల్లవారుఝానున కుడుకువట్టింది తెల్లవారి నిద్రలేచి చూచేసరికి మీనాక్షి విప్రు లేడు. తన కోటుకేబులో ఉత్తరం ఉంది—మీరు కట్టలేదబాబుకున్న గౌరవాని! నేను తగిలించింది కాని, మీకు, మీవాళ్ళకి ఇంత గౌరవం ఉంచుకుంటావా నాకు ఇద్దంలేదు. ఈపాటి మత్తు మీ కంకాని! అదివరనుకే నిమ్మర్ని ఈ పని! బ్రోల్చిపించాను—అని!

నెట్టె నతిలే దెబ్బమంటు లేదు!

సుందర్బావు ఇల్లుచేరుకున్నాడు చివరికి— అప్రతిష్టావ్రం మిగిలింది!

అలాటి మీనాక్షి తనాడు మళ్ళీ ఇంద్ర జూళి భార్యగా మర్రామూలో ఎదురైంది! ఇంత గ్రంథం వడిచినమీదట సుందర్బావు! ఇంద్రబావి

ఇంటికి వెళ్ళటానికి తెలుసుకుని ఉండంటే అర్థమవుతుంది.

‘చంద్రమూలి భార్య మరణం కాదు. మరణం కాదు!’ అన్నాడు ముందస్తుగా, రామ్మూర్తికి, నవకటి గొడవలన్నీ చంద్రమూలి ముందు ఎత్తవట్టని ప్రాధేయమవుతున్నట్లు.

ఇద్దరూ బ్రష్టిగా బస్సుకి రోడ్డుకాటి నుంచుకులుపు తిరిగారు. ‘అయినా, చంద్రమూలి భార్య మరణం కాదు నీ తెలు తెలుసుకోవాలి!’ అన్నాడు రామ్మూర్తి.

‘తేమ చూశావా!’ అన్నాడు చంద్రమూలి.

‘ఎప్పుడు?’

‘ఇప్పుడే!’

‘మన ముందు అక్కడికి చేరలేకపోయాం — అప్పుడే ఎక్కడ పనిగట్టావురా? అది ఒక క్షణం ముందస్తుగా కైపుచూపి ‘వీలే’ వాకంటే ముందుకువచ్చి తుదిమూలం తెలిసి భయపడి పారిపోయినట్లుగా నా తెలుసుకున్నావా, ఏరాదావా!’ అని రామ్మూర్తి నిరగ బడి వక్రమం ప్రారంభించాడు.

చంద్రమూలి చెప్పిన సమాధానాన్ని రామ్మూర్తి నవ్వు ముంగిట తిరిగి.

రామ్మూర్తి ఇంకా నవ్వుతున్నాడు.

ఇతరులు కష్టంగా ఉంటే తమ చూచి సంతోషం చేసి బిడ్డల స్వభావం రామ్మూర్తికి అది మళ్ళీ ఒక సారి అనుకున్నాడు చంద్రమూలి.

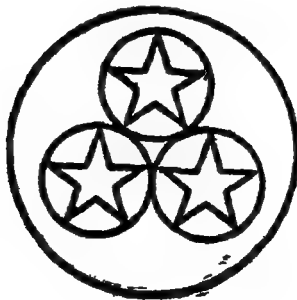
‘తేమ!’ నవ్వురావానా, సందేహం తీసికట్టుకుంది! అన్నాడు ముందుకువచ్చిన రామ్మూర్తి.

చంద్రమూలి అర్థమవుతున్నట్లు, చంద్రమూలి అర్థం దూరాన చూసాకే నవ్వుతూ ముందు ఇంతవరకు మనసులో ముందుపడిపోయిన ఆ రహస్యం చంద్రమూలి సాహసం నీటిమట్టంలాగ చలిచున్నట్లు పునఃపించింది రామ్మూర్తికి. ఒక సార్లు బయట నుంచినట్లుంది వాడి మనసు. — బాకమిడి తెలిసిపోతాడు, ‘చంద్రమూలి మరణం వివాదం చేయకముందే భార్యగర్భం రక్తం వచ్చింది!’ అని.

ఇంత రహస్యం వాల్చిపోయింది విశవసనీయమైన సరికి కళవికసన్నాడు చంద్రమూలి ‘ఇది నీ తెలు తెలుసుకో!’ అని ముందుకువచ్చాడు తానీ, ఇంతలో రహస్యం గానైనా ఈ ప్రశ్న వచ్చుటానికి విలువైనంత చిగ్గరకు వచ్చేకాదు చంద్రమూలి, మరణం.

విశవసనీయం — అన్ని విషయాలు తెలిసి కూడా అందరినీ నవ్వబోతుంటే చేసింది రామ్మూర్తి నది మరణం తనపై పనిపట్టికన్నవన్న విషయం విందుకు బతుకున్న సందేహం తీసికట్టుకుంది, రామ్మూర్తికి తెలియదు!

అతన్నిలా సర్దుకుంటే వాళ్ళు కైపు చూస్తే కానీ కైపుపడదు కూడా!

విజ్ఞాన శాస్త్రపరిశోధన సమీక్ష

శ్రీ వనఁతరావు వేంకటరావు

రెండవ ప్రపంచ యుద్ధములో విజ్ఞాన ప్రగతి కొత్త ఒత్తికి కలిగింది. ప్రతి దేశము నిర్వహణ సామర్థ్యాన్ని ఎక్కువ చేసికో దానికి, ప్రయోగసాధనలతో పాటు చేదానికి శత్రుమరణాస్త్రాల వాతపక్ష స్వరేణులను మంచి చిత్త చేయడానికి అనుమతానితో ప్రయత్నాలు చేయ ప్రారంభించేయ వస్తున్న దివ్య పరిణామములను విజ్ఞానము కేవల భూవాగ్విజ్ఞానం ఒకతరం క్రమిస్తున్న అన్నాదు ముగ్ధవత్తులై సానుకూల విజ్ఞాన ప్రకంతిలో కొన్ని ఘట్టాలను చూచి దాము

విజ్ఞాన పురోగమనంలో విచిత్రమైన ఘట్టాలు అనేకం తొందరగాయ దా చిత్రజ్ఞానాన్ని ఆధారంగా చేసికొని విజ్ఞానమొగ్గున్న, కొంతవరకు, విజ్ఞానాని తోపాటుగా సామర్థ్యంగా ఆ మార్గాన్నే విజ్ఞానం సాగిపోతుంది కాని, విజ్ఞానాని హింసచరిచారాలను వైతం, అవ్యవస్థ, విజ్ఞానం అనుగమించడం అందుకొదు దానికి తార్కాణంగా అర్థిల్లుతావ క్రమాలలో ద్రవ్యం యొక్క ప్రకృతిపను సేర్పావ నమృదు

ఏ వనాదమైతా ఘనం గానో, ద్రవం గానో, వాయువుగానో ఉండగలదు సామాన్యంగా ఈ మూడింట ఏ స్థితిలో ఉంటుందో నిర్ణయించేది తాప క్రమము, ఒత్తికి. సామాన్యతాపక్రమంకద్ర ద్రవంగా మన్న నీను పెంటిక్రేడ ముందై ఉన్న డిగ్రీల వద్ద ఘనీభవించి గట్టిగాను, మారు డిగ్రీలవద్ద భావ్యమై ఆరియూపంలోను ఉంటుంది గాలిమీదా చల్లారినకొద్దీ ద్రవంగాను ఘనంగాను మారుతుంది ఘనద్రవాల ఉదర్భంలో ఒత్తికికట్టి ప్రకృతి లేదు. అయితే, పదార్థాన్ని వేడిచేసినంత సులభంగా చల్లార్చడాని కళకళాం లేకపోవడంతో, అల్పతాపక్ర మాల వద్ద పదార్థం ఎట్టి లక్షణాలను ప్రదర్శిస్తుందో తెలిసికొనడానికి చాలాకాలం పట్టింది.

వస్తువులనెంతైనా వేడి చేయవచ్చును కాని, వాటిని చల్లార్చడానికి ఉరిఉందని సులభంగా గ్రహించగలం ఏమంటే, వస్తువందరి అణువులు ఎల్లప్పుడూ స్పందిస్తూ చలనంలోనుంటాయి చలనం వల్ల వాటికి ప్రాప్తించిన గతిజ శక్తియే తాపక్రమంగా వ్యక్తమౌతుంది వస్తువును వ్యర్థివస్థకు అణువుల స్పందం మందగించి, వాటి గతిజ శక్తి తగ్గుతుంది అణువులన్నీ విశ్రాంతిగానుండి అవధికం వాటి గతిజ శక్తి తగ్గించ లేమకదా! అనగా, అణుచలనం కూర్చు వైసంతివరకే పదార్థాన్ని చల్లార్చవచ్చును ఆ స్థితిలో దాని తాపక్రమం హిస్యమై తుంది దానికే “పరమసూక్ష్మ తాపక్రమం” అన్నాదు అది ఉన్న డిగ్రీల పెంటిక్రేడ కంటే 273 డిగ్రీలు తక్కువ అంతకంటే తక్కువ తాపక్రమం జగత్సర్వ సుందమ పరమసూక్ష్మం కద్ర వస్తువులో నున్న అణువులన్నీ స్తంభించిపోతాయి

ఒక వస్తువును చల్లార్చినకొద్దీ దాని తాపక్రమం తగ్గుతుంది దానితోపాటు అందరి అణువులు దగ్గర దగ్గరగా కుద్దించుకొని వాటి ముగ్ధమిన్న మూలం తగ్గుకూ ఉంటుంది ఉన్న డిగ్రీలకంటే 198 డిగ్రీలు తక్కువగా గాలిని చల్లారిస్తే అది ద్రవయావం నిలిస్తుంది. ద్రవించిన వాయువు నీలంగా నీటినిలై ఉంటుంది ద్రవవాయువిందువులు నీలమీద పడి వచ్చేడు తువ్వకుప్పక త్రుక్కుకూ, దూస్తుండగానే అది హరించిపోతాయి.

పచ్చిమిరపకాయలు, వచ్చిద్రాక్షపళ్లు, కమలూ వంతు తొనలు మొదలైన మెత్తటి వస్తువులను ద్రవ వాయువులో పడవేసి వైకి తీసి అని ఎంతో గట్టి పడతాయి. అట్టి పచ్చిమిరపకాయలు మిరియో కొట్టి వచ్చును, లోహాన్ని కొట్టితట్టు ఖాంగ్ ఖాంగ్ మని కట్టయాతుంది. ద్రవవాయువులో మంచి తీసిక దూది

నిజము అగ్నిపుల్లలలో ముట్టిస్తే ఒక్కసారి భస్మమమంది
అందుకంటే రక్షణమైనా పనికి వచ్చదు

వాచాకాలలో నిర్దుష్ట ప్రవహించినప్పుడు
వాచిక కోరిక నిరోధం కలుగుతుంది ఆ నిరోధం
[Resistances] వాచాకాల తాపక్రమంతో తగ్గుతుం
దని, పరమకూన్య తాపక్రమంవద్ద నిరోధం కూడా
కూన్యకూతుందని అనుకోవచ్చు కాని, అత్యల్ప
తాపక్రమాలకు కలిగించగల విధానాలు తెలిసిన తరు
వాత పరమ కూన్యని పూర్వము నిర్దుష్ట నిరోధం
చూర్తిగా నశిస్తుందని కనుగొన్నాడు అత్యల్ప తాప
క్రమం వద్దనున్న ఒక కలయికలో నిర్దుష్ట ప్రవా
హాన్ని పంపివచ్చు అది అవతరణంగా ప్రవహిస్తే
ఉంటుంది

అత్యల్ప తాపక్రమాలవద్ద ప్రవాహ ప్రవర్తన
కూడా ఉపరితలంగానే ఉంటుంది హీలియం అను
నాయువు ద్రవీభవించుచున్నప్పుడు పరమకూన్యత ప
క్రమానికి నాలుగు డిగ్రీలకైన అది ద్రవీభవించును,
ఒక్క డిగ్రీకైన ఘనీభవిస్తుంది అయినప్పటికీ పరమ
కూన్యనికే 219 డిగ్రీలవద్ద ద్రవం కావడాన్ని హీలియం
యొక్క లక్షణాలలో మార్పు కలుగుతుంది అంతి
యస్థైర్య తాపక్రమం వద్దనున్న ద్రవానికి వ్యత్యాస
ముంది అందుచేతనే రెండవ ద్రవాన్ని హీలియం
రెండు అన్నాడు ఈ హీలియం రెండు చాలా తక్కు
వగా ప్రవర్తిస్తుంది దానికో పాత్రలో పోసి,
భారీ గాఢానూ నొకటి దానిలో పదానికి మించి
ఉండగా, కోరికపేటికి గాఢ గ్రామలో సగం
భాగం హీలియం ద్రవంలో నిండి ఉంటుంది అప్పు
డా గ్రామము ద్రవంలోనుండి పైకి పట్టుకొంటే,
గ్రామంలో మన్న హీలియం ద్రవం చుక్క చుక్క
లుగా కాలి, గ్రామ భారీ అవుతుంది ఈ సంఘట
నలో మొదట గ్రామ గోడలపై గ్రామ పాత్రలో
నండి గ్రామంలో హీలియం ప్రవహించింది, తరువాత
గ్రామ లోపలిభాగం ఉండి పైకి గ్రామ పైకి
వచ్చింది. గ్రామంలో మన్న చివర గోడలపై గ్రా
మ పైకి వచ్చినట్లే, ఈ హీలియం రెండు కూడా
ప్రవర్తిస్తుంది. దీనిని ప్రయోగం చూపు చేసింది
అంటే ఆ ద్రవ ప్రవాహానికి ఎట్టి నిరోధం లేదు
అందుచేత ఆ స్థితిని 'సాల్ల వస్థితి' అన్నారు.

వాచాకాలమునకు పునర్వ్రతనాయు స్థితిలో భిన్న మైనది
కాబట్టి.

పైర్లవిజ్ఞానం చేస్తూనే వాచకీక దివసాని
వృద్ధి చెందుతూంది ఏదెనిమిదివద్ద క్రింద తొలిసారి
కోనల కన్యత ప్రాణంగా "సెసిలిన్" అను నుండు
అవతరించి అది సర్వకోనివారిలో అన్నాడు
సూక్ష్మక్రియలచే కలుగు వ్యాధులలో, పెన్సిల్ అవ
ధులలో, అంటుబాధ్యులలో, మరీకదుర్గులలో, ఇట్టి
అనేక వ్యాధులకు దానిని నిర్దుష్టంగా భావించే
ఈ సెసిలిన్ బాధ పడారం వంటిది సెసి
లిన్ విషయమై ప్రచురించిన తరువాత అట్టి నుండు
లింగమైనా ల భిన్నమైనా తాము గా అవి విజ్ఞానము
తీవ్రంగా అన్వేషణ ప్రారంభించేది తత్ఫలితంగా
"సెసిలిన్" సిద్ధించింది కొన్ని రకాల క్రియ
లోగాలలో అది అమోఘంగా పని చేస్తుంది

డాక్టర్ బర్మింగ్హామర్ అను విజ్ఞాని చేసిన కృషి
వల్ల 1947వ సంవత్సరంలో "గ్లోబ్ సెసిలిన్" లభ్య
మైంది అది అనేక విధాలైన సూక్ష్మక్రియలకు వా
నము చేయుచున్న కాల, ప్రభావాదు అవ్వరంతో బాధ
పడుతూన్న ఎంకలకు రక్షించుటకు ప్రయోగాలవల్ల
విశదమయింది అంతేకాక, అనేక వికారాల చే
బాధపడు శత్రులకు కూడా రక్షణ విచ్చిపట్టు చూ
పిస్తుంది దానితో పైర్లలోకంలో సంచ
లనం మయలయింది అయితే, వికారాలకు వాచకం
చేసే ఈ మందుయొక్క ప్రాముఖ్యాన్ని సురక్షిత
దానినై, అంటుబాధ్యుల సరించి కొన్ని ముఖ్య విష
యాలను తెలిసికోవాలి

అంటుబాధ్యులలో స్థూలంగా రెండు వాతు
లున్నాయి అంటుబాధ్యుని కలిగించే సూక్ష్మక్రియ
కూటాలు శత్రుల కేంద్రంలో ప్రవేశించి అందలి రసా
లలో పెరిగి, వృద్ధిచెంది, నిర్దుష్టకాలకు తయారుచేసి
విడుదలము ముమ్మడిగా గోతులలోనుగల కేంద్రం
లోనో, ప్రేగులందలి ద్రవాలలోనో, రక్తప్రవాహం
లోనో అవి వివాస కేంద్రముకొంటాయి కాని,
శీతకణాలలోని మాత్రం జీవరసవపు శీతకణాలకు
నిలువలనే ఉండి, అవి తయారుచేసే రసాణునిక
ద్రవాలతోనే శీతకణాలకు అపాణం కలిగిస్తాయి.
ప్రేగులంద, విహారియో, పీల్చిరియో మొదలైనవి
ఈ వాటికి చెందిన అంటుబాధ్యులు.

రెండవది: చెందిన అంటువ్యాధి కారకులు వికారాలు (Viruses) అవిశేషకాలలోనే నివసించి వాటి నిర్ణయదాని అంతరాయం కలిగిస్తాయి. అవి కలిగించే వ్యాధులు జలుబు, శిశుపక్షపాతం, మహాచి మెదలైనవి అందుచేత, వికారాలను వాగవం చేయ దానికై కొంచెద్రప్రయోగించేస్తే, వికారాల క్రమము విచ్చివ తేవకకాలకే ధంగం కలుగవచ్చును కాబట్టి నూత్నజీవులను వాగవం చేయకలిగినంత సులభంగా వికారాలను మట్టిపెట్టే అవకాశం లేకపోయింది ఇంతవరకు మహాప్రయోగంగానున్న సల్ఫామందుల చెందినవి, స్పిస్టామిన్ మొదలైన మందులు తేవకకాలకు వలువలమంది కిరీరంలో సందర్శిస్తు నూత్నజీవులపై పనిచేయ కలిగినట్లే కాని, వికారాల నెదుర్కొనేది కావు అందుచేత, వికారాలను వాగవం చేయాలి క్లోరోమైసిటిన్ అను మందును కనుగొన్నారను తొలివార్త కొంత సంచలనాన్ని కలిగించిందంటే అక్కర్లేం లేదు

వార్మి డేవిస్ కంపెనీలో పనిచేస్తూన్న రహ యోకాస్త్రాల్ల తిరుగుడు పుట్టిచేసి, రహయనిక రచనను కనుగొనడానికై ప్రయత్నించేట అద్భుతవశాత్తు ఆ మెల్ల సులభంగా తెలుగుమందిని, వానిలోనున్న క్లోరోమైసిటిన్ ను సులభంగానే ఇచ్చివేస్తుందిని మాదావారు కనుగొన్నారు అంతేకాక, అది సాతే తుంగా సులభమైన సేంద్రియ రహయనిక పదార్థమని, కృత్రిమ పదార్థులతో కాబూల్యంగా వానిని తయారుచేయవచ్చునని తెలిసింది

వాని సమర్థతను కోధించే అవకాశాలు మాదా సంబంధే లభించేయ సలహాదేశంలో “స్క్రిప్ట్ టైఫిన్” అనే బాహ్యం తీవ్రంగా వ్యాపించింది వాని వల్ల నూటికి నూరు పదిహేనుమంది మరణించేవారు ఒక రెమ్మపిట్టులలో ఈ వ్యాధి విలక్షితాంధవం చేస్తున్నప్పుడు ఒక పాను క్లోరోమైసిటిన్ వైద్యులు మలము చేరుకొని రోగులపై వానిని ప్రయోగించేరు ఈ మందు తుచ్చుకున్న ఒక్కరోజులోనే చాలా మంది కోలుకోన్నారు ఈ మందు తుచ్చుకోన్న సలై రోగులు ప్రమాదశీలిని వాటిపోయేరు

నూత్నజీవులవల్ల కలిగే ప్రాణాంత జ్వరంలో మాదా క్లోరోమైసిటిన్ అద్భుతంగా పనిచేస్తున్నట్లు కోందరు వైద్యులు కనుగొన్నా గు నీనిని నోటితోనే

నందిపవచ్చును ఇంజన్ మూలంగా తుచ్చుకో నక్కరలేదు. అయినప్పటికీ, కిరీరంలో ప్రతీకరించిన వెంటనే పనిచేయ ప్రారంభిస్తుంది నీనివల్ల దుర్ల నాలు అంతగాలేవు

సల్ఫా, సల్ఫోడ్ మందులలో కొన్ని రకాలు ఈ మధ్య వాడుకలోనికి తచ్చేయ వాటిలో కొన్ని యురోలకోసిన్, లోడిలోన్, ఏస్ టేట్, ప్రోబా టిటిలో ప్రోబాన్ ముఖ్యంగా పుష్టకోగానికీ తయారు వాగా పనిచేస్తుంది

జ్వరాలలో మలేరియా జ్వరం చాలా మొదటి క్విన్లినే పూర్తిగా లొంగదు వానికి ‘పాలెడిక్’ అనే మందు క్రొత్తగా కనిపెట్టబడింది మలేరియా క్రిమిని నిహ్వంధించే క్విన్లినే వాడడాని కవకాలంలేని క్విన్లినే ప్రతిబంధివారి విషయంలో పాలెడిక్ నిర సాయంగా వాడవచ్చును ‘క్విన్-మెక్విన్’ అనేది మాదా ఇటువంటి మంజీ

పరమాణువుని కీన్మంచేయ దానిపై చేసిన ప్రయత్నాలు కొన్ని కృత్రిమమైన రేడియో ధార్మిక పదార్థాలను ఉత్పత్తిచేసేయ అది స్వల్పకాలం నా విదేశవంచెంది సామాన్యపదార్థాలుగా మారుతాయి ఆ సంఘటన వైద్యంలో మిక్కిలి ఉపయోగకరంగా నుంది కొన్నికొన్ని పదార్థాలు కిరీరంలో ప్రతీకరించినవారే వి మార్గాన్ని ప్రమాణం చేస్తూయో తెలిసి కొనవంవల్ల వైద్యంలో ఎంతో లాభముంది కాని, పదార్థగమనాన్ని తెలిసికొనే అవకాశం లేకపో యింది రేడియో ధార్మిక విపాటోవులు లభించిన తరువాత ఈ మార్గాన్వేషణం సులభపాద్యమయింది ఉదాహరణకు కిరీరంలో అయిడిన్ వివిధంగా కోషింపబడుతుందో కనుగొనానుకున్న వైద్యుడు, ప్రత్యేకంగా తయారుచేసిన రేడియో ధార్మికపు అయిడిన్ ముట్టమొదట ఆహారంలోకలిపి ఇస్తాడు ఆ అయిడిన్ పరమాణువులు క్రమంగా విచ్చిన్నమై గామా కిరణాలను ప్రసరిస్తాయి గైగర్-మల్లర్ కాంటర్ వంటి కన్పితమైన ఉపకరణంతో గామా కిరణాలను గుర్తిస్తూ, కిరీరంలో అయిడిన్ వి మార్గాన్ని పయనిస్తుండో సులభంగా కనిపెట్టగలరు.

కృత్రిమంగా తయారుచేసిన ఇట్టి రేడియో

ధార్మికపదార్థాలను ప్రతిపద పదార్థాలంటారు. వైద్యంలో మునుముందిరి ముఖ్యమైనపాత్రను వహిస్తాయనదానికి సందేహంలేదు.

వాయువేగాన్నే కాక శబ్దవేగాన్ని మించిన వేగంతో ప్రయాణం చేయడానికి విజ్ఞానులుచేస్తూన్న ప్రయత్నాలు విజయతరంగా పానుతున్నాయి ఈ మధ్యనే ఇంగ్లండునుండి వున్న దేశానికి సుమారు 470 మైళ్ళ వేగంతో ప్రయాణంచేసిన 'కామెటో' విమానం 14 గంటలలో సురక్షితంగా గమ్యస్థానం చేరుకొంది శబ్దంయొక్క వేగం గంటకు సుమారు 730 మైళ్లు సుమారు యొక్కవైశ్య వేగంతో వైమానికులు ఆకాశయానం చేసివట్టు విశ్వసనీయమైన వార్తలు ప్రకటించబడతాయి అంటే, శబ్దవేగాన్ని మించిన వేగంతో ప్రయాణం సాధ్యమైనట్లు స్పష్టమే.

గంటకు వెయ్యిమైళ్ళవేగం సాధ్యమైనప్పుడు రెండువేలమైళ్ళ వేగం సాధ్యంకాకపోదు కొన్ని రాక్షసు విపరీతవేగాలతో ఆకాశంలో దూసికొని పోయినట్లు తెలియచ్చింది అయితే, గంటకు రెండు వేలమైళ్ళ వేగమే సాధ్యమైననాడు యుద్ధాలలో కొన్ని వివిధంగా కూడా తయారైనవివారిచవలసి ఉంటుంది.

కాలాపహిలో ముందుకు పోగిపోవడమేకాని "సుకమ ప్రయాణంచెయ్యడం దుస్సాధ్యమని, దురూహ్యమని విజ్ఞానులు భావిస్తున్నారు కాని, దానిని కూడా మానవుడు సాధిస్తాడా అనిపిస్తోంది ఏమంటే, విమానయానంవల్ల కాలంలో తిరోగమించే అవకాశమువట్టు సుస్పృహ.

ఈ సమయంలో ఇక్కడ సుక్రవారంరాత్రి సుమారు ఎనిమిదిగంటలయింది ఇదే సమయమందు లండన్లో మధ్యాహ్నం రెండున్నరగంటలకుంది ఏమంటే, మనకు పశ్చిమంగానున్న దేశాలలో ప్రతి దీగ్రి రేఖాంశ దూరంలోనున్నది నాలుగు నిమిషాలు కాలంలో నిమగ్నపడతాయి. ఇది భూభ్రమణంవల్ల సంభవిస్తుంది. ముందేశానికి, మనకు పశ్చిమంగానున్న లండన్ రేఖాంశంలోగల ఫేదం 81 దీగ్రిలు. అందుచేత లండన్లో కాలం ముగి కాలంకంటే రెడ్డి గంటలు నిమగ్నమంటుంది. అందుచేత, అచ్చటి స్థానికకాలం

ప్రకారం ఇప్పుడు మధ్యాహ్నం రెండున్నర గంటలకుంది ఈ తేజముండే బయలుదేరి, గంటకు రెండు వేలమైళ్ళ వేగంతో గమింపగల విమానంమీద ప్రయాణంచేసి మూడుగంటలకాలంలో లండన్ చేరుకొన్నా మనుకొంటే, లండన్ చేరుకొనేసరికి అచ్చటి స్థానిక కాలప్రమాణానుగుణంగా రెడ్డి గంటలవుతుంది దీని పర్యవసానమేమంటే, 1901 జనవరి 26న అల్బాబరు ఇర్రెలరవలేడీ సుక్రవారం రాత్రి ఎనిమిదిగంటలకు ఇండియాలో బయలుదేరి విమానంపై ప్రయాణంచేసిన వారు, ఆనాటి సాయంత్రం అయిదున్నర గంటలకు లండన్ చేరుకొంటారు మార్గాద్రమయ్యెను తిరువార రెండుంటలకు బయలుదేరి, అదమించిన సూర్యుని న్నాడి, దాటి, సూర్యునికంటే ముందుగా లండన్ చేరుకొనడమంటే కాలంలో తిరోగమించి వంటే కదూ? ఈ విధంగా, అర్థధికవేగాలతో ప్రయాణంచేయగల అవకాశాలను కల్పిస్తూన్న విజ్ఞానం కాలవాగ్విలో నుకట ప్రయాణం చేయడం దేమో!

విజ్ఞానానికి బహువిధ ప్రయోజనముందని ప్రపంచానికి ఏ దృష్టితో పరిశోధనను ప్రారంభించినప్పటికీ, విజ్ఞానం ఏమిదనిన జ్ఞానాన్ని జనోపయోగానికి వినియోగించడానికి ఎక్కువగా ప్రయత్నిస్తున్నాడు బట్లర్ కాస్త్రానుకు చెప్పినట్లు ప్రకృతిని ఎక్కువగా అర్థంచేసికొంటూన్న కొద్దీ దానిని కాసింపగల అవకాశాలుకూడా సహజంగా ఎక్కువవున్నాయన్నది శత్యమే కాని, ఈ విశేష జ్ఞానార్థమకు మానవుని పురికొల్పుతున్నది జ్ఞానాన్ని వృద్ధిచేసికొందామన్న సదాశయమేకాని వినియోగ విజ్ఞానంవల్ల లాభంపొందదామన్న ఆశయాత్రము కాదు అజ్ఞానాంధకారాన్ని జ్ఞానరశ్మిచే ఛేదించాలని, అభివ్యక్తంగానున్న అభావోదధిలో క్రమార్పి ఆరాన్ని కనిపెట్టాలని అదిమ మానవునికి కాంత జనించింది ఆ కాంతమే, వాగరికతయొక్క వివిధ అనిర్భావైన భావము, తత్త్వానికి, వేదాంతానికి, కళకు, వాఙ్మయం! దారితీసింది " అందుకే, క్రమ బద్ధమే నిర్వాచార్యమైన విజ్ఞాన పురోగమనమే సర్వదా జాంధనీయము.

(నిజయవాడ అరిండియా రేడియో సౌఖ్యంకోసం)

కలగలగంప

భారతీయ సంస్కృతి

“సమ” ఉపదేశంగా “కు కృత్ కరణ” అను భావపునుండి ఉద్భవించిన కృదంతర నూపము సంస్కృతి “సంస్కృతియే అపరగా ఇతి సంస్కృతి” అని అర్థం అవుతుంది.

నేడు ప్రధాని మొదలు పౌరాణికవరకు అందరూ సంస్కృతి, సంస్కృతి అని చాల కేరికగా యీ పదమును గాగుతున్నారు కాని దీని యర్థం గ్రహించికోసం, దీని పుట్టుతొత్పత్తిరాల గానీ గుర్తించి వాడక నష్టపాఠం దలచి.

భారతీయ సంస్కృతిని ర్యత్ మధుంగా అభివృద్ధిని పొందించి జాతికి చైతన్యం గూర్చిన కాలం ఆతి పురాతనం అర్థయుగం నుంచి భారతీయ సంస్కృతి స్వయం సంపూర్ణమై, జాతికి చైతన్యం గూర్చిన, తేజస్సు, శాంతి, సామరస్యం కలిగించి సాంఘిక జీవితానికి మార్గం చూపే ఉంది వాల్మీకి చేతిలో భారతీయ సంస్కృతి చైతన్యం కలిగిన నుండవచ్చునని వాల్మీకి, అమృత్యులలో అంతఃపుర కాంతలతో, దక్షిణం నుంచి వచ్చుతూ, మందర కాండపర్వతంలో, రాజ్యంలో అలక్ష్మణుడు చదివిన వారసత్వపు పదాల్లో స్వచ్ఛానివారం చేసి, అర్హతల పరిశీలనతో చేరిన సంపాదించి మామమంతుని చేరి పంపానర క్షేత్రంలో, బుద్ధిమూక నుండర కందంలో తపస్సు చేయించింది దాని ఫలం రాముని భవత్విద్యా ప్రదర్శనంలో ప్రతిబింబించి సుగ్రీవునికి క్షిప్రంధారాజ్య పట్టాభిషేకం చేసింది చాలి తేలవాలివలె, అతనికి శ్రీరాముడును, శారదుడు జరిగిన వాడోపవాచాలలో పరమీనుంది అనే ఆధారముగా మామమంతునికు మంత్రివది నిచ్చింది.

అప్పటికి భారతీయ సంస్కృతికి సంపూర్ణ యాగ సంహారాలు సహజమైన సాంధ్యమిచ్చి కలిగింది దాని సారమ్యమే రాజ్యం అంతఃపురం, పాపకాల, అనోకవనం—

చైతన్యమిచ్చి రాముని అదర్శపురుషునిగా నిర్మించిన ప్రధాన ముక్తి సంస్కృతి రాజనీతిజ్ఞత గోడగా నిర్మించి పట్టాభిషేకంలో స్వచ్ఛందంగా ప్రవహించి రచనకు కేంద్రమై అమృత్యు ఇస్తా ననిపిస్తుంది రామునిచేత దానినే వివరించాడు నేను “చింతనమిచ్చి క్రమపు రుచేతనిచ్చి నేని కీడు నీయర దు, పాపములు చేసి మామమమమ చాలు” అని సురువాక్యం చేడవాక్యం, పితృభావం బైభవావం, చతురతేని సోదర ప్రేమ, రాజ్య పరా జుభుత, శరణాగతసంరక్షణ, సులలితయ, క్షేత్ర సంహారదీక్ష, పనిలోపలపల, అంకకళ్యాణం లోనం తన కర్మగుణాలు గణించకపోవడం రాము పాత్ర ద్వారా వాల్మీకి చేతిలో పరమీని సాధనాపించింది కాకపోలే ఆది సలక్షణమైన కావ్యమే కాదు అందు భారతీయ సంస్కృతికి స్థానమే లేదు వాల్మీకి లోకదృష్టి కలవాడే కాదు రాముడు విడి తామ్యమే కాదు

పారస్వతస్పర్ధిని పట్టి భారతీయ కవులు పెట్టి నది సంస్కృతి భిక్ష సంస్కృతి అంటే యేమిలో గ్రహించాలంటే భారతీయ వాగ్దయాన్ని తత్వ దృష్టితో పరిచాలి అంటే గాని ఉపవాచాల్లో రామునామం జాన సంస్కృతి సంస్కృతి అని జనీర్త ఫలం లేదు

మన కవులు సామాన్య కవిత్వ రచనలో ప్రపంచాన్ని యే ఖంపించారూ చేయలేని ముప్పువు చేసి నిడిచిపెట్టారు. వాల్మీకి చూసిన సంస్కృతి కాదా గంగా ఉపాదించి కాళిదాసు ముమ్మాత్తుల సుద

వుతో సమాను డనిపించుకొన్నాడు. ప్రార్థనా దూషణగా రఘువంశం ఆరంభించి జగజ్జనన జనకులకు వాగధ్యములతో పోల్చుచున్నాడు

“వాగధూ విజ సంపుత్ర వాగధ్య ప్రతిప క్రతు

జగతిః పితరా వంశే పారవ్యతీ పరమేశ్వరా” అని ప్రయోజనం లేని పనిని దుంకరి పోషింపబడగా ఆరంభించుచు నూర్యవంశపు రాజులచరిత్ర తాను రచించి వారంభించి అందుకు తావలసిన పరికరం వాట్లా, అర్థమూ అంటాడు. పరిగట్టమైన వాక్కులరచయిత ప్రయోజనమును పొందినా లక్ష్యమును ప్రజాసయానా నీతి సులభంగా అందిస్తుంది దానినే మనస్సుగా ఉంచుకొని తెలుగులో అదికని పన్నయి కావ్యము విశ్వక్రయమునకే అనీ, పోషరహితములూ, సంస్కృతీయై కములూ అయిన వాగధూత కావ్యమునీ “విశ్వక్రయః కావ్యం తి డహోపా పరికృతా న వాగధూ” అంటాడు. పూర్తిల సవరించి అతపాశ్చదయతో రసనను పోషించినచేత వాక్కులయొక్క పరమార్థం దీనికే “సా వాక యో రసపుత్రిః” అన్నాడు ప్రభువాచార్యుడ

ఈ విధంగా పరిశ్రమైన వాక్కును ఉపాసించి కళము చేసుకొంటే దానితో అష్టం దానంతలు అతే క్రమం ముపుకుందని ఆ రెంి యివ్వటాని లేననీ “వాగధూవిజ సంపుత్ర” అన్నాడు కవిసమూహం

ఈ వాగధ్యములు సాంఘికంగా ప్రపంచదానికే తల్లిదండ్రులని కవికులపతి ఉద్దేశం వాక్కు ఎంత నిర్వృతమైతే ఆవ్యక్తి ప్రవృత్తి అంత నిర్వృతమన్న మాట వాక్కుకులశ్రీ వ్యక్తిగత గౌరవాగౌరవాలూ, దీనికే తెలుగులో ఒక చిహ్నం నామక ఉంది “తల విలువకోరు చెల్లొంది” అని వ్యక్తీయందున్న గొప్పతనం, మంటరితనం, సభ్యత, అసభ్యత తెలియజేసేది వాక్కు “తయూను మందిదేవా?” అని ఒక చాటసారి పోలిమేరలో కనపులేనీ అమ్మని అడిగితే “బాయనా! నీ జోరు మందిదేవా?” అని ఆమె అవమానగా ప్రశ్నించింది దీని తీర్కం పాఠకులు గ్రహిస్తారు

వాక్కులగుర్తి తిక్కయ్యవ్వ “వలకు ప్రభు దనము” అని చల్లగా వేదంలాన ఉద్ఘాటించాడు ఈ మహాపుత్రుల వాగధూవిజ సంపుత్ర అనకుండా భారతీయసంస్కృతిని తెలిసికొన్నవారూ కాదు, తెలిసినవారూ కాదు ప్రతి భారతీయుడూ వాగధూవిజ అనే రఘువంశ ప్రారంభ శ్లోకంలో కాలిదాసు వ్యక్తిగతాంతర్యంలో ఎంత మహోత్సాహ భావ్యాన్ని వాటించి దుంకరి ఉక్తమసంస్కృతిని ప్రపంచానికి ప్రకటించేడో తెలిసికొనలసి ఉంది

పావ్యతంత్ర్యంతో వ్యక్తిగతంగా వాక్కు తంత్ర్యం ఎంతో ప్రధానం దానిని స్వేచ్ఛా వాచికాగా కాక పాంఘికంగా, పామరవ్యంశాసం విని యోగించాలని కవిపార్యభాముని కానసం. వాక్కు పీలమును కాపాడే మహాశక్తి బుద్ధిని వికసించజేసే నురుపు పాంఘికంగా గౌరవం కలిగించేది వాక్కు. జీవితానికి పరిశ్రమలేవ్వేది వాక్కు వాక్కు దైవ శక్తి పరోక్షంగా ఉండి మానవజీవితాన్ని చహు ముఖాల పరికిరిస్తూ, మానవమానాలనూ, గౌరవా గౌరవ లభా కలిగించడంలో ప్రధానాధార్య పాత్రను సరించేడి కాళ్ళ కనుకనే వాక్కుకొక దేశతిగా భారతీయులు “బ్రాహ్మి” అన్నాని పర తత్వానికి శ్రీలపాటలా పాదాలన్నా, మలుకొలుపులు పాదాలన్నా వాక్కువ్యతంత్ర్యం కలిగి ఉంచాలి పరిశ్రమైన, సంపదీగృహిత, పరిశ్రమైన వాక్కుని రసభావాలూ సరించే విధానం యాచించి మానవుణ్ణి సూనపుడేగా చేస్తుంది వ్యాసూపమైన సంస్కృతి ఎంతో కాలిదాసుతోకని ఖండంత రాల్చే మాదా తన ప్రతిభకు నీరాజనా లందుకొన్నాడ అరివి పరసాపానాధరితేను వాగధూవిజ సంపుత్ర

మన దృష్టిలో ఎంతో లేటిగా కనిపిస్తాన్న సునుతికరికం వాక్కున కొంత ప్రాధాన్యం బుచ్చిందో విచారంకులను తెల్పే “ఎప్పటికయ్యది ప్రభుక మప్పటికా వాటాదీ అమృతమనములో జోషింపక కానావ్యక రిప్పించుక తిగునవారై సమృద్ధు సుమతీగ

భారతమాతకి అధికదృష్టి పరచునది దానికి ఆస్తికత్వం అంగరక్ష అందుకే వాక్కును “శిల్ప బ్రహ్మమయ” అన్నారు కాత్తియలు అన్ని మంత్రాలనూ వాక్కు మాత్రస్వరూపం నిరవధికమైన ఆనంది బ్రహ్మతీర్థమును ప్రతిపాదించే పితౌరమే ప్రభు అని శిల్పబ్రహ్మమయ అన్నమాట

ఈ విధంగా వాక్కును విశ్వజనీతమైన సంపు తితో ఉపాసించి అందున్న గలుగుట వాగ్ధింపక సంతాప కవిచక్రకర్త

పరిశ్రమైన వాక్కును ఆధారంగా తీసికొని ఆరంభించాడు రఘువంశరచన అందులో కాలిదాసు మానవ సంస్కృతి విహితంగా అమృత్యుకంగానూ ప్రవృత్తిని ప్రకటించింది కా నెంత సమృద్ధికా మానవుడు వహించేయ్యదై ఉంచడం అవసరం వాక్కునకు విధేయుడయ్యున్నట్లే ప్రపంచానికి తాను తోగ క్కాగండు ఈ వివర విధేయత కొంత ప్రాధాన్యం బుచ్చాడో మన కవికులవతి పరికిరించండి.

కాళిదాసుభారతి యొక్క కవులలో వివరించబడిన అల్పకాలిక వాతంతోను పుంభావనకల్పించిన కాళిదాసు తన రచనకుంచి అందరి పండితుల అభిప్రాయము తన ప్రయత్నం ఉండటము. "ప్రాంతలక్ష్య భరత గాథా దుర్వాహులిన కామను" ఎంత ప్రయత్నించి కామ వాతంతో లోభం విచారమునూ, హాస్యమునీ పొందించి పెట్టుకుంది గాని కార్యమును కోనపొగించిన కారణం? తన తలకు తగనిపని చేయడానికి పూనుకోవడమే విమర్శిస్తే కాళిదాసు చేత కాని బ్రాహ్మణమనం పండితాదులే కాదు తన సమగ్ర జీవిత ప్రతిబింబమైన రఘువంశానికి పునర్వ్యవస్థను రచించిన కళిదాసులు కాని అనిపించగా సంస్కృతీ బోధించడమే అదీ పరమార్థం ఇదియే సంస్కృతి అవుతుందో కాక సోదరులే నిర్ణయిస్తారు

గాకాని! కావ్యం చతుర్వైవిధ్యం కాంతి కరి యుక్తాయుక్త బోధ కావించాలంటాను అలంకారికులు "కావ్యం—కాంతా సమ్యక్తరీతయా ఉపదేశయంతే" అని వారి ఉద్దేశం ఈ విషయాలన్నీ కాళిదాసురచనలో చూపిస్తుంది పాంథులగా రాజకీయంగా భారతవారికి ఉద్దేశమనస్కృతిని పొందించుచేయు

శ్రీ యామిజాల సద్గుణాభిప్రాయము

గన్నేరు—పేరంటం

శ్రీ సెంటర్ '51 భారతిలో క్రికెట్ మందర రామకృష్ణగాన ప్రాచీన వ్యాస దీక్షిక ఇతి—ఆ వ్యాసమే దీవికూడా మత్స్య కావ్యంవలన ఆకేరే దీనికి పెట్టి దానిలో దీన్ని కలిపి వేస్తున్నాను—రచయిత అందులో 'పేరంటం, గన్నేరు, పెత్తి, ఎం. ఆనీ వాలుగు పదాలను గ్రహించి, అవి ప్రాకృత భాషలుగా నిరూపించారు ఈ సంస్కృత ప్రాకృత సమస్త తెలుగుకు దీనించి విషయంగా అమరిపోయింది తెలుగు తజ్జవ్యమునే వాడన దారిన అది ఉంటే, ప్రాచీన భాష జన్మమునే వాడన ప్రట్టి, పెత్తి, నేనూ, సర్వత్ర వ్యాపించి, రాణించింది అయినా ఈ వాడూ సంస్కృత ప్రాకృత సంబంధి తెలుగు అనేకాదు వాడు అంటే అది అక్షర్యకర వ్యవహారంతోకా ఎంతో ఉద్దేశ్యము వారిది మార్పు కోసమైన అగత్యము, అవసరము ఈ విజ్ఞాన ప్రపంచంలో ఎందుకు?—కాగా విషయ విమర్శనా విజ్ఞాన, వాదనా విమర్శనా, చిన్న చాక్సీకు

ఉండునం 'పేరం కావ్యమా! ఈ వాదనలు విమర్శనలు సత్యంగా ప్రహేళికలుగా నాడవచ్చు—'నేనోడో' నా ఉపాసనా శత్రుత్వం అది పూర్తిగా ఒప్పు అని మారందరూ అంగీకరించవలెనా? అందరూ ఏక ముఖం ప్రవర్తించేటోగా ఈ ప్రపంచంలో కాదు అల్లా వచ్చినా అది సులభమూ కాదు—కాగా ఈ వాదన ఏ వాదనలూ, విమర్శనలూ కాని కాలక్షేపం కొరకు, మరికొంత విషయ ప్రదర్శనకూ! సమ్యక్త కలవాళ్ళకు అంతా మంచిగానే కనపడుతుంది—విద్యార్థులకు తో, సామాన్యంగా గంభీరమైన వాక్యాలలో వెలుగు లేకుండా ఉంటే అనగావన చేసుకుని అగత్యంపంత్రి! శకటాగ్రే, ఈ ఉద్వాహన్ని అపార్థంకాక చెప్పకొరచి అక్షరమైన

వామనానికి ఈ వాదన శత్రువులనూ దేశాన్ని అంటే భాగం ఉంది నిర్ణయించి—ప్రతిపక్షానికి మూలాశ్లేషం కావ్యం మంచి! అది దొరికినంత వరకు ఎంతో, దొరకకపోతే సామాన్యంకల విద్యార్థులకు మంచి పెట్టి వచ్చి పడవనూ నావనూ!—కాని నలుగురిలో ఉన్న ప్రతిదీ నిర్ణాంతానికి, సత్యానికి, దూరంగా పోయి అతికష్టంపైనే కొత్త నిర్ణాంతాలు పూర్తి అందరూ అంగీకరించ లేకపోయినా సహా విద్యార్థులకు ఉన్న నిర్ణాంతం కలిగి ఉంటే, దానిని మానక, దానిని వింకరిస్తే దూరంగా పోయి ప్రపంచం అవసరమని ఉంచటం అసమాజం కాదు

'పేరంటం' మన శత్రువు మెడల విమర్శించాడు వ్యాకరణ ఆయన దృష్టిలో, ఇది 'పర్యంత' శబ్దంతో 'పల్లంతో' మంచి సమస్తం పొందినది—'పేరంటం' అనే దాని అర్థాన్ని 'వివాహాది కర్మ కార్యములు విత్తవలకు ముగియదు' అని పాదురు ముగియదు అని పిమ్మని నిలుచుట! అనీ, 'మగ్నియనువులు వచ్చి చేయు తత్వం బంధమే కార్యం' మనస్సు, నిర్ణయించారు—మట్టకల్ల అందరి 'మగ్నియనువులు' వస్తున్నాడు కాబట్టి ఆ 'మట్టకల్ల' లే ప్రభుభక్త గడించి, 'పర్యంతం' మంచి 'పేరంటం' వచ్చినది అని అయిన ఉద్దేశ్యం ఇట్లా ఇది ప్రాకృతీకం—ఇక దీన్ని నిఘంటువులు 'పేరంటం' దేశ్యమునే సత్యమిచ్చి దీనిలో పెట్టుకుని విమర్శించాను. 'పేరంటం' 'పేరంటం' అనే దూషణ ఉన్నది దీనినిదమంతే వచ్చి పుణ్యశ్రీ! నిరపది పోయిన 'పేరంటం, పేరంటం' అనే దూషణ ఉన్నది!—పేరంటమునగానే, ఒకప్పుడు అది పేరంటం అక్షరాల పేరంటం ముందు భరితా మన కన్నులకు కట్టినట్లు ఎదురుగా కనెత్తిన ముగ్ధులంది

కేవలం “ఇతరు పొరుగువారు మన యంటికిరావరె,” అని చెప్పింది, బొట్టు పెట్టకుండా చెప్పే అది “కేరం బయట కాదేమో!—రేచా మగవారిని మగవారు పిలిచే బిలుపుకుడా “కేరంబయటపినయిపోవదు—కాబట్టి ఈ పదంలో ప్రముఖంగా నిలిచి గర్భవతీ వస్తువు ‘కుంకుమ’—చానిది కలిగిన భాగ్యవతి కేరంబయట బొకవంతుడా నీవి ప్రాబల్యాన్ని బట్టి అనిపిస్తుంది—కాగా కర్మగారు చెప్పిన “పర్యంతి” కల్పాన్నే మూలంగా అంగీకరించి నట్లయితే, “నియం పర్యంతిమా, గ్రామ పర్యంతిమా?” అనే ప్రశ్న రాక తప్పదు—అదీ కాక ఈ పర్యంతంనుండి రావలసి వచ్చిన “కేరంబయట” వచారీ మట్టవల్ల నుండి వచ్చే ఏదైనా అయినా అక్షరాలు కాక తప్పదు!—మరి దీనిని బహుళోపసం ఎట్లా?

కాగా నీనికి బ్రాహ్మ భావంలో మూలం రేచా ఉన్నదా, అనేది ప్రశ్న!—“కేరంబయట” అనే పదం కాని, చానికి పోలేరు మరొక పదం కాని, సరిగా అదే అర్థాన్ని కూడా తిమిళాది బ్రాహ్మ భాషలలో లేకపోవడం సత్యము!—అంతమాత్రాన ఒక భావయొక్క పుట్టుకం సంకీర్ణం వలనవని, ఒకే పదం, అదే అక్షరంలో పోయి భాషలన్నిటిలోనూ ఉండాలి అన్న నియమమేకై చాలేదు!—కొన్ని పదాలు ఒకభాషలో క్రియలుగా వర్తకమృతాలు అవుతూవచ్చి, మరొకభాషలో అసలే కనిపించవు లేదా ఏ అర్థమూ వామరూపాలుగానో మాటుపడతే అనేవాస్త్రీ భాషాన్ని చాటుతూ ఉంటుంది—దీనికి తార్కాణంగా బ్రాహ్మభాషలలో “ఉకా” అనేవాన్ని చూస్తూ దీనికి “తిమి” అని అర్థం అయితే ఈరూపంతో పోలగలరూపం అనే అర్థంతో తెలుగులో లేదు కాని తిమిర కన్నది, కుసుభాదులలో ఉన్నది—దీనినిబట్టి “ఉకా” అనే రూపం తెలుగుకు అసహజము అనే తీర్మానానికి మనం వచ్చేలోపల, ఎటుకున్న కొన్ని వామరూపాలు మెఱుపు కొట్టిపట్టుగా ప్రత్యేకం కాక తప్పవు వాటిని పైపైన పరిశీలిస్తే ఈ భాషలనుండి వచ్చిన వతే విషయం నివృత్తం తీరు చానికి కాస్తమాత్రమే అవసరం పరిశీలనలో!—అ భాషలనుండి పుట్టిన రూపాలే “ఉంబ్రామి, ఉగ్గ” మొదలైనవి—ఉగ్గ—రాళ్ళు—అని విభజించి “ఉగ్గిరీ, సంప్రసిద్ధి” అని అర్థం చెప్పకోవచ్చును. అలాగే చిన్న పిల్లల ఉండి “ఉగ్గ” ఇదంతా చెప్పడంలో నా ఉద్దేశ్యం, కేవలం అదరూపం ఇతర భాషలలో లేకపోయినంత మాత్రాన తీర్చిపెట్టి చాని ఇవని అవగ్రహించి చెయ్యరాదని! “కేరంబయట” పదంతో చానినా, ఇతర భాషలలో, అవసరంలో ఉన్న చాలా మూత్రం ఉన్నవని మనం గమనించవచ్చు

చూడండి, “చేర” అనేది తమిళంలో ఉన్న ఉన్న భాషలలో తమిళం బ్రాహ్మభాష లన్నిటిలో మొదట సాహిత్య క్రింది వచ్చిన కారణంవల్ల, చాని సంస్కృతాది ఇతర భాషల సంపర్కం చాలా స్వల్పం అవడంవల్ల మూలబ్రాహ్మ భాషలలో, తమిళంలో ఉన్న భాషలలో చాని మూల బ్రాహ్మ అని మనం గ్రహించవచ్చు—అదీ కాక మూల బ్రాహ్మ పర్యవసానం కేవలం భాషావిభజన అధారపడి ఉన్నది కాబట్టి తమిళభాషలలో తీసుకుని మన తర్వాత సాగించడం సమంజసమని పిన్నప్పటి నాకు

ఇంతమాత్రం “చేర” కు సంబంధించి చాలా రూపాలన్నవి
 చేర—చామము.
 తెరియ—చెడ
 తెరియ—చెడద.

తెరుమై—చెడతనము—దీనినిబట్టి చెడతన మని, “చేర”నీ “చెరుమై” మనస్సులనీ అర్థాలున్నవి “చెరుమై” అంటే ఇద్దరు మనస్సులని అర్థం వస్తూఉంటుంది ఈ “చేరీ” అనేది సమాసాల్లో కలిసి వాడడంవల్ల చాన్లు—ఉచా—చేరీ పిల్లలకన్న—చేరీలగము—అవగా “చెడతన” అని అర్థం—ఇటువంటి సమాసాలలో వచ్చిన “చేరు”కు “చెడతన” అనే అర్థము అనే అర్థము రూపమైపోయింది—దీనివిషయం ఇట్లా ఉండుచుం

“అటు” అనే మరొక భాషలను చూస్తే చానికి “కడులు, పోగు” అనే అర్థాలున్నవి ఆ భాషలలో సమాసంగా తెలుగులోనికి వచ్చిన రూపం “అటు,” చాని వాచం తమిళంలో “అటం” అని తెలుగులో “అట” అని! “అటం”గా సరిపోయే “అటము” అనే రూపం తెలుగులో విడిగా ప్రయోగంలో లేకపోయినా సంయుక్త పదాల్లో కనపడతూ ఉంటుంది ఉదాహరణకు

రి— తె—
 కోలాటము—కోలాటము
 పోలాటము—పోలాటము—అనే రూపాలను చూపించవచ్చు—చిటితో సమాసంగా రాదగిన “పోలాటము” అనేరూపం తమిళంలో ఏకారణం వల్లనే కనిపించకపోయినా, అటువంటి రూపం ఏర్పడడంలో అసమంజసతీ ఏమీలేదు—కొన్ని భాషలలోనే ఉండి సామ్యరూపాలు మిగిలిన వాటిలో వారిపోవడంవల్ల చాన్లు చెప్పకున్నాం—దీన్నిబట్టి తెలుగులో “చె నిర్మాణం ప్రకారం “చెరటము, “చేరటము అనే రూపాలు ఏర్పడిన వంటి విశదతపై విమోచితు దీని అర్థం ఏమిటి అని చెప్పిస్తే “ఒక సంపు మనస్సులు ఒక స్థలం

నుండి మరొక స్థలానికి కదలి కదలిక అని తెలుసుంది. అటువంటి కదలికను కారణమైన 'వీలువు' చిహ్నము 'వీలంటము'గా వీరవది, ఆ వీలువును చిహ్నమైన ముందుకు ప్రాముఖ్యం కలిగింది. దానినుండి పేరంటాలు అనే పదనిర్మితులుగా కలిగిందటలా అనంధకం లేదు అదీ కాక, "పేరంటము" అనే పదం చెందిన పదంగానే, పచ్చపచ్చగా ఒంటినించా నగలు పెట్టుకుని, మెచ్చు గంభీరతా, కారి పక్షపుతాత మెలుమూ, పట్టుచీరల సరసర కల్పాలలో కన్నులలో అటూ ఇటూ నవనవ తిరిగి ముత్యపులను చూస్తే, ఆ 'అట్టు' కన్ను అర్థం జరిగా అనుకున్నదని సిద్ధం అయింది నా మనస్సుకు.

పోతే, రెండవపదం 'గన్నేరు' ఇది 'కర్తికార' కల్పచిహ్నం నిరూపించు వ్యాకర్త. ఇట్లా నిరూపించేముందు 'గోనూపు' అనే అర్థాన్ని ఇచ్చే 'కర్తికార' నుండి ప్రవృత్తమైన 'గన్నేరు' ఎట్లా వస్తుందో అనే అనుమానం ఆయనకు కలిగింది అది దృష్టిలో పెట్టుకుని ఆయన చాలానే ప్రయత్నించి, ఆ సమస్యను పరిష్కరించిన చిహ్నం చిహ్నం దిగుగా సమంకాలేదు. కొండగోనూపు పక్షపు పచ్చగా ఉంటుంది 'గన్నేరు'లో రవయిలి ప్రసించిన ఒక రకపు 'గన్నేరు' పక్షపు పచ్చగా ఉంటుంది రంగునున్న సామ్యంవలన కొండగోనూపు కల్పచిహ్నం కర్తికార పదాన్నిండి, నేర్చుకున్నది ఆయన దేహి.

కారి ఎక్కువ వాడు చిన్న అక్షరం 'గన్నేరు' అనేకేసు ఒక్క ఒక్క పక్షపుమీద 'కారు' ఎలుపులను పూవులు, 'తెల్లం' పూవులు కూడా ఉండేవి. మరి వర్ణసామ్యంవలన 'గన్నేరు' అనే పదం 'కర్తికార' నుండి ఏర్పడితే వర్ణ విభిన్నత ఎరిగిన, విడిచిన పూవులకల్లా ఆ వ్యయమింది.

కాగా అందుకు కల్పచిహ్నం విషయాన్నే వివరంగా ఉంచుకుని పరిశీలించాం. 'గన్నేరు' అనే పదం 'అక్షర' అని రవిగోలోని పేరు పచ్చ 'గన్నేరు'ను 'రంగు' అనే ప్రత్యేకనామం కూడా ఉన్నది అయితే ఈ 'గన్నేరు'కు అరటికి ఎట్లా పోలికలు ఉన్నాయో అలాగే మొదట రెట్టక రచ్చమనే, శ్రీ కర్మగారు రంగును వివరించి ఎట్లాగానే ప్రవృత్తియొక్క ఆకారాన్ని చిత్రిస్తామని ఈ చాలి పూవు అంకా, రంగులలో భేదాన్ని పాటించినందు, ఆకారంలో ఒక 'గన్నేరు' వలె ఉంటుంది ఈ 'గన్నేరు' ప్రాచీన భాష రూపం, కట్టి తెలుగులో అదే 'గన్నే' కన్ను అంటే 'గన్నే' అనీ, మర్యాదలో 'గన్నే' అనీ

గోపదేవుని పూవు యొక్క ఆకారాన్ని చూడ మున్నో ఉంచుకుని, వర్ణభేదంగా నామ భావకాలను ఏర్పరచుకునే పద్ధతి భాషలో ఉన్నది గనుక, 'గన్నేరు' లేదా 'గన్నేరు' అనే రూపాల ఏర్పాటు జరిగి ఉండవచ్చు. ఇట్లా ఆకారాన్ని పేరులో తెలియజేసే పూవుల మునుకు చాలా ఉన్నవి ముద్దలంది, ఒంటిరక్కలంది. కారణమిది. చిహ్నం మొదలైన 'మరి' చాలింది భేదాలు. గ్రామ పోలి పూవులు కాగిరత్తు పూవులు ఇత్యాది వేర్వేరు చాలి పూవుల పేర్లు ఇటువంటివే! ఇదే విధంగా నిర్దేశమైన 'గన్నేరు'లో నుండి 'గన్నేరు' అనే పదం ఉద్భవించినదంటే అందులో విచిత్ర పత్తి లేదు. 'గన్నేరు' అంటే ఈ చాలి చెందిన అన్ని రంగుల పూవులకు ఉన్నది ఆ చాలి పూవు పేరు అరటి కాగా 'గన్నేరు' అనే పేరు పాధారణ నామమై రంగు భేదాలను బట్టి, పచ్చ 'గన్నేరు', తెల్ల 'గన్నేరు', ఎల్ల 'గన్నేరు', రంగును బట్టి విభాగాలను ఏర్పరచుకున్నది. ఇట్లా వచ్చిన జనన వృత్తాంతం ఈ పదానికి.

ఇక, మూడవ పదం, ఎం. - 'అక్షరము' అనే మూర్త్యాంతం తెలుసు పదవిది శ్రీ కర్మగారి ఆంధ్రవా ప్రకారం దీనికి మూలం 'ప్రపంచ' అనే సంస్కృత పదంలోని ఉపసర్గ విరహితమైన 'పంచ' అని విధిం. 'ప్రపంచ' 'ప్రకృతి'లో 'పంచ' గా మారి ఉపసర్గ చాలి ఆ 'పంచ' 'ఎం' గా మారిందంటున్న ఆయన

ఏంత దొంగ తిరుగుతూ చెప్పడం కంటే సంస్కృత 'పంచ' 'ఎం' గా మారింది అనకూడదా అని ప్రశ్నిస్తే, 'మూలము' అనే సమాధానం మనకే మురిస్తుంది. పదంలో తొలి అక్షరం విభజనానికి ఉంటుంది అట్టి ఊహక గల అక్షరం లోని హల్లుకు గాని, అచ్చుకు గాని పాధారణంగా మార్పు అంటూ కలుగదు. కాబట్టి 'ప్ర' లోని 'ప్ర' చాలి పోవడం గాని, మిగిలిన 'అ' 'య' గా మారడం గాని అసంభవమని రచయితకు కూడా తెలుసు అందుకనే రచన ఊహకు ఆస్కారంగా ఆయన మొదటి 'ప్ర' అనే ఉపసర్గను వేయకొనవలసి, తరువాత అక్షరం కొద్ది దాన్ని వార్తకొనవలసివచ్చింది. ఇట్లా 'ప్రపంచ', 'పంచ' గా మారుతుంది మరొక రెండు అక్షర 'ప్ర' ఉపసర్గ అనే దృష్టి ఉంది అసంభవం. అదే వికపదంగా ఆ భాషలో అమరి పోతుంది అటువంటప్పుడు, 'ప్ర' అనే వర్ణాన్ని కేవలం సంస్కృత పదంలోని ఉపసర్గను దృష్టిలో పెట్టుకుని విడిచివేసి ఎట్లా అనే ప్రశ్నకు అనుకూలమున్నది కాగా, 'పంచ' అనేది ముడిపరిగ్రహమై తెలుగులోనికి ప్రాకృత భేదంగా రావలసివచ్చి

‘పండ్ల’ అనో ‘పండ్ల’ అనో రావలెనేగాని, సై-
నిధుగా రాదేకా అని నా అభిప్రాయం!—

ఇక బ్రాహ్మణ జన్మమేనని తీర్మానించ బాగు
 కంటే, తర్వాతపురు, కర్, నెల లో గంటని
 గ్రహించవలసి ఉంటుంది! ముదట ఈ ధాతువుల
 మీది కచ్చిన రూపాలకు చూడం

—**పక్షిరక్త (బిల్డ్ + నిరక్త) — తెలరంగ**

८३७ — ८३८.

ಪಟ್ಟಿಲ (ಪೀಠ - 1 ನಿಲ) — 2500 ಲ

३०१ — ३०२.

— బువల

నల్లై — తెలుడనయినా కూడా పదాలు నిర్మా
పించే ప్రతి వ్యుత్పన్న తెలుడనయినా, ప్రత్యేకంగా
ఉండనే ఉన్నది అందుకే, ఇక్కడ అనేది గంభీర
ఉపోద్ఘాతం అనే అర్థాన్ని పూర్వభావంగా ఈ
ఎండ్ ను తిరిగింట్లో ఎంతో అనుభవం ఉన్నది—
మరి యీ భావపుటకు ఎంతోమంది ఉన్న ఎంబున
మేది ఒకటి వర్ణం—భావపుట ఉన్నది ఉన్నది
అనే నామ వాచకంగా వర్ణించినట్లు—ఉదా
హరణకు, “పలుకు”, “ఉడుకు”, ఇత్యాదులు—
ఇటువంటి ఉదాహరణలను కేవలం ద్రావిడ భావ
పుటకు తీసుకుని కూడా పాండిత్యమును కాని
కూడా వర్ణన భావపుట నామ వాచకంగా మూలా
లంటే బాధిస్తే ప్రత్యయాల కలహం అవడం ఇదే
కృత్రిమంగా అని వ్యాఖ్యరంగాల వర్ణనకృత్రిమ—
క, గ, చ, థ, య, ఇంక మొదలైనవి అట్టి యా
దానికంటే సేవించి ఎంబంలో ప్రత్యేకం—
సరిగా చెప్పాలంటే, —బ్రీత్ (Breath) —
ఉన్నది “నల్లై” అనే భావపుటన్న అర్థము కల్గి
అనే తిరిగి రూపాన్ని తీసుకుంటుంది—అది తెల్లని
తెలుగులో ఉన్నది తెల్లని అంటే తెలుగులో “ఎంబి”
గా మారింది—అట్లా కల వల్లై, ముల్లై అనే
“ప్రకారా”ద్వారా చేయి భావపుట—“ఎంబి”గా మారి
ఉండడంలో నిజమే వచ్చిరేము “నల్లై” అనే
భావపుట కూడా ఒకటి ఉన్నది—దాని “నల్లై” అనే
లక్షణం ఉన్నది దీనికి కృత్రిమంగా “ఎంబి” సేవి
సంబంధం అయినదా అనవచ్చును—అది కాక, మన
తెలుగు ప్రకారము జలముననే వ్యుత్పన్నమై, అక్కడ
భావపుట సంబంధంగా ఎట్లా ఉన్నదో, అట్లాగే,
నల్లై, వెలువల, బెచ్చుక, తెల్ల మొదలైనవన్నీ ఒకే
భావపుటనుండి వచ్చినవి అనడం సమంజసం కాని
దీనినిండి ఉన్నది వచ్చినదే “ఎంబి” ఎంబంగా మార
వచ్చు తెలుగు మాటలు మొదటి యాదృతము, పుత్రా
దాదా వివరణనుండి వచ్చి అ అంబా అంబ

నకి, ఈ పాల్గొనడం అప్పుడూ మార్పునీ కల్గవనీ
 రిండడం సహజమై పోయింది. ఈ మార్పునన్నీ
 ప్రాబల్యం నానడమే కల్గవనీ అంటే కాగా కలకత్తా
 వుండి— 'నిలగు' ను 'ఎలగు' అనీ, 'వెన్ను' అనీ
 'పన్ను' అనీ, 'వెన్ను'గానూ 'వెన్ను'గానీ అనీ ఇతరదీ
 రూపాలు మనం రిలూనానీ ఉంటాయని అనేకకరక
 తెలిసిన జనులకీ మార్పులు వచ్చు ప్రక్రియలవచ్చు కాని
 మార్పుకా తెలియని 'ఎడమ' వంటి పదాలు అంతగా
 వాగి దాగునూ మూలకలదామూ ఉన్నవని నా తీరు—
 ఇది దీని కృత్యానామ

ఇక మిగిలినది 'నైత్రి'— ఇది 'త్యక్తి' క్లృప్తముని రచయిత అభిప్రాయం, 'నైత్రి' అనేది తెలుగులో ఎట్లా ఉన్నదో, 'నైత్రి' అని తమకుంటూ కూడా అట్లానే ఉన్నది నైత్రి మర్యాదలలోనూ, 'నైత్రి' అని ఉన్నదలలోనూ దీని సమాన యూహలవల్లని వివరించి ఇది త్యక్తి క్లృప్తమే అయితే సంస్కృతి ప్రాయస్థం లేని తమకుంటూ కూడా దాంపత్యం నిర్మితం—ఎట్లానో వర్ణిస్తది అని నైష్ఠమే అనిపిటిలోనూ 'నైత్రి' అనే తమకుంటూనే ఉన్నది ఉండవలసి—ప్రాచీన భావలకు సహజమైన నామక విశేషాలలో ఈ యావం అన్నిటా కావవలసి ఉన్నదంటే దీన్ని తప్పనియినదానిగా నమనస్సు సంగ్రహిస్తున్నది—ఒక పదం తర్జుమన కానీ, తిద్దనం కానీ, ఒక భాషలో జూరవిన తర్జునాక, ఆ భాషా సంప్రదాయములతో అలవరచుకుంటుంది గదా, అటుకంటే మన 'త్యక్తి' 'నైత్రి' గా 'నైత్రి' గా, 'నైత్రి' అని మనమే అనేసందేహమేది అని ప్రశ్ని రావచ్చును—ఇది ఆలోచించవలసిన విషయమే—అయితే ఈ పదాలని దగ్గరగా ఉన్న భావరూపమేదా ప్రాచీనముగా కల్పించడా అని తప్పిందేమీలేదు

[illegible]

ಪೂ - ಪೂ

-ದಿವ್ಯ - ೩೩

ಪಟ್ಟು — ನಿಜ

కట్ట — చెట్ట ఇత్యాదులు

ఈ 'పెట్ట'కు 'పెడుగు' అనే అర్థం ఉన్నది కాగా దీనికి మూలమైన 'పెట్ట'కు, 'పనికి మాలిపది, పెడిపది, అనే అర్థాలు రెండూ ఉన్నవి—“ఏది పెట్టడో అది పనికి మాలిపది” అనే వ్యాఖ్యానాన్ని చెప్పకుంటే, పెట్టకు, 'పనికిమాలి' అనే అర్థాన్ని గూడా సరిపెట్టంయ్య—పెట్ట, పెట్టగా మారుతుంది అనుకున్నా, లేదా 'పెట్ట' నుంచే 'పెత్త' ఏర్పడిన దన్నా ఇందులో అనమంజనత ఏమీ ఉన్నదనిపించదు!—ఈ విధంగా ఇదీ ద్రావిడ భాషాజన్యమే అని నా ఉహ

యితా వాటకు పదాలను చర్చించాం ఇక ఆ చర్చలోని యుక్తాయుక్తాలను పరిశీలించి నింజెట్టే శ్రీమదిజ్ఞానే కదలి తేస్తున్నాను ఇదంతా శీవలం నా రోహమాత్రం!—ఇట్లా ప్రాయశః పెద్దల ఉద్దేశ్యా లను ఖండించాలనే ఉద్దేశ్యం కాక, ముఖ్యులలో ఉన్న సంజ్ఞలను అందరికీ చెప్పకలెననే జిజ్ఞాసతో—దీనిని సమాధానంతో మన్నిస్తారనీ, అన్యధా భావించరనీ అభిప్రాయపడ

శ్రీమతి నాయని కృష్ణకుమారి

గ్రంథవిమర్శనము

మహిమకథకము

[పద్యకావ్యము]

కావ్యశీర్ష, కవికావళి, గ్రంథి లక్ష్మీనర
నింకానామ్ర పాపానామ్ర, తెనాలి, పెం ఒక
దూపాయి.

సంస్కృత వాక్యంలో ఆవహేళన (Assimilation) కావ్యాల చాలా తక్కువ ఒక్క కలిగినా వాక్యంలో ఆవహేళన కలిగినా కనిపిస్తున్నాయి జగత్పూర్వం వేదాలలో రచించిన అవ్యాపకకలిగిన మొదలైన వీ జాతిలో కేరతాయి ఇతనిని తెలుసుకున్నప్పుడు అటు అంగ వాక్యంలో ఆవహేళన, ఇటు తెలుగు వాక్యంలో ఆవహేళన సంస్కృత పాద్యకావళిలో అంత తీవ్రంగాని, రావళిలో గాని కనిపించదు మట్టికని రచించిన ఒక్క మహిమ కలిగి ఈ గోటు చాలావరకు తగ్గి చేస్తుంది

ఇతడు తంజావూరు ప్రభుత్వ ప్రతాపనీంహాని (1782—1789) సమకాలికుడు సమాజం ప్రభుత్వ అవతరణలో, ఆ సమయంలో తనకున్న అన్ని జాల సూక్ష్మతలకలలో ఈ కవి కలితా గోష్టికి, కావ్యవాదనగానికీ నీకు వదులుకొని కేవలం మాటల చేపటలకలినవాడైనాడు అయితే సరాజుకలిగియున్న ఇతని ఆ ప్రామాణిక ఆరణ్యం కలగ లేదు—దాని ఫలితమే ఈ మహిమకథకము ఈ కేవలం కల్పకానికి విన్న ప్రతాపనీంహానికి చిట్టచివరికి కల్పకావధానం కలిగించు మహిమకథక వ్యాఖ్యానం ఒకడు వ్రాస్తున్నాడు కాని ఇది చరిత్ర పరిశోధనల రకము వదిలి పెట్టబడిన విషయం

చివరికి కవి ముదిరినాటలు ఖర్చుపెట్టి కొన్ని దున్నులనుకొని వ్యవసాయం చేస్తూ 'మహిమ ప్రభుత్వ' మధ్యలోని వ్యాఖ్యలు తూర్పుకంగా ముహూరు ముహూరం విశ్రాంతి వ్రాశాడు. వీటిలో కవి—తన దానం అవహేళనమహిమయిన ప్రతాపనీంహాని మతే దానం ముదలకొని రాజాస్థానంలో తన కేవలమని ముద్దున్న ప్రభుత్వాకా—అందరినీ గట్టిపెట్టులు కొట్టాడు. ఈ సంవత్సరంలో కవి తన ప్రభుత్వం విశ్రాంతిగా అభివేదించిన అనువాద పద్యం ఇక్కడ ఉదాహరిస్తున్నాను

“నీలం దున్నులు దున్ను,
కేవలం కాంతిం నడంగానీలకీ యే

కాలం విప్పటి సభ్యులొడి

గొలువంగా లేవు గొలువంతుమా!

పాఠం పెట్టెయి పెట్టలేదని

వగర్వంబోప నీకంఠము

సూర్యో దిరు బలాలు!

గీర్వత్సరిం గొండి న యివ్వారిలోకా!

అయితే మాల కోకంలోని 'త్యక్తో' మూఢతమా ఇమే, భవనీ నీ త్యక్తోతేషు వాద్యుతి" అన్న పాదం అనువాదం తప్పుగా రాలేదు మూలం: "నీకంఠం నీరు మూఢతమయి" అనే అర్థం వస్తుంది దీనికి అనువాదమయి "నీకంఠం సూర్యం నీరు" అని వ్రాశారు మరీ అనే పదానికి మూఢతమ అనే అర్థం లేదు పైగా ఈ పదంవల్ల మర్మికులు, దుర్బాధులు అనే అర్థం మర్మిస్తున్నది ఇందుచేత, ఈ పాదంలో మూలార్థం లాగా మంటుపడిపోయింది

ఈ క్రింది కోకంలో మూలంలో 'ప్రకృత' కంగా ఉన్న వాక్యం అనువాదంలో కేవలం ఒక విషయం చెప్పే వాక్యంగా మార్చినా దీనివల్ల మూలంలో వచ్చిన తీవ్రత లాగా తగ్గిపోయింది ఈ మూలము, అనువాదము ఇక్కడ ఉదాహరిస్తున్నాను

“భూమి ధూపఇతర కింపునుగతా

జాతిర్లటత్యాదినక

ధూమాతస్తీ యివనకర్యతి జవాన

రాజా స విక స్వయం

కింసూనిపతయ: కరావకఇమే

ప్రారా: కిరాతాఇక,

ప్రాయ: సార్యజనీవ కానవలే!

రాజా త్యక్తుమే వానిన:

ఈ కోకానికి దీని అనువాదం ఇది

“భువిలో రాజవదంబు జాతివరమై

పొచ్చుకొ ఘటత్యాదిన

తివరేక, కెల్ల జవాననీయుడె క్రిత

రాజనంగా; కరా

దుత్తం సూర్యులై కిరాతవలెన

దూపందిర రాజా, లో

మన, వన సార్యజనీవ! కానవలా!

మారామితీ నుమా!”

ఘటత్యాదినాతికర ధూపవరానికి జాతి అనుగతమై వస్తుందా? అని ప్రకృతకంగా రచించిన

మొదటి పాఠానికి "భూమిలో రాజవంశము జాతివరము పొందు" ఘటాంత్రము జాతివరము అనే అనువాదం సరికొదు.

అయితే ఇలాంటి దౌస్థురి అనువాదంలో ఎక్కడో సక్కుత్తుగా గాని కవచపు తెలుగు యిత్రాసలవంటిది సంస్కృతంలో లేనే లేదు మూలలో కాలు తెలుగులోకి దింకేటప్పుడీ యిది ప్రాసలు విగింపులు జాగ్రత్తగా చూసుకోవాలి నిరసించుకొన్నామి అనువాదం ఇవ్వన్నీ గడిచి, గడిచాకంలో పడింది ఈ క్రింది పద్యాలు దీని భారాళిక వన మిదాతానగా తీసుకోవచ్చును

"తనవున దుర్బునియే పావద్యుని,
త్యక్తుంపాడినతలెనయ
నమన దానవము దొంగిలేయగ
నులేదాదులే కలంలేమి, పా
చున గూసించినదానినిన వినుము,
ప్రేమక బలినిం చార్చినిం
దనయేలే తండ్రివంతు గొందురుదా!
దాతిన బలాయాధిపా!
"ఇదిహయంబినునో క్రింద పద్యం
జీనుంక మోసంబు నే
యపు, నీ పల్ల యవస్థలం బెలమి నే
కాకారముం బూని యం
దువు, దుర్బుంపను లవ్వవస్థ వినుయేలే
దుష్టత స్మృతలేనా, లీలీ!
భుని ద్వజ్జ్వాభులమై గడింతును
ముదంబుం గానరాధీకృతా!"

మహావ. కళకము అంధ్రగణితాధిపాను లందగు
తప్పక పరిపవలనన అనువాదకౌశల్యము

కావడికొండలు

[కళల సంపుటి]

బరివాస కాంతరావు ప్రతులకు— తెలుగు నామ ప్రచురణలు 11, 97, మొదలకొద్దు విశాఖ వట్టుం పిల ఒకటూపాయి ఈ సంపుటిలో 'కావడికొండలు' అధ్యక్షాగలలో భిన్న హృదయాలు అనే రెండు పెద్దకళలున్నాయి.

గుండవం అనే యువకుడు ఒక చాక్కరు ఇంట్లో ఉంటూ ఆయన ఆచారపు చదువునింపల్లం సాగిస్తూ ఉంటాడు ఈ చాక్కరు చిన్నప్పటినుంచి బాగా కన్నుపడి నైకి వచ్చినవల్ల, తాము మహాత్మాలో కొంత అనే అమ్మాయి ఇచ్చి ప్రేమిస్తుంది. కొంత తిరిగి అంతగా ఇద్దరంకోరాయిగా చివరికి

గుండరానికి, కాంతకు వివాహం జరుగుతుంది. సర్వక హంగా ఇతే 'కావడికొండలు'లో కళ

ఈ కళకులు సామాన్యంగా విశాఖవట్టు ప్రాంతంలో ఉన్న కొన్ని ముస్లింలకగి ముటుంబాలకు తీసుకుని వాటియట్టు కథలుకూంటారు కావడాని 'కావడికొండలు'లో ప్రేమ కథావస్తువు ఈ రోజుల్లో ఈ 'ప్రేమకళలు' వందలకొద్దీ వచ్చి పదుతున్నాయి వీటిలో ప్రేమస్వభావ విశేషవగల మంచి కళలు లేవులే లేక పెద్దవయ్యల బరి వాడ కాంతారావు గా వీరింటి ఉత్తముకథలు వ్రాసే యువక కళకుల్లో ముఖ్యం

ఈ పెద్దకళలో అధిక తగినించి అంతగా చెప్పవంటిదేమీ లేదు గాని, వ్యక్తుల స్వభావపరికిల సంమాత్రం చాలా మున్నగా నడిచింది సామాన్యంగా జీయన కలలలో ఈ వృత్తి ఎక్కువ ఇందులో కొంత ముట్టమెట్టు గుండవం అంటే అంతగా ఇష్టంలేనిదానిగా కవచమగుంది కాని కళ చివరికి తప్పేసరికి మాత్రం ఇది ఆమెలో లోపలి సామాకాదని గేలిపోగుంది ఇలాంటి వ్యంగ్యస్వభావోన్మీలనలో తామున బాగా జాగ్రత్త పడతాడు.

అయితే ఇందుమందుగా ఎలాంటి కళ తీసుకుని వీరు ఎన్నెవల 'బూచీ' అనే పెద్దకళ భారతిలో ప్రచురించారు ఈ గెంటిటిలో ముఖ్యసమస్య ఒక్కటే 'బూచీ'తో పోల్చినప్పుడేది రంగుమానీవ జొమ్ములూ కవచమగుంది ఇంకా ఒకే ఎలివ్వ క్రిందకు కళలలో నశువుకుంటూ రావడంవల్ల ప్రస్తుత కళ బాగా చెప్పు తిన్నది

ఈ సంపుటిలోని గెండోకళ ఆకారంలో చిన్నదయినా మొదటిదానికంటే బాగా పాకంలో పడింది. ఇందులో కిన్నయ్యలేమిన్న కానా ఇష్టం మలు పడుతూ సంసారం తీడలేక చివరికి సన్యాసం వుచ్చుకుంటాడు కాని ఎంతిది భార్య గుండెనిచ్చి రంగో కమింపి చాటుకుంటూ సంసారయాత్ర సాగిస్తూంటుంది సన్యాసంమీద విరక్తివున్న కిన్నయ్య చివరికి మరీ సంసారంలో ప్రవేశిస్తాడు ఇతే ఇందులో కళ. అధిక మొదటిదానికంటే బాగా నడిచింది. కళావ్యక్తులను కళకుకట్టినట్టు చూపించడం కోసం తామున చాలా జాగ్రత్త తీసుకుంటాడు. ఈ కళలో వీరి పాత్రలు మరింత నేరంగా కరులు కూంటాయి వారి సంబాధిణలు, భార్యలు చదువు తొంటి మనం తెలుగుదేశంలో తిరుగుతూ ఆయా వ్యక్తులతో మాట్లాడుతున్నట్టు ఉంటుంది.

తామున చిన్నతరంవారిలో బాగా ముందుకు వచ్చున్న కళకులు. కళకుని మంపలవిన ఉత్తమ గుణా లేకన్న తామున ఇగ్గర కవచకాయ.

అయితే వ్యావహారిక రచనలో ఈయన అంతగా బాగోత్తరీకులంటున్నట్లు కనబడదు. ఉదాహరణకు కావశ్యమందలలో శీత వ శీతలో "ఏమిం చేంటి" అనే మాట తీసుకుంటాము మిగిలిన వ్యావహారిక సంభాషణలలో ఈ మాటలే పాత్రపడరక బాగా ఎక్కువగా వినిపిస్తూంది ఇలాంటి చిన్న చిన్న దొనగులు జారనీయకుండా ఇకనెంచినా వీరు బాగోత్తరీకులని అక్కడ న్నాము

పాలతరగలు

[కథాసంపుటి]

కోట త్రిరాములు ప్రకాశము ప్రకృతి కార్యాలయం బ్రహ్మ, విజయవాడ నెల గంకు దూరపాలు

ఇందులో చదువూ కథ లున్నాయి కీటి అన్నింటిలోను కుక్కలూ, భార్యలైన కలహాలు, కొండలకాయ, అల్లకల్లు అలకలు మొదలైన సాంప్రదాయిక సంఘటనలతోపాటు కథావస్తువులుగా వస్తాయి అవనగం ఒకరొక ఆరాజకీయాల కొడుకులు అన్నట్లుగా ఈ కథలన్నీ పాటగా వడిచి పోతుంటాయి అయితే అవివగా అవి మిదలు పెట్టిన కథ చిరికి వచ్చేసరికి చాలా చమత్కారంగా అభివృద్ధిచేసి అయితే ఈ కథలలో చివరి ఇలాంటి చమత్కారాలే కనబడవు కథలన్నీ ఒక కృత్రిమతేజరి జరిగిన సంఘటలు వరకూ ప్రాసకు పోతున్నట్లుగా చూపారుగా ఎదుప్రాయి ఇందులో కొన్ని కథలు మరీ ప్రకృతి వైద్యం వర్ణనలూ పాశకులకు ఆకాగ్యకరంగా ఉంటే ఉండవచ్చును గాని అంత దురుగామాత్రం ఉండవు

ఈ కథలన్నిటిలోను 'కమ్మరి కలలు' అనే చివరి కథ కొంత సంతృప్తికరంగా ఉంది

మొదలైన ఈ కథ లన్నిటిలోను కేథ వైపుదంలో పెద్దలోపాలు కనిపిస్తున్నాయి కథకు రీ విషయంలో ఇంకా బాగా బాగోత్తరీవారి

చేవనగమన ప్రమానము

[కవి]

చదువవాడే నీవయ్యి, కవ్యపాపాత్మ పరిమత్తు, గంటలు కాసేపు సెంట్రల్ యోగిహువు, మయోగోద, విజయవాడ 1 నెల ఒక దూరపాలు

ఈ రచయిత మొదట కొంతకాలం సాంప్రదాయికమైన హైందవ ధర్మమాత్రం నమ్మకం మదుకులైన తాదాసరణిలో పాటుపడుతూ...

నంతరం అవి విడిచిపెట్టి పూర్తిగా మార్పుచేస్తూ మారిపోయాడు. కొంతకాలం ఆ మార్పుచేస్తూ పంఖా గంధర్వశాలలో కొంచెమైనా పడి, ఉక్కిరిబిక్కిరి, దానిమీద తిరుగుపాటుచేసి మళ్ళీ మొదటికివచ్చి ఈ "చేవనగమన ప్రమాన" రచన ముగించాడు. హైందవ ధర్మకవ్యకృతానికీ, మార్పుచేస్తూ దృక్పథానికీ ఉత్తరదక్షిణ ధృవాలవద్దకు తీరా ఉంది. చాలావరకు సాంఘిక విషయాలలో ఈ దృక్పథాల లక్ష్యం ఒకేతాతయ్యును కాని ఈ లక్ష్యసాధన కోసం చేసే ఆచరణలోనే పెద్ద తగాదా వస్తుంది ఈ దృక్పథాల మొగ్గుతా మొగ్గుతల విషయంలో ఇంకా ఈ చేవనగమన తీవ్రంగా వాదోపవాదాలు సాగుతూనే ఉన్నాయి చదవ విచ్చయ్యగా రీ గ్రంథానికి వ్రాసిన వాంది చదివితే అయితే అది గిడి పరిత ప్రవచనమునకు వసిస్తాయి. కొండ రీ కొన్ని విషయాలలో కొన్ని ఇష్టానిష్టా తేర్చుతాయి ఆ ఇష్టానిష్టాలు సర్వథా ఆచరించదగినవే అని విమర్శించడాని కీ తన మునుష్యులు తమతమ మేధాసంపత్తి నమరచించి కొన్నికొన్ని నీడారిత గోపురాలు కట్టుకుంటారు చాలామంది కీచితారిత వరకు అలాంటి గోపురాలలోనే హాయిగా కాలక్షేపం చేస్తుంటారు ఆ గోపురాలు కూలినపుడు కొందరు మరీ కొత్తకట్టాలు ప్రారంభిస్తారు విచ్చయ్యగా రీ గంహావర్గానికి చెందిన వ్యక్తిల కనిపిస్తారు

ఇక వీరి కవితవిషయం వీరిలో గీతపద్యాలాంటి రచనలు మొదలుకొని ఆ తేజమైన మాతృచ్ఛం దన్నులు గొట్టుకుంటాయి అలాగే "రాగ అమరాగ" లాంటి వ్యాకరణ విమర్శనలను, ప్రయోగాలు అక్కడ కట్టడం దొడ్డుకుంటాయి

ఈయన రచనలో తపన, నిశ్చయంతో కనిపిస్తాయిగాని, ఈ రెండు కవితకర్తగా మారిన ఘట్టాలు చాలాస్వల్పం అగు విచ్చయ్యగా రీ అక్కడ కవితా శక్తి చాలా స్వల్పం మొత్తం 22 పుటల రచనలోను కవితోపాటుచేసిన పంక్తుల సంఖ్య ఇరవై ముప్పై కన్న ఎక్కువ ఉండదు "హన జ్ఞానాతో తమ ఆదర్శముయి" అన్నేసిందెంతో రచయిత పడిన తపనే ఈ కావ్యతనుకుని పాశకులకు స్ఫురిస్తుంది కాని ఈ వ్యంగ్యం మొట్టమొదట కొంచెం క్లిష్టంగా కనబడి, తరవాత తరవాత స్పష్టపడుతుంది.

ఈ క్రింద ఉదాహరించిన ఒకటి రెండు ఘట్టాలనుబట్టి వీరి రచనాదృశ్యం గ్రహించవచ్చును

"ఈ నిశీధి తెలియరాని విధాన ఎవరికొరకు? ఎవరికొరకు? గాలించి తిరిగిరాను బాగుంటే చాలా బాగుంటుంది చదివే చదివే నేనాని నిశీధిరాను"

అగ్రహారేకపరుడైన అలసివాడు
 పొంగివాడు కంటితమతినయి పోయినాడు
 విడిచినాడు నేటి నిట్టూర్పులు విడిచినాడు
 కంట పడియారగా ఏడ్చి కౌగిలాడు
 గొంతు విడిచింది నేనాడు గొంతు పెట్టి
 ఎన్ని నోయిలు పోచిన దీక్షలమొక్క
 ఆగి ఆగి నిదానించి నిద్రపించి అర్థమంత
 అరయగా నేను జ్ఞాన జ్ఞాననయితి "

ఈ రచన చివరిభాగంలో ఈ చివరి పంక్తులు
 కూడా పరిశీలించదగినవి.

"కన్ను కన్నీ కలిసి
 విన్ను కన్నీ తెలిసి
 జ్ఞాన జ్ఞానలో
 కలిసి వడిపోయా
 కరుణమామనసాయెనూ
 కరగి కట్టెపోయెనూ."

రచయిత తాను చెప్పదలచుకున్నదంతా చె
 నాయగు పంక్తులలోను స్పష్టంగా కుప్పరిచున్నది

ఈ కావ్యానికి తెలికదర్శనం కలరత్నం, శ్రీ
 నాథ నెంకటేశ్వరరావు, పా నే రాజమహేంద్రవరం,
 మల్లంపల్లి సోమేశ్వరశర్మ, విశ్వనాథ శర్మకారా
 యుని మొదలైన ప్రముఖులంతా పీఠికలు వ్రాశారు.
 వీరిలో చాలామంది ప్రకాశించినంత గొప్పదనం
 దీనిలో కనబడదు అయితే కొంత మొహమాట
 పడి వీరినిధంగా వ్రాసిఉంటారని తోస్తుంది
 ఇలా మొహమాటపడడం ఈనాటి పీఠికార్థంలో
 చాలామందిలో కనిపిస్తుంది నేటి తెలుగు వాళ్ళు
 యంలో ఇది ఎంత తొందరగా పోతే అంత మంచిది

ఎ చ్చు టి కో య్ [గీత]

చదలకాడ పిచ్చయ్య పంక్తుల ప్రచురణలు,
 విజయవాడ నెల నాలుగు అక్షరాలు ఇందులో
 పిచ్చయ్యగారు ప్రత్యేకంగా చెప్పదలచుకున్న
 చదులేదు శ్రీ శ్రీ "మరొక ప్రపంచం"లో
 జవాబు "పదండి ముందుకు" అని ప్రశ్నిస్తే
 ఇందులో వీరు అంత కంగారుగా ముందుకు
 పరుగెత్తడం చాలా తప్పనీ, తొందర
 పడకూడదనీ, కాస్త తహణుంచాలనీ ప్రశ్నిస్తారు.
 శ్రీ శ్రీ రచన ప్రచురణలోనూ నాటి కవిత్వస్థాయిలో
 పదిగిదిగానీ పిచ్చయ్యగారి కవిత్వస్థాయిలోనీ
 కాకా ప్రభావంగానే కొనిపోతుంది ఇందులో

వీరు తిరుగులేని శకుంతలా స్పష్టంగా తమ అభి
 ప్రాయాలన్నీ చెప్పి వేస్తారు—కవిత్వాభివ్యక్తి అన్న
 వారిది చదవకర్తల లేదుగాని చదవలవాడవారి అభిప్రాయాలు
 తెలుసుకోవాలనుకుంటే ఇది చదవవచ్చును—
 తమభావం పాశకులకు స్పష్టంగా తెలియాలని
 గావోలు—వీరి ప్రస్తావనలకు "ఒరులకు వా కెరవక
 తన, కొరులు నెలవకుండునట్టి యెప్పెడు సమతం,
 దిరుమైన పనువడింగల, పరిణతిచిత్తుండు మాన
 బ్రాహ్మణుల వనమా!" అనే భారతవద్యం ఉదాహ
 రించారు. ఇంకా కుటూహలం ఉన్నవారి రచన
 లోని ఈ చిన్నపుట్టం చదివితే చాలుననుకుంటాను

"పోలేచపదం యెందుకురా?
 గొప్పలు గొప్పలు పలుకకురా!
 ఉన్నయిభార్గం చూడుమురా!
 కన్నులి భావన చేయుమురా
 జీవనగమనము తెలియుమురా
 ఎచ్చటినుండి యెచ్చటికో
 వశ్యచిక్క చచ్చటికో"

అర్చర సాయ న సాల ముక్త్య ల, కృష్ణ

ఫిబ్రవరి 1925.

ప్రకస్తాయుర్వేదపథములకు
 నిలయము. ఏనుడుకావల
 నినను మాకు వ్రాయుడు.
 నమ్మకమైనవి లభింపగలవు

అయుర్వేదభాషా
 వేటూరి శుకరకాస్త్రి,

ఎ. ఎం. ఏ. సి.

Consulting Physician

అందలందలగ మృత్యుమర
అందరందరికి తెలుపుమర
ఎవ్వటికోయ! మన మెవ్వటికోయ
నల్లెచెట్ల బెచ్చటికోయ

మేడ మెట్లు

[కళం సంపుటి]

బుచ్చిరాయి కళ కవిశామంపరి, గవర్నర్
శేటి, విజయవాడ కల లేరు

దీనిలో 'మేడ మెట్లు' 'సమస్త సరించి కళ
వ్రాయుట' 'కళం వాకిచ్చిన పండేకం' అనే మూడు
కథలున్నాయి

'మేడ మెట్లు'లో 'కొండయ్య' అనే వ్యక్తికి,
ధనం అనే యువనికి మధ్య వడిచిన ప్రేమగాథ కథా
వస్తువు అయితే ఈ ప్రేమ అణగ అనే అపిల్లకల్లి
అనూయవల్ల భగ్ను ప్రేమకుంది 'ధన' మే చివరికి
కళ్యాణి అవుతుంది కొండయ్య అనేను ఏమిపించ
బోతూ మేడ మెట్లు వారి కింద పడిపోతాడు కళ
దుఃఖాలతోగా ముగిసిపోతుంది

అయితే ఈ కథలో చివర జరిగిన దుఃఖాలతో
సంఘటనకు తగినంత పూర్వరంగం కనిపించడంలేదు
కళ మరచి చెప్పడంలోనూ, చివరిదాకా పాతకుని
ఉక్కిరిక కలిగించటంలోనూ రచయిత కనబరచిన
నైపుణి చివరికి ఘటంలోకి వచ్చేసరికి నిష్ఫలమై కళ
అస్పష్టంగా ముగిసిపోతుంది.

ఈ సంపుటిలోని మిగిలిన రెండుకథలు శేటి
కాలపు కథలలో పరిగణించదగిన ఉత్తమ కథలు

'సమస్త సరించి కళ వ్రాయుట' అనే క్లిష్ట
దగ్గరనించీ పాతకుని! ఈ కథలో కొమ్మకర్ణం రెం
డుతూ ఉంటుంది ఇది పామావర్ణ సంపారంలో కన్న
నుఖాలు అనుభవినూ మానంగా తన మనోభావం
ప్రకటించడండాకే ఆత్మార్పణ చేసిన 'మమదం'
శేవర కళ కళ ఏమీ చెప్పవలసింది లేదంటూనే
కళకునే కళ చెప్పవంటూ పలిపోతాడు కళా కళ
వంటాను, సున్నితమైన స్వభావ చిత్రణంలోను,
కళకుడు చూపించిన కాలం ప్రకంపనయ్యేదని

ఇక 'కళం వాకిచ్చిన పండేకం'లోని వ్యంగ్య
పూరితమైన అవశాళనం చాలా విశిష్టంగా వడిచింది
ధన సంపాదనమే కేవల పరమార్థంగా కొలిచే పాం
శీక వ్యవస్థం కథాతరుణ్యగా తీసుకుని దానిని అణ
శాళన చేయడంలోను, అనివయం పాతకుల హృద
యాలు ఈ క్రిందడంలోను, రచయిత చక్కని నైపుణి
చూపించాడు.

కళారచనలో ఎప్పటికీ పామర్థ్యం కల ఈ
రచయితకథలలో అక్కడక్కడ తెలుసుకు దికారం
కుంటుపడిపోవడం ఒక లోపం దీనికి 'సమస్త సరించి
కళ వ్రాయుట'లోని కొన్ని వాక్యాల్లోకూడ ఉదా
హరిస్తున్నాను 'తన వ్యక్తిత్వాన్ని సర్వించుకుని,
దాని ప్రభావాన్ని ఇతరులకి తెలియజేయుటకు
హిందూ స్త్రీ మెట్లుమెట్లుగా మమదంలో చూడ
గలిగాను అమె వాళ్ల జీని, ప్రత్యేకమైన వునికి
గలది అమెను తొలిగిస్తే ప్రపంచంలో కొంత పనిత్ర
మైన భారీ ఏర్పడుతుంది నేను చూసిన స్త్రీలు
నివాసం జరిగినరోజానే జన్మించినవాళ్లు భర్తను
పొడిగిస్తే స్త్రీ కొడుంది ఇంకా పొడిగిస్తే భర్త
సంతానంగా మారతాడు, అతను గతించగానే అమె
మూలజీవితం సమాప్తమౌతుంది కృష్ణిని ఆహ్వానిస్తూ
తెలుచుకున్న తెలుపులు భారత స్త్రీలు తెలుచుకొని
తెలుపులు లేవు ఏదైనా వాళ్ల తెలుపు పొడై తెలుచు
కొనివాడు దాన్ని సరించి చెప్పకుని మరమ్మతు
సంకల్పించాలి'—అని ఇలా ఈ రచన పొగిపోతుంది
ఈ వాక్యాలలో చాలాభాగం రచయిత ఆంగ్లంలో
భావించి తెలుగులో వ్రాసినవి

ఈ రోజుల్లో ఆంగ్ల విద్యాధికులు ఆంగ్లభాష
కారకాలతోను, సంస్కృతి విద్యాధికులు సంస్కృత

జీవాటదేమిటామాట!

సంతానం కుళ్లి క్షపిస్తు ఉంటో.

తల్లికి క్షోభకాదు?!

భారతీ-భారతాంబ తన

కుష్టు,బొబ్బి సంతానం

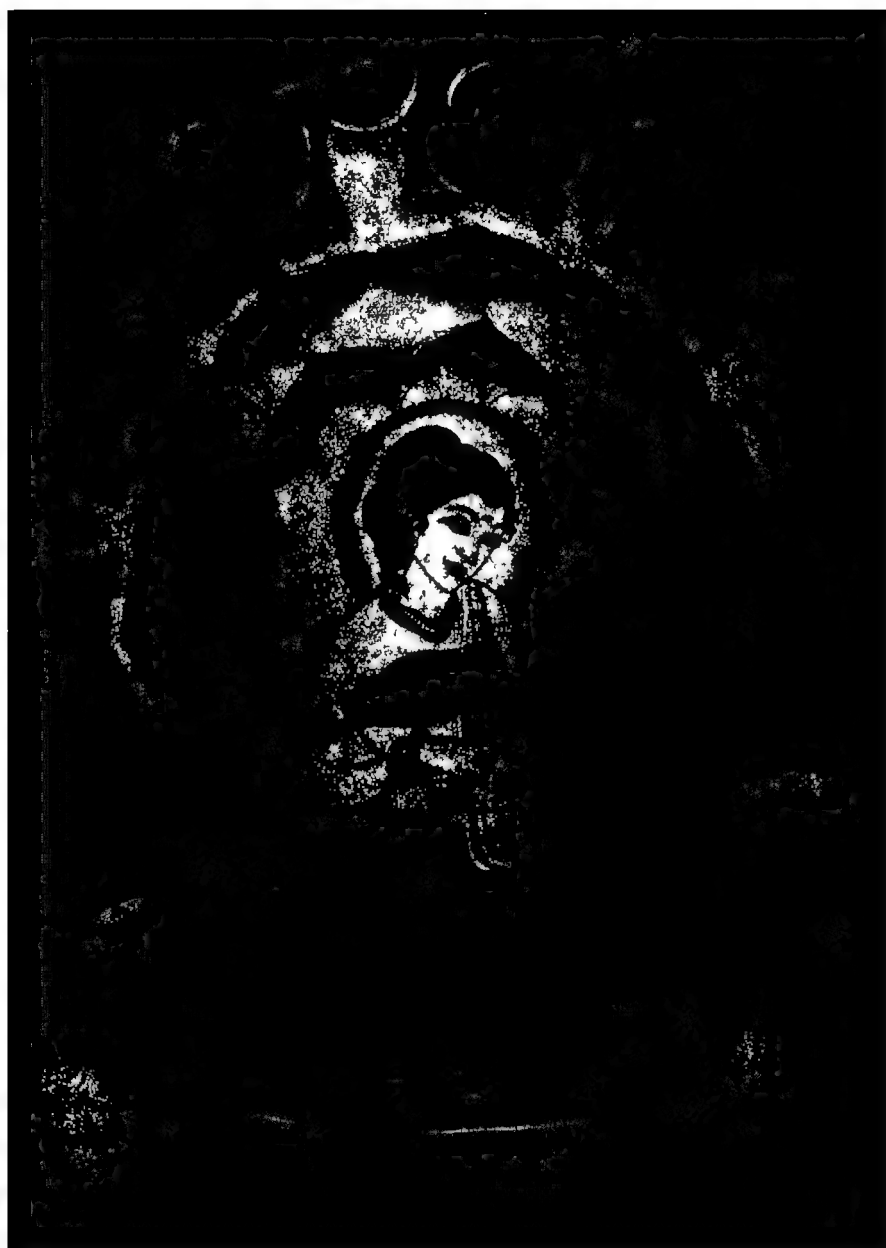
కోసం ఎంతని దిచారిస్తుఉంటో?

ఇదుగోమా ౩2 సంవత్సరముల

అనుభవంతో ఇన్నూఉన్న అభయం

మామ నేడే వ్రాయండి

రెడ్డి ఆండ్ రెడ్.

నేడు మీరు మెక్లీన్స్‌తో పళ్లు శుభ్రముచేస్తారా?

మెక్లీన్స్ పెర్మినెంట్ టూత్ పేస్టు మీ పళ్లను
తెల్లగాను ఇసుకను అశుభ్రతను తగ్గించును,
కావలసిన పరిశుభ్రతను తెచ్చును అది
ఇది మీకు వచ్చినది ఏకాంతంగానే వసు
తువునుంది

మెక్లీన్స్ పెర్మినెంట్ టూత్ పేస్టులో
అనేక పదార్థాలు పరిశుభ్రతను తెచ్చును
గా సమృద్ధిగా ఉన్నందున మీ పళ్లు
నోటిలో ఇటువంటి వాటిని ఉంచు
అనుచు ఉంచును, ఏకాంతంగానే ఏకా
ంతంగా, మీ పళ్లను చుట్టూ ఉంచును
కరమైన మరలను తెచ్చును
నేడే ఒక మెక్లీన్స్ పెర్మినెంట్ టూత్
పేస్టు బాటనుకొని మీ పళ్లను
చుట్టూ - రెండుసార్లు శుభ్రముచేసి

నేడే మెక్లీన్స్‌ను కొనండి!

“ ప్రశంసల లెఖనం
చెయ్యవలసివున్నది
అనేక సంవత్సరాలుగా మెక్లీన్స్
నేను వాడుతున్నాను అది
వల్లనే నా పళ్లు మృదువుగా
వలె రక్షణంగా ఉన్నాయి ”

ఇప్పుడు పెర్మినెంట్ టూత్ పేస్టు, మరమ్మి అధిక భార
కరమైన భారాలను తగ్గించును

కొత్తగా విడుదల చేసిన మెక్లీన్స్, నవంబర్ 1970 (అందరినీ) రిమినింగ్
లో 1970, నవంబర్ 28, 1970, నవంబర్ 28, 1970, నవంబర్ 28, 1970, నవంబర్ 28, 1970

